

สัญญาเลขที่ RDC61S0004

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
เลขที่รับ 46828-90/2562
วันที่ 19/2/62

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
อิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ปี 2561”

คณะทำงาน

1.นางสาวตุแวกอติเย๊ะ	กาแบ
2.นางสาวอามีเน๊ะ	การีอูมา
3.นางสาวอาชียะห์	คอเล๊ะ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ได้กำหนดวัตถุประสงค์การเคลื่อนงานในปี 61 เพื่อให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้กลุ่มเป้าหมายหลักมีคุณลักษณะต่าง ๆ จึงดำเนินการขับเคลื่อนงานภายใต้ภารกิจ 7 ประการ คือ 1.สนับสนุนให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็น “เยาวชน” ในสถาบันการศึกษาและในชุมชนอย่างน้อย 5 โครงการ 2. ติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ ทั้งด้านกิจกรรม เนื้อหา และการเงิน/บัญชีโครงการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์จำนวน 11 โครงการ 3. ติดตามโครงการล่าช้าเพื่อดำเนินการปิดให้สมบูรณ์ จำนวน 7 โครงการ 4. จัดทำชุดความรู้เล่มเล็ก และ VCD จำนวน 3 เรื่อง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากงานวิจัยเรื่องกิริอาดีให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง 5. พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ นักวิจัย พี่เลี้ยงโครงการ โดยการเข้ารับการอบรมในเรื่องต่าง ๆ 6. ภารกิจอื่น ๆ ตามที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมอบหมาย 7. ภารกิจเพิ่มเติม คือ การเรียนรู้การสนับสนุนและประสานเครือข่าย สกว. และหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ 3 จชต.

จากภารกิจข้างต้น บทบาท Node จึงดำเนินการในทุกภารกิจ เช่น ด้านการขึ้นโครงการวิจัยใหม่ โหนดได้ค้นหาพื้นที่วิจัยใหม่และประเด็นตามยุทธศาสตร์ด้านเยาวชน โดยกระบวนการจัดเวทีเสวนาเพื่อร่วมระดมปัญหาและสถานการณ์เยาวชนในพื้นที่ปัจจุบัน ในขณะเดียวกันได้เปิดเวทีให้พื้นที่ใหม่ได้เรียนรู้และเข้าใจการพัฒนาชุมชนและการแก้ปัญหาชุมชนด้วยรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้มีชุมชนสนใจกว่าสิบชุมชน และนำมาสู่การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยใหม่รวมทั้งสิ้น 11 โครงการวิจัย และอนุมัติสัญญาในช่วงปี 61 จำนวน 10 โครงการวิจัย ซึ่งนับว่า โหนดสามารถขึ้นโครงการได้มากและเป็นผลสำเร็จจากความพยายามในการทำงานที่ผ่านมา ด้านการติดตามโครงการวิจัย โหนดมีการหนุนเสริมที่เหมือนและแตกต่างกันในแต่ละระดับโครงการขึ้นอยู่กับสถานภาพโครงการแต่ละโครงการ และแบ่งระดับการติดตามโครงการวิจัยตามความสำคัญและความเร่งด่วนเป็นแนวทางการดำเนินงาน จนนำไปสู่การปิดโครงการได้ทั้งหมดจำนวน 8 โครงการวิจัย นอกจากนี้ ยังพบว่า การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ 3 จชต. แต่ละประเด็นสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับชั้นชุมชนและชั้นพื้นที่มากที่สุด มีการเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล กลุ่มและองค์กร และมีประเด็นกิริอาดีที่เข้าถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับชั้นนโยบายท้องถิ่น ด้านภารกิจงานเผยแพร่จะพบว่า โหนดให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการการจัดทำชุดความรู้เรื่องกิริอาดีในรูปแบบ VCD เพื่อ

เผยแพร่อย่างเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง จำนวน 3 เรื่องพร้อมเผยแพร่ผู้สังกัดต่อไป ด้านการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ พบว่า โหนดได้มีโอกาสเข้าร่วมพัฒนาศักยภาพคนทำงานอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ ซึ่งได้ชุดความรู้เหล่านั้นนำมาปรับใช้กับการทำงานจนมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งได้ให้ความร่วมมือกับ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ และหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ 3 จชต. ทำให้เกิดเครือข่ายคนทำงานมากขึ้น เห็นศักยภาพของเพื่อนเครือข่ายที่มีบทบาทในชุมชน ความพยายามในการแก้ปัญหาทั้งใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น งานวิจัยวิชาการ งานพัฒนา ที่จะนำไปสู่การเชื่อมประสานและการพัฒนาทั้งเชิงงานวิจัยและงานพัฒนาในอนาคต และทำให้รับทราบปัญหาารุนแรงของชุมชนบางพื้นที่ที่เผชิญอยู่

บทเรียนและข้อเสนอแนะ

1. การทำหน้าที่ในบทบาทโหนด ในฐานะที่เป็นพี่เลี้ยง เป็นที่ปรึกษาชาวบ้านในด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่หมู่บ้านที่มีทั้งพื้นที่สีเขียว สีเหลือง สีแดง เชื่อว่าทุกพื้นที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถเข้าไปดำเนินการได้ ดังนั้น ชุมชนที่ชาวบ้านเปิดรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาชุมชนและการทำงานของ โหนด (หมายถึง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้วย) โจทย์และงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทุกโครงการที่โหนดรับผิดชอบ โหนดจึงมีความตั้งใจมากที่จะให้ งานของ สกว.ฝ่ายท้องถิ่น เป็น“เครื่องมือให้โอกาสชุมชน” ให้ “รวมกลุ่มได้” เพื่อ“ช่วยเหลือคนในชุมชน” โดยการมาร่วมทำวิจัย “เพื่อแก้ปัญหาชุมชน” ซึ่งจากประสบการณ์จะพบระหว่างการทำวิจัยและปลายทางของงานวิจัย คือ “พลังชุมชน” ในการจัดการกับปัญหานั้นๆได้ โจทย์วิจัยจึงควรมีความยืดหยุ่น จะทำให้เห็นมีความสวยงามในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างมาก

2. แนวทางการพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน(Node) เห็นว่า ที่ผ่านมารอบรมทำให้คนทำงานมีความรู้ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานมาก และด้วยความตั้งใจของโหนด เชื่อว่าการพัฒนาศักยภาพคนทำงานควรทำต่อไปอย่างต่อเนื่อง แต่ควรมีรูปแบบที่หลากหลาย จะช่วยให้คนทำงานมีปัญหาลดลงได้ เช่น การมีเวทีแลกเปลี่ยน การศึกษาดูงาน การอบรมในเรื่องที่เป็นปัจจัยเกี่ยวข้อง

3. หากยืนยันว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นเครื่องมือให้กับชาวบ้านที่เป็นคนเล็กคนน้อยได้ใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ควรหาช่องทางให้ ชาวบ้านได้ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหาให้ได้ต่อไป และสกว.ต้องเชื่อมั่นในความรู้ชาวบ้าน เพื่อยกระดับให้ชาวบ้านได้ความรู้ในการแก้ปัญหาให้ได้ ให้สังคมลดการใช้อำนาจในการแก้ปัญหาให้ได้ สังคมจึงจะอยู่อย่างสันติสุขได้

4. สุดท้าย ผাগข้อคิด เน้นย้ำจากความคิดของ ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญหลง ที่กล่าวว่า “เวลาเห็น ผลงานวิจัยจากส่วนกลางที่เป็นประโยชน์กับชุมชนจริงๆ น้อยมาก พอไม่เห็นก็มาคุยกัน ทำอย่างไรจะ ให้งานวิจัยมีประโยชน์กับชุมชนจริงๆ” นั้นหมายความว่า เมื่องานวิจัยท้องถิ่นมีคุณค่าและมีประโยชน์ กับชุมชนโดยตรงอยู่แล้ว งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นก็ควรจะอยู่คู่ชุมชนต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	๑-๓
สารบัญ	ข-ค
บทที่ 1 โครงการศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ประจำปี 2560	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. คำถามวิจัย(ในการทำงาน)	6
3. วัตถุประสงค์	6
4. ขอบเขตพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย	6
5. เป้าหมายในแต่ละปี	8
6. ระยะเวลาในการดำเนินงานปี 2561	9
7. แผนปฏิบัติงานในปี 2561	9
8. ผลที่คาดว่าจะได้รับตามเป้าหมายปี 2561	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
สิ่งแวดล้อมในทัศนะของอิสลาม	13
ความสำคัญของชาวกาด	16
แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศที่ผู้ที่อยู่ในวงการ CBR ควรรู้	19
หลักการสำคัญที่ควรรู้เกี่ยวกับระบบวัฒนธรรมในการทำวิจัย CBR	22
การวิเคราะห์ การประเมินและการจัดการความเสี่ยง	24
การวางยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้	28
กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น	32
การวิเคราะห์ชุมชนสำหรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	35
บทที่ 3 กระบวนการดำเนินงานและผลการดำเนินงานตามภารกิจ	39
ภารกิจ node	39
กระบวนการและผลการดำเนินงานตามภารกิจ	40
1. ภารกิจ : สนับสนุนให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็น “เยาวชน” ในสถาบัน	
การศึกษาและในชุมชนอย่างน้อย 5 โครงการ	40

2. ภารกิจ: ติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ ทั้งด้านกิจกรรม เนื้อหา และการเงิน/บัญชีโครงการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ ตามวัตถุประสงค์จำนวน 11 โครงการ	48
3. ภารกิจ : จัดทำชุดความรู้เล่มเล็ก และ VCD จำนวน 3 เรื่อง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ จากงานวิจัยเรื่องกีรออาตีให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่าง แท้จริง	60
4. ภารกิจ: พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ นักวิจัย พี่เลี้ยงโครงการโดยการเข้ารับการอบรม ในเรื่องต่างๆ	66
5. ภารกิจอื่นๆ ตามที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมอบหมาย	72
บทที่ 4 สรุปและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน	85
สรุปผลการดำเนินงานและวิเคราะห์	85
1. ภารกิจด้านการสนับสนุนให้เกิงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็น “เขาวชน”	86
2. ภารกิจด้านการติดตามโครงการวิจัย	88
3. ภารกิจด้านงานเผยแพร่	90
4. ภารกิจด้านการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่	90
5. งานความร่วมมือกับ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น	93
6. การเรียนรู้ การสนับสนุนและประสานเครือข่าย สกว.และหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่	93
บทเรียนและข้อเสนอแนะ	94
การเปลี่ยนแปลง	96

ภาคผนวก

- ตัวอย่างหนังสือเชิญและกำหนดการเวทีต่างๆที่ node จัดกิจกรรมและเข้าร่วมประชุม
- ประมวลภาพการดำเนินงาน

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีเขตการปกครอง เป็น 33 อำเภอ 250 ตำบล 1,614 หมู่บ้าน ประชากรมีความเป็นเฉพาะที่โดดเด่นในหลายเรื่องที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นของประเทศไทยทั้งเรื่อง การศึกษา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การแต่งกาย เป็นต้น ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามถึงร้อยละ 82 ซึ่งมีวิถีชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติตามศาสนบัญญัติของมุสลิม ซึ่งมีผลต่อแนวคิดด้านการศึกษา การประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้วย ทางด้านภาษา ในการสื่อสารในสังคมปัจจุบัน คือ ภาษาไทย ภาษามลายูถิ่น(มลายูปัตตานี) และภาษามลายูเซีย ด้านการศึกษาในสามจังหวัด มีหลายรูปแบบซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ คือ มีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม หรือปอเนาะ มีโรงเรียนคาถิกหรือเรียกเป็นทางการว่า ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด ซึ่งหากรวมเฉพาะคาถิกที่อยู่ภายใต้มัสยิดที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วประมาณ 1,770 แห่ง และจังหวัดปัตตานีมีมัสยิดมากที่สุดประมาณ 600 แห่ง รวมทั้งมีระบบการศึกษาอัลกุรอานที่เรียกว่า ศูนย์การเรียนกัรออาตี ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาโดยชุมชนเพื่อให้เยาวชนได้เข้าใจคัมภีร์อัลกุรอานของมุสลิมเกือบทุกหมู่บ้าน ทำให้จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาศาสนาอิสลามเป็นอย่างยิ่ง

ภายใต้ความหลากหลายของคนในพื้นที่ และเป็นภูมิภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็มีภาพอีกด้านหนึ่งที่น่ากลัว เพราะเป็นพื้นที่ที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบ เกิดขึ้นคุกคามชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งปัญหาเยาวชนรู้สึกถูกละเมิดจากระบบการเมือง การปกครองและการบริหารในพื้นที่ เจ้าหน้าที่รัฐไม่ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา/ไม่เห็นความสำคัญของความรู้ และคิดว่าใช้ความรู้ทั้งที่ไม่ใช่ความรู้ในการแก้ปัญหา ปัญหาความชอบธรรม ปัญหาที่คนในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของปัญหามีความทุกข์แต่ไม่กล้าพูด ให้ความเห็นและไม่สามารถพูดความจริงอย่างที่คิด (เพราะขาดเกราะคุ้มกัน) รวมทั้งปัญหาพื้นฐานต่างๆ รวมด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของความไม่สงบ หรือเป็นผลมาจากความไม่สงบก็ได้ ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ หากพิจารณาาลงลึกตามประสิทธิภาพการทำงานในพื้นที่ในฐานะศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีการระดมปัญหาจากกลุ่มต่างๆ อาทิ ผู้นำศาสนา สตรี เยาวชน ชาวบ้านจะเห็นว่า ปัญหาสังคมในพื้นที่มีหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหายาเสพติด ปัญหามุสลิมขาดจริยธรรม ไม่ปฏิบัติตามศาสนาที่กำหนด และเรื่องอื่นๆ จำนวนไม่น้อย เป็นเรื่องราวที่ไม่ค่อยมีการพูดถึงในเวที

วิชาการทั่วไป ซึ่งสถานการณ์ของชุมชนมุสลิมใน 3 จชต. ดังกล่าว มีผลกระทบจากเงื่อนไขภายนอกที่มากกระทบกับวิถีชีวิตชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านโลกาภิวัตน์ บริโภคนิยม วัตถุนิยม เสรีภาพทางเพศ โลกออนไลน์ ยาเสพติดข้ามชาติ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบทำให้ประชาชนในพื้นที่ปรับตัวไม่ทัน ไม่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้น เยาวชนมุสลิมมีปัญหาสับสนในระบบคุณค่าของตนเองในฐานะมุสลิม ซึ่งบางเรื่องผิดหลักความเชื่อและศรัทธาของพี่น้องมุสลิมในพื้นที่อย่างชัดเจน ทำให้ชุมชนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคได้มีปัญหาเกิดขึ้นมากมายทั้งด้าน ปัญหาศีลธรรม จริยธรรม การศึกษา ปัญหาสังคม ยาเสพติด อาชีพ ทรัพยากรเกิดขึ้น นอกจากนั้นก็มีปัญหาอื่นๆ ทั้งการอพยพย้ายถิ่น การว่างงาน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สังคม ความยุติธรรม รวมทั้งมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นคุกคามชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาต่างๆ เหล่านี้เชื่อว่า จะไม่มีหน่วยงานใดในพื้นที่เข้ามาจัดกิจกรรมเข้ามาแก้ไขปัญหา ซึ่งมีหลายหน่วยงานเข้ามาพยายามที่จะแก้ไขปัญหา ทั้งหน่วยงานท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานรัฐ เช่น อบจ. อบต. สอ.บต. มี NGO มัสยิด ทหาร องค์กรต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินงานของหน่วยงานเหล่านี้ได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง แต่ปัญหาเหล่านี้ก็ยังคงดำรงอยู่

ด้วยเหตุเหล่านั้นการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นก็จะเป็นยุทธศาสตร์สำคัญอีกประการหนึ่งในการช่วยปัดเป่าและแก้ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคได้ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้โหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อเสริมพลังและการเสนอโครงการวิจัยที่มาจากข้อเท็จจริงจากการดำเนินชีวิตของมุสลิมที่ยึดกรอบของวัฒนธรรมอิสลาม โดยเน้นให้ชุมชนได้นำหลักศาสนธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อ empowerment สังคมมุสลิมผ่านการวิจัยร่วมกัน

ศูนย์ประสานงานฯ มียุทธศาสตร์องค์กรที่เน้น “พัฒนา สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่อยู่บนหลักการศึกษอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม วิถีชีวิตมุสลิม และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การศึกษาและแผนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาปัญญา จนถึงระดับนำไปใช้ได้” จึงมีความจำเป็นที่จะต้องผลักดันต่อเนื่อง เพื่อให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างสังคมสันติสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจากบทเรียนการดำเนินงานสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ฯ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้พัฒนาโจทย์วิจัยในประเด็นต่างๆ ประกอบด้วย การศึกษา การบริหารจัดการท้องถิ่น เด็ก เยาวชน และครอบครัว ด้านอาชีพ ศิลปะวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านการศึกษากับชุมชน เช่น ประเด็น “กิริออาดี” ถือเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากคนในพื้นที่จังหวัดเดียวกัน ต่างจังหวัด และต่างประเทศ(มาเลเซีย) มากที่สุดมีการมาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องจนพื้นที่วิจัยกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวนี้ และทำให้โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านและสอนอัลกุรอานระบบกิริออาดี” ในพื้นที่ ต.ระแว้ง อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ได้รับเป็นโครงการวิจัยเด่นของ สกว.เมื่อปี 49 นอกจากนี้ในประเด็นนี้ยังได้มีการวิจัยในลักษณะ Co-Funding กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย อบต.และเทศบาลจนทำให้ชุมชน

เข้าถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น สามารถบริหารจัดการกลุ่มตนเองได้ ชุมชนลดการพึ่งพาเจ้าหน้าที่ อบต. กลายเป็นโครงการที่มีความยั่งยืน นอกจากนี้ ประเด็นกีรอาตี ยังได้มีการพัฒนาเป็นหนังสือเล่มเล็กเพื่อการเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอีกด้วย

ด้านการบริหารจัดการมัสยิด เป็นการส่งเสริมบทบาทมัสยิดภายใต้การจัดการปัญหาชุมชนในมิติต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มสำคัญที่ต้องเร่งการพัฒนาและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ผลการขับเคลื่อนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งตัวคน ชุมชน และเครือข่าย เช่น ประเด็นการบริหารซากาตของมัสยิดพงยามู อ.บันสตาจังหวัดยะลา ทำให้เกิดการรวมเงินของผู้มีรายได้ในพื้นที่เป็นเงินกว่า 2 แสนบาท เพื่อมาช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในชุมชน หรือเรื่องการดูแลของมัสยิดชุมชนปยุต ทำให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมและดูแลเยาวชนในพื้นที่ร่วมกับมัสยิด และทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้นำสี่เสาหลักที่ครั้งเมื่ออดีตมีความขัดแย้งสูง

ประเด็นครอบครัว และการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อตอบโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การสร้างสันติสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการขับเคลื่อนเหล่านี้ทำให้ประเด็นวิจัยเล็กๆ ที่เป็นปัญหาในพื้นที่ได้มีการยกระดับสู่การแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น โครงการหาแนวทางการจัดการกองทุนชามาเราะห์ในพื้นที่บ้านปลาหมอ ทำให้กลุ่มสตรีหันมาพัฒนาตนเองด้านประกอบอาชีพและการรวมกลุ่มเรียนศาสนามากขึ้น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนเล็กๆ ได้รู้จักตัวตนและมีการขับเคลื่อนในแก้ปัญหากลุ่มคนในชุมชนมากขึ้น ได้องค์ความรู้ใหม่ในเรื่องต่างๆ ตามที่เสนอ ซึ่งการแก้ปัญหา 3 จชต. ยังมีอีกหลายเรื่องที่ต้องทำผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนางานวิจัยให้มากขึ้นกว่านี้ เพื่อสร้างรูปธรรมงานวิจัย ที่ชาวบ้านได้รับประโยชน์โดยตรง

จากผลการดำเนินงานในปี 2560 ศูนย์ประสานงานจึงมีภารกิจและแผนงานที่ต่อเนื่อง คือ การพัฒนาโครงการวิจัย การติดตามโครงการวิจัย การเผยแพร่ผลงานวิจัย และการประสานเครือข่ายการเรียนรู้ในงานวิจัย และสามารถสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานที่ผ่านมาในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการติดตามโครงการวิจัย บทบาทไหนจะมีการติดตามโครงการวิจัยที่ผ่านการอนุมัติแล้วจำนวน 48 โครงการ และมีโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ 14 โครงการ โดยในโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่เป็นโครงการที่อยู่ในสถานะล่าช้า จำนวน 10 โครงการวิจัย บทบาทหลักของไหนคที่ผ่านมาจึงเน้นการช่วยเหลือนักวิจัยในการสรุปบทเรียน การเรียบเรียงรายงานเป็นหลัก โดยกระบวนการที่ทำได้ดีที่สุด คือ การจับคู่โครงการวิจัยแล้วมาร่วมถอดเรียบเรียงร่วมกัน พร้อมกับการใช้เวทีในการติดตามรายโครงการ และการติดตามเป็นโซนโครงการ ผลทำให้สามารถนำส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ 6 โครงการ และรายงานความก้าวหน้า 4 โครงการวิจัย รวมทั้งการจัดเวทีระดับกลุ่มโซน และเวทีพบปะกลุ่มนักวิจัย ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเครือข่ายนักวิจัย กระตุ้นการจัดกิจกรรมการทำงานในพื้นที่ ทำให้ได้ทราบความก้าวหน้าของ

งานแต่ละแห่งอย่างละเอียด ผลการติดตามยังทำให้ได้ทราบจุดเด่น รวมทั้งสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข สำหรับนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น ส่วนกระบวนการลงพื้นที่รายโครงการนั้นมีความจำเป็นสำหรับทุกโครงการ แต่จะมากน้อยครั้งขึ้นอยู่กับการประเมินสถานภาพโครงการและความต้องการของนักวิจัย นักวิจัยสะท้อนว่า “การมีพี่เลี้ยงลงพื้นที่ทำให้มีกำลังใจ มีแรงกระตุ้นในการทำวิจัยให้สำเร็จให้เร็ว”

อีกประการหนึ่ง จากการเข้าร่วมอบรมในการเขียนรายงานวิจัย กับ ดร.อุทัย ทำให้ โหนดได้นำความรู้มาปรับกับการเขียนของโครงการในพื้นที่ โดยเฉพาะบทที่ 2 กระบวนการวิจัย และบทวิเคราะห์ผลการวิจัย ที่สำคัญได้เรียนรู้ว่า การเขียนรายงานวิจัยที่ดี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมาจากโจทย์วิจัยที่ดีด้วยเช่นกัน

2. ด้านการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โหนดตั้งเป้าหมายขึ้นโครงการวิจัยจำนวน 5 โครงการ ซึ่งเป็นประเด็นต่อยอดจากพื้นที่งานวิจัยเดิมแต่มีเงื่อนไขต้องมีคนทำวิจัยพร้อม มีปัญหาในการนำมาสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยได้ ซึ่งมีการคุยในพื้นที่ทั้งหมด 5 แห่ง และมีการพัฒนาเอกสารขึ้นนำเสนอในเวทีพิจารณาโครงการจำนวน 5 โครงการตามเป้าหมาย และที่สำคัญ การที่มี ดร.อุทัย คอยเกยม มาเติมเต็มความรู้ในการตั้งโจทย์วิจัย ทำให้โหนดสามารถนำแนวทางการตั้งโจทย์วิจัยไปประยุกต์ใช้กับโครงการอื่นๆ ได้ดีขึ้น ทำให้โจทย์วิจัยชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม บทเรียนในการพัฒนาโครงการพบว่า หากมีการเร่งการเสนอโครงการให้เร็วเกินไป จะทำให้โจทย์และข้อเสนอโครงการวิจัยไม่สมบูรณ์ ทำให้ต้องกลับไปทบทวนและพัฒนาโครงการวิจัยร่วมกับชุมชนอีกหลายครั้งกว่าจะสมบูรณ์ได้
3. ด้านการเผยแพร่ผลงานวิจัย ศูนย์ประสานงานสามารถเขียนผลการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (RE) ส่ง สกว.ฝ่ายท้องถิ่นได้จำนวน 8 เรื่อง ซึ่งมีผลสำเร็จเกินเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งเน้นการประสานงานกับหน่วยงานให้ทุนอื่นๆ ที่มีบทบาทในพื้นที่จำนวน 2 หน่วยงาน คือ ศอ.บต. และ สสส. จนได้รับการสนับสนุนโครงการ VCD และรอยการจัดการปัญหาการจัดการเรียนการสอนอัลกอรูอานระบบกิริออาดีและการบริหารจัดการศูนย์กิริออาดีผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้และเผยแพร่สู่สังคมสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จากโครงการการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการแก้ปัญหาและแก้ปัญหাজังหวัดชายแดนภาคใต้ งบกลางประจำปีงบประมาณ 2560 และโครงการสร้างเสริมสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตที่ดีคืนสู่มุสลิมะห์บ้านนปีสฤละ จาก สสส.สำนัก 6 และเนื่องจากโครงการสังเคราะห์ความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับการสร้างความสุขของชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้คัดเลือกโครงการในพื้นที่ โหนดเป็นโครงการที่จะมีการสังเคราะห์ความสุขของชุมชนด้วย คือ พื้นที่ตำบลลูโบะฮิไร อ.มายอ จ.ปัตตานี ดังนั้นเพื่อประโยชน์ของงานและมติความเป็นตัวแทนที่จะอธิบายฐานความสุขของคนในพื้นที่ จึงได้ร่วมสนับสนุนในกิจกรรมของโครงการทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่ม

พัฒนาโครงการวิจัย การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดพื้นที่ การเตรียมสร้างความเข้าใจกับชุมชน การพาคณะอาจารย์ลงสัมผัสภาคพื้นเพื่อเก็บข้อมูล รวมทั้งการลงไปช่วยการเก็บข้อมูลด้วย ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความร่วมมือในการทำงานวิจัยร่วมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ต้องอาศัย “การหนุนช่วยซึ่งกันและกัน” เป็นสำคัญ

จากที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นชุมชนมุสลิม จึงมีการใช้ชีวิตและวัฒนธรรมที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติตามศาสนบัญญัติของอิสลาม แนวคิดการใช้ชีวิตในทุกด้านจึงต้องสอดคล้องกับความเชื่อและศาสนาอิสลามด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านการปฏิบัติศาสนกิจ วัฒนธรรม การศึกษา ความสัมพันธ์ทางสังคม การประกอบอาชีพ เศรษฐกิจ รวมทั้งการเมืองที่ยึดโยงกับหลักการศาสนาด้วย ซึ่งถือเป็นวิถีเฉพาะที่ต้องยึดมั่นอยู่บนแนวทางที่ถูกต้องของศาสนาและสังคม จึงทำให้คนมุสลิมมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาศาสนา มีการเรียนอัลกุรอาน มีการเรียนตาดีกา ภาษาอาหรับ เรียนภาษามลายู ซึ่งมีสอนในมัสยิด มีระบบปอเนาะ หรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ควบคู่กับการเรียนสามัญด้วย ในขณะเดียวกันการใช้ชีวิตและการพัฒนาสังคมด้านอื่นๆก็ต้องอยู่บนหลักการที่ศาสนาอนุญาต หรือ ะหลาล ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในอดีตโหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรมเน้นให้โอกาสชุมชน และเน้นการสร้างการเรียนรู้งานวิจัยให้กับกลุ่มคนเป็นหลักไม่ว่ากลุ่มนั้นจะเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ ซึ่งสามารถเป็นการเปิดพื้นที่ให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ไปสู่กลุ่มชาวบ้านคนเล็กคนน้อยได้อย่างแท้จริง จึงเกิดโครงการวิจัยประเด็นต่างๆกระจายในพื้นที่ต่างๆ กว่า 50 โครงการ ซึ่งประเด็นเหล่านั้นล้วนเป็นโจทย์จากชุมชนอย่างแท้จริง และหลังจากมีการวิเคราะห์ของผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยในเครือข่ายโหนด พบว่าปัญหาสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากและปัญหาหลายเรื่องมีความสลับซับซ้อนขึ้น โดยเฉพาะปัญหาเยาวชน ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ปัญหาความรุนแรงที่ไม่มีที่ทางที่จะสงบเสียที ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา รวมทั้งสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติ ที่ทุกคน ทุกหน่วยงานต้องเร่งแก้ไขอย่างจริงจัง ในขณะที่การทำงานภายใต้การขับเคลื่อนของโหนดก็มีข้อจำกัดด้านกำลังคนที่มีไม่พอ การสร้างการยอมรับในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในอุดมผู้นำศาสนา คนในพื้นที่ที่มีมุมมองแตกต่างกันจำเป็นต้องใช้เวลาในการอธิบายให้ชัดเจนก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการวิจัยได้ ข้อจำกัดด้านการใช้ภาษาไทยที่ส่งผลกระทบกับการเขียนรายงานเชิงวิชาการเป็นอย่างมาก ข้อจำกัดจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยระบบค่านิยมคุณภาพของงานวิจัย วิถีวิทยาการวิจัย รวมทั้งการทำงานของโหนดที่ตั้งเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสันติสุขในพื้นที่ให้ได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น การเลื่อนงานในปี 61 -63 จึงต้องการให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ชาวบ้านในพื้นที่รุนแรงพอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน ควบคู่การสร้างคุณภาพงานวิจัย โดยมีกลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ เด็กเยาวชน พ่อแม่ในสถาบันครอบครัว กรรมการมัสยิด ที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน 3 จชต. จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ คือ 1) การเสริมพลังของชุมชนโดยให้กลุ่มเป้าหมายหลักมีความรู้ มีความเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่ตนนับถือ รวมทั้งมีบทบาทต่อตนเองและการพัฒนาคนในพื้นที่ เพื่อให้มีวิถีชีวิตอยู่บนหลักการอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม และวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี 2) การสร้างโอกาสให้คนในชุมชนบางพื้นที่ได้ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือให้ชุมชนพอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันที่รุนแรงทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิตศีลธรรม ความเป็นธรรม และความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง 3.) การนำพลังศักยภาพของผู้นำสี่เสาหลัก (ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำธรรมชาติ)และจิตอาสา มามีส่วนร่วมในการคิด หาทางออก และในกระบวนการวิจัย เพื่อผู้การแก้ปัญหาชุมชนอย่างแท้จริง โดยยึดหลักการทำงานวิจัย “เข้าใจศาสนา ทำงานเป็นยามาอะฮ์ (ทีม) ทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นพ้อง”

2. คำถามวิจัย(ในการทำงาน)

จะนำเอาหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมอิสลามมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสังคมมุสลิมผ่านกระบวนการวิจัยได้อย่างไร

3. วัตถุประสงค์

: เพื่อให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้กลุ่มเป้าหมายหลัก มีคุณลักษณะดังนี้

1. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเข้าใจ มองเห็นคุณค่าของศาสนาและวัฒนธรรมที่ตนนับถือ รวมทั้งมีวิถีชีวิตอยู่บนหลักการอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม และวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี
2. เพื่อให้ผู้นำศาสนา และ บุคคลในครอบครัว มีความรู้และมีบทบาทต่อตนเองและสังคม
3. เพื่อสร้างโอกาสให้คนในชุมชนบางพื้นที่พอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน

4. ขอบเขตพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

ขอบเขตพื้นที่ ปี 61

1. ขยายพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายจากโครงการเก่าจากหนึ่งหมู่บ้าน เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระดับตำบล เน้นตำบลลูโบะฮิไร จังหวัดปัตตานี และเครือข่ายโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จ.ยะลา

2. ยกระดับ และลงลึกการแก้ปัญหาในพื้นที่เดิม ที่เห็นคน เห็น โจทย์วิจัย มาสู่การแก้ปัญหาผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมและงานวิจัยเป็นเครื่องมือให้ชุมชนพออยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน

กลุ่มเป้าหมายหลัก

1. เด็ก และ เยาวชนรุ่นใหม่ที่อยู่ในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ 3 จชต.
2. พ่อ แม่ และคนในครอบครัว
3. คณะกรรมการมัสยิด

เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

1. กลุ่มผู้นำ 4 เสาหลัก (ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำธรรมชาติ) และจิตอาสา
2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดยะลา
3. คณะกรรมการมัสยิด และคณะกรรมการอิสลามประจำอำเภอ และจังหวัด
4. เครือข่ายตาดีกาในเขตตำบลบูะยิไร อ.มายอ จ.ปัตตานี
5. นักวิชาการมหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี
6. ศูนย์อัลกุรอานและภาษาอาหรับ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี สถาบันอะฟีส, ศูนย์บำบัดยาเสพติด
7. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับโครงการวิจัย เช่น อบต. อบจ. และเทศบาลตำบล
8. หน่วยงานรัฐที่สัมพันธ์กับโครงการวิจัย เช่น เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน สำนักงานประมง สอ.บต. ประชาสัมพันธ์จังหวัดยะลา เป็นต้น
9. เครือข่ายสถาบันองค์กรเอกชนที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและยะลา เช่น สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา เครือข่ายผู้หญิง สสส. เป็นต้น
10. สถาบันเครือข่าย สกว. เช่น สถาบันรามจิตติ สถาบันพระปกเกล้า สกว.ฝ่ายชุมชนและอื่นๆ เป็นต้น

5. เป้าหมายในแต่ละปี 2561 -2563

ตามยุทธศาสตร์	เป้าหมาย ปี 2561	เป้าหมาย ปี 2562	เป้าหมาย ปี 2563
1.การเสริมพลังของชุมชน โดยให้กลุ่มเป้าหมายหลักมีความรู้ มีความเข้าใจ และมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่คนนับถือ รวมทั้งมีบทบาทต่อตนเองและการพัฒนาคนในพื้นที่ เพื่อให้มีวิถีชีวิตอยู่บนหลักการอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม และวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี	-ชุมชนตระหนักในปัญหาร่วมในประเด็นเยาวชนในพื้นที่ -เกิดงานวิจัยเดี่ยว/ชุดโครงการในประเด็น “เด็กและเยาวชน” ในระบบ รร.เอกชนสอนศาสนาอิสลาม และเยาวชนในชุมชนที่อยู่ภายใต้ศูนย์กัรออาตีของชุมชน -กลุ่มเป้าหมายหลักมีความรู้ มีความเข้าใจ และมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่คนนับถือ -สร้างสื่อเผยแพร่ผลการวิจัยให้เท่าทันยุคสมัย และตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่	-ชุมชนตระหนักในปัญหาร่วมของมัสยิด -เกิดงานวิจัยเดี่ยว/ชุดโครงการในประเด็นมัสยิด -กลุ่มเป้าหมายหลักมีความรู้ มีความเข้าใจ และมีบทบาทต่อตนเองและการพัฒนาคนในพื้นที่ เพื่อให้มีวิถีชีวิตอยู่บนหลักการอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม และวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี -สร้างพื้นที่รูปธรรมความสำเร็จเพิ่ม 1 พื้นที่ -สร้างสื่อเผยแพร่ผลการวิจัยให้เท่าทันยุคสมัย และตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่	-ชุมชนตระหนักในปัญหาร่วมของชุมชน -เกิดงานวิจัยเดี่ยว/ชุดโครงการบนฐานครอบครัว -กลุ่มเป้าหมายหลักมีความรู้ มีความเข้าใจ และมีบทบาทต่อตนเองและการพัฒนาคนในพื้นที่ เพื่อให้มีวิถีชีวิตอยู่บนหลักการอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม และวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี -สร้างสื่อเผยแพร่ผลการวิจัยให้เท่าทันยุคสมัย และตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่
2. สร้างโอกาสให้คนในชุมชนบางพื้นที่พออยู่ได้ ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน	-ทำให้นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วมเรียนรู้การจัดการปัญหาด้วยรูปแบบ CBR -เกิดเครือข่ายร่วมด้วยช่วยกัน	-เกิดเครือข่ายร่วมด้วยช่วยกัน และเกิดงานวิจัย CBR เล็กเพื่อในพื้นที่พออยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน	เกิดเครือข่ายร่วมด้วยช่วยกัน และเกิดงานวิจัย CBR เล็กเพื่อในพื้นที่พออยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน

3.) นำพลังศักยภาพของผู้นำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด หาทางออกสู่การแก้ปัญหาชุมชนอย่างแท้จริง	-ทุกโครงการจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้นำตั้งแต่ต้นน้ำหรือกลางน้ำหรือปลายน้ำ โดยยึดหลักการทำงานวิจัย “เข้าใจศาสนา ทำงานเป็นยามาอะฮ (ทีม) ทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นพ้อง” -เห็นพลังความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของคน ใน ชุม ชน ต่อโครงการวิจัย -ลดความขัดแย้ง และความไม่เข้าใจของคนในพื้นที่ผ่าน CBR -ทุกกลุ่มเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านกลุ่มประเด็น	-ทุกโครงการจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้นำตั้งแต่ต้นน้ำหรือกลางน้ำหรือปลายน้ำ โดยยึดหลักการทำงานวิจัย “เข้าใจศาสนา ทำงานเป็นยามาอะฮ (ทีม) ทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นพ้อง” -เห็นพลังความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของคน ใน ชุม ชน ต่อโครงการวิจัย -ลดความขัดแย้ง และความไม่เข้าใจของคนในพื้นที่ผ่าน CBR -ทุกกลุ่มเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านกลุ่มประเด็น	-ทุกโครงการจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้นำตั้งแต่ต้นน้ำหรือกลางน้ำหรือปลายน้ำ โดยยึดหลักการทำงานวิจัย “เข้าใจศาสนา ทำงานเป็นยามาอะฮ (ทีม) ทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นพ้อง” -เห็นพลังความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของคน ใน ชุม ชน ต่อโครงการวิจัย -ลดความขัดแย้ง และความไม่เข้าใจของคนในพื้นที่ผ่าน CBR -ทุกกลุ่มเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านกลุ่มประเด็น
--	---	---	---

6. ระยะเวลาดำเนินงานในปี 2561 12 เดือน เริ่มตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2560 ถึง 30 กันยายน 2561

7. แผนปฏิบัติการในปี 61

พันธกิจ/แผนการดำเนินงาน

1. สนับสนุนให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็น “เยาวชน” ในสถาบันการศึกษาและในชุมชนอย่างน้อย 5 โครงการ
2. ติดตามสนับสนุน โครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ ทั้งด้านกิจกรรม เนื้อหา และการเงิน/บัญชีโครงการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ จำนวน 11 โครงการ

3. ติดตามโครงการล่าช้าเพื่อดำเนินการปิดให้สมบูรณ์ จำนวน 7 โครงการ
4. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิจัยท้องถิ่น การเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่กับโครงการที่กำลังดำเนินงานอยู่ และโครงการกลุ่มประเด็น 4 ประเด็น (นวัตวิถี การศึกษา และอัลกุรอาน เยาวชนและการรวมกลุ่ม)
5. พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ นักวิจัย พี่เลี้ยงโครงการ โดยการเข้ารับการอบรมในเรื่อง การสังเคราะห์งาน การอภิปรายข้อมูล การนำเสนอผลงาน เป็นต้น
6. จัดทำ RE โครงการวิจัยโครงการละ 1 เรื่อง อย่างน้อย 5 เรื่อง/ปี
7. จัดทำชุดความรู้เล่มเล็ก และ VCD จำนวน 3 เรื่อง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากงานวิจัยเรื่องกิจกรรมอาชีพให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง
8. บริหารจัดการงานสำนักงานและการเงินให้มีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สมกับการเป็นองค์กรการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ
9. ภารกิจอื่นๆ ตามที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมอบหมาย

ระบบการจัดการ

1. พัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- 1.1 ร่วมกับมหาวิทยาลัยฟาฏอนี รร.เอกชน และ อบต. จัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็น “การพัฒนาเยาวชน”
- 1.2 ลงพื้นที่พัฒนาโจทย์และโครงการวิจัยในพื้นที่
- 1.3 จัดเวทีพิจารณาให้ข้อเสนอแนะต่อข้อเสนอโครงการวิจัยชาวบ้าน(CP) 1 ครั้ง/ปี

2. ติดตามโครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติแล้วและกำลังดำเนินการอยู่ทั้งหมดตั้งแต่ปี พ.ศ. 48 จนถึงปัจจุบัน จำนวน 57 โครงการ

2.1 ติดตามโครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติแล้ว โดยการจัดการในลักษณะการติดตามกลุ่มโครงการที่กำลังดำเนินงานอยู่ 11 โครงการ โดยจะมีการติดตามเป็นกลุ่มประเด็นหลัก เพื่อกระตุ้นการทำงานของโครงการวิจัยในแต่ละพื้นที่แต่ละประเด็นให้มีการยกระดับ และมีพลังมากขึ้น มีเครือข่ายการทำงานร่วมกันมากขึ้น

2.2 ลงพื้นที่ติดตามหนุนเสริมโครงการเพื่อดูความก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลง การให้คำปรึกษาและการเข้าร่วมกิจกรรมนักวิจัยอย่างน้อยในโครงการปกติ จำนวน 11 โครงการ เดือนละ 1 ครั้งต่อโครงการ

2.3 จัดเวทีจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์กับโครงการวิจัยที่ล่าช้าจำนวน 7 โครงการ

2.4 จัดเวทีติดตามในลักษณะกลุ่มงาน C คือ การติดตามงานในกลุ่มพลังทีมงานวิจัย (เวทีเครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่น)

- 2.5 จัดเวทีพิจารณารายงานฉบับสมบูรณ์ให้กับโครงการวิจัยจำนวน 5 โครงการ
3. การส่งเสริมเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ การบริหารจัดการงานวิจัยท้องถิ่น
 - 3.1 ร่วมประชุมเครือข่ายผู้ประสานงานภาคใต้ (RC) 4 เดือน/ครั้ง และเครือข่ายต่างๆ
 - 3.2 จัดประชุมที่ปรึกษาและพี่เลี้ยง โครงการศูนย์ประสานงานวิจัยอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม
 - 3.3 จัดประชุมคณะทำงานภายใน Node อิสลามศึกษาและวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการและการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ พร้อมกับคณะกรรมการในการขับเคลื่อนงานให้เกิด empowerment ชุมชน บนฐานศาสนาและวัฒนธรรม
4. การยกระดับองค์ความรู้งานวิจัยท้องถิ่นสู่การเผยแพร่ และการสื่อสารสู่สาธารณชน
 - 4.1 การนำเสนอผลงานวิจัยด้วยรูปแบบการเขียน RE อย่างน้อยจำนวน 5 เรื่อง
 - 4.2 จัดทำ VDO เผยแพร่ผลงานวิจัย ในเรื่อง การเรียนการสอนกีรออาตี การบริหารจัดการศูนย์กีรออาตี การพัฒนาครูผู้สอนอัลกุรอานระบบกีรออาตี

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับตามเป้าหมาย ปี 2561

1. ผลที่คาดว่าจะได้รับเชิงคุณภาพ

- 1) งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ไปเสริมพลังของชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่ตนนับถือ เพื่อให้มีวิถีชีวิตอยู่บนหลักการอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม และวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี
- 2) งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือให้คนในชุมชนบางพื้นที่มีโอกาสแก้ปัญหาตนเองและชุมชนให้พออยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน
- 3) ผู้นำสี่เสาหลักตระหนักถึงปัญหาเยาวชน และนำพลังศักยภาพของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสู่การแก้ปัญหาชุมชนอย่างแท้จริง

2. ผลที่คาดว่าจะได้รับเชิงปริมาณ

- 1) เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่อยู่บนฐานยุทธศาสตร์ในลักษณะวิจัยชุดและเดี่ยวเพื่อ empowerment ชุมชน บนฐานศาสนาและวัฒนธรรม ในประเด็นเยาวชน 5 เรื่อง จำนวนนักวิจัยรวมประมาณ 30 คน
- 2) โครงการที่ได้รับการอนุมัติแล้วและกำลังดำเนินการอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับการติดตามสนับสนุนจนสามารถดำเนินงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านการจัดการปัญหาและการบริหารโครงการ รวมทั้งการบริหารงบประมาณ รวม 11 โครงการ รวมทั้งสร้างเครือข่ายนักวิจัย
- 3) เกิดการติดตามโครงการล่าช้า จนดำเนินการปิด จำนวน 7 โครงการ ภายใน เดือน มิถุนายน 61

- 4) ได้ VCD เรื่องการบริหารและการจัดการเรียนการสอนกรณีการเผยแพร่
จำนวน 3 เรื่อง
- 5) มีการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย RE จำนวน 5 เรื่อง
- 6) มีสัดส่วนผู้นำที่เสถียรมาร่วมมีบทบาทในกระบวนการวิจัยใหม่ทุกโครงการ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ เป็นการทบทวนตามความสำคัญของประเด็นเรื่อง ที่เน้นการนำไปใช้กับโครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ เพื่อการนำข้อมูลไปอ้างอิง ยืนยัน สร้างความมั่นใจกับชุมชนในการดำเนินงานวิจัยในเรื่องดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษาเอกสารนักวิจัยได้นำความรู้เหล่านี้ไปถ่ายทอดสร้างความเข้าใจกับผู้นำศาสนา การให้โอวาทในมัสยิดก่อนละหมาดวันศุกร์ และสร้างความเข้าใจในช่วงเวลาการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีการแทรกความรู้ทั้งในช่วงหลังการเปิดพิธี และช่วงเวลาการจัดเวทีประชุมของการวิจัยแต่ละกิจกรรม โดยเฉพาะในเรื่อง การดูแลและการบริหารทรัพยากรของชุมชน การจัดการซากาต ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคน ทำให้ชุมชนตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการ ก่อเกิดการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของชุมชน

นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมจากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพคนทำงานมารวมไว้ในบทนี้ด้วย เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการทำงานและการยกระดับงานสู่คุณภาพต่อไป ซึ่งรายละเอียดข้อมูลต่างๆดังกล่าวประกอบด้วย

1.สิ่งแวดล้อมในทัศนะของอิสลาม

عالم سكيتير دالم فنداغن اسلام نظرية البيئة في الاسلام

สิ่งแวดล้อมหมายถึงสิ่งที่อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ได้ทรงสร้างขึ้นมาทั้งหลายทั้งปวงเพื่อเป็นประโยชน์ และสนองความต้องการของมนุษย์และสัตว์ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น

อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ได้กล่าวไว้ในอัล กุรอาน ซูเราะห์ที่ 2 อัลบาคอเราะห์ อายะห์ที่ 29

(1 อับดุลรอซซาก โขพยาอะ1, อับดุลอาซิ หะซันนิก, มุฮัมมัดเบญญอย

هو الذي خلق لكم ما فى الارض جميعا ثم استوى الى السماء فسوهن سبع سموات وهو بكل شئ عليم

ความว่า “พระองค์คือผู้ที่ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกนี้ไว้สำหรับพวกเจ้าภายหลัง ได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้าแล้วได้ทำให้มันสมบูรณ์ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้า และพระองค์นั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

และอีกอายะหนึ่ง

"اوليس الذى خلق السموات والارض بقادر على ان يخلق مثلهم بلى وهو الخلق العليم"

ความว่า “พระองค์ผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินจะไม่ทรง

สามารถที่จะสร้างเช่นเดียวกับพวกเขากระนั้นหรือ? แน่นอนและพระองค์เป็นผู้ทรงสร้างที่ยิ่งใหญ่ ผู้ทรงรอบรู้” (ซูเราะห์ที่ 36 (ยาซีน)อายะห์ที่ 81)

มุสลิมทุกคนเชื่อว่าทุกๆ สิ่งที่มีอยู่ในสากลจักรวาลซึ่งรวมถึงมนุษย์เกิดจากการสรรค์สร้างของอัลลอฮ์และพระองค์เท่านั้นที่บริหารจัดการสรรพสิ่งต่างๆ ให้มีวิถีที่เป็นระเบียบแบบแผน เพื่อให้เกิดการเอื้อประโยชน์ด้วยวิธีแห่งธรรมชาติที่สอดคล้องกลมกลืนกัน ดังนั้นกรรมสิทธิ์ในสรรพสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในจักรวาลจึงเป็นเอกสิทธิ์ของพระองค์เพียงพระองค์เดียว ดังปรากฏหลักฐานจากส่วนหนึ่งของอายะฮ์ในอัลกุรอานในบทที่ 3 อาลิอิมรอน โองการที่ 109,

”والله ما فى السموات وما فى الارض والى الله ترجع الامور“

ความว่า “และสิ่งที่อยู่ในบรรดาชั้นฟ้าและสิ่งที่อยู่ในแผ่นดินนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์เท่านั้น และยังอัลลอฮ์นั้นกิจกรรมทั้ง หลายจะถูกนำกลับไป”

และพระองค์ทรงตรัสไว้ในบทที่ 6 อัล -มาอิดะฮ์ โองการที่ 19

ความว่า “...และผู้ที่อยู่ในแผ่นดินทั้งหมด และอำนาจแห่งบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดินและสิ่งที่อยู่ระหว่างทั้งสองนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของ อัลลอฮ์เท่านั้น และ อัลลอฮ์นั้นทรงเดชานุภาพเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง

และพระองค์ทรงตรัสไว้ในบทที่ 24 อันนุร โองการที่ 42

ความว่า “...และอำนาจอันเค็ดขาดแห่งชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินนั้นเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ และยัง อัลลอฮ์ คือ จุดหมายปลายทาง”

และพระองค์ทรงตรัสไว้ในบทที่ 35 ฟาฏีร์ โองการที่ 13

يولج الليل فى النهار ويولج النهار فى الليل وسخر الشمس والقمر كل يجرى لاجل مسمى ذلكم الله ربكم وله الملك...

ความว่า “พระองค์ทรงให้กลางวันคาบเกี่ยวเข้าไปในกลางคืน และทรงให้กลางคืนคาบเกี่ยวเข้าไปในกลางวันและทรงให้ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เป็นประโยชน์ (แก่มนุษย์) ทุกสิ่งโคจรไปตามวาระที่ได้กำหนดไว้ นั้น คืออัลลอฮ์พระเจ้าของพวกเรา อำนาจปกครองทั้งมวลเป็นสิทธิของพระองค์

สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญกับชีวิตของเรามาก หากเราไม่บริหารสิ่งแวดล้อมให้เป็นระบบและระเบียบ สิ่งแวดล้อมนั้นอาจนำอันตรายมาสู่เราได้ สิ่งแวดล้อมที่เรามองเห็นหรือรู้สึกชัดๆ

ว่า มันเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของเรา เราเจริญเติบโตได้ตามที่ อัลลอฮ์ทรงกำหนดคนนั้น เราต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมรอบตัว ของเราที่อัลลอฮ์สร้างเตรียมให้เรา เช่นอากาศที่เราหายใจ สัตว์ที่เราต้องนำมา

ทำอาหารรับประทาน น้ำที่เราใช้ดื่มหรือชำระล้าง พืชที่เราใช้บริโภค พืชที่มันคายออกซิเจนจากมันให้ เราใช้หายใจ หลังจากมันดูดคาบอนไดออกไซด์เข้าไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลง และ
สรรพสิ่งต่างๆ อีกมากมายที่แวดล้อมตัวเราสัมพันธ์กับเราล้วนสร้างประโยชน์มหาศาลแก่เราทั้งสิ้น
ทั้งนี้ เป็นเจตจำนงของอัลลอฮ์ที่กรุณาแก่เรา อัลกุรอานบัญญัติความว่า

هو الذي خلق لكم ما فى الارض جميعا

ความว่า “และอัลลอฮ์ได้สร้างสรรพสิ่งทั้งหลายในแผ่นดินเพื่อ พวกเจ้า”

จักรวาลทั้งหมดเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงสร้างขึ้นมามีระบบความสัมพันธ์ระหว่างสรรพ
สิ่งทั้งปวงและสิ่งมีชีวิตทั้งหมดที่อยู่ในนั้น มนุษย์และพระผู้ทรงสร้างเขามีความสัมพันธ์ระหว่างกันโดย
ส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์นั้นก็คือมนุษย์เป็นบ่าวของพระองค์และคุณลักษณะของเขาย่างอย่าง เช่น
ความรู้ การมองเห็นและการได้ยินล้วนมาจากพระองค์ นอกจากนั้นแล้วมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ก็ยังม
ีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ด้วย เราจะต้องรักษาสิ่งดังกล่าวมาข้างต้น ไว้โดยหลักความเชื่อในพระเจ้า
องค์เดียวของเราและโดยการเคารพภักดีต่อพระองค์เท่านั้น(บรรจง บินกาซัน) อัลลอฮ์ได้ทรงกล่าวไว้
ในอัลกุรอานว่า

سبح اسم ربك الاعلى الذى خلق فسوى والذى قدر فهدى والذى اخرج المرعى فجعله غناء احوى

ความว่า “จงสดุดีพระนามของพระผู้อภิบาลของเจ้าผู้ทรงสูงส่ง ผู้ทรงสร้างและผู้ทรงทำให้
สมบูรณ์ ผู้ทรงกำหนดกฎระเบียบและผู้ทรงนำทางและผู้ทรงทำให้ทุ่งหญ้าออกเงยออกมาแล้วทำให้มัน
แห้งเป็นช่วงสัปดาห์ ”

(อัลกุรอาน 87: 1-5)

จากทัศนะของอัลกุรอาน การเรียนธรรมชาติเพื่อตอบสนองความรู้สึกลอยล่อนคว่ำหาคำตอบ
นั้น เป็นสิ่งที่ไม่ถูกยอมรับ การเรียนรู้ธรรมชาติต้องไม่ทำให้เราหยุดนิ่งและหมกมุ่นอยู่กับสื่อต่างๆ แต่
มันต้องทำให้เราถึงพร้อมไปกับการรำลึกถึงพระเจ้าหากคนที่เป็นนักค้นคว้าวิจัยให้ความเอาใจใส่ใน
ประเด็นที่ว่าอัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งขอบเขตจำกัดถ้อยคำของพระองค์ก็ไว้ขอบเขตจำกัดด้วย เมื่อเขาให้ความ
สนใจแก่นแท้อันไร้ขอบเขตจำกัด แล้ว เขาย่อมไม่มีวันหยุด ณ ระดับใดระดับหนึ่ง เขาจะต้องค้นหา
ความยิ่งใหญ่ของการสร้างสรรค์นี้ให้ได้มากขึ้นเรื่อยๆ เพราะเขาคิดว่าด้วยวิธีการดัง กล่าวจะทำให้เขาได้
เข้าใจลัทธิองค์ผู้สร้างมากยิ่งขึ้น การรู้จักธรรมชาติต้องทำให้เราก้าวผ่านจากสาเหตุทั้งหลายไปสู่องค์
ปฐมเหตุของทุกสรรพสิ่งซึ่งก็คือพระเจ้า แห่งสากลจักรวาล นี่คือนแนวทางที่ท่าน นบีมุฮัมมัด (มะฮ์ดีกุ้ด
จะนี่,) กล่าวว่า

فلما جن عليه الليل رءا كوكبا قال هدا ربي فلما اقل قال لا احب الاقلين فلما رء القمر باز غا قال
هدا ربي فلما اقل قال لئن لم يهدني ربي لاكونن من القوم الضالين . فلما رء الشمس باز غة
قال هدا ربي هدا اكبر فلما اقلت قال يقوم اني بريء مما تشركون.

ความว่า “เมื่อกลางคืนเข้าคบังเขา เขาเห็นดวงดาวหนึ่ง เขากล่าวว่านี่คือผู้อภิบาลของฉัน เมื่อมันตกลง
ไป เขากล่าวว่า ฉันไม่ชอบสิ่งที่ลึบหาย เมื่อเขาเห็นดวงจันทร์ปรากฏ เขากล่าวว่านี่คือผู้อภิบาลของฉัน
(แต่) เมื่อตกลงไป เขากล่าวว่า หากผู้อภิบาลของฉันไม่สามารถขึ้นนำฉันได้ ฉันก็จะต้อง กลายเป็นส่วน
หนึ่งจากกลุ่มชนผู้หลงผิด เมื่อเขาเห็นดวงอาทิตย์ปรากฏ เขากล่าวว่านี่คือผู้อภิบาลของฉันที่ใหญ่ที่สุด
(แต่) เมื่อมัน ตกกลับไป เขากล่าวว่า โอ้กลุ่มชนของฉัน แท้จริงฉันขอเป็นเอกเทศจากสิ่งที่พวกท่านต้อง
ภาคี แท้จริงฉันของมุ่งหน้าตรงไปยังพระองค์ ผู้ทรงสรรค์สร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและผืนแผ่นดินอย่างผู้ที่
มุ่งสู่สัจธรรมและฉันมิใช่ส่วนหนึ่งจากบรรดาผู้ตั้ง ภาคี” (อัล อันอาม: 76-79)

وكذلك نرى ملكوت السموات والارض وليكون من الموقنين .

ผลของมัน ก็คือการได้มองเห็น “อำนาจการครอบครองชั้นฟ้าทั้งหลายและผืนแผ่นดิน”

ความว่า “ประการจะนี่เอง ที่เราให้อับรอฮิม ได้เห็นอำนาจการครอบครองชั้นฟ้าทั้งหลายและ
ผืนแผ่นดิน และเพื่อเขาได้เป็นส่วนหนึ่งจากบรรดาผู้มีความเชื่อมั่น ” (อัล อัน อาม: 75)

และนี่คือแนวทางที่บรรดานักค้นคว้าวิจัยทุกคนได้รับการเรียกร้องเชิญชวนให้เข้าสู่แนวทางนั้น

สรุป มุสลิมจะยอมรับสิ่งที่พระเจ้าให้ปฏิบัติด้วยความสมัครใจและพยายามดำเนินชีวิตให้อยู่ใน
กรอบแนวทางคำสอนของศาสนา ซึ่งมุสลิมส่วนใหญ่จะผูก พันกับหลักคำสอนของพระเจ้า ไม่ว่าจะ
กระทำอะไร รวมทั้งความคิดต้องอยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง ในขณะที่สิ่งแวดล้อมต่างๆเป็นสิ่งที่พระเจ้า
ทรงสร้างมอบให้กับมนุษย์ได้ใช้ในการดำรงชีวิต ดังนั้น มุสลิมทุกคนจึงต้องบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม
ต่างๆให้มันดำรงอยู่เหมือนที่พระเจ้า ให้มาใช้อย่างคุ้มค่าให้เกิดประ โยชน์มากที่สุดก็จะส่งผลให้มี
คุณภาพและสุขภาพที่ดีแก่ทุกคนในสังคม

2. ความสำคัญของชากาต

ความหมายของชากาต

ชากาตความหมายเชิงภาษาศาสตร์ หมายถึง การงอกเงย-การเพิ่มพูน การชำระล้างทำความสะอาดหรือปรับปรุงแก้ไข

ชากาต ตามความหมายเชิงนิติศาสตร์อิสลาม หมายถึง ทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่ศาสนาอิสลาม
ได้บัญญัติไว้ให้เจ้าของทรัพย์สินมีหน้าที่ต้องจ่ายให้แก่บุคคล ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิได้รับชากาตตามเกณฑ์
และเงื่อนไขที่ศาสนาอิสลามได้กำหนดไว้

ซากาต เป็นสถาบันที่จะชดเชกเหง้าของระบบทุนนิยมให้พ้นไปจากสังคมนุสลิม แต่เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่คนส่วนมากไม่ค่อยมีความเข้าใจที่เกี่ยวกับเรื่องซากาตเท่าที่ควร ส่วนมากจะเข้าใจว่าซากาตเป็นการจ่ายทานตามแต่ใจสมัครของแต่ละบุคคล ความจริงแล้วซากาตเป็นภานีภาคบังคับ เช่นเงินออมทรัพย์สินที่สะสมไว้ โดยมีอัตราตั้งแต่ 2.5 % - 20 % กฎหมายอิสลามได้มีการอนุมัติให้รัฐใช้มาตรการบังคับอย่างเป็นเด็ดขาดกับผู้ที่ไม่ยอมจ่ายซากาตหรือพยายามที่จะหลีกเลี่ยง ได้เต็มที่ ซากาตเป็นบทบัญญัติทางศาสนาที่มีหลายภาคส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน บุคคล หรือองค์กร การจ่ายซากาตเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายจึงต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจในทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง และเข้าใจในการจัดระบบของแต่ละส่วนให้เป็นไปตามศาสนบัญญัติ ตามความจำเป็น และผลประโยชน์สูงสุดของสังคมมุสลิมโดยรวม การศึกษาถึงแนวทางการจัดระบบซากาตในยุคสมัยต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยของท่านนบี ﷺ และสมัยเคาะลีฟะฮ์ทั้ง 5 (อับบักกร อุมัร อูสมาน อะลี และอุมัรอิบนุอัลคัลละษีร) จะทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจในแนวทางของท่านนบี และของสลัฟศอลิหฺ (กัลญานชนรุ่นแรก) ที่เกี่ยวกับการจัดระบบซากาต และสามารถกำหนดรูปแบบการจัดระบบซากาตที่ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งนี้โดยอาศัยคัมภีร์ในส่วนที่เป็น เคากีฟยะห์ (ส่วนที่คงที่และตายตัว) และปรับเปลี่ยนส่วนที่ไม่ใช่เคากีฟยะห์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย ในบทความนี้ผู้เขียนจะนำเสนอแนวทางและรูปแบบการจัดระบบซากาตในยุคสมัยต่างๆ โดยเน้นยุคสมัยของท่านนบี ﷺ และของเคาะลีฟะฮ์ทั้ง 5 เนื่องจากเป็นยุคสมัยที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากซากาตสูงสุด

การจัดระบบซากาตตามศาสนบัญญัติ

หากได้พิจารณาถึงหลักฐานต่างๆ จากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และการปฏิบัติของเศาะฮาบะฮ์จะพบว่า ซากาตไม่ใช่ศาสนกิจที่บุคคลแต่ละคนจะปฏิบัติกันเองเหมือนกับศาสนกิจอื่นๆ แต่ซากาตเป็นศาสนกิจที่ต้องทำเป็นระบบ มีการจัดการ มีเจ้าหน้าที่ และมีองค์กรรับผิดชอบที่ชัดเจนในการจัดเก็บ ซากาต และแจกจ่ายซากาตให้แก่ผู้มีสิทธิ์ และกิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

หลักฐานจากอัลกุรอาน

1. อัลกุรอานได้บอกถึงบุคคลผู้มีสิทธิ์รับซากาต 8 จำพวก หนึ่งในนั้นคือ: "وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا" . แปลว่า: เจ้าหน้าที่จัดเก็บซากาต (อัลเตาบะฮ์: 60) เป็นสิ่งยืนยันว่าการจัดเก็บซากาตเป็นหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานซึ่งมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการจัดเก็บซากาต โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นส่วนหนึ่งของซากาต

2. ในซูเราะห์อัลเตาบะฮ์ ซูเราะห์เดียวกันอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า:

"خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا"

ความว่า: (โอ้ผู้อำมหัด) เจ้าจงเอาจากทรัพย์สินของพวกเขาเป็นทานซากาต ซึ่งจะทำให้พวกเขาสะอาด และจะทำให้พวกเขาบริสุทธิ์อีกด้วย. (อัลเตาบะฮ์ 103)

อายะห์นี้เป็นหลักฐานว่าท่านนบี ﷺ (ซึ่งเป็นผู้นำทั้งฝ่ายศาสนจักร และอาณาจักร) เป็นผู้มียอำนาจในการจัดเก็บซะกาต และบรรดานักปราชญ์ชั้นนำต่างมีความเห็นตรงกันว่า หลังจากท่านนบีเสียชีวิตไปแล้วอำนาจดังกล่าวนี้ตกเป็นของผู้ปกครองมุสลิม และผู้ดูแลกิจการของมุสลิม โดยทั่วไป (อัลก็อรฎอวีย์, 1981: 2/748)

หลักฐานจากอัลหะดีษ

มีรายงานจากท่านนบี ﷺ ว่าท่านนบีได้ส่งเสาะหาบะฮุไปยังหัวเมืองต่างๆ เพื่อทำหน้าที่จัดเก็บและรวบรวมซะกาต ส่วนหนึ่งจากรายงานดังกล่าวคือ รายงานของท่านอิบนุอับบาส رضي الله عنه ได้รายงานว่าท่านนบีได้ส่งท่าน มุอาซ อิบนุ อญะบัล ไปยังแคว้นเยเมน และท่านได้ส่งเสาะหาบะฮุไว้คนหนึ่งว่า:

" فَأخبرهم أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تَوْخِذُ مِنْ أَغْنِيائِهِمْ فَنُزِّلَ عَلَىٰ قُرَآئِهِمْ "

ความว่า : จงบอกพวกเขาว่าอัลลอฮ์ได้ทรงกำหนดซะกาตเหนือพวกเขา โดยเก็บจากคนร่ำรวยของพวกเขา และจ่ายคืนให้แก่คนยากจนของพวกเขา: (บุคอรี 1997: หมายเลข 1496)

ท่านอิบนุหะญัรกล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหลักฐานว่าผู้นำ (อิสลาม) หรือตัวแทนมีหน้าที่ในการจัดเก็บ และแจกจ่ายซะกาต หากประชาชนท่านใดฝ่าฝืนไม่ยอมจ่ายก็ให้จัดเก็บโดยบังคับ (อิบนุหะญัร , 1985 : 3/23)

หลักฐานจากการปฏิบัติของเสาะหาบะฮุ

เหล่าบรรดาเสาะหาบะฮุต่างยึดมั่นในสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ ในการจัดเก็บและการแจกจ่าย ซากาต ดังปรากฏหลักฐานว่า บรรดาเคาะลีฟะฮ์ทั้งสี่ (อุมัยร อุมัร อูสมาน และอะลี) ได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่จัดเก็บซากาต และส่งคนเหล่านั้น ไปยังหัวเมืองต่างๆตลอดสมัยการปกครอง (อ้างแล้ว)

และมีรายงานจากสะหฺลอิบนุอบีซอและห์ จากบิดาของท่านได้กล่าวว่า ข้าพเจ้ามีเงินครบพิภักดิ์ที่จะต้องจ่ายซากาต ข้าพเจ้าได้อามท่าน สะอฺดอิบนุอบีวักกัศ ท่านอิบนุอุมัร ท่านอบุซุรเราะฮ์ และท่านอบีชะฮีด อัลคุดรี ว่าข้าพเจ้าจะจ่ายซากาตนี้ด้วยตนเองหรือจะส่งมอบให้ผู้ปกครองเป็นผู้จ่าย? พวกเขาทั้งหมดตอบตรงกันว่า: ให้ส่งมอบให้ผู้ปกครองเป็นผู้จ่าย (อินนะวะวีย์, มปป : 4/180)

เหตุผลการจ่ายซากาต

การที่อิสลามได้กำหนดให้การจัดเก็บซากาตและการจ่ายซากาตเป็นหน้าที่ขององค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ มิใช่เป็นหน้าที่ของบุคคลแต่ละคนที่จะทำกันเอง เนื่องจากมีเหตุผลอื่นๆ อีกดังนี้คือ:

1. ผู้มีทรัพย์สินที่จะต้องจ่ายซากาต บางคนไม่ยอมจ่ายซากาตเพราะมีความตระหนี่ บางคนไม่รู้ว่าตัวเองจะต้องจ่ายซากาต หรือรู้ว่าตัวเองต้องจ่ายซากาตแต่ไม่รู้ว่าจ่ายให้ใคร? ใครเป็นผู้มีสิทธิ์? และใครไม่มีสิทธิ์? ผู้มีสิทธิ์อยู่ที่ไหนกันบ้าง? สำหรับผู้มีสิทธิ์เองก็ไม่รู้ว่าตัวเองจะไปขอรับซากาตจากผู้ใดได้บ้าง? การจัดระบบซากาตจะแก้ปัญหาต่างๆเหล่านี้ได้

2. การให้คนยากจนเอาสิทธิขาดจากตัว จากรัฐมิใช่จากบุคคลเป็นการรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของมนุษย์ คนยากจนจะไม่ต้องอับอายด้วยการขอ และไม่เจ็บช้ำน้ำใจด้วยคำพูดและการล้อเลียน

3. การแจกจ่ายซากาตกันเองในหมู่ประชาชนไม่สามารถแก้ปัญหาช่องว่างในสังคมมุสลิมได้ ตรงกันข้ามอาจทำให้ปัญหาช่องว่างในสังคมเพิ่มขึ้น เช่น คนรวยหลายคนจ่ายซากาตให้คนจนเพียงคนเดียว ในขณะที่มีคนยากจนอีกหลายคน ที่ยากจนกว่าแต่ไม่ได้รับการเหลียวแล

4. ซากาตไม่เจาะจงการจ่ายเฉพาะบุคคลบางประเภทเช่น คนยากจน คนมีหนี้ คนเดินทาง เท่านั้นแต่ยังต้องจ่ายให้กับองค์กรต่างๆ เพื่อสนับสนุนการศึกษา การประกอบอาชีพ และการเผยแพร่อิสลามให้กับบุคคลทั่วไปอีกด้วย ส่วนต่างๆ เหล่านี้ประชาชนโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทเพื่อทำหน้าที่จ่ายซากาตให้กับทุกส่วนที่กล่าวมา

นอกจากนี้ยังมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบคิด ความชัดเจนด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งได้จากการเข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพคนทำงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศที่ผู้ที่อยู่ในวงการ CBR ควรรู้
 2. หลักการสำคัญที่ควรรู้เกี่ยวกับระบบวัฒนธรรมในการทำวิจัย CBR
 3. การวิเคราะห์ การประเมินและการจัดการความเสี่ยง (Risk Analysis, Assessment and Management)
 4. การวางยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้
 5. กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
 6. การวิเคราะห์ชุมชนสำหรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- รายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศที่ผู้ที่อยู่ในวงการ CBR ควรรู้

1.1 หลักการ 3 ประการของระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

พึงเข้าใจว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้มี “กฎธรรมชาติ” (Law of Nature) กำกับอยู่ ไม่ว่าเราจะเชื่อหรือไม่เชื่อ และ ไม่ว่าเราจะชอบหรือไม่ชอบ “กฎธรรมชาติ” เหล่านี้ มันดำรงอยู่และส่งผลต่อสิ่งต่างๆ ตามปรกติ เช่น “กฎแห่งความโน้มถ่วงของโลก” (Law of Gravity) หรือ Law of Energy (กฎของพลังงาน) เป็นต้น ไม่เชื่อลองโยนก้อนหินหรือท่อไม้ไผ่หลังเท้าดูก็ได้ว่า จะรู้สึกเจ็บหรือไม่ ถ้ารู้สึกเจ็บก็แสดงว่า “กฎความโน้มถ่วงของโลก” ยังเป็นจริงอยู่ เป็นต้น ในทำนองเดียวกัน ก็มี “กฎธรรมชาติ” ที่กำกับการทำงานของระบบนิเวศอยู่เช่นเดียวกัน และกฎดังกล่าวนี้เรียกว่า Principles of Ecology (หลักการของระบบนิเวศ)

หลักการของระบบนิเวศที่สำคัญมีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่

1. Holism (ความเป็นองค์รวม) ซึ่งมีความหมายว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในระบบนิเวศมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันชนิดแยกกันไม่ได้ยาก กล่าวอย่างสั้นๆ หมายความว่า A Hole is more than the sum of its parts (องค์รวมมีความหมายมากกว่าผลรวมขององค์ประกอบย่อย) เพราะ การทำงานของ”องค์รวม” เป็นการทำงานอย่างเต็มที่หรืออย่างมีประสิทธิภาพได้เมื่อองค์ประกอบย่อยมารวมกันอย่างเป็นระบบและทำงานด้วยกัน การทำงานของระบบที่เป็นองค์รวมจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพไม่ได้ ถ้าขาดองค์ประกอบย่อยส่วนใดส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ด้วยเหตุดังนั้น ระบบนิเวศจึงไม่สามารถทำงานได้อย่างเป็นปรกติและมีประสิทธิภาพ เมื่อองค์ประกอบย่อยในระบบนิเวศอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างขาดหายไป เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยๆ ในระบบนิเวศจึงมีความสำคัญมาก เมื่อใดที่ความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยๆ เปลี่ยนไประบบนิเวศที่เป็นองค์รวมย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

2.Diversity (ความหลากหลาย) ในธรรมชาติของระบบนิเวศประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ที่หลากหลายมากมาย ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์พืช สัตว์ หรือแมลงทั้งหลาย ความหลากหลายเหล่านี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และความหลากหลายนี้เองที่ทำให้ระบบนิเวศดำรงสถานะอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ และที่สำคัญ ความหลากหลายต่างๆ ที่มีอยู่นี้เองที่ช่วยให้ระบบนิเวศสามารถฟื้นฟูตัวเองได้ (Self-regulation) และสามารถปรับตัวได้ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ เพราะฉะนั้น ถ้าความหลากหลายในระบบนิเวศหายไป การฟื้นฟูตนเองของระบบนิเวศจะเกิดขึ้นได้ยาก และจะเป็นการทำลายระบบนิเวศอย่างร้ายแรงด้วย

3.Interdependence หลักการประการที่สามของระบบนิเวศคือ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ระบบใดๆ ก็ตามถ้ามีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันจะไม่มี การเอาเปรียบหรือรังแกซึ่งกันและกัน เพราะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทุกองค์ประกอบจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแพ้ ด้วยเหตุดังนั้น “หลักการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน” จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลักการด้านความหลากหลายและ ระบบการเป็นองค์รวมของระบบนิเวศ เพราะถ้าขาดความหลากหลายหรือระบบไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน หลักการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันก็ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องที่แต่ละคนเลือกได้ (A matter of choice) จึงไม่น่าแปลกใจอะไรที่เราเห็นการเอาเปรียบรังแกกันในสังคมอย่างมากมายแม้แต่การเอาเปรียบและรังแกธรรมชาติ แต่ในระบบนิเวศนั้นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสรรพสิ่งต่างๆ เป็นความจำเป็น (A matter of necessity) ตลอดระยะเวลาของประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เราเห็นได้อย่างชัดเจน โดยไม่อาจปฏิเสธได้ว่า มนุษย์มีความต้องการพึ่งพาธรรมชาติในการดำรงชีวิตมากกว่าที่ธรรมชาติต้องพึ่งพา

มนุษย์ ในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะสังคมอุตสาหกรรมมนุษย์พยายามเอาชนะธรรมชาติในหลายๆด้าน และเอาเปรียบธรรมชาติอย่างรุนแรง ด้วยการสร้างเขื่อนบ้าง ผลิตยาฆ่าแมลงบ้าง ผลิตยาฆ่าเชื้อโรคต่างๆบ้าง แต่ในที่สุดธรรมชาติก็กลับมาเล่นงานมนุษย์หนักกว่าเดิม เช่น เกิดน้ำท่วมอย่างรุนแรง เกิดความแห้งแล้งอย่างรุนแรง เกิดแมลงที่คือยา เกิดเชื้อโรคที่คือยา เป็นต้น

ด้วยเหตุคั้งนั้น ถ้ามุขยหรือสังคมมุขยต้องการให้มีระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน มุขยต้องเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์กับธรรมชาติเสียใหม่ จากระบบที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติข้างเดียว (Dependent Relationships) ให้เป็นระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependent Relationships) จึงจะได้

1.2 ระบบนิเวศกับระบบเศรษฐกิจ: อะไรเหนือกว่ากัน

คงไม่มีใครปฏิเสธข้อเท็จจริงที่ว่ากิจกรรมด้านเศรษฐกิจทุกประเภทย่อมส่งผลกระทบต่อไม่ทางใดก็ทางหนึ่งต่อสังคมและระบบนิเวศ เพราะการจัดทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกชนิดต้องใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติในรูปแบบต่างๆทั้งที่เป็นวัตถุดิบและที่แปลงเป็นรูปพลังงานที่ใช้ในกระบวนการผลิตและการคมนาคมขนส่งตลอดจนการทำลายขยะมูลฝอยที่เกิดจากระบวนการผลิต แต่ความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศหรือธรรมชาติ ระบบสังคมและระบบเศรษฐกิจมีระดับชั้นของมัน โดยที่ในระดับชั้นสูงสุดคือระบบนิเวศหรือธรรมชาติ และระดับรองลงมาคือระบบสังคมระบบที่อยู่ชั้นล่างสุดคือระบบเศรษฐกิจ

การจัดระดับชั้นของสามระบบนี้ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ “จุดมุ่งหมาย” (Purposes) กับ “ความเป็นไปได้” (Possibilities) จุดมุ่งหมายของระบบในระดับต่ำได้มาจากจุดมุ่งหมายของระบบที่อยู่ระดับชั้นที่สูงกว่า และ ความเป็นไปได้ของระบบชั้นที่สูงกว่าจะได้มาจากความเป็นไปได้ของระบบในระดับชั้นที่ต่ำกว่า เพราะฉะนั้น จุดมุ่งหมายของการทำงานจึงมีความหมายกับ ความเป็นไปได้ และ ความเป็นไปได้เปิดโอกาสให้การทำงานอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นไปได้อย่างจริง

ถ้าจะกล่าวแบบเปรียบเทียบเพื่อความเข้าใจ กฎอาจจะเปรียบว่า “ร่างกายของเรา” (Body) เปรียบเหมือนธรรมชาติหรือระบบนิเวศที่เป็นองค์รวม (Nature) “เลือด” (Blood) ซึ่งสูบฉีดโลหิตเข้าสู่ระบบการไหลเวียนของร่างกาย ซึ่งอาจจะเปรียบได้กับ ระบบสังคม (Society) และ “หัวใจ” (Heart) ซึ่งทำหน้าที่สูบฉีดโลหิต เปรียบเหมือนระบบเศรษฐกิจของสังคม (Economy)

จุดมุ่งหมาย (Purpose) ของหัวใจคือการสูบฉีดโลหิตเข้าสู่ระบบการไหลเวียนและระบบการไหลเวียนก็ทำหน้าที่นำเอาออกซิเจนและแร่ธาตุต่างๆ ไปบำรุงร่างกาย ซึ่งวัตถุประสงค์ในการทำงานของหัวใจมาจากวัตถุประสงค์ของร่างกายที่ต้องการเลือดและแร่ธาตุต่างๆ ไปบำรุงเพื่อให้ร่างกาย

แข็งแรงสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นวัตถุประสงค์ของหัวใจที่แท้จริงก็คือการสูบน้ำดีโลหิตอย่างมีประสิทธิภาพเข้าสู่ระบบการไหลเวียนเพื่อให้ออกซิเจนและแร่ธาตุต่างๆ ไปบำรุงร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์และมีชีวิตได้อย่างยั่งยืน โดยนัยเดียวกัน ระบบเศรษฐกิจก็มีจุดมุ่งหมายคือการช่วยให้ระบบสังคมและระบบนิเวศมีความมั่นคงสมบูรณ์และยั่งยืน เราต้องเข้าใจว่า จุดมุ่งหมายของระบบนิเวศหรือธรรมชาติมิได้อยู่ที่การส่งเสริมหรือสนับสนุนสังคมโลกอย่างไม่หยุดยั้ง และในขณะเดียวกันระบบสังคมก็มิได้มีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบไม่หยุดยั้ง เพราะถ้าเราใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีวันชะงักและเอาเปรียบธรรมชาติ เราก็จะต้องเผชิญกันหาหนทางที่เกิดจากการล่มสลายของระบบนิเวศ และถึงตอนนั้นทั้งระบบสังคมและระบบเศรษฐกิจก็ต้องล่มสลายไปด้วยเช่นเดียวกัน ถ้าจะเปรียบก็เหมือนกับว่า ถ้าหัวใจทำงานแบบไม่มีประสิทธิภาพหรือหัวใจมีปัญหา การสูบน้ำดีโลหิตเข้าสู่ระบบไหลเวียนได้ไม่ดี การนำเอาโลหิตและแร่ธาตุต่างๆ ไปสู่ส่วนต่างๆ ของร่างกายก็ไม่มีประสิทธิภาพ และในที่สุดร่างกายของเราก็จะอ่อนแอหรือเจ็บไข้ได้ป่วยนั่นเอง เพราะฉะนั้นเราจึงต้องระมัดระวัง ไม่ให้ระบบเศรษฐกิจสร้างปัญหาให้กับสังคม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศด้วย จงจำไว้ว่า เราไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เกิดขึ้น (ไม่ว่าทางบวกหรือทางลบ) จากการกระทำของเราเอง (นายอุทัย ดุลยเกษม 18 พฤศจิกายน 2560)

2. หลักการสำคัญที่ควรรู้เกี่ยวกับระบบวัฒนธรรมในการทำวิจัย CBR

1. เกริ่น

วัฒนธรรม ซึ่งภาษาอังกฤษใช้คำว่า Culture และถ้าตีความตามพจนานุกรม คำว่า Culture มีความหมายว่า “เติบโตขึ้น” หรือ “การพัฒนาขึ้น” (To grow) ดังจะเห็นได้จาก คำว่า Agriculture (กสิกรรม) Seri-culture (หม่อนไหม) แม้แต่การเพาะเชื้อจุลินทรีย์ ก็ใช้คำว่า การทำ culture เป็นต้น หรือจะพูดได้ว่า สิ่งที่เราเรียกว่า “วัฒนธรรม” นั้น มิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ “ถูกสร้างขึ้น” และผู้ที่สร้างขึ้นคือ “คน” เพราะสัตว์ประเภทอื่น ไม่สามารถสร้าง “วัฒนธรรม” ได้ หรือพูดอีกอย่างหนึ่งคือ “เฉพาะสัตว์ประเภทคนเท่านั้นที่มีวัฒนธรรม” ภาษาอังกฤษจึงใช้คำว่า “Total way of life” ซึ่งหมายถึงวิถีชีวิตทั้งมวลของมนุษย์

จากข้อเท็จจริงที่ว่า “วัฒนธรรม” เป็นเรื่องของมนุษย์และมนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้น แต่มนุษย์มีความหลากหลายทั้งในแง่เผ่าพันธุ์ ความเชื่อ วิถีคิด วิถีปฏิบัติ ฯลฯ เพราะฉะนั้นเมื่อมนุษย์ที่มีลักษณะด้านต่างๆ ล้ายๆ กันมาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่ม ก็ได้สร้าง วิธีการดำรงชีวิตหรือ Way of Life ของกลุ่มหรือของหมู่มานั้นขึ้นมาเพื่อเป็นข้อคดกลงในการปฏิบัติร่วมกัน เรียกว่า “วัฒนธรรม”

ของกลุ่มนั้น ด้วยเหตุดังนั้น ในโลกนี้จึงมี “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” (Cultural Diversity) เมื่อแนวคิดเรื่อง “รัฐชาติ” หรือ แนวคิดเรื่อง “ประเทศ” หรือ “สังคม” ถูกนำมาปฏิบัติในโลกนี้ กลุ่มคนต่างวัฒนธรรม” จึงถูกนำมาอยู่ภายใต้ “รัฐชาติ” หรือ “ประเทศ” หรือ “สังคม” เดียวกัน ซึ่งจะโดยสมัครใจหรือไม่ก็ตาม เพราะฉะนั้นในแต่ละรัฐชาติหรือในแต่ละประเทศในโลกนี้ จึงมี “กลุ่มวัฒนธรรม” ที่หลากหลาย หรือ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ในระบบสังคมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural diversity)แบบเดียวกับในระบบนิเวศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ (Bio-diversity) ในเมื่อ “ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบนิเวศ” (Bio-diversity is a foundation of an ecosystem) เราก็ต้องเชื่อว่า “ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบสังคม” (Cultural diversity is a foundation of a social system) เช่นเดียวกัน

การทำลายความหลากหลายทางชีวภาพเท่ากับการทำลายระบบนิเวศ และการทำลายความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นการทำลายระบบสังคม เช่นเดียวกัน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม

ในขณะเดียวกันเราเข้าใจว่าความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในระบบนิเวศเป็นความสัมพันธ์ประเภทที่พึ่งพาอาศัยกัน (Interdependent Relationships) ระบบนิเวศจึงจะอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนและสามารถปรับตัวและฟื้นฟูตัวเองได้เมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงตามปรกติ เพราะฉะนั้น กลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในสังคมเดียวกันจึงต้องสร้างระบบความสัมพันธ์ที่พึ่งพาอาศัยกัน ไม่เอาเปรียบหรือรังเกียจเคียดจัญท์กัน เพราะ ไม่มีใครจะอยู่อย่างอิสระและอย่างแปลกแยกได้ การที่สังคมต่างๆ ในโลกนี้มีความอ่อนแอและไม่สามารถเติบโตพัฒนาได้อย่างยั่งยืนก็เป็นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมในสังคมเดียวกันไม่ได้สร้างระบบความสัมพันธ์ชนิดพึ่งพาอาศัยกันนั่นเอง

ด้วยเหตุดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยด้านวัฒนธรรม ไม่ว่าจะอยู่ในภูมิภาคไหนของประเทศไทย การทำวิจัยแบบ CBR จะต้องตระหนักถึงประเด็นอันสำคัญนี้ ในกรณีของการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวัฒนธรรมในภาคใต้ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องเข้าใจว่าในท้องถิ่นภาคใต้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากมาย ถ้าจะกล่าวอย่างสรุปกว้างๆ ในท้องถิ่นภาคใต้ มีทั้งวัฒนธรรมมลายู วัฒนธรรมไทยใต้ วัฒนธรรมจีน และวัฒนธรรมย่อยๆ อื่นๆ อีกหลายวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นการทำวิจัย CBR ที่ไม่พิจารณาถึงความหลากหลายวัฒนธรรมจะมีประโยชน์ในการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนได้ และชะดิชะร้ายจะทำให้เกิดความแตกแยกมากขึ้น เพราะธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมีสิ่งที่ภาษาวิชามานุษยวิทยาเรียกว่า Ethnocentrism ซึ่งมีความหมายว่า “ความคิด

หรือความเชื่อที่ว่ากลุ่มของตนหรือวัฒนธรรมของตนดีกว่าหรือสำคัญกว่าของคนอื่น” ซึ่งเรามักจะเห็นได้บ่อยๆ ในท้องถิ่นภาคใต้ เช่น คนจีนคิดว่าวัฒนธรรมจีนดีกว่าวัฒนธรรมไทยได้ หรือ วัฒนธรรมมลายูดีกว่าวัฒนธรรมไทย หรือ วัฒนธรรมแบบอิสลามดีกว่าวัฒนธรรมแบบพุทธ หรือ กลับกัน เป็นต้นความคิดหรือความเชื่อแบบนี้ ไม่มีทางที่จะทำให้สังคมภาคใต้สันติสุขและพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน และที่สำคัญการทำวิจัย CBR ที่สนใจเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเดียวไม่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นยังจะเป็นการตอกย้ำสิ่งที่เรียกว่า Ethnocentrism มากขึ้นด้วยซ้ำ เพื่อให้ความรู้สึกรู้สึกหรือความคิดที่ว่าวัฒนธรรมหรือกลุ่มของตนดีกว่าหรือสำคัญกว่าของคนอื่น มีอยู่วิธีเดียว คือเราต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นๆ อย่างจริงจังและอย่างวางใจเป็นกลาง โดยที่เราไม่จำเป็นต้องเชื่อหรือเห็นด้วยกับแนวคิดหรือความเชื่อของเขาก็ได้ แต่เราต้องรู้จริง อย่าใช้วิธีคิดเอาเองหรือ “ฟังคนอื่นเขาว่า” ดังที่เป็นกันอยู่

3. การวิจัยด้านวัฒนธรรมของ CBR

ในการยกระดับการวิจัยแบบ CBR ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนนี้ ระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันอย่างเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความจำเป็นและมีความสำคัญมาก เพราะโลกทุกวันนี้เป็นโลกที่มีความสลับซับซ้อนมาก คงไม่มีกลุ่มวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง ไม่ว่ากลุ่มวัฒนธรรมนั้นจะใหญ่มากแค่ไหนก็ตามจะสามารถเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนและยากได้ด้วยกลุ่มตนเองเพียงกลุ่มเดียวอีกต่อไปแล้ว เพราะฉะนั้นการทำวิจัยแบบ CBR ในท้องถิ่นภาคใต้ ในยุคนี้จึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง มิฉะนั้นการทำวิจัยก็เป็นเพียงการทำงานอาชีพอย่างหนึ่งเท่านั้นแต่ไม่สามารถสร้างเสริมพลังให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้จริงตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้ง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น(นายอุทัย คุณเกษม 18 พฤศจิกายน 2560)

3.การวิเคราะห์ การประเมินและการจัดการความเสี่ยง (Risk Analysis, Assessment and Management)

1. เกริ่น

โดยปกติแล้วในการทำงานใดๆก็ตาม เรามักจะมีการ “วางแผน” เพื่อเป็นแนวทางที่จะดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงอย่างที่คาดหวัง ในการวางแผนเพื่อการดำเนินงานนั้น เรามักจะยึดถือเป้าหมายของงานเป็นหลัก หลังจากนั้น เราก็วางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ว่า

เมื่อไรจะทำอะไร จะใช้เวลานานเท่าไร จะใช้คนทำงานกี่คน จะใช้งบประมาณเท่าไร และจะมีระบบติดตามประเมินผลอย่างไร เป็นต้น

แม้กระนั้นก็ตาม มีอยู่บ่อยครั้งที่กำหนดงานของเราไม่ได้เป็นไปตามแผน เช่นอาจล่าช้าไปบ้าง หรือ ดำเนินการไม่ได้บ้าง หรือดำเนินการได้แต่ไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์บ้าง เป็นต้น เพราะในช่วงของการดำเนินงานอาจจะมีสถานการณ์บางอย่างเกิดขึ้น โดยไม่ได้คาดหมาย หรือแม้จะคาดหมายแล้วแต่คิดไม่ถึงว่าจะเกิดขึ้นเร็วกว่าที่คิดหรือ ไม่คิดว่าจะมีผลกระทบอย่างมากมาย เป็นต้น กล่าวโดยสรุปคือในการดำเนินงานใดๆก็ตามอาจจะมี “ความเสี่ยง” เกิดขึ้นได้เสมอ และความเสี่ยงที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งชนิดที่ส่งผลกระทบต่องานของเราอย่างมากและในทุกด้านและชนิดที่ส่งผลกระทบต่องานของเราไม่มากนักและไม่กระทบทุกด้าน เป็นต้น เพราะฉะนั้น เพื่อป้องกันมิให้ความเสี่ยงมีผลกระทบต่อการทำงานของเรามากเกินไป จึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญมากที่ผู้ดำเนินโครงการทุกคนต้องมี “การวิเคราะห์ความเสี่ยง” (Risk Analysis) มีการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) และมี “การจัดการความเสี่ยง” (Risk Management)

2. ความเสี่ยงคืออะไร

ความเสี่ยง (Risk) มีสองส่วน ส่วนแรกคือ ความเป็นไปได้ที่สิ่งต่างๆอาจจะเกิดความผิดพลาดขึ้น ส่วนที่สองคือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นถ้ามีความเสี่ยงเกิดขึ้นจริง

3. การวิเคราะห์ความเสี่ยงคืออะไร (What is Risk Analysis?)

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เราสามารถระบุได้ว่าปัญหาอะไรจะเกิดขึ้นกับการทำงานของเราหรือการดำเนินชีวิตของเราและช่วยให้เราสามารถ “จัดการ” กับความเสี่ยงนั้นๆได้เพื่อที่จะลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับการทำงานหรือการดำเนินชีวิตของเรา

ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงนั้น เราต้องเริ่มต้นด้วยการระบุให้ได้ว่าในการทำงานของเราอาจจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นได้บ้าง และเราต้อง “ประเมิน” หรือ “คำนวณ” ให้ได้อย่างคร่าวๆว่าโอกาสที่ปัญหานั้นมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นจริงหรือไม่

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อนแต่ความซับซ้อนจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรมที่เราทำ เพราะฉะนั้นการรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆอย่างถี่ถ้วนและเชื่อถือได้จึงเป็นประเด็นสำคัญ

ถ้าถามว่าเราควรทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงเมื่อไร หลักการคร่าวๆมี

1. เราควรทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงในช่วงที่เรากำลังวางแผนงานที่จะดำเนินงานในระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวหน่อย เช่น 1 ปี เป็นต้น

2. เราควรวิเคราะห์ความเสี่ยงเมื่อเราจะตัดสินใจว่าควรจะไปดีหรือไม่
4. กระบวนการและขั้นตอนในการทำการวิเคราะห์ความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง

4.1. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)

ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับงานที่เราวางแผนจะดำเนินงาน มีกระบวนการและขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ พยายามระบุถึงปัญหาที่เราอาจเผชิญในการดำเนินงาน ซึ่งการระบุถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นนี้ เราต้องโยงกับเนื้องานที่เราจะทำ เช่น อาจจะเป็นเรื่องสุขภาพของเรา เรื่องการขาดแรงงาน เรื่องการขาดงบประมาณ เรื่องภัยธรรมชาติ เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย เป็นต้น

ในการระบุปัญหาที่อาจเกิดขึ้นนี้ นอกจากวิเคราะห์ด้วยตนเองแล้ว เราอาจจะสอบถามจากเพื่อนร่วมงานหรือผู้รู้อื่นๆประกอบด้วยก็ได้ วิธีการวิเคราะห์แบบ SWOT อาจนำมาใช้ได้บางกรณี

4.2. องค์ประกอบของการประเมินความเสี่ยง

การประเมินความเสี่ยงโดยปกติมีอยู่ 2 ส่วน ได้แก่

4.2.1. ส่วนแรก หมายถึง “การประเมิน” หรือการ “คำนวณ” ว่า ปัญหาที่เราระบุไว้ในข้อ 4.1. มีความเป็นไปได้ที่ปัญหาดังกล่าวจะเกิดขึ้นจริงมากน้อยเพียงใดในสถานการณ์ต่างๆที่เราได้วิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆอย่างรอบด้านแล้ว โดยอาจจะจัดเป็นระดับได้ 3 ระดับ คือ

- (1) มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นระดับมากที่สุด
- (2) มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นได้ระดับปานกลาง
- (3) มีความเป็นไปได้น้อยที่จะเกิดขึ้น

4.2.2. ส่วนที่สอง หมายถึง การประเมิน หรือ การคำนวณว่า ถ้าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับงานของเรามากน้อยเพียงใด (เมื่อพิจารณาในทุกด้าน) ซึ่งอาจจะจัดเป็นระดับได้ 3 ระดับ คือ

- (1) ผลกระทบทางลบอยู่ในระดับมาก
- (2) ผลกระทบทางลบอยู่ในระดับปานกลาง
- (3) ผลกระทบทางลบอยู่ในระดับต่ำ

4.3 การจัดการความเสี่ยง (Risk Management)

ในการจัดการความเสี่ยงนี้ มีประเด็นที่พึงพิจารณาเป็นพิเศษประเด็นหนึ่ง คือ ถ้าความเสี่ยงนั้นไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตผู้คนที่เกี่ยวข้อง การยอมให้ความเสี่ยงเกิดขึ้นและหาทางจัดการกับ

ความเสี่ยงนั้นให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ศึกษาการลงทุนอันมากมายเพื่อพยายามที่จะสกัดกั้นไม่ให้ความเสี่ยงนั้นเกิดขึ้น

วิธีการจัดการความเสี่ยงที่นิยมทำกัน มีหลายวิธี เช่น

1. การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง

ในบางกรณี การไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือการไม่ทำกิจกรรมที่มีความเสี่ยงอาจจะเป็นทางเลือกที่ดีในการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบ โดยเฉพาะกิจกรรมที่พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่คุ้มที่จะเสี่ยงเพราะแม้จะทำกิจกรรมนั้นไปผลตอบแทนที่จะได้รับก็ไม่มากมายอะไรเป็นพิเศษ แต่ในการพิจารณาว่าควรหลีกเลี่ยงทำกิจกรรมนั้นๆหรือไม่ต้องกระทำอย่างรอบคอบถี่ถ้วนเพราะการหลีกเลี่ยงไม่ทำกิจกรรมหมายถึงการสูญเสียโอกาสไปด้วย วิธีพิจารณาวิธีหนึ่งที่นิยมทำกันคือการตั้งคำถามว่า What if.....และพยายามหาข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป

2. การหาทางแบ่งเบาภาระความเสี่ยง

วิธีนี้ใช้เมื่อเราเห็นว่าความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นมีผลกระทบในทางลบมาก เราอาจจะแบ่งเบาความเสี่ยงกับหน่วยงานอื่นหรือทีมงานอื่น แบบเดียวกับที่บริษัทนิยมทำประกันไฟไหม้หรือ ประกันน้ำท่วม เป็นต้น

3. การยอมรับความเสี่ยง

ในกรณีนี้ใช้เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ทางหลีกเลี่ยงความเสี่ยงได้ การยอมรับความเสี่ยงละคิดหาทางบริหารจัดการให้เกิดผลกระทบในทางลบให้น้อยที่สุด ในกรณีนี้มักจะมีการพิจารณาว่าแม้จะมีความเสี่ยงแต่วิเคราะห์แล้วเห็นว่าความเสี่ยงมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นอยู่ในระดับต่ำหรือปานกลางและวิเคราะห์แล้วว่าผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับผลประโยชน์ที่จะได้รับมีมากกว่า

4.4. วิธีควบคุมความเสี่ยง

วิธีการจัดการความเสี่ยงอีกวิธีหนึ่งที่มักจะถูกนำมาใช้คือการทดลองทำกิจกรรมนั้นๆในระดับเล็กๆก่อน และในกระบวนการขั้นตอนของการทดลองทำในระดับเล็กๆนี้ เราจะได้วิเคราะห์หาทางป้องกันเพื่อมิให้ความเสี่ยงเกิดขึ้นหรือให้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับที่ต่ำที่สุด วิธีนี้เรียกว่า “การป้องกันล่วงหน้า” อีกวิธีหนึ่งคือให้สังเกตและพิจารณาขณะที่กำลังทดลองทำกิจกรรมอยู่ว่ามีช่วงใดหรือตอนใดที่ปัญหาอาจจะเกิดขึ้น และหาทางปิดจุดอ่อนตรงส่วนนั้นเสีย วิธีการแบบนี้เรียกว่าวิธี “เจาะหาจุดอ่อน” ในกระบวนการทำงาน

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการทำงานทั้งหมดไม่ว่าเป็นงานอะไร การใช้วิธีการที่เรียกว่า PDCA หรือ Plan-Do-Check-Act (วางแผน-ลงมือทำ-ตรวจสอบ-ลงมือทำอีกครั้ง) เป็นวิธีการที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง (นายอุทัย ดุลยเกษม วันที่ 19-20 ธันวาคม 2560)

4. การวางยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้

ในการคิดเรื่องการวางยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้ ประเด็นต่อไปนี้จะนำมาพิจารณาอย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ได้แก่

1. เป้าหมายหลักของการสนับสนุนให้มีการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ของ สกว. คือการเสริมพลังให้กับชุมชนท้องถิ่น (Empowerment local community)
2. เจตนารมณ์ของการสนับสนุนให้มีการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยชาวบ้านธรรมดา มาจากแนวคิดและจากข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้

2.1. ชาวบ้านหรือประชาชนธรรมดาในท้องถิ่นชนบทมีวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น น้ำ ป่าไม้ สัตว์บกและสัตว์น้ำ เป็นต้น แต่การพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ ชาวบ้านได้ใช้วิธีการที่เรียกว่า Nurturing Natural Resources (การใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามความจำเป็นต่อชีวิตและมีการดูแลรักษาโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์ระยะสั้น) ทำให้ชาวบ้านสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างบรรณสานสอดคล้องกับความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

2.2. การเปลี่ยนแปลงของสังคมด้านต่างๆ เช่น การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร การพัฒนาของวิทยาการและเทคโนโลยี การสนองตอบต่อลัทธิบริโภคนิยม การปรับแก้กฎหมายที่เอื้อให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่จำกัด การมุ่งคิดเอาประโยชน์ในระยะสั้นๆ ฯลฯ เป็นเหตุให้ เกิดการแย่งชิงและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรงและรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านธรรมดาอย่างรุนแรงชนิดที่ไม่เคยเป็นมาก่อน และที่สำคัญชาวบ้านขาดอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ และการต่อรองทางอำนาจกับรัฐ ทำให้ชาวบ้านในชนบทจำนวนมากตกอยู่ในสถานะยากลำบากในการดำรงชีวิต

2.3. แนวทางหรือวิธีการที่จะช่วยให้ชาวบ้านมีพลังในการต่อรองและมีความรู้ความสามารถในการ “จัดการ” (Coping) กับปัญหาที่พวกเขาเผชิญอยู่อาจมีหลายทาง แต่วิธีการหรือแนวทางที่สกว. เลือกใช้ คือ การจัดเงื่อนไขให้ชาวบ้านได้เข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยผ่านการปฏิบัติการที่สำคัญประการหนึ่ง คือ กระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำวิจัย ที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งเรียกว่า Community-Based Research (CBR) ซึ่งโดย

หลักการ คือการทำวิจัยตลอดกระบวนการโดยชาวบ้านเอง แต่อาจจะมี การสนับสนุนช่วยเหลือจากนักวิชาการหรือผู้อื่นๆ ได้

2.4. การเสริมพลังให้กับชุมชนท้องถิ่นด้วยการให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย นั้น อาจจะมี ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันหรือเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในประเด็นที่เกี่ยวกับ “การเสริมพลังชุมชนท้องถิ่น” เนื่องจากมิได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้ชัดเจนว่า ต้องการให้ชาวบ้านเรียนรู้อะไร ที่เมื่อเรียนรู้แล้วจะเป็นการเสริมพลังให้กับชุมชนท้องถิ่น ด้วยเหตุคั้งนั้นการสนับสนุนให้มีการทำวิจัยที่อ้างว่าเป็น “การวิจัยเพื่อท้องถิ่น” (CBR) ที่ผ่านมาถึง ไร้ทิศทางและไม่สามารถ “เสริมพลังให้กับชุมชนท้องถิ่น” ได้จริงตามเจตนารมณ์ของการจัดให้มีฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ สกว.

3. การวิจัยจะเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างไร

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในอดีตและแม้แต่ในปัจจุบันชาวบ้านในชนบทส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตและการดำรงชีวิตที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ทรัพยากรเหล่านั้นถือเป็น “ทุนของชุมชน” (Community Capitals) ชุมชนใดมีทุนหลายประเภทและมีทุนจำนวนมาก และสมาชิกของชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติของทรัพยากรต่างๆและมีทักษะในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและมีการนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ชุมชนนั้นย่อมมีพลังหรือมีความเข้มแข็งมาก

โดยทั่วไปแล้ว “ทุนของชุมชน” อาจจัดได้เป็น 4-5 ประเภท ได้แก่ (1) ทุนระบบนิเวศหรือทุนทรัพยากรธรรมชาติ (2) ทุนมนุษย์ (3) ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (4) ทุนทางสติปัญญา (Local Wisdom) และในยุคปัจจุบันมีทุนของชุมชนเพิ่มขึ้นอีกประเภทหนึ่ง คือ (5) ทุนเงินตรา ในสถานการณ์ที่บริบทด้านต่างๆในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน เราจะพบว่าในชุมชนชนบทจำนวนมาก “ทุนของชุมชน” ทั้ง 5 ประเภทนี้ “ไหลออก” จากชุมชนอย่างต่อเนื่องในรูปแบบและวิธีการต่างๆและทุนบางประเภทไหลออกอย่างรวดเร็วฉับพลัน จนแทบไม่มีทุนเหลืออยู่ในชุมชนเลย เช่น ทุนมนุษย์ของชุมชน เราจะพบว่า สมาชิกทุกวัยในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถมักจะไหลออกจากชุมชนไปที่อื่น ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมถูกแทนที่ด้วยทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของเมืองหรือของช่องสังคมตะวันตก ทุนสติปัญญาดั้งเดิมถูกแทนที่ด้วยวิชาการสมัยใหม่และวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ทุนด้านระบบนิเวศและทุนด้านเงินตราแทบจะไม่ต้องพูดถึงเพราะมีการไหลออกจากชุมชนอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ในสภาพการณ์เช่นนี้ ชุมชนจะมีพลังหรือจะเข้มแข็งอะไรได้ จริงไหม

ด้วยเหตุคั้งนั้น ถ้าเราต้องการ “เสริมพลังให้กับชุมชน” เป้าหมายย่อมชัดเจน คือ ต้องช่วยให้สมาชิกของชุมชนเรียนรู้และตระหนักว่า “ทุนชุมชนทั้ง 5 ประเภท” นี้ มีความสำคัญมาก และต้องพยายามอย่างที่สุดเพื่อมิให้มีการไหลออกจากชุมชนมากเกินไปจนทำให้ชุมชนอ่อนแอ เพราะขาดพลังในการต่อรองและขาดพลังในการ “จัดการ” นอกจากนี้ สมาชิกของชุมชนจะต้อง

มีศักยภาพในการนำเอาความรู้ ทักษะและระบบบริหารจัดการไปทำให้ “ทุนของชุมชน” มีมูลค่าและมีคุณค่าเพิ่มขึ้น ด้วยแนวทางนี้เท่านั้นที่พลังของชุมชนจะได้รับการ “เสริม” อย่างที่ตั้งเจตนารมณ์ไว้ เมื่อเป็นเช่นนี้ การวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะสนับสนุนให้ชาวบ้านทำ จะต้องป็นไปเพื่อเป้าหมายดังกล่าว มิฉะนั้น ความตั้งใจหรือความพยายามและการทุ่มเทกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจของผู้ที่เกี่ยวข้องจะไม่มีทางบรรลุเป้าหมาย นี่เป็นทั้งคำท้าทายและคำปราชัย!!

4. เราจะเผชิญกับสถานการณ์ในท้องถิ่นและบริบทด้านต่างๆในสังคมนอกท้องถิ่นที่เปลี่ยนไปเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่าสถานการณ์ด้านต่างๆทั้งภายในท้องถิ่นและในสังคมภายนอกท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและในอัตราที่รวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงในสังคมภายนอกย่อมมีผลกระทบต่อสถานการณ์ภายในท้องถิ่นหรือภายในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก และการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ย่อมทำให้ “พลังของชุมชน” มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยและมักจะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ทำให้ “พลังของชุมชน” อ่อนแอลง มากกว่าที่จะทำให้ “พลังของชุมชน” เพิ่มขึ้นหรือเข้มแข็งขึ้น ด้วยเหตุคั้งนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับ “ยุทธศาสตร์” ในการดำเนินงานของฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ที่วางไว้ นั่นคือ “การเสริมพลังชุมชนท้องถิ่น”

5. การวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้ต้องวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานอย่างไรในช่วง 3-5 ปี

ข้างหน้า (2561-2565)

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อไม่นานมานี้ (ประมาณเดือนพฤษภาคม 2560) ได้ข้อสรุปว่า “ทุนของท้องถิ่นภาคใต้” ที่มีความสำคัญ ได้แก่ (1) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำ ทรัพยากรชายฝั่ง ทรัพยากรในแม่น้ำลำคลองและในทะเล ที่ดิน ป่าไม้ ภูเขา ถ้ำ เป็นต้น (2) ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีทั้งวัฒนธรรมไทยปักษ์ใต้ วัฒนธรรมจีน และวัฒนธรรมมลายู วัฒนธรรมชนเผ่า เป็นต้น (3) ทุนมนุษย์โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ (4) ทุนสติปัญญาด้านต่างๆ เช่น ด้านการผลิต ด้านการจัดการและด้านความเฉียบแหลม (Witty) เป็นต้น

บนฐานของ”ทุนท้องถิ่น” เหล่านี้ การจัดวางยุทธศาสตร์การทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในภาคใต้เพื่อให้เกิดการ”เสริมพลังชุมชน” มีประเด็นที่พึงพิจารณา ดังต่อไปนี้

5.1. ยุทธศาสตร์ด้านการทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในการพิจารณาให้การสนับสนุนทุนเพื่อการทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในภาคใต้ ต่อจากนี้ไป ควรมีลักษณะดังนี้

1). โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับทุนทรัพยากรธรรมชาติหรือทุนระบบนิเวศต่อจากนี้ไป ควรเป็นโครงการวิจัยที่ช่วยให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้และการตระหนักถึงความสำคัญของการปกป้องรักษา การฟื้นฟูและการ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นไปเพื่อความยั่งยืนเป็นเป้าหมายใหญ่

2). โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เกี่ยวกับ“ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม” ต่อจากนี้ไป ควรเป็นโครงการวิจัยที่ช่วยให้มีการสืบสานระบบคุณค่าทางสังคมและวิถีชีวิต (วัฒนธรรม) ให้ยั่งยืนต่อไปและควรเป็นโครงการวิจัยที่ช่วยให้ชาวบ้านมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการนำเอา ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม” มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอย่างสันติสุขและอาจบริหารจัดการให้เกิดมูลค่าเพิ่มอันเป็นการเสริมพลังด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชน

3). โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับ “ทุนสติปัญญา” ต่อจากนี้ไป ควรเป็นโครงการที่ช่วยส่งเสริมให้มีการสืบสานสติปัญญาท้องถิ่นและนำมาปรับใช้ร่วมกับวิทยาการสมัยใหม่และเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์กับการดำรงชีวิตและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างซับซ้อนในปัจจุบัน

4). โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในภาคใต้ ที่เกี่ยวข้องกับทุนมนุษย์ ต่อจากนี้ไปควรเป็นโครงการวิจัยที่ช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและมีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนโดยไม่โยกย้ายถิ่นฐานไปที่อื่นและที่สำคัญควรเป็นโครงการวิจัยที่ช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์ในท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ในการนำเอา “ทุนของชุมชน” ประเภทต่างๆมาประยุกต์ใช้และมีการพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่าเพิ่มขึ้นอื่นจะเป็นการเสริมพลังให้กับชุมชน

5). โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับ “ทุนเงินตรา” ต่อจากนี้ไป ควรเป็นโครงการวิจัยที่ช่วยให้ “ทุนเงินตรา” คงอยู่และไหลเวียนภายในชุมชนหรือภายในท้องถิ่นมากที่สุด โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการซื้อขายและการบริโภคของประชาชนในท้องถิ่น

5.2. ยุทธศาสตร์การทำงานประสานร่วมมือกัน การทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในภาคใต้ ต่อจากนี้ไปควรมีการทำงานประสานร่วมมือกับองค์กรอื่นๆในพื้นที่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น อบต. สถานศึกษา วัดและมัสยิด หอการค้า เป็นต้น เพื่อให้ผลการวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถขยายวงของการเพิ่มพลังให้แก่ชุมชนได้อย่างเป็นความจริงมากที่สุด

5.3. ยุทธศาสตร์ด้านการขยายศูนย์ประสานงาน (NODE) และการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติการทุกระดับ คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยชาวบ้านยังมีความต้องการด้านการสนับสนุนช่วยเหลือจาก สกว. มิใช่เฉพาะด้านงบประมาณเท่านั้น แต่ยังมีความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนในด้านการพัฒนาโครงการวิจัย กระบวนการทำวิจัย และด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้น ศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ ต้องอยู่ในระดับที่ชาวบ้านสามารถพึ่งพาได้จริงทั้งในแง่จำนวนและแง่คุณภาพ ในอดีตที่ผ่านมา ถ้าสกว. มีความซื่อสัตย์กับตัวเองมากพอ ก็คงปฏิเสธได้ยากกว่า ศักยภาพของกลไกสนับสนุนเหล่านี้ยังไม่ถึงระดับที่จะช่วยให้ชาวบ้านสามารถทำวิจัยชนิดที่ช่วยเสริมพลังท้องถิ่นหรือพลังชุมชนได้จริงมากนัก ทั้งในแง่ปริมาณและในแง่คุณภาพ อันหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจและทักษะในด้านที่จำเป็นสำหรับ

การสนับสนุนช่วยเหลือนักวิจัยชาวบ้าน ด้วยเหตุดังนั้น ยุทธศาสตร์นี้จึงมีความสำคัญมากต่อจากนี้ไป

6. สังคมไทยในอีก ๕-๑๐ ปีข้างหน้า จะเป็นเช่นไร

ไม่ว่าเราจะเรียกสังคมไทยในอีก 5-10 ปีข้างหน้าว่าเป็นสังคม 4.0 หรือ สังคมสูงวัย หรือ ชื่ออื่นๆ แต่สิ่งที่เราจะต้องเผชิญร่วมกันมีดังต่อไปนี้

1. อัตราการเกิดของทารกจะลดลงอย่างต่อเนื่องและจะมีผู้สูงอายุเพิ่มสัดส่วนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจำนวนแรงงานและกระทบต่อการสืบสานระบบคุณค่าและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. จะมีจำนวนแรงงานเข้าสู่ภาคเกษตรกรรมน้อยลง
3. งานอาชีพแบบเดิมๆหลายประเภทจะหายไป แต่จะมีงานอาชีพที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีมากขึ้น เพราะฉะนั้นความรู้และทักษะด้านการงานอาชีพจะเปลี่ยนไปมาก
4. ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนจะห่างเหินกันมากขึ้น การรวมกลุ่มกันจะยากขึ้น
5. ระบบบริโภคนิยมจะครอบงำมากขึ้น โดยเฉพาะการบริโภคสินค้าจากภายนอกชุมชน
6. จะมีการรุกรานทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ระยะสั้นเพิ่มขึ้นมาก
7. ความขัดแย้ง โดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรสาธารณะจะมีมากขึ้น
8. ระบบโรงเรียนอย่างปัจจุบันจะหมดความหมายลงอย่างมาก
9. ระบบการผลิตจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
10. ระบบการกระจายผลผลิตจะเปลี่ยนแปลงอย่างมาก

ภายใต้สถานการณ์การที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางดังที่ว่านี้ การวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะวางยุทธศาสตร์การทำงานอย่างไร เพื่อที่จะให้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถช่วยให้เกิดการเสริมพลังให้กับชุมชนท้องถิ่นได้ตามที่คาดหวัง (นายอุทัย คุณเกษม 11 มกราคม 2561)

5. กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

1. เกริ่น

การพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) ของสกว. มีลักษณะแตกต่างจากการพัฒนาโครงการวิจัยของนักวิชาการในสถาบันการศึกษาในหลายด้าน เพราะฉะนั้นผู้ที่รับผิดชอบ (ผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์ฯ หรือ NODE) จะต้องมีความเข้าใจในแนวคิดของการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้ชัดเจนและต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของกระบวนการวิจัยอย่างดีด้วย นอกจากนี้ผู้ที่รับผิดชอบในการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นต้องมีคุณสมบัติและทักษะด้านอื่น ๆ อีกหลายอย่างเพื่อที่จะช่วยให้การพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อ

ท้องถิ่นมีความถูกต้องและสอดคล้องกับการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ให้กับประชาชน
ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นขึ้น

2. กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ สกว.

2.1. ลักษณะเฉพาะของ โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ สกว.

- (1) ประเด็นการวิจัยต้องเป็นประเด็นที่อยู่ในท้องถิ่นที่ทำวิจัย
- (2) ประเด็นการวิจัยต้องเป็นประเด็นที่สมาชิกในท้องถิ่นหรือชุมชนมีความสนใจอยากรู้คำตอบ
- (3) การตั้งโจทย์หรือคำถามการวิจัยต้องเป็น โจทย์หรือคำถามที่สมาชิกในท้องถิ่นหรือในชุมชนมีส่วนร่วมในการตั้ง
- (4) โจทย์หรือคำถามการวิจัยต้องก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และนำไปสู่การเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ให้กับประชาชนในท้องถิ่นที่ทำการวิจัย
- (5) ประชาชนในท้องถิ่นที่ทำการวิจัยต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกขั้นตอนของกระบวนการทำวิจัย

2.2. บทบาทและหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์ (NODE)

จากข้อเท็จจริงที่ว่า ประชาชนทั่วไปในท้องถิ่นไม่มีความคุ้นเคยกับการทำวิจัยอย่างเป็นระบบ สกว. จึงได้จัดให้มีกลไกที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาโครงการวิจัยและสามารถทำการวิจัยให้ได้อย่างถูกต้องและเป็นการเสริมพลังประชาชนด้วย เพราะฉะนั้น ผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์ (NODE) ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์จึงถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่และบทบาทดังกล่าวอย่างมากแต่ผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์จะแสดงบทบาทและทำหน้าที่ได้ตามความคาดหวังของ สกว. นั้น ผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์ ต้อง ทำในสิ่งต่อไปนี้

1. ทำการสำรวจและวิเคราะห์ชุมชนต่างๆ ในพื้นที่หรือในท้องถิ่นที่ตัวเองรับผิดชอบอย่างรอบคอบถี่ถ้วนเพื่อให้ “รู้จัก” สภาพและสถานการณ์ภายในท้องถิ่นอย่างรอบด้าน และพยายามทำความเข้าใจว่าในท้องถิ่นหรือในชุมชนมีประเด็นอะไรบ้างที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นโครงการวิจัยได้และเป็นงานวิจัยที่ช่วยเสริมสร้างพลังให้กับประชาชนได้ (ถ้าผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์ไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นการทำงานเริ่มต้นที่ไม่ถูกต้องแต่เริ่มแรกทีเดียว)

2. ลงไปในชุมชนเพื่อนัดหมายกับประชาชนเพื่อรวมกลุ่มกันพูดคุย โดยใช้ทักษะการ “จับประเด็น” และอาศัยพื้นฐานข้อมูลจากการสำรวจและวิเคราะห์ของผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์ ในข้อ (1) เพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจและอยากรู้คำตอบในประเด็นใดประเด็นหนึ่งในท้องถิ่นนั้น
3. เมื่อประชาชนแสดงความสนใจที่อยากรู้คำตอบในประเด็นใดประเด็นหนึ่งแล้ว ผู้ปฏิบัติงานต้องทำความเข้าใจกับประชาชนให้ชัดเจนว่าถ้าต้องการอยากรู้คำตอบในประเด็นนั้นๆ มีวิธีที่จะรู้คำตอบได้จากการทำวิจัย (ผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์ต้องอธิบายด้วยภาษาง่ายๆ ให้ประชาชนทั่วไปที่ร่วมประชุมเกิดความเข้าใจว่า “วิจัย” มีความหมายว่าอย่างไรและมีกระบวนการขั้นตอนในการทำอย่างไรบ้าง)
4. เมื่อประชาชนสนใจอยากรู้คำตอบในประเด็นใดประเด็นหนึ่งแล้ว ผู้ปฏิบัติงานฯชวนประชาชนคุยต่อว่าเขาอยากรู้คำตอบแบบไหน ระหว่าง “มันเป็นยังไงวะ?” กับ “มันเป็นยังไงได้ยังงั้น?” หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ การตั้งโจทย์หรืออาจตั้งคำถามการวิจัยนั่นเอง ในขั้นนี้ ผู้ปฏิบัติงานฯควรเขียน “โจทย์หรือคำถามการวิจัย” ที่ประชาชนในพื้นที่ตกลงแล้วลงบนกระดานหรือบนกระดานดำ (แล้วแต่กรณี) เพื่อให้ทุกคนเห็นพร้อมๆกัน หลังจากนั้น ผู้ปฏิบัติงานชวนคุยในประเด็นที่เกี่ยวกับ “วิธีวิทยาการวิจัย” เพื่อให้ข้อสรุปที่ทุกคนเห็นด้วยกันว่าจะใช้ “วิธีวิทยาการวิจัย” แบบไหนในการทำวิจัยเรื่องดังกล่าว และผู้ปฏิบัติงานฯเขียนข้อสรุปทุกประเด็นลงบนกระดานหรือบนกระดานดำ (แล้วแต่กรณี)
5. เมื่อเขียนรายละเอียดตั้งแต่ โจทย์การวิจัยและวิธีวิทยาการวิจัยครบทุกประเด็นแล้ว ก็ถือได้ว่า กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยเสร็จแล้ว หลังจากนั้นให้นำมาเขียนตามแบบฟอร์มโครงการวิจัยของ สกว.

4. ในการเขียนโครงการวิจัย มีประเด็นหลักๆ ดังต่อไปนี้

4.1. บทนำและภูมิหลัง (ของประเด็นที่จะทำวิจัย)

4.2. ให้เหตุผลว่าทำไมจึงเลือกประเด็นดังกล่าว มันมีความสำคัญอย่างไร ทำไมต้องทำเรื่องนี้

3.3 เขียนรายละเอียดของวิธีวิทยาการวิจัย เช่น ขอบเขตการวิจัย การออกแบบการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล การบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

3.4 ระยะเวลาในการทำวิจัย

3.5 งบประมาณการวิจัย (แยกเป็นรายหมวด)

3.6 ผู้ทำการวิจัย (หมายถึง ผู้เก็บข้อมูล ผู้บันทึกข้อมูล ผู้วิเคราะห์ข้อมูลและผู้เขียนรายงานการวิจัย)

3.7 ความยาวของโครงการวิจัยไม่ควรเกิน ๑๕- ๒๐ หน้ากระดาษ เอ. ๔

6. การวิเคราะห์ชุมชนสำหรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

1. เกริ่น

การวิเคราะห์ชุมชน (Community Analysis) เป็นการทำความเข้าใจกับชุมชนตามสภาพจริงที่เป็นอยู่ แต่อาจจะศึกษาย้อนไปในอดีตและพัฒนาการของชุมชนที่ย่อมทำได้ อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ชุมชนอาจจะมีเป้าหมายเฉพาะที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนอาจจะให้ความสำคัญกับข้อมูลในมิติที่แตกต่างกันก็ได้

2. ความหมายของชุมชน

ในปัจจุบันนี้ คำว่า “ชุมชน” ถูกนำมาใช้กันอย่างหลวมๆ ทำให้เกิดความสับสนได้ง่าย ด้วยเหตุดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแยกประเภทของชุมชนให้ชัดเจน โดยปกติแล้วคำว่า “ชุมชน” หมายถึงพื้นที่ที่มีผู้คนมาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีความเชื่อและมีประเพณีวัฒนธรรมเหมือนกัน เช่น ชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน ชุมชนชาวเล ชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน ชุมชนชาวมุสลิม ชุมชนชาวเขาเผ่าแม้ว ชุมชนชาวสลับ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันนี้คำว่า “ชุมชน” ถูกนำมาใช้ในความหมายที่ต่างออกไป เช่น ชุมชน จส. ๑๐๐ ชุมชนนักวิชาการ ฯลฯ ข้อแตกต่างจากความหมายแรก คือ ชุมชนในความหมายหลังนี้ไม่มีเรื่องขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์มากำหนด

3. การวิเคราะห์ชุมชนสำหรับการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การวิจัยเพื่อท้องถิ่นซึ่งเป็นโครงการหนึ่งของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีเป้าหมายเพื่อ “การ เสริมพลัง” (Empowerment) ให้กับประชาชนในชุมชนหรือในท้องถิ่น ด้วยเหตุดังนั้น การวิเคราะห์ชุมชนในโครงการนี้เป็นการวิเคราะห์ชุมชนที่เป็นชุมชนในความหมายที่มีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นองค์ประกอบชุมชนในความหมายดังกล่าวนี้ มีประเด็นสำคัญที่พึงทำความเข้าใจคือ

1.ชุมชนทุกชุมชนมี “โครงสร้าง” (Structure) ด้านต่างๆ เช่น โครงสร้างด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างด้านสังคม โครงสร้างด้านวัฒนธรรม โครงสร้างทางการเมืองและโครงสร้างด้านระบบนิเวศ ในแต่ละชุมชน โครงสร้างเหล่านี้เหมือนกันบ้างต่างกันบ้างทั้งในแง่ของขนาดและความ

เข้มแข็งมั่นคง ชุมชนใดที่มีโครงสร้างเหล่านี้เข้มแข็ง โอกาสที่ชุมชนนั้นจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืนย่อมมีมาก

2.ชุมชนทุกชุมชน มี “ทุนชุมชน” (Community Capital) อยู่หลายประเภท เช่น ทุนมนุษย์ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนสติปัญญาและทุนเงินตรา ทุนแต่ละประเภทเหล่านี้ในแต่ละชุมชนอาจมีความแตกต่างกันทั้งในแง่ความเข้มแข็งและความสมบูรณ์ ชุมชนใดที่มีทุนเหล่านี้ได้อย่างสมบูรณ์ โอกาสที่ชุมชนนั้นจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืนได้มากกว่าชุมชนที่ทุนเหล่านี้มีน้อยหรือมีการไหลออกของทุนจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุดังนั้น การวิเคราะห์ชุมชนสำหรับการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีเป้าหมายเพื่อ “การเสริมพลัง” ให้ประชาชนในชุมชนและเพื่อความเข้มแข็งยั่งยืนของชุมชน การวิเคราะห์ชุมชนที่ควรทำ ได้แก่

2.1 การวิเคราะห์โครงสร้างด้านต่างๆของชุมชนอย่างละเอียดตามสภาพจริงเพื่อให้ทราบว่า ชุมชนมีจุดอ่อนจุดแข็งด้านใดหรือมีปัญหาอะไรบ้างในด้านโครงสร้างของชุมชน

2.2 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้าน “ทุนชุมชน” ทุกประเภท เพื่อให้ทราบว่า สถานการณ์เกี่ยวกับ ทุนชุมชนประเภทต่างๆเป็นอย่างไร มีปัญหาด้านใดบ้าง

2.3 การวิเคราะห์ถึงศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนในด้านการ “จัดการ” กับ โครงสร้างและทุนของชุมชนเพื่อผลประโยชน์ของชุมชนว่าเป็นอย่างไร

2.4 การวิเคราะห์ถึงรายละเอียดของปัญหาในแต่ละด้านหรือแต่ละมิติที่ทำให้ “พลังของประชาชน” อ่อนแอ และการวิเคราะห์ถึงโอกาสที่จะนำงานวิจัยมาใช้เป็น “เครื่องมือ” ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างไร

การวิเคราะห์ชุมชนดังกล่าวนี้ ต้องตั้งอยู่บนฐานข้อมูลที่เป็นจริง เชื่อถือได้เป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นผู้ที่ทำการวิเคราะห์ชุมชนต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆที่เกี่ยวกับโครงสร้างของชุมชน และเรื่องของ “ทุนชุมชน” และที่สำคัญผู้วิเคราะห์ชุมชนต้องมีความรู้และทักษะมากพอในการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากชุมชนและต้องมีความรู้ความสามารถในการ “วิเคราะห์” ข้อมูลอย่างเป็นระบบและอย่างเชื่อมโยง จึงจะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในการทำงานด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ข้อมูลสำคัญที่ต้องเก็บรวบรวมในการวิเคราะห์ชุมชน

ในการวิเคราะห์ชุมชนสำหรับการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นี้ มีข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของชุมชนและเกี่ยวกับ “ทุนชุมชน” ที่ผู้วิเคราะห์ชุมชนต้องเก็บรวบรวม มีดังนี้

ก. ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างของชุมชน

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างด้านเศรษฐกิจ หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การกระจายผลผลิต การบริโภคผลผลิต เช่น ในด้านการผลิต อาจจะเป็นการทำนา ทำสวน ทำไร่ ปลุกผัก เลี้ยงสัตว์ การประมง ฯลฯ ในด้านการกระจายผลผลิต ได้แก่การค้า การขาย การแลกเปลี่ยน การขายส่ง การขายปลีก ฯลฯ ในด้านการบริโภค ได้แก่ การบริโภคผลผลิตในท้องถิ่น การบริโภคผลผลิตที่มาจากนอกชุมชน การบริโภคของผู้บริโภคผลผลิตเอง หรือ การบริโภคของคนอื่นผลิต ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้เราเข้าใจถึงความเข้มแข็งของชุมชนด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจได้มาก

4.2. ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างด้านทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ที่ดิน แม่น้ำลำคลอง ทะเล ชายฝั่ง สัตว์ป่า น้ำตก ถ้ำ ภูเขา ฯลฯ ถ้าเราเก็บข้อมูลทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ยังมีประโยชน์เพราะจะช่วยให้เราเข้าใจถึงสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย นอกจากนี้สิ่งก่อสร้างสำคัญของชุมชนก็ควรได้เก็บรวบรวมด้วย

4.3 ข้อมูลด้านโครงสร้างทางสังคม เช่น ระบบเครือญาติ เผ่าพันธุ์ การย้ายออก การย้ายเข้า อัตราการเกิด อัตราการตาย โรคภัยต่างๆในชุมชน คนพื้นที่หรือคนอพยพมาจากที่อื่น เป็นต้น

4.4 ข้อมูลด้านโครงสร้างวัฒนธรรม ได้แก่ ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี การละเล่นต่างๆ การเลี้ยงดูลูก การแต่งงาน งานศพ การช่วยเหลือกันในรูปแบบต่างๆ เช่น การเอามื้อ เอาร่าง การลงแขก เป็นต้น

4.5. ข้อมูลด้านการเมืองหรือข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้คนในชุมชน เช่น ระบบอุปถัมภ์ระบบ"นายหัว" ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างเผ่าพันธุ์ระหว่างศาสนา เป็นต้น

ข. ข้อมูลเกี่ยวกับ "ทุนชุมชน"

4.6. ข้อมูลเกี่ยวกับทุนมนุษย์ หมายถึงเรื่องประชากรในชุมชน อาจจะแบ่งตามวัย ตามเพศ ตามระดับการศึกษา ตามอาชีพ อัตราการเกิด การตาย การอพยพโยกย้าย เป็นต้น

4.7. ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางสังคม เช่น ระบบเครือญาติ การรวมกลุ่มประเภทต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ชุมชน กลุ่มอาสาสมัครป้องกันอัคคีภัย ฯลฯ

4.8. ข้อมูลด้านทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ประเพณีและกิจกรรมด้านต่างๆที่อิงกับศาสนา ความเชื่อดั้งเดิม เช่น ความเชื่อเรื่องแม่โพสพ ความเชื่อเรื่องพระแม่คงคา ความเชื่อเรื่องเทพารักษ์ ความเชื่อเรื่องผีป่า นางไม้ ฯลฯ

4.9. ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางสติปัญญา เช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำกิจกรรมด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการอาชีพและด้านการรักษาพยาบาล ตลอดจนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนหรือภายในครอบครัว เป็นต้น

4.10 ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แม่น้ำลำธาร ที่ดิน ชายฝั่ง ทะเล สัตว์ประเภทต่าง ๆ ทั้งสัตว์บกสัตว์น้ำ เป็นต้น ในกรณีทุนประเภทนี้อาจรวมถึงสิ่งก่อสร้างสำคัญต่าง ๆ ภายในชุมชนด้วยก็ได้

4.11. ข้อมูลด้านทุนเงินตรา เช่น รายได้ของประชาชน การออมของประชาชน หนี้สินของประชาชน แบบแผนการใช้จ่ายของประชาชน การกู้ยืม การลงทุน ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มคนในชุมชน เป็นต้น

ข้อมูลทั้งหมดนี้เมื่อนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบจะช่วยให้เราเข้าใจถึง “ศักยภาพ” และ “ข้อจำกัด” ของชุมชนแต่ละแห่งได้ชัดเจน และบนพื้นฐานข้อมูลจากการวิเคราะห์ชุมชนนี้เองจะเป็นฐานในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกของชุมชนและผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์ของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของสกว. ในอันที่จะนำไปสู่การพัฒนาโจทย์หรือคำถามการวิจัย เพื่อทำการวิจัยต่อไป

5. สรุป

จะเห็นได้ค่อนข้างชัดว่า การวิเคราะห์ชุมชนอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ จะเป็น “เครื่องมือ” ที่สำคัญมากสำหรับผู้ที่ เป็น “พี่เลี้ยงนักวิจัย” หรือ เป็น “ผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์” (NODE) ของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ สกว. ถ้า “พี่เลี้ยงนักวิจัย” หรือ “ผู้ปฏิบัติงานระดับศูนย์” มิได้ทำหน้าที่นี้หรือ ไม่มีความรู้และทักษะ ในการทำวิเคราะห์ชุมชนอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ การปฏิบัติงานก็ย่อมหวังได้น้อยที่จะทำให้การทำวิจัยเพื่อให้เกิดการวิจัยเป็นการ “วิจัยเพื่อท้องถิ่น” ที่มีเป้าหมายในการ “เสริมพลัง” ให้กับประชาชนและชุมชนท้องถิ่น ประเด็นนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทุกระดับจำเป็นต้องพิจารณาทบทวนอย่างจริงจังและซื่อสัตย์กับตัวเองให้มาก (นายอุทัย ดุลยเกษม 25 กุมภาพันธ์ 2561)

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินงานและผลการดำเนินงานตามภารกิจ

ภารกิจ node

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ได้กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานในปี 61 เพื่อให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้กลุ่มเป้าหมายหลัก มีคุณลักษณะ 1. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเข้าใจ มองเห็นคุณค่าของศาสนาและวัฒนธรรมที่ตนนับถือ รวมทั้งมีวิถีชีวิตอยู่บนหลักการอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม และวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี 2. เพื่อให้ผู้นำศาสนาและบุคคลในครอบครัวมีความรู้และมีบทบาทต่อตนเองและสังคม 3. เพื่อสร้างโอกาสให้คนในชุมชนบางพื้นที่พอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน จึงกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การเสริมพลังของชุมชนโดยให้กลุ่มเป้าหมายหลักมีความรู้ มีความเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่ตนนับถือ รวมทั้งมีบทบาทต่อตนเองและการพัฒนาคนในพื้นที่ เพื่อให้มีวิถีชีวิตอยู่บนหลักการอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม และวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี 2) การสร้างโอกาสให้คนในชุมชนบางพื้นที่ได้ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือให้ชุมชนพอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันที่ร่วมรื้อทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิตศีลธรรม ความเป็นธรรม และความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง 3.) การนำพลังศักยภาพของผู้นำสี่เสาหลัก (ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำธรรมชาติ)และจิตอาสา มามีส่วนร่วมในการคิด หาทางออก และในกระบวนการวิจัย เพื่อสู่การแก้ปัญหาชุมชนอย่างแท้จริง โดยยึดหลักการทำงานวิจัย “เข้าใจศาสนา ทำงานเป็นทีม(ยามาอะฮ์) ทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นพ้องร่วมกัน”

จากยุทธศาสตร์ และเป้าหมายข้างต้น Node จึงมีภารกิจที่ต้องดำเนินการในหลายประการ เฉพาะในระยะที่ 1 นี้ โหนดได้ขับเคลื่อนงานใน 7 ภารกิจ ดังนี้

1. สนับสนุนให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็น “เยาวชน” ในสถาบันการศึกษาและในชุมชนอย่างน้อย 5 โครงการ
2. ติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ ทั้งด้านกิจกรรม เนื้อหา และการเงิน/บัญชีโครงการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ จำนวน 11 โครงการ
3. ติดตามโครงการล่าช้าเพื่อดำเนินการปิดให้สมบูรณ์ จำนวน 7 โครงการ

4. จัดทำชุดความรู้เล่มเล็ก และ VCD จำนวน 3 เรื่อง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากงานวิจัยเรื่องก๊อชอติให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง
5. พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ นักวิจัย พี่เลี้ยงโครงการ โดยการเข้ารับการอบรมในเรื่องต่างๆ
6. ภารกิจอื่นๆ ตามที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมอบหมาย
7. ภารกิจเพิ่มเติม คือ การเรียนรู้ การสนับสนุนและประสานเครือข่าย สกว. และหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ 3 จชต.

กระบวนการและผลการดำเนินงานตามภารกิจ

จากภารกิจที่ข้างต้น บทบาท Node ในการขับเคลื่อนงานจึงดำเนินการทุกภารกิจ โดยกำหนดแผนงานในแต่ละช่วงแต่ละระยะเพื่อสามารถดำเนินการได้อย่างบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจดังกล่าวรายละเอียดและผลที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. ภารกิจ : สนับสนุนให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็น “เยาวชน” ในสถาบันการศึกษาและในชุมชนอย่างน้อย 5 โครงการ

บทบาทการพัฒนาโครงการวิจัยในปีนี้ โหนดวางกระบวนการพัฒนาเป็น 2 ระดับ คือ

1. การพัฒนาโครงการวิจัยที่ต่อเนื่องจากการพัฒนาโครงการวิจัยในช่วงปีที่ผ่านมา
2. การพัฒนาโครงการใหม่ ตามแผนงานของโหนดในปี 61

ดังนั้น กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยในแต่ละระดับจึงมีความแตกต่างกันในเชิงการได้มาซึ่งโครงการวิจัย และการหนุนเสริมให้เกิดโครงการวิจัย รายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาโครงการวิจัยที่ต่อเนื่องจากการพัฒนาโครงการวิจัยในช่วงปีที่ผ่านมา

การพัฒนาโครงการวิจัยที่ต่อเนื่องจากการพัฒนาโครงการวิจัยในช่วงปีที่ผ่านมา เป็นกระบวนการสนับสนุนที่โหนดให้น้ำหนักในช่วงแรกของการทำงาน ซึ่งเป็นโครงการที่มีเอกสารเชิงหลักการสมบูรณ์และเข้าเวทีนำเสนอพิจารณาโครงการเมื่อวันที่ 30 เม.ย. 2560 แล้ว กระบวนการทำงานจึงเน้นการจัดประชุมนักวิจัย (8 ธันวาคม 2560) ในจำนวน 3 โครงการ คือ โครงการเยาวชนโสธร โครงการเยาวชนนันทบุรี และโครงการลำห้วยคาโตะ เพื่อร่วมกันปรับปรุงเอกสารข้อเสนอ

โครงการตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ หลังการประชุมโหนดได้เชิญนักวิจัยเก่ามาร่วมให้คำแนะนำในเชิงกระบวนการวิจัย จากนั้นมีการแลกเปลี่ยนสร้างความชัดเจนในประเด็นโจทย์วิจัยและกระบวนการหาคำตอบ โดยจัดขึ้น ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ผลการประชุมทำให้ได้ข้อสรุปประเด็นการปรับปรุงโจทย์วิจัยที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน หลังจากเวทีครั้งนี้เสร็จสิ้นจะเป็นการลงพื้นที่เพื่อร่วมกันพัฒนารายละเอียดขั้นตอนและการทำแผนงบประมาณเป็นรายโครงการ จนสามารถจัดส่งได้ทุกโครงการและเริ่มสัญญาวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561 จำนวน 3 โครงการวิจัย บทเรียนการขึ้นโครงการในช่วงที่ผ่านมาถือว่าล่าช้าเป็นพิเศษ เนื่องจากกระบวนการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่โหนดที่จะต้องมีการนำข้อเสนอโครงการเหล่านี้แล้วส่งกันอ่านเป็นรายโหนดกันหลายขั้นตอน และมีการปรับเปลี่ยนหลายครั้ง โครงการวิจัยต้องปรับเอกสารหลายรอบ จนกระทบต่องานเป็นอย่างมากกว่าจะขึ้นสัญญาได้

2. การพัฒนาโครงการใหม่ ตามแผนงานของโหนดในปี 61

การพัฒนาโครงการใหม่ ตามแผนงานของโหนดในปี 61 เริ่มอย่างเป็นทางการเมื่อโหนดมีการจัดเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่เป็นยุทธศาสตร์โหนดนั้นคือ “การเสวนาปัญหาเยาวชน” (23 กุมภาพันธ์ 2561) ซึ่งเริ่มจัดในช่วงไตรมาสที่ 3 ของการทำงานตามแผนงานของโหนดที่ตั้งไว้ การจัดเวทีครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อรับฟังข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเยาวชนในพื้นที่และทางออกในการแก้ปัญหาผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นทิศทางของการพัฒนาโครงการในปี 61 ภายใต้งานสนับสนุนของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ซึ่งเน้นยุทธศาสตร์หลักในกรอบของการพัฒนาโจทย์วิจัยประเด็นเยาวชนตามยุทธศาสตร์โหนด โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุม คือ โครงการวิจัยวิจัยที่ดำเนินการวิจัยในประเด็นเยาวชนที่เสร็จสิ้นการวิจัยแล้ว และนักวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ รวมทั้งได้เชิญพื้นที่ใหม่ที่สนใจจะทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าร่วมนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วย ในช่วงท้ายของการประชุมโหนดได้เชิญที่ปรึกษาโหนด(อ.มัสลัน มาหามะ)มาร่วมเติมแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน การประชุมครั้งนี้ผู้เข้าร่วมประมาณ 50 คน กระบวนการประชุมเริ่มด้วยการเปิดมัจลิสและฟังนาซีดจากท่านอิหม่ามมัสยิดดารุลฮูดา ราโมง (ดร.อับดุลอาซิ กะลุแป) จากนั้นเป็นการแนะนำตัวและแลกเปลี่ยนสิ่งที่ทำผ่านมามีอะไรบ้างเกี่ยวกับเยาวชนหรืองานในพื้นที่ มุมมองต่อปัญหาเยาวชนในแต่ละพื้นที่

ผลการประชุม ทำให้ได้รู้ปัญหาเยาวชนซึ่งมีทั้งในชุมชนและในระบบโรงเรียน ดังความเห็นของผู้เข้าร่วมที่สะท้อนว่า “ทำเยาวชนในบริบทสถานศึกษา ซึ่งมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับชุมชนอยู่ สมัยก่อนเยาวชนที่มีปัญหาจะเป็นเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาอยู่ในชุมชน แต่ปัจจุบันเยาวชนที่อยู่ในระบบการศึกษาก็มีปัญหาเช่นกัน ดังนั้นไม่ใช่หน้าที่ของชุมชนอย่างเดียวแต่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน” ในเวทีมีการร่วมกันสะท้อนสถานการณ์ปัญหาเยาวชน เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องของวัฒนธรรม กระบวนการคิดอยู่ในโลกส่วนตัวสูง เชื่อโลกโซเชียลมากกว่าคำตักเตือนของพ่อแม่ พฤติกรรมทางสังคม คุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น และมีการนำเสนอแนวทางการพัฒนาโครงการในประเด็นเยาวชน ที่ต้องมีการสร้างพลังเยาวชน ภายใต้บริบทของแต่ละชุมชน และเริ่มในบริบทสถานศึกษาก่อน และจากข้อเสนอในเวทีการประชุมครั้งนี้ ได้นำไปสู่การวางแผนพื้นที่โครงการวิจัย เพื่อหากลุ่มชุมชนที่สนใจวิจัย ซึ่งเป็นที่มาของกระบวนการพัฒนาโจทย์และโครงการวิจัยในกลุ่มโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในการดำเนินงานในระยะที่ 2 ของโหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม

กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยซึ่งเน้นพื้นที่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในระบบการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยกระบวนการเริ่มจากการเปิดรับฟังความคิดเห็นต่อสถานการณ์ปัญหาของชุมชนที่อยู่ในเขตสถาบันการศึกษาว่ามีอะไรบ้าง (วันที่ 25-26 เมษายน 2561) ซึ่งมีชุมชนและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเข้าร่วมจำนวน 5 โรงเรียน มีผู้เข้าร่วมประมาณ 20 คน ประกอบด้วยตัวแทนจากโรงเรียนศรีฟารีดา โรงเรียนมะฮัลดิสลามียะห์บาลอ โรงเรียนต้นตันหยงรีอเสาะ โรงเรียนอาสาสุลคินมลายูบางกอก และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยได้กำหนดประเด็นการพูดคุยคือ ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น ภาพในอนาคต ประเด็นที่สนใจจะทำวิจัย การประชุมครั้งนี้ได้รับใช้ห้องประชุมของโรงเรียนศรีฟารีดาเป็นสถานที่จัดประชุม

ผลการประชุมครั้งนี้โดยรวม แต่ละพื้นที่สนใจวิจัยในประเด็นที่แตกต่างกันตามบริบทและปัญหาของแต่ละพื้นที่ และได้โจทย์วิจัยเบื้องต้น ประกอบด้วย

1. โรงเรียนต้นหยง มีต้นทุนของโรงเรียนที่มีแปลงเกษตร และมีปัญหามีจำนวนเด็กยากจนของโรงเรียนจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี โจทย์ที่สนใจ คือ การจัดการดูแลให้เด็กยากจนในโรงเรียนเพื่อให้มีอาหารการกินและช่วยเหลือตัวเองได้เป็นรูปธรรม (มีทางเลือกชีวิตด้านการศึกษาและอาชีพได้) ทำได้อย่างไร

2. โรงเรียนอาศาศุดดิน(มลายูบางกอก) ปัญหาคือ เด็กที่จบจากโรงเรียนไม่สามารถพูดภาษาอาหรับได้ จึงสนใจจะพัฒนาทักษะการพูดภาษาอาหรับสำหรับเด็กนานาชาติ(หญิง) ในเขตที่มีประเด็นแลกเปลี่ยนในเรื่องปัญหาเยาวชนด้านจริยธรรม ซึ่งควรมีการวิจัยควบคู่ภาษาและจริยธรรมด้วย

3. โรงเรียนศรีฟ้าริดาบารู สนใจวิจัยในประเด็น รูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับบริบทสังคมมุสลิมปัจจุบัน โดยเฉพาะโจทย์ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในระบบการศึกษา

4. โรงเรียนมะฮัลดาลอ การสอนให้เด็กได้ภาษาอาหรับโดยการเรียนต้องทำให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาพร้อมการปฏิบัติการสื่อสารพร้อมกัน เพราะปัญหาการสอนที่ผ่านมา คือเวลาน้อย การสอนไม่ต่อเนื่องเวลาไม่เพียงพอ เด็กขึ้นนานาชาติไม่มีพื้นฐานภาษาอาหรับหรือพื้นฐานมีน้อยมาก จึงสนใจโจทย์วิจัย รูปแบบการจัดค่ายภาษาอาหรับที่เหมาะสมกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

5. ชมรมปรีดีการี (ความเข้มแข็ง)ของราชภัฏยะลา นำเสนอปัญหาเยาวชนขาดจริยธรรม ไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนคำสอนของศาสนาอิสลาม เช่น เรื่องการแต่งกาย การละหมาด ความสัมพันธ์ชายหญิง จึงต้องการวิจัย ให้ทราบรูปแบบการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนระดับมหาวิทยาลัยให้อยู่ในวิถีอิสลาม

ผลการจัดเวทีทำให้ได้ทราบปัญหาและได้ประเด็นโจทย์วิจัยเบื้องต้น และโหนดได้ให้การบ้านให้แต่ละพื้นที่กลับไปเขียนเอกสารเชิงหลักการ โครงการวิจัยและมานำเสนอในเวทีต่อมา ซึ่งจัดเวทีพัฒนาโครงการวิจัยร่วมกันครั้งที่ 2 ณ โรงเรียนมะฮัลดาลอมียะห์บาลอ อ.รามัน จ.ยะลา (9 พฤษภาคม 2561) การประชุมครั้งนี้เป็นการนำเสนอโครงการวิจัยเบื้องต้น โดยมีประเด็นหัวข้อให้แต่ละที่นำเสนอคือ 1. หัวข้อวิจัย 2. ปัญหาที่เกิดขึ้น โจทย์วิจัย 3. เป้าหมายการดำเนินโครงการ จากนั้นร่วมกันแลกเปลี่ยนให้มีความเข้าใจตรงกันและให้ทีมอื่นๆ ช่วยกันตั้งข้อสังเกตและให้ข้อเสนอแนะจากแบ่งกลุ่มเป้าหมายพื้นที่เพื่อให้แต่ละพื้นที่ระดมสิ่งที่ต้องการจะรู้และวิธีการหาความรู้ ผู้เข้าร่วม เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นวิจัย ขั้นตอนการวิจัยและผู้เข้าร่วมในแต่ละขั้นตอนวิจัย ช่วงท้ายการประชุม โหนดได้ให้ความรู้เรื่องการแปลงวิธีการหาความรู้เป็นขั้นตอนการวิจัยและได้ให้การบ้านให้แต่ละพื้นที่ไปปรับปรุงเอกสารเชิงหลักการและมานำเสนอในเวทีอีกครั้งในครั้งต่อไป

หลังจากนั้น เป็นการมาร่วมพิจารณาเอกสารเชิงหลักการ โดยในวันที่ 24 มิถุนายน 2561 จัดเวทีพัฒนาเอกสารเชิงหลักการโครงการวิจัยร่วมกัน จำนวน 3 โครงการ คือ โครงการโรงเรียนต้นตันหยง โครงการพัฒนาจริยธรรมโรงเรียนสตรีวิทยามูลนิธิ และโครงการภาษาอาหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยร่วมกันเติมเต็มหลักการและเหตุผล ทบทวนวัตถุประสงค์การวิจัย โจทย์วิจัยหลัก และโจทย์วิจัยย่อย พร้อมกับกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานเบื้องต้น โดยมีที่เลี่ยนักวิจัย ดร.อับดุลอาซิ กะดู

แป ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์กับโครงการวิจัยจนข้อเสนอโครงการมีความสมบูรณ์พร้อมเข้าเวทีพิจารณาโครงการต่อไป

และวันที่ 26 มิถุนายน 2561 จัดเวทีพัฒนาเอกสารเชิงหลักการโครงการวิจัยอีก จำนวน 3 โครงการ คือ โครงการค่ายภาษาอาหรับบาลอ โครงการฮาลาเกาะฮ์รีฟา และโครงการโรงเรียนอาสาสุตดินวิทยา โดยร่วมกันเติมเต็มหลักการและเหตุผล ทบทวนวัตถุประสงค์การวิจัย โจทย์วิจัยหลัก และโจทย์วิจัยย่อย พร้อมกับการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานเบื้องต้น โดยให้ทุกคนช่วยกันพิจารณาและเติมเต็ม ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์กับโครงการวิจัยแต่ละโครงการจนข้อเสนอโครงการมีความสมบูรณ์พร้อมเข้าเวทีพิจารณาโครงการ จากนั้นวันที่ 28 มิถุนายน 2561 ลงพื้นที่พัฒนาเอกสารเชิงหลักการโครงการรูปแบบกิจกรรมชุมนุมโรงเรียนอาสาสุตดินวิทยา ณ โรงเรียนอาสาสุตดินวิทยา โดยร่วมกันเติมเต็มหลักการและเหตุผล ทบทวนวัตถุประสงค์การวิจัย โจทย์วิจัยหลัก และโจทย์วิจัยย่อย พร้อมกับการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานเบื้องต้น กระบวนการพัฒนาเอกสารดำเนินการไปอย่างเข้มข้นจนทุกโครงการได้ข้อเสนอโครงการที่พร้อมเข้าเวทีพิจารณาโครงการได้ทุกโครงการ

วันที่ 5 กรกฎาคม 2561 ทั้ง 5 โครงการ เสนอโครงการในเวทีพิจารณาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ สำนักส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง มอ.ปัตตานี โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมพิจารณา คือ 1. คร.อุทัย ดุลยเกษม 2. คร.เลิศชาย ศิริชัย 3. คุณสมบูรณ์ อัมภาสกิจ 4. อาจารย์สุรัชย์ ไวยวรรณจิตร ซึ่งโครงการเข้าร่วมจำนวนพิจารณาประกอบด้วย โครงการที่ 1 รูปแบบการจัดกิจกรรมของชุมนุมโดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอาหรับของนักเรียนชั้นชานาวิยะห์ โรงเรียนอาสาสุตดินวิทยา อ.เมือง จ.ยะลา โครงการที่ 2 รูปแบบการสอนที่เสริมสร้างทักษะชีวิตของผู้เรียนด้วยกระบวนการฮาลาเกาะฮ์รีฟา โรงเรียนศรีฟารีดาบารูวิทยา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โครงการที่ 3 แนวทางการจัดการช่วยเหลือนักเรียนยากจนให้จบหลักสูตรอย่างมีความสุข ของโรงเรียนต้นตันหยง อ.รีโอเสาะ จ.นราธิวาส โครงการที่ 4 รูปแบบการจัดค่ายภาษาอาหรับเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอาหรับของนักเรียนโรงเรียนมะอาหัดอิสลามียะห์ อ.รามัน จ.ยะลา โครงการที่ 5 แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโดยใช้อัลกุรอานเป็นฐานบูรณาการกับรายวิชาภาษาอาหรับ โรงเรียนสตรีอิสลามวิทยามูลนิธิ จ.ยะลา โครงการที่ 6 รูปแบบการจัดกิจกรรมหะละเกาะฮ์ภาษาอาหรับที่ส่งผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ผลการพิจารณาสร้างความหนักใจกับนักวิจัยและพี่เลี้ยงเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านโจทย์วิจัย การเชื่อมโยงชุมชนวิจัย ความเข้าใจต่อมิติอิสลามศึกษาและวัฒนธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิบางท่าน แต่

อย่างไรก็ตามข้อเสนอแนะจาก รอง ผอ. สกว.ฝ่ายท้องถิ่น และที่ปรึกษาโหนดทำให้ได้แนวทางการพัฒนาปรับปรุงโครงการได้ในที่สุด

บทเรียนในกระบวนการพิจารณาโครงการที่โหนดได้เรียนรู้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาให้ข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัยชาวบ้าน ควรเข้าใจพื้นที่และผู้เข้าร่วมในฐานะชาวบ้านธรรมดาที่มีหัวใจในการพัฒนาชุมชนสูง ทำอย่างไรให้คนกลุ่มนี้มีใจรัก มีกำลังใจในการทำงานเพื่อส่วนรวมต่อไปสำคัญยิ่งกว่าการตัดสินเฉพาะความถูกต้องของโจทย์วิจัยเท่านั้น หลังเสร็จสิ้นเวทีพิจารณาโครงการ โหนดดำเนินการนัดแนะทีมวิจัยเป็นรายโครงการทันที เพื่อสร้างความเข้าใจต่อหัวหน้าและผู้บริหารโครงการ ทีมวิจัยต่อประเด็นกระบวนการพิจารณาโครงการวิจัยที่ผ่านมา ให้กำลังใจทุกคนที่ต้องมุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนพื้นที่ต่อไป จากนั้นร่วมกันปรับปรุงเอกสารตามข้อเสนอแนะจนครบทุกพื้นที่ (10 กรกฎาคม 2561 ลงพื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา วันที่ 12 กรกฎาคม 2561 ลงพื้นที่พัฒนาโครงการ ณ โรงเรียนดั้นตันหยง อ.รีอูสะะ จ.นราธิวาส วันที่ 17 กรกฎาคม 2561 ลงพื้นที่โรงเรียนศรีฟ้าริดาบารู อ.รามัน จ.ยะลา วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2561 ลงพื้นที่พัฒนาโครงการ ณ โรงเรียนอาสาสุลดิน บ้านมลาญบางกอก ต.สะเตงนอก อ.เมือง จ.ยะลา) และวันที่ 23-25 กรกฎาคม 2561 นัดทุกโครงการมาร่วมพิจารณาความสมบูรณ์ของเอกสาร ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษา และวัฒนธรรม ต.เขาคูดัง อ.ยะรัง จ.ปัตตานี

จากนั้น วันที่ 26 กรกฎาคม 2561 โหนดได้นำโครงการที่ผ่านการปรับปรุงร่วมกับนักวิจัยในระดับพื้นที่มานำเสนอให้ รอง ผอ.สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (ดร.เลิศชาย ศิริชัย) เป็นครั้งที่ 2 ณ โรงแรมจีเอส อ.เมือง จ.ปัตตานี ผลการพิจารณา มีโครงการที่ได้รับคำชมเชยไม่ต้องแก้ไข แต่บางโครงการต้องมีการเพิ่มเติมข้อมูลรอบความคิด และบางโครงการท่านได้ตั้งโจทย์ใหม่ให้เลย จากนั้นโหนดได้นัดหมายโครงการเพื่อร่วมเติมข้อมูลให้สมบูรณ์ในด้านกรอบแนวคิดการวิจัย โจทย์วิจัย วิธีวิทยาการวิจัย และในพื้นที่โรงเรียนสตรีอิสลามวิทยามูลนิธิ ต้องมีการชี้แจงกับผู้บริหารใหม่ เพราะอาจารย์เสนอเปลี่ยนทั้งหัวข้อวิจัยและโจทย์วิจัยใหม่หมด และด้วยโจทย์ที่เปลี่ยนทำให้ต้องมีการจัดสรรทีมวิจัยที่เกี่ยวข้องใหม่ด้วย สร้างความลำบากใจทั้งทีมนักวิจัยเก่าและทีมใหม่ที่แบ่งรับแบ่งสู้ว่าควรมีการดำเนินการวิจัยต่อไปหรือไม่

และเพื่อความรวดเร็วในกระบวนการพัฒนาเอกสารและทำแผนปฏิบัติการงบประมาณ วันที่ 10-11 สิงหาคม 2561 โหนดจัดเวทีให้ทุกโครงการมาทำแผนปฏิบัติการงบประมาณร่วมกันทุกโครงการ ณ

ไร่แอลองรีสอร์ท ต.สุวารี อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส ซึ่งเป็นสถานที่ที่ใกล้ที่สุดสำหรับพื้นที่วิจัย มีทีมที่มาร่วมจำนวน 4 โครงการ คือ โครงการฮาลาเกะฮโรงเรียนศรีฟ้าริดาบารู โครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนโรงเรียนต้นตันหยง โครงการพัฒนาจริยธรรมโรงเรียนอาสาสุลดีน และโครงการการจัดการขยะโรงเรียนสตรีอิสลามวิทยามูลนิธิ โดยได้ร่วมกันทบทวนโจทย์วิจัยและวิธีวิทยาการวิจัย จากนั้นแต่ละโครงการได้ร่วมกันปฏิบัติการทำแผนปฏิบัติการโครงการ แผนงบประมาณโครงการและปฏิทินการดำเนินงานจนแล้วเสร็จ และเนื่องจากมีอีก 2 โครงการที่ไม่สามารถเข้าร่วมได้ในวันดังกล่าวได้ ทำให้โดนจำเป็นต้องลงพื้นที่รายโครงการในวันที่ 12 และ 13 สิงหาคม 2561 โดยลงพื้นที่พัฒนาโครงการถ่ายภาพอาหารโรงเรียนมะฮัซซิดอิสลามียะฮบาลอ อ.รามัน จ.ยะลา จนแล้วเสร็จ จากนั้นตั้งแต่ช่วงวันที่ 3 -17 กันยายน 2561 โหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรมทำงานทั้งกลางวันและกลางคืนชนิดหารุ่งหามคำเพื่อปรับปรุงเอกสารเชิงหลักการโครงการวิจัย ปรับวิธีวิทยาการวิจัย งบประมาณโครงการ ร่างเอกสารประกอบการทำสัญญาโครงการวิจัย ตั้งแต่การบันทึกโครงการ สรุปย่อโครงการ การจัดทำ Budget sheet จนแล้วเสร็จพร้อมขึ้นสัญญาได้ในที่สุด และในระหว่างการพัฒนาโครงการวิจัยมีโครงการ 1 โครงการขอยุติการเสนอโครงการ

บทเรียนการพัฒนาโครงการ การจัดเวทีพัฒนาโครงการร่วมกันหลากหลายพื้นที่ทำให้ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลจากหลากหลายมุมมองและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำให้การพัฒนาโครงการเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่การปรับเปลี่ยนโจทย์วิจัยหลายครั้งตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ บางพื้นที่กลับทำให้โจทย์ที่มาจากความคิดความต้องการของชุมชนที่แท้จริงหายไป และลดระดับความน่าสนใจของนักวิจัยและชุมชนไปในทันที อีกทั้งทำให้บางพื้นที่ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิให้มีการปรับเปลี่ยนทั้งโจทย์และกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด แล้วตั้งโจทย์ใหม่ทำให้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนจนมีการขอยุติโครงการในที่สุด นับว่าน่าเสียดายยิ่งนัก ด้วยเหตุนี้โหนดได้บทเรียนว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นควรเน้นโจทย์ชุมชน ค่อยๆ ให้ชุมชนเรียนรู้การแก้ปัญหาจากเรื่องเล็กๆ ก่อนนำไปสู่การดำเนินงานวิจัยที่เป็นโจทย์ใหญ่และสลับซับซ้อนขึ้นดีกว่ามาก เพราะนักวิจัยเป็นชาวบ้านที่ไม่เคยมีประสบการณ์การทำวิจัยมาก่อน การให้โอกาสคนเล็กคนน้อยเพื่อลุกขึ้นมาแก้ปัญหาชุมชนย่อมสำคัญยิ่งกว่าโจทย์วิจัย

นอกจากการพัฒนาโครงการวิจัยตามแผนยุทธศาสตร์แล้ว โหนดยังให้ความสำคัญโจทย์ชุมชนในพื้นที่เก่าและใหม่ที่มีความสนใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้เข้าร่วมรับฟังสถานการณ์ปัญหาของชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดประชุมและเชิญโหนดเข้าร่วมเพื่อสังเกตการณ์และให้ข้อคิดเห็นประกอบด้วย

ลงพื้นที่รับฟังปัญหาของกลุ่มศึกษาอัลกุรอานรูปแบบกูรออ (25 พฤศจิกายน 2560) ซึ่งเป็น การศึกษาอัลกุรอานอีกรูปแบบหนึ่งที่กำลังจะสูญหายไปจากพื้นที่ โดยได้รับการประสานงานจากพี่เลี้ยง นักวิจัย(คุณตี๋พะลิ อะตะบู หัวหน้าโครงการวิจัยกัรฮามันห์) ณ ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา จาก การร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและได้ดูตัวอย่างการอ่าน รวมทั้ง ได้เชิญพี่เลี้ยงนักวิจัย(คุณอดุลย์ มะหะหมัด ในฐานะผู้รู้ด้านอัลกุรอานแบบกัรฮามันห์) มาร่วมกันแลกเปลี่ยนการเรียนการสอนแบบกู รออ สังเกตได้ว่าการอ่านแบบกูรออมีความยากในการออกเสียงและการเรียนและมีผู้รู้ในเรื่องนี้ใน ชุมชนเพียง 1 คน การเรียนการสอนใช้เวลาในการศึกษามากและต้องใช้ความเข้าใจสูง จึงทำให้โอกาส ในการขายผลในเรื่องนี้มีน้อยกว่ากัรฮามันห์ที่เน้นการให้อยู่รวดเร็วและเด็กเรียนง่าย นอกจากนี้การที่ นักวิจัยต้องการบันทึกการสอนในรูปแบบ VCD อย่างเป็นขั้นตอนซึ่งโหนดเห็นว่านักวิจัยสามารถ ดำเนินการได้ทันที จึงแนะนำให้ชุมชนดำเนินการได้ทันทีโดยไม่ต้องรอมประมาณโครงการวิจัย และ เพื่อการเรียนรู้ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทางศูนย์ประสานงานจะได้เชิญตัวแทนชุมชนและที่ปรึกษาโหนด เข้าร่วมกิจกรรมของโหนดอย่างเป็นระยะเพื่อสร้างโอกาสและการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ต่อไป

ลงพื้นที่สังเกตการณ์ และรับฟังการประชุมของ ชมรมกัรฮามันห์อุโละอีไร ชมรมคาดีกาอุโละ ยี ไร และชมรมอิหม่ามอุโละอีไร (วันที่ 21 ธันวาคม 2560 และวันที่ 28 กันยายน 2561) โดยมีผู้เข้าร่วม กว่า 80 คน ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการชมรมคาดีกา ชมรมอิหม่าม และชมรมกัรฮามันห์ ทุกคนมีจุดยืนร่วมกัน คือ การขับเคลื่อนครั้งนี้เพื่อสร้างความสามัคคีและมีเป้าหมาย ร่วมในการพัฒนาตำบลอุโละอีไรร่วมกัน มีความเป็นหนึ่งเดียวเพื่อไปสู่การพัฒนาคนในชุมชน ซึ่งที่ ประชุมเห็นว่า ควรมีการสร้างทีมให้เข้มแข็งก่อน ค่อยประสานงานเชิญ โหนดต่อไปเพื่อมาช่วยในการ ตั้งใจทวิวิจัยต่อไป

ลงพื้นที่พบปะผู้นำศาสนา มัสยิดปาเคสโตร์ อ.กรงปินัง จ.ยะลา (วันที่ 1 มิถุนายน 2561) เพื่อ ชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและรับฟังปัญหาเบื้องต้น โดยมีความต้องการ แก้ปัญหาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงภายใต้ความร่วมมือกันของผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่น ท้องถิ่น นับว่ามีความ น่าสนใจมากสำหรับการวิจัยในอนาคต จากนั้นวันที่ วันที่ 29 มิถุนายน 2561 ลงพื้นที่อีกครั้งโดยใน ครั้งนี้โหนดได้เชิญ ดร.อับดุลอาซิ กะลุแป อิหม่าม มัสยิดดารุสสุลตารามและหัวหน้าโครงการโครงการ แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนชมรมมัสยิดดารุสสุลตารามบ้านรามงโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน ตำบลปูลุุด อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เข้าร่วมนำเสนอบทเรียนการดำเนินงานวิจัยให้ ผู้เข้าร่วมรับทราบและมีการแลกเปลี่ยนกัน โดยการพัฒนาและดูแลเยาวชนผ่านกิจกรรม คือ กิจ กรรมมูตือยัม ค่าย ฮาลาเกาะฮ ทัศนศึกษา กีฬา ดึงความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในหมู่บ้านมา

พัฒนาเยาวชน จากนั้นเปิดเวทีให้ทุกคนสะท้อนปัญหาของเยาวชนชุมชนปาเดสโตร์ สิ่งที่ยากทำคือ แก้ปัญหาเด็กที่ติดยาเสพติดโดยรวมมือกับผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา ผู้นำทางการและคนในชุมชน สิ่งที่ต้องคิดต่อคือ ทุกๆหมู่บ้านทำฮาลาเกาะฮเยาวชนแต่ยังไม่เคยมีฮาลาเกาะฮกรรมการมัสยิดกับผู้นำฝ่ายปกครอง ซึ่งหลังการประชุม ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้นำสี่เสาหลักของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ภารกิจ : ติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ ทั้งด้านกิจกรรม เนื้อหา และการเงิน/บัญชีโครงการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์จำนวน 11 โครงการ

การติดตามโครงการวิจัย โหนดแบ่งระดับความสำคัญและความเร่งด่วนเป็นแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1. การติดตามโครงการวิจัยที่มีความเร่งด่วนที่จะต้องมีการปิดโครงการ
2. การติดตามโครงการวิจัยที่อยู่ในสถานะปกติ
3. การติดตามโครงการวิจัยในลักษณะเชิงประเด็นและกลุ่มรวม

รายละเอียดดังนี้

1. การติดตามโครงการวิจัยที่มีความเร่งด่วนที่จะต้องมีการปิดโครงการ

โครงการที่มีสถานะล่าช้าที่ต้องเร่งปิดโครงการมีจำนวน 7 โครงการ โดยโครงการทั้งหมดอยู่ช่วงการสรุป เรียบเรียงเนื้อหา รายงานวิจัย การสรุปการเงิน การวางแผนการทำงานของโหนดแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ช่วง 6 เดือนแรกของโหนดให้น้ำหนักกับโครงการวิจัยที่อยู่ในพื้นที่ที่จะขึ้นโจทยวิจัยใหม่ในปี 61 คือ พื้นที่กาละ อ.สาขบุรี และพื้นที่บ้านปลาหมอ จ.ปัตตานี รวมทั้งการสรุปการเงิน เพื่อให้สามารถปิดอย่างสมบูรณ์ได้ จึงมีการลงพื้นที่ติดตามโครงการเยาวชนกาละ ต.มะนังดาลำ อ.สาขบุรี จ.ปัตตานี (15 พฤศจิกายน 2560) เพื่อสนับสนุนการทำรายงานการเงินโครงการเยาวชนต้นแบบกาละ ซึ่งโครงการนี้ ในเชิงเนื้อหาได้ส่งเอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์ยัง สกว.แล้ว กระบวนการสนับสนุนกิจกรรมครั้งนี้ โหนดได้ร่วมกับนักวิจัยในการทบทวนกิจกรรมที่ดำเนินการในระยะที่ 2 เพื่อพิจารณากิจกรรมที่ดำเนินการ จากนั้นร่วมพิจารณาเอกสารการเงินกับนักวิจัยเพื่อดูความถูกต้องของการบันทึก ความเหมาะสมของงบประมาณที่ใช้จ่ายกับกิจกรรม จากนั้นให้นักวิจัยเพิ่มเติมรายละเอียดของเอกสารการเงินให้ถูกต้องและสมบูรณ์ทุกฉบับ ทั้งด้านวันเดือนปี ข้อมูลรายละเอียดค่าใช้จ่าย การลงลายมือชื่อ เอกสารประกอบการเงิน เช่น สำเนาบัตรประชาชนและใบลงทะเบียนผู้เข้าร่วมแผนการเงินทุกกิจกรรม ผลการสนับสนุนนักวิจัยทำให้ได้เอกสารการเงินที่ถูกต้องสมบูรณ์พร้อมตรวจสอบได้ หลังการจัดกิจกรรม โหนดได้นำเอกสารการเงินกลับสำนักงานเพื่อบันทึกในโปรแกรมการเงินเพื่อสรุป

ส่ง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และได้ดำเนินการส่งรายงานการเงินยัง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามหนังสือลงวันที่ 12 ธ.ค.60 เป็นอันว่าโครงการนี้สามารถปิดโครงการได้ในเวลาต่อมา

สนับสนุนการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการกองทุนฆามาเราะห์ (12-13 กุมภาพันธ์ 2561) โดยร่วมกันทบทวนวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยและถอดเนื้อหาผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยในบทที่ 5 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยโหนดตั้งวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นกรอบการทำรายงาน จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นที่ควรจะมีและเนื้อหาที่ได้จากงานวิจัย โดยโหนดตั้งคำถามเป็นระยะ ๆ และนักวิจัยเล่ารายละเอียดเนื้อหาพร้อมคืบหน้ากิจกรรมเพื่อให้ได้เนื้อหาที่สมบูรณ์ที่สุด การทำรายงานครั้งนี้นักวิจัยได้ใช้สำนักงานโหนดเป็นสถานที่ทำรายงาน เนื่องจากความสะดวกของนักวิจัย สถานที่มีความสงบ สามารถฉายโปรเจกเตอร์พิจารณาเนื้อหาที่ร่วมกันนำเสนอได้ ทำให้นักวิจัยสามารถอ่าน เกลาความถูกต้องของเนื้อหา ภาษาในทันที กระบวนการทำร่วมกันทำให้การทำรายงานมีความรวดเร็ว จากนั้นวันที่ 17 มีนาคม 2561 ลงพื้นที่สนับสนุนการทำรายงานต่อในชุมชน ณ สำนักงานกองทุนฆามาเราะห์ บ้านปลาหมอ ต.คูหยง อ.หนองจิก จ.ปัตตานี โดยร่วมกันถอดและเติมเต็มข้อมูลรายงานในประเด็น เกี่ยวกับบทเรียนจากงานวิจัย การทำรายงานครั้งนี้ โหนดตั้งโจทย์ว่า “จากบทเรียนการทำโครงการวิจัยถ้าจะบอกคนอื่นว่าการบริหารกองทุนให้มีความยั่งยืนนั้นจะต้องมีปัจจัย/องค์ประกอบ/เงื่อนไขอะไรบ้าง และอย่างไร พร้อมทั้งยกตัวอย่างกรณีศึกษาและหลักฐานจากบทเรียนที่ผ่านมา” ซึ่งนักวิจัยร่วมกันเล่า ส่วนโหนดทำการบันทึกเนื้อหา พร้อมมีการถามรายละเอียดเพิ่มเติมเป็นระยะ ๆ จนได้เนื้อหาที่สมบูรณ์ ซึ่งกว่าจะเสร็จการทำงานโหนดใช้เวลาหลายวันในการร่วมถอดกับนักวิจัย ซึ่งทำงานราบรื่นไปด้วยดี

จากนั้น สนับสนุนการเรียบเรียงข้อมูลเนื้อหาที่นักวิจัยส่งมายังโหนด จำนวน 2 โครงการ คือ โครงการแนวทางการพัฒนากลุ่มเยาวชนของมัสยิดไค้ะทูอให้สอดคล้องกับแนวทางอิสลาม คำบลปิตูมดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี และโครงการการสังเคราะห์ความรู้ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรอบ 10 ปี (พ.ศ.2549-พ.ศ.2558) ซึ่งก่อนที่จะมีการเรียบเรียงเนื้อหาทางคณะทำงานโหนดได้ลงพื้นที่ถอดกระบวนการและเนื้อหาร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่มาแล้ว จากนั้นจึงนำมาทำการเรียบเรียงเนื้อหาเพื่อเขียนรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์โครงการ จนทำให้สามารถจัดส่งรายงานยัง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ตามหนังสือที่ RDG60S0008/020/2560 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2561 และตามหนังสือที่ RDG60S0008/021/2560 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2561 ทำให้โครงการทั้งสองสามารถปิดโครงการอย่างสมบูรณ์ได้ในที่สุด

ทำการสนับสนุนในการสรุปทางการเงินให้กับโครงการที่อยู่ในสถานะล่าช้าจำนวน 4 โครงการ ประกอบด้วย รูปแบบการพัฒนาเยาวชนของชุมชนโดยบทบาทของมัสยิดและผู้นำชุมชน บ้านบือแนแลแล ตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี โครงการแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่า โดยการมีส่วนร่วมของมัสยิดและชุมชน ตำบลคาโตะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี และโครงการการส่งเสริมความรู้ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรอบ 10 ปี (พ.ศ.2549-พ.ศ.2558) รวมทั้งโครงการรูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านกาแระ ตำบลมะนังดาลำ อำเภอสาบุนรี จังหวัดปัตตานี โดยกระบวนการติดตามสนับสนุนทางการเงินนี้ ทางโหนดได้นัดหมายนักวิจัยมาร่วมตรวจสอบ จัดทำและสรุปกันที่สำนักงานโหนด จากนั้นโหนดทำการสรุป และส่ง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และทำให้สถานะโครงการล่าช้าในโครงการเหล่านี้หมดไป

ในช่วงระยะที่ 2 ของการทำงานเพื่อความรวดเร็วในการเขียนรายงาน วันที่ 2-3 พฤษภาคม 2561 จึงจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการเขียนรายงานวิจัยชาวบ้าน ณ มัสยิดคารุลสุดารามง ต.ปยุต อ.เมือง จ.ปัตตานี จำนวน 4 โครงการ คือ 1.บทเรียนการดำเนินงานของมัสยิดอัสสะฮาวน ต้นแบบการบริหารองค์กรการกุศลสมัยใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยจิตอาสา ภูมิศึกษาฝ่ายงานด้านเด็กกำพร้า เยาวชนและสตรี อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี 2.แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนชมรมมัสยิดคารุลสุดาบ้านรามงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลปยุต อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 3.บทบาทกองทุนออมทรัพย์ยามาเราะกับการพัฒนารายได้ตามวิถีอิสลามผู้สวัสดิการชุมชนบ้านโคกม่วง(บ้านปลาหมอ)ที่ยั่งยืน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 4.แนวทางการดูแลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงบ้านน้ำใส เพื่อคืนคนดีสู่สังคม อำเภอมาบอ จังหวัดปัตตานี โดยมีกระบวนการ คือให้ทุกคนร่วมกันกำหนดประเด็นหัวข้อและเนื้อหาในแต่ละบทร่วมกันตั้งแต่บทที่ 1 จนถึงบทที่ 6 จากนั้นให้แต่ละโครงการร่วมกันปฏิบัติการเขียนและรวบรวมเนื้อหาในแต่ละบทโดยมีพี่เลี้ยงตั้งข้อสังเกตและให้ข้อเสนอแนะเป็นระยะๆ ผลการจัดกิจกรรม ทำให้แต่ละโครงการได้กรอบประเด็นในการเขียนรายงานที่ชัดเจนและร่วมกันเขียนจนได้ข้อมูลร่างรายงานเบื้องต้น

จากนั้น เป็นการลงพื้นที่สนับสนุนรายโครงการ เพื่อสนับสนุนการทำรายงานให้กับโครงการวิจัยโดยเฉพาะ โครงการเยาวชนมัสยิดคารุลสุดารามง (7, 20, 22, 27, 29 พฤษภาคม 2561 และ 3 มิถุนายน 2561) โดยร่วมกันทบทวนเนื้อหาและถอดองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยพี่เลี้ยงจะตั้งประเด็นคำถามตามโจทย์วิจัยที่ตั้งไว้ และร่วมกันเติมข้อมูลร่วมกับ

นักวิจัย รวมทั้งติดตามและสนับสนุนการสรุปการเงินโครงการ โดยร่วมกันทบทวนกิจกรรมที่ได้ดำเนินการในระยะที่ 2 และทบทวนรายจ่ายในแต่ละกิจกรรม ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของเอกสารการเงินและเอกสารประกอบต่างๆ จนแล้วเสร็จสมบูรณ์

วันที่ 8 และ 28 พฤษภาคม 2561 สนับสนุนการทำรายงานโครงการเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม โดยร่วมกันเติมเต็มเนื้อหาในบทกระบวนการดำเนินงานในระยะที่ 2 และถอดความรู้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยที่เลี้ยงจะตั้งประเด็นคำถามตามโจทย์วิจัยที่ตั้งไว้

หลังจากนั้นวันที่ 13 พฤษภาคม 2561 จัดเวทีเสวนาและนำเสนอผลการวิจัยประเด็นเยาวชน ณ มาคีนาคูสสลาม อ.เมือง จ.ปัตตานี จำนวน 3 โครงการ คือ 1.โครงการบทบาทกองทุนออมทรัพย์ ชะมาเราะห์กับการพัฒนารายได้ตามวิถีอิสลามสู่สวัสดิการชุมชนบ้าน โคม่วง(บ้านปลาหมอ)ที่ยั่งยืน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 2.โครงการแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนชมรม มัสยิดคารุลสุคาบ้านรามงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลปูลุยุด อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 3. โครงการแนวทางการดูแลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงบ้านน้ำใส เพื่อคืนคนดีสู่สังคม อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ผลการนำเสนอได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมจำนวนมาก มีผู้เข้าร่วมบางท่านซึ่งอยู่บนพื้นที่สงขลาขอร่วมทำวิจัยด้วย และมีการขอทราบที่อยู่เพื่อมาศึกษาดูงานในระบบการดูแลเยาวชน ถือว่าสามารถปิดโครงการได้สมบูรณ์ และในเวทีนี้เช่นกันเป็นการสร้างโอกาสให้กับนักวิจัยที่เข้าร่วมได้เติมเต็มความรู้จากประสบการณ์ทางการวิจัยของแต่ละโครงการและการได้รับความรู้จากเวทีใหญ่ที่มีการบรรยายและเสวนาเรื่อง วาทกรรมการทำงานเพื่อส่วนรวม เวทีนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนกิจกรรมการกุศลร่วมด้วย ซึ่งท่านนบิบอกว่า ผู้ใดในหมู่พวกท่านสามารถที่จะปกป้องไฟนรก เขาก็จงบริจาคแม้เพียงซีกหนึ่งของผลอินผลัม และใครไม่มีก็จงพูดจาสุภาพเรียบร้อยก็ถือว่าเป็นการบริจาคทานแล้ว (บันทึกโดยอะหมัดและมุสลิม)

2. การติดตามโครงการวิจัยที่อยู่ในสถานะปกติ

สำหรับโครงการที่อยู่ในสถานะปกติ โหนดใช้วิธีการลงเยี่ยมในกิจกรรมที่นักวิจัยจัดขึ้น รายละเอียดการติดตามหนุนเสริม มีกระบวนการดังนี้

เมื่อ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นอนุมัติสัญญาให้กับโครงการเมื่อวันที่ 1 ก.พ. 2561 จำนวน 5 โครงการ ประกอบด้วย 1.โครงการศึกษารูปแบบการจัดการและการพัฒนาเขตพื้นที่ลำห้วยสู่การสร้าง

รายได้ของชุมชนบ้านเป็ยะ ค.คาโตะ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี 2. โครงการบทบาทครอบครัวและมัสยิด คารุลอามาน ในการดูแลเอาใจใส่พฤติกรรมเยาวชนให้เป็นคนดี ชุมชนมัสยิดคารุลอามาน ต.เขาตุม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี 3. โครงการรูปแบบการบริหารจัดการและการตลาดของกลุ่มอาชีพบ้านริสกี เพื่อนำไปสู่การสร้างงานบนฐานทรัพยากรที่มีอยู่อย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านกาละ คำบละนังคำล่า อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี 4. โครงการแนวทางการดำเนินการจัดตั้งกองทุนบาฮิซันฟาฎอนีเพื่อช่วยเหลือเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น 3 จชตให้เข้มแข็ง 5. โครงการศึกษากระบวนการของมัสยิดยามีอาตุลอิสลามมียะห์ในการทำให้เยาวชนมีความเชื่อมั่นในหลักศรัทธาของศาสนาอิสลาม อยู่ในระบบการศึกษาและห่างไกลยาเสพติด อ.ยะรัง จ.ปัตตานี โหนดจึงจัดเวทีเตรียมทีมวิจัยใหม่ (16 มีนาคม 2561) โดยใช้ห้องประชุมมัสยิดคารุลอามานไสร่ง ต.เขาตุม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งของโครงการที่ได้รับการอนุมัติเป็นสถานที่สร้างความเข้าใจนักวิจัยใหม่ การติดตามโครงการใหม่ครั้งนี้ เน้นการสร้างความเข้าใจหลักคิดงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การบริหารโครงการ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสัญญาโครงการ ซึ่งแจ้งการทำหลักฐานการเงิน กระบวนการเตรียมพร้อมเริ่มจากการเปิดพิธีการประชุมตามหลักศาสนาอิสลาม เพื่อความประเสริฐของการเริ่มต้นการทำงาน เพื่อให้การทำงานเป็นส่วนหนึ่งของการทำความดีที่อัลลอฮ์จะทรงบันทึกผลบุญเพื่อรับความดีในโลกหน้า จากนั้นเริ่มด้วยการแนะนำตัวผู้เข้าร่วมประชุมและเปิดเวทีให้นักวิจัยที่ผ่านงานการทำงานวิจัยมาแล้วเล่าถึงบทเรียนของการทำงานวิจัยที่สำเร็จที่ผ่านมามีอะไรบ้าง ประกอบด้วย นายอับดุลมูตอลละ อาแว หัวหน้าโครงการวิจัยบิงคาโตะ และให้อีกท่านบอกบทเรียนที่อาจทำให้โครงการไม่สำเร็จตามที่คาด โดย นายหมามดี มะจะ ที่ปรึกษาโครงการเยาวชนกาละ ซึ่งทั้งสองได้ย้ำการทำงานว่า ให้ทุกโครงการเน้น “1. ให้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกๆ ขั้นตอน 2. ประสานให้หน่วยงานฝ่ายปกครองเข้ามาสนับสนุน 3. ต้องมีการชี้แจงโครงการให้กับทีมผู้นำชุมชนรับทราบและรับรู้ 4. การประสานงานในกลุ่มนักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องทั่วถึง 5. ปัจจัยสำคัญคือเวลา ต้องเซฟ/บริหารเวลาในการจัดกิจกรรม 6. ต้องมีคนจดบันทึกรายงานทุกๆ กิจกรรมและเข้าใจเป้าหมายของแต่ละกิจกรรม 7. ผู้นำต้องรับรู้และมีส่วนร่วมกับโครงการ 8. ทำให้ผลออกมาเป็นรูปธรรม” หลังจากการฟังข้อเสนอแนะและข้อคิดของนักวิจัยเก่า นักวิจัยพร้อมเพรียงกันตั้งเจตนาร่วมกันที่จะให้โครงการบรรลุผลสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ (อินชาอัลลอฮ์) ในโอกาสนี้หัวหน้าโครงการรูปแบบการบริหารจัดการและการตลาดของกลุ่มอาชีพบ้านริสกีฯ ได้กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจต่อทีมและผู้เข้าร่วมว่า ตนจะพยายามทำงานวิจัยครั้งนี้ให้เสร็จก่อนเวลา ซึ่งเป็นการกระตุ้นนักวิจัยร่วมได้เป็นอย่างดี จากนั้นเป็นการทำความเข้าใจหลักการบริหารโครงการให้ประสบความสำเร็จ ทำความเข้าใจสัญญาโครงการเบื้องต้น และ

เรียนรู้การใช้หลักฐานการเงิน ใบสำคัญรับเงิน ใบรับรองแทนใบเสร็จ และใบเสร็จ โดยทุกกิจกรรมสามารถถัวเฉลี่ยค่าใช้จ่ายกันได้และยึดหลักถูกต้องและโปร่งใส

หลังจากนั้นก็มีการลงพื้นที่ติดตามการดำเนินงานตามแผนของโครงการวิจัย โดยร่วมกับกิจกรรมของนักวิจัยรายโครงการ ดังนี้

1. โครงการแนวทางการดำเนินการจัดตั้งกองทุนบาสีชีนฟาฏอนีเพื่อช่วยเหลือเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น 3 จังหวัดให้เข้มแข็ง

การติดตามโครงการนี้ โหนดมีติดตามอย่างใกล้ชิดเนื่องจากคาดหวังให้โครงการนี้มีผลในระยะยาวให้สามารถนำไปสู่การช่วยเหลือนักวิจัยให้ได้ อีกทั้งเป็นโครงการวิจัยที่มีโหนดร่วมเป็นนักวิจัยด้วย จึงต้องรับผิดชอบร่วมกัน ดังนั้นเริ่มจากวันที่ 16 มีนาคม 2561 และ 23 มีนาคม 2561 จึงร่วมกับนักวิจัยศึกษาและรวบรวมตัวอย่างระเบียบกองทุนมาเป็นฐานการยกร่างกองทุน ในโอกาสนี้โหนดได้นำข้อมูลที่ได้จากการไปร่วมเรียนรู้กับกลุ่มออมทรัพย์อัสติคติก บ้านโคกภูแว อ.ตากใบ จ.นราธิวาส เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2561 มาประกอบเป็นแนวทางการพิจารณาเอกสารร่างระเบียบกลุ่มทำให้มีความเข้าใจแจ้งเกี่ยวกับระบบการรวมกลุ่ม เป้าหมายการรวมกลุ่ม การเป็นสมาชิก ที่มาของเงิน และทรัพย์สินของกลุ่มออมทรัพย์ฯ การบริหารกลุ่ม การจัดระบบสวัสดิการและปันผล เอกสารในการดำเนินการ รวมทั้งเรียนรู้ปัญหาอุปสรรคในการทำงาน ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการสนับสนุนกองทุนบาสีชีนฟาฏอนีได้เป็นอย่างดี จึงนำตัวอย่างระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์อัสติคติก มาเป็นแนวทางหลักเพื่อร่วมกันพิจารณาข่างร่างระเบียบกองทุนบาสีชีนเบื้องต้น

วันที่ 19 พฤษภาคม 2561 ติดตามและสนับสนุนการจัดกิจกรรมในเวทีกิจกรรมสร้างความเข้าใจและระดมความคิดคาดหวังโดยมีเป้าหมาย 1. เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับเครือข่ายนักวิจัยและสมาชิกกองทุน 2. เพื่อระดมความคิดหวังสิ่งที่ต้องการจะเห็นและการช่วยเหลือในการดำเนินการของกองทุน โดยกิจกรรมนี้ได้จัดในช่วงเดือนธันวาคม โหนด นักวิจัยจึงถือโอกาสนี้ให้ความรู้และเติมเต็มเกี่ยวกับการทำความเข้าใจและตั้งดวงผลบุญในเดือนอันประเสริฐนี้ด้วย จากนั้นจึงเป็นการระดมความคิดจากนักวิจัยที่เข้าร่วมโดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งประเด็นคำถามที่ให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดคือ ความคาดหวังต่อกองทุน สิ่งที่ต้องการจะเห็นต่อกองทุนบาสีชีน รูปแบบการช่วยเหลือ การทำให้กองทุนเข้มแข็ง ยั่งยืนและเติบโต จากนั้นมีการนำเสนอกลุ่มและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผลการประชุมทุกคนเห็นความสำคัญของการมีกองทุนครั้งนี้และมีความคาดหวังให้กองทุนมีการพัฒนาเป็นกองทุนสหกรณ์

อิสลามในพื้นที่ สามารถช่วยเหลือสมาชิก เป็นกองทุนต้นแบบให้กับอีกหลายๆ พื้นที่ มีระบบตัวแทน โชนเพื่อบริการสมาชิก การมีบทบาทในหลายๆ เรื่องทั้งด้านการเงินและการบริการทางวิชาการสู่ชุมชน

วันที่ 20-22 กันยายน 2561 ร่วมศึกษาดูงานการบริหารจัดการกองทุน ณ ประเทศมาเลเซียและ ปาตังเบซาร์ จ.สงขลา โดยเรียนรู้กับมูลนิธิอิสลามเปอร์ลิส และกองทุนอัลอามีน ปาตังเบซา หลัง การศึกษาดูงานทุกคนมาร่วมถอดบทเรียนในช่วงกลางคืนทันที ซึ่งจุดเด่นของมูลนิธิอิสลามเปอร์ลิส คือ เป็นการดำเนินงานอย่างอิสระในการบริหารตนเองและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล ชัดเจน กิจกรรมที่ดำเนินการมีทั้งการสร้างบ้านพัก ไร่นา โรงงาน ที่ดิน ทำให้มีเงินกำไรที่สามารถ มาอุหนุนให้กับโรงเรียนมัธยมที่อยู่ในรัฐเปอร์ลิสได้ ซึ่งมีความแตกต่างจากของกองทุนบาฮีซินที่เริ่มต้น จากการรวมคนก่อน ตามมาด้วยเรื่องงาน และสู่การดำเนินงานเรื่องการเงิน ในขณะที่มาเลเซียมีเงินมา ก่อนแล้วคนไปคิดงานซึ่งเห็นว่า การดำเนินงานของกองทุนบาฮีซินต้องอาศัยการค่อยเป็นค่อยไปตาม ขั้นตอน กระจายงานทำทีละอย่างมองถึงอนาคตของผลประโยชน์ส่วนรวม ก่อนผลประโยชน์ส่วนตน อย่างองวัดอุดมเกินไป สำคัญต้องการ “คิดมัด” หรือความเสียสละต้องมาก่อนเพราะเราไม่มีบที่ จะจ้างคนทำงาน มีอามานะฮ์(ความรับผิดชอบ) และเสนอให้เริ่มต้นธุรกิจแรกด้วยทริปอุมเราะห์ และได้ แนวทางจากการแลกเปลี่ยนกับประธานกองทุนอัลอามีน ที่เน้นให้กรรมการและให้สมาชิกมีความ เข้าใจร่วมกันเป็นเรื่องที่สำคัญ มีคนดูแลที่มีความเชื่อถือได้(มีอามานะฮ์) มีความจริงจัง เป็นตัวอย่างที่ ดี กองทุนต้องมีข้อมูลผู้กู้(สมาชิก)ให้ละเอียด นิัยเป็นอย่างไร ต้องมีฝ่ายเร่งรัดหนี้ มีเพดานสูงสุดและ หลักประกัน รายได้หลักของกองทุน เช่น รายได้หลักของกองทุนอิสลามอัลฟะฮมี มาจากฮัจย์และอุมเราะห์ ข้อเสนอแนะต่อการจัดตั้งกองทุนบาฮีซินว่า ต้องมีสำนักงานที่ตั้งต้องชัดเจน ต้องมีประธานและ คณะกรรมการบริหารกองทุน ประชุมบ่อยๆ แผนให้ชัด กรรมการให้ครบ สิ่งที่ต้องกลับไปเตรียม ก่อนดำเนินการเปิดกองทุน คือ 1.สมุดบัญชีคู่ฝาก 2.ทะเบียนคู่ฝาก 3.ป้ายกองทุน(โลโก้) 4.ทะเบียน หนี้ 5.ทะเบียนผ่อน(ใบผ่อนชำระ) 6.ใบสมัคร 7.เปิดบัญชีธนาคาร

จากนั้นไปเรียนรู้กับกลุ่มสหกรณ์บ้านน้ำลึก จ.สงขลา ทำให้ได้แนวทางด้านการดำเนินงานที่ ทำให้กองทุนมีการเติบโตได้อย่างรวดเร็ว โดยต้องมีแหล่งทุนเป็นของตัวเอง มีการดำเนินกิจการของ ตนเอง และจดทะเบียนสหกรณ์กับรัฐเพื่อง่ายต่อการสนับสนุนจาก อบต.และรัฐ จึงมีทั้งร้านค้าชุมชน ของสหกรณ์เป็นศูนย์สาธิตการตลาด มีสินค้าที่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวันมาขาย คนขายไม่มี ค่าจ้างแต่จะจัดกำไรร้อยละ 35 ให้กับคณะกรรมการฝ่ายขายและบัญชี ความซื่อสัตย์ คณะกรรมการต้อง แสดงให้เห็นชี้แจงทุกบาททุกสตางค์ มีการจัดสรรสวัสดิการให้กับสมาชิกอย่างเต็มที่ มีธนาคาร

หมู่บ้านที่รับเฉพาะคนในหมู่บ้านเป็นสมาชิก สมาชิกสามารถที่จะซื้อสินค้าเงินผ่อนจากธนาคาร รถ ที่ดิน วัสดุอุปกรณ์อาชีพ มีการลงทุนของธนาคารโดยการซื้อที่ดินและขาย มีเงินร่วมลงทุน และเป็น ผลร้อยละ 2 ต่อปี มีระบบหลักเกณฑ์และระเบียบการผ่อนสินค้าชัดเจน นอกจากนี้กระบวนการที่นำ เยาวชนที่จบปริญญาตรีในหมู่บ้านมาเรียนรู้และช่วยงานในวันจ่ายหุ้น เป็นกระบวนการสร้างเยาวชนจิต อาสาและสังเกตความรับผิดชอบเพื่อนำมาสานต่อการทำงานในวันต่อไป ทำให้กองทุนบาฮีชินสามารถ นำไปเป็นแนวทางการดำเนินงานได้ทันที

หลังการศึกษาดูงานวันที่ 28 กันยายน 2561 คณะกรรมการจึงจัดประชุมพิจารณาและเพิ่มเติม ร่างระเบียบกองทุน โดยร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจกองทุน และรายละเอียดต่างๆจนได้ร่าง ระเบียบที่สมบูรณ์ ณ ศูนย์ประสานงานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม

2. โครงการรูปแบบการบริหารจัดการและการตลาดของกลุ่มอาชีพบ้านริสกี ฯ

วันที่ 24-26 มีนาคม 2561 ลงพื้นที่ร่วมศึกษาดูงานร่วมกับโครงการรูปแบบการบริหารจัดการ และการตลาดของกลุ่มอาชีพบ้านริสกี ฯ ณ กลุ่มแม่บ้านจังหวัดกระบี่ที่ทำเรื่องการแปรรูปขนมที่มี ตลาดภายในจังหวัด การรวมกลุ่มแม่บ้านที่หลากหลายวัยมาทำงานร่วมกัน มีการแบ่งรายได้ตามภาระ งานและเน้นผลิตขนมสดประจำท้องถิ่น พร้อมเรียนรู้การทำขนมรังนกให้กรอบร่วน การทำเม็ดขนุนให้ อร่อย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มบ้านริสกี ในโอกาสนี้กลุ่มบ้านริสกี ได้นำ ขนมรังผึ้งที่ขึ้นชื่อของกลุ่มเปิดตลาดที่กระบี่ด้วย จากนั้นไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำประยุกต์ใช้ในการลดต้นทุนการผลิตของกลุ่มและการจัดการกับสินค้าเหลือให้เกิดประโยชน์ และรายได้ โดยนักวิจัยได้แนวทางการนำเศษขนมมาสู่การทำเป็นอาหารปลาได้ และการลดต้นทุน ทางวัสดุโดยการร่วมกันปลูกแทนการซื้อทุกอย่าง นอกจากการดูงานแล้ว ในช่วงคำถึงกลางคืน นักวิจัยและผู้เข้าร่วมทุกคนร่วมกัน swot ภายใน เพื่อทบทวนจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรค ทบทวนบทบาทหน้าที่ของ 7 ฝ่ายงานเพื่อให้ทีมมีเอกภาพ ประสิทธิภาพมีความเป็น Unity อีกด้วย จากนั้นการติดตามใช้วิธีการประสานงานทาง Line และติดตามผ่านหัวหน้าโครงการช่วงการประชุม กองทุนบาฮีชิน โครงการนี้เป็นพื้นที่ที่ค่อขอดีมีประสบการณ์ด้านการบริหารโครงการวิจัยจึงคาดว่า นักวิจัยสามารถที่จะดำเนินการโครงการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. โครงการเยาวชนโสรั้งบทบาทครอบครัวและมัสยิดคารุลอามานในการดูแลเอาใจใส่ พฤติกรรมเยาวชนให้เป็นคนดีชุมชนมัสยิดคารุลอามาน ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัด ปัตตานี

วันที่ 31 มีนาคม 2561 ลงพื้นที่ติดตามโครงการเยาวชนโสรั้ง ณ มัสยิดคารุลอามานโสรั้ง ต.
เขาตูม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ในโอกาสนักวิจัยจัดเวทีชี้แจงโครงการสู่ชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วม
ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีและคณะ ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรโสรั้ง ปลัด
องค์การบริหารส่วนตำบลเขาตูม เจ้าหน้าที่อบต, เจ้าหน้าที่ทหาร ผู้นำศาสนาทั้งในและพื้นที่ใกล้เคียง
อาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ผู้ปกครอง และเยาวชน โดยกระบวนการชี้แจง เริ่มจากเปิดพิธีด้วยการ
อ่าน อัลกุรอาน และการกล่าวเปิดงานโดยนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีว่าด้วยเรื่อง
เยาวชน ทำให้เห็นว่า หัวใจหลักของการแก้ปัญหาเยาวชนอยู่ที่ครอบครัวเป็นสำคัญ โดยพ่อเป็นบุคคล
อันดับ 1 ที่จะเป็นแบบอย่างและคุมเรือ แม่อันดับ 2 ที่คอยอบรมสั่งสอน นอกจากนี้ท่านยังให้ข้อคิด
กับสามีภรรยาที่ต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งหากครอบครัวเข้าใจปัญหาครอบครัวก็จะ
ไม่มีปัญหา จากนั้นหัวหน้าโครงการทำการชี้แจงโครงการสู่ชุมชน และมีการบรรยายพิเศษหัวข้อเรื่อง
ความสำคัญของเยาวชน โดยดร.สุกรี หลังบุเตะ และบรรยายเรื่องชาภาต โดยคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดปัตตานี ก่อนจบกิจกรรมมีการจับรางวัลใหญ่ที่ได้รับการสนับสนุนจากร้านค้าและผู้นำ
ในชุมชนซึ่งประกอบด้วย ชุดรับแขก เสื้อผ้า ตู้เย็น ข้าวสาร ซึ่งคนที่จับฉลากได้เป็นครอบครัวของคน
ยากจนในชุมชนสร้างความปลาบปลื้มให้กับผู้ที่ได้รับและผู้ให้อย่างมากมาย ข้อสังเกตจากกิจกรรมนี้
ผู้เข้าร่วมมาร่วมกิจกรรมก่อนเวลาอย่างล้นหลามซึ่งเป็นความสำเร็จของการประสานงานของทีมวิจัย

หลังจากนั้น โหนดได้เชิญนักวิจัยมาร่วมถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาพร้อมให้
ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะด้านกระบวนการวิจัยและให้แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของ
กลุ่มเป้าหมายเพื่อตอบโจทย์วิจัย จากนั้นนักวิจัยดำเนินโครงการตามปกติและส่งข่าวผ่านกลุ่มไลน์
Kajaintempattan และด้วยนักวิจัยแกนหลักสองคนเป็นคณะกรรมการกองทุนบาสีชีนฟาฏอนีด้วยจึงใช้
โอกาสการประชุมคณะกรรมการกองทุนบาสีชีนมีวาระการติดตามการดำเนินโครงการของแต่ละ
โครงการไปด้วย

4. โครงการศึกษากระบวนการของมัชยิดยามีอาตุลอิสลามียะห์ในการทำให้เยาวชนมีความ เชื่อมั่นในหลักศรัทธาของศาสนาอิสลาม อยู่ในระบบการศึกษาและห่างไกลยาเสพติด อ.ยะรัง จ. ปัตตานี

วันที่ 17-19 เมษายน 2561 ลงพื้นที่ติดตามโครงการเยาวชนนีนีปีสกุละ ณ มัสยิดนีนีปีสกุ
ละ ต.เขาตุม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี เพื่อติดตามการจัดกิจกรรมเวทีเด็กช่วงวัย(ประถมศึกษา) และช่วงวัย
มัธยม โดยเป็นการจัดกิจกรรมในรูปแบบเข้าค่ายเติมเต็มความรู้และระดมความคิดเห็นจากเด็กเป้าหมาย
เพื่อให้รู้ 1 แนวความคิดของเยาวชนต่อเรื่อง 4 เรื่อง คือ ด้านการละหมาด ด้านการศึกษา/การเรียนรู้ 3.
ด้านการเรียนอัลกุรอาน และ 4.ด้านยาเสพติด 2.อะไรเป็นสาเหตุให้เยาวชนไม่ทำในข้อข้างต้นและคิดว่า
เพราะอะไรคนบ้านเราถึงทำและอาจทำในข้อ 4 3.ข้อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาในข้อ 4 4.สร้างความ
ตระหนักให้เด็กเห็นความสำคัญใน 4 ด้านและเติมเต็มความรู้ระหว่างกิจกรรมต่างๆ กระบวนการใน
การจัดกิจกรรมมีการแบ่งกลุ่มระดมความคิด มีการเก็บข้อมูลเด็ก เติมความคิด/ให้ข้อคิดแก่เยาวชน
ในช่วงทำกลุ่ม เติมความรู้ประสบการณ์ในช่วงก่อนละหมาด ก่อนนอน ปฏิบัติการในเรื่องการ
ละหมาด ทำให้ได้ทราบแนวคิดของเยาวชน ด้าน การละหมาด ด้านการอ่านอัลกุรอาน แนวคิดของ
เยาวชนด้านการศึกษาสายสามัญ การศึกษาตาดีกา แนวคิดของเยาวชนด้านยาเสพติด

ต่อมาวันที่ 23 เมษายน 2561 ร่วมกับนักวิจัยลงพื้นที่ติดตามโครงการเยาวชนนีนีปีสกุละ
ในเวทีการประชุมผู้ปกครอง ทำให้ได้ข้อคิดเห็นและรู้สถานการณ์ปัญหาเยาวชนในมุมมองของ
ผู้ปกครองและข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ วันที่ 8-9 ก.ย. 2561 ร่วมศึกษา
ดูงานกับโครงการวิจัย เพื่อเรียนรู้การบริหารจัดการเยาวชนของมัสยิดคารุลสตาบ่านรามง ต.ปยุต จ.
ปัตตานี และมัสยิดอัสซะออวนบางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี ซึ่งการที่มีผู้เข้าร่วมเรียนในการศึกษาดูงาน
ที่มีทั้งครูตาดีกา ผู้บริหาร ผู้นำศาสนา อบต. ทำให้ทุกคนได้แนวคิดและแนวทางในการพัฒนา
เยาวชนได้ทันที โดยเฉพาะข้อคิดของโต๊ะอิหม่ามมัสยิดอัสซะออวน บางปู ที่ฝากประเด็นการเคลื่อน
งานของเยาวชนว่า การทำงานเพื่อเยาวชนและชุมชนขอให้เริ่มทำได้ทันที ไม่ว่าจะเริ่มจากอะไรก็ตาม
ถือว่าสำเร็จแล้ว

3. การติดตามโครงการวิจัยในลักษณะเชิงประเด็นและกลุ่มรวม

การจัดเวทีติดตามเชิงประเด็น เน้นการการแลกเปลี่ยนสถานการณ์ทั่วไปในปัจจุบันของแต่ละ
พื้นที่ ต่อด้วยการแลกเปลี่ยนสถานการณ์การดำเนินงานของแต่ละโครงการ การรายงานความคืบหน้า
ของการจัดกิจกรรมในระยะที่ 1 ปัญหาอุปสรรค การเปลี่ยนแปลงของแต่ละโครงการที่เกิดขึ้นระดับ
ชุมชน ดังนั้น วันที่ 17 สิงหาคม 2561 จึงจัดเวทีติดตามเชิงประเด็น ณ มัสยิดคารุลอามาน ต.เขาตุม
อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ในกลุ่มโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ จำนวน 5 โครงการ คือ 1.โครงการศึกษา

รูปแบบการจัดการและการพัฒนาเขตพื้นที่ลำห้วยสู่การสร้างรายได้ของชุมชนบ้านเปี้ยะ ตำบลคาโตะ อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี 2.โครงการแนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการ กรณีกองทุนบาฮีชิน ฟาฏอนี 3.โครงการบทบาทครอบครัวและมัสยิดคารุลอามานในการดูแลเอาใจใส่พฤติกรรมเยาวชนให้เป็นคนดีชุมชนมัสยิดคารุลอามาน ตำบลเขาตุม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี 4.รูปแบบการบริหารจัดการและการตลาดของกลุ่มอาชีพบ้านรีสกี เพื่อนำไปสู่การสร้างงานบนฐานทรัพยากรที่มีอยู่อย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านเกาะ ตำบลมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี 5.ศึกษากระบวนการของมัสยิดยามีอาตุลอิสลามียะห์ในการทำให้เยาวชนมีความเชื่อมั่นในหลักศรัทธาของศาสนาอิสลาม อยู่ในระบบการศึกษาและห่างไกลยาเสพติด อ.ยะรัง จ.ปัตตานี โดยกระบวนการเริ่มด้วยการเปิดการประชุมโดยอิหม่ามมัสยิดคารุลอามานโสร่ง และเปิดเวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์ทั่วไปในปัจจุบันของแต่ละพื้นที่ ต่อด้วยการแลกเปลี่ยนสถานการณ์การดำเนินงานของแต่ละโครงการ โดยพี่เลี้ยงโหนดได้ชี้แจงกำหนดการส่งรายงานงวดที่ 1 จากนั้นแต่ละโครงการรายงานความคืบหน้าของการจัดกิจกรรมในระยะที่ 1 จากการติดตามทำให้ปัญหาอุปสรรค กิจกรรมที่ยังไม่ได้ดำเนินงาน และทราบการเปลี่ยนแปลงของแต่ละโครงการที่เกิดขึ้นระดับชุมชน เช่น โครงการการตลาดบริษัทรีสกี ทำให้นักวิจัยได้เรียนรู้ว่าฤดูกาลผลไม้คนไม่ซื้อขนมแต่น้ำฝนขนมขายดี 2. ได้วิธีคิด (การประหยัดต้นทุน) ทุกคนรับบทบาทหน้าที่และเข้าหาลูกค้า มีการแทนที่ทีม มาเลเซียมาดูงาน(โปรดักส์และการตลาด) หัวหน้าโครงการเป็นวิทยากรบรรยายเรื่องการตลาด เป็นต้น หลังจากนั้นพี่เลี้ยงโหนดได้ย้ำเตือนให้แต่ละโครงการดูวัตถุประสงค์ในกิจกรรมและดำเนินการในส่วนของกิจกรรมที่ยังคงค้างก่อนที่จะมีการนัดหมายเพื่อเขียนรายงานความก้าวหน้าต่อไป

การติดตามในลักษณะกลุ่มเครือข่ายนักวิจัย โหนดจัดเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2561 เป็นประจำ ทุกปีๆละ 1 ครั้ง โดยแต่ละครั้งจะมีการกำหนดหัวข้อในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัย ซึ่งในปี 61 โหนดใช้ชื่อตอนว่า “พลังนักวิจัย พลังเครือข่าย เปลี่ยนแปลงสังคม 3 จชต.” โดยจัดขึ้น ณ โรงแรมปาร์ควิยะลา อ.เมือง จ.ยะลา กระบวนการประชุมเริ่มจากการกระตุ้นต่อมคิด พลังนักวิจัยสร้างจุดสำเร็จต่อชุมชน โดยอาจารย์สุนทร ปิยะวสันต์ ที่ให้ข้อคิดว่า

- นักวิจัยรุ่นพี่สามารถสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ได้ ต่างกับการวิจัยในระดับปริญญาโทที่ต้องอาศัยนักวิชาการ แต่ของ สกว.ไม่จำเป็นต้องมี มีหรือไม่มีก็ได้
- เกาะกลุ่มให้ดีในการทำงาน
- ปัญหาที่เจอคือ ใช้ภาษามลายูในการสื่อสาร แต่เวลาเขียนต้องใช้ภาษาไทย

- การวางแผนต้องละเอียด ที่ละขั้นที่ละตอน 1-2-3 รีวิวทบทวนตั้งแต่ step ที่ 1 ถึงสุดท้าย มีอะไรบ้างที่จะถอดออก ทบทวนแล้วทบทวนอีก
- งานวิจัยจะเดินได้ดีไม่สะดุดอยู่ที่แผน
- ประชุม/จัดกิจกรรมเสร็จเขียนเลข ตัวหลักที่ต้องเขียน คือ กิจกรรม กระบวนการ (อธิบายกระบวนการในการทำงาน) Impact Outcome ทำแล้วขอให้บันทึก
- งานวิจัยไม่ใช่เรื่องทีนอกเหนือจากชีวิตประจำวัน “อิสลามส่งเสริมให้มีการวิจัย วิจัยอยู่ในสายเลือดคนมุสลิม”
- วิจัยห้ามมีคำตอบล่วงหน้า ต้องค้นหาคำตอบที่ถูกต้องจริงๆ ให้มากที่สุด

จากนั้นปาฐกถาพิเศษ “พลังเครือข่ายนักวิจัยกับการเปลี่ยนแปลงสังคม 3 จชต. โดยที่ปรึกษาโหนดอาจารย์มัสลัน มาหามะ ท่านบอกว่า

- สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเวลาสร้างเครือข่าย คือ 1. ผู้นำร่วม สร้างความเข้าใจกับผู้นำร่วม 2. แผนงาน แผนงานร่วมระยะสั้น ระยะยาว (งบ หน่วยงานสนับสนุน ช่วงเวลา)
- องค์ประกอบของเครือข่าย 1. สมาชิกเครือข่าย 2. จุดมุ่งหมายร่วมกัน 3. การทำหน้าที่ต่อกันอย่างมีจิตสำนึก 4. การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5. การมีปฏิสัมพันธ์และสื่อสารระหว่างกัน 6. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 7. ความเท่าเทียมของสมาชิก 8. การแบ่งปันผลประโยชน์
- เครือข่ายแท้ คือ การรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน วิสัยทัศน์ร่วมกัน ผลประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิก เกื้อหนุนเสริมกันและกัน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน
- เครือข่ายเทียม คือ มีการพบปะกันระหว่างสมาชิกแต่ไม่มีกิจกรรมและแผนที่ทำร่วมกัน
- กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
 - ร.1 รวมคน (พลังใจ)
 - ร.2 ร่วมคิด (พลังความคิด)
 - ร.3 ร่วมทำ (พลังการจัดการ)
 - ร.4 ร่วมสรุปบทเรียน (พลังปัญญา)
 - ร.5 ร่วมรับผลจากการกระทำ (พลังปิติ)

****ทำอย่างไรให้เครือข่ายเราเข้มแข็งแล้วมีประโยชน์อย่างแท้จริง**

จากนั้นจึงเป็นกิจกรรมเปิดตัวกองทุนบาฮีชินฟาฏอนี โดย ผศ.ดร.อับดุลเลาะ อูมา มีการเสวนา “ทำไมเราต้องเป็นสมาชิกกองทุนบาฮีชินฟาฏอนีและการร่วมลงทุน” มีการลงทะเบียนสมัครสมาชิกกองทุน กำหนดแนวทางการขยายระบบการช่วยเหลือและตัวแทนโชน เสร็จแล้วกิจกรรมในวันที่ 2 มีการแบ่งกลุ่มเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทบทวนโครงการตนเอง “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ชั้น เจริญกับการเปลี่ยนแปลงสังคม 3 จชต.และการก้าวต่อไป โดยแบ่งเป็นกลุ่มเยาวชน กลุ่มการศึกษา กลุ่มกิริอาติและคาติกา กลุ่มมัธยม ผลการแลกเปลี่ยนทำให้เห็นระดับของประเด็นมีตั้งแต่ชั้นชุมชน พื้นที่ แต่ไม่มีถึงขั้นนโยบายยกเว้นกิริอาติที่เข้าถึงนโยบายท้องถิ่น นอกจากนี้เห็นแนวทางการพัฒนา โครงการที่มีหลายระดับ ตั้งแต่ความจำเป็นที่จะต้องมีการวิจัยพื้นฐานเพื่อแก้ปัญหาให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะเรื่องเยาวชนที่มีปัญหามากมายในสังคมปัจจุบัน ด้านการศึกษาเห็นแนวทางการวิจัยที่ต้องมุ่งไปสู่การศึกษาสู่อาเซียนและภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้านกิริอาติที่นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ การศึกษาคาติกาที่ต้องบูรณาการอัครฐานและภาษาอาหารับ ด้านมัธยมที่ต้องมีการวิจัยทำเป็นเครือข่ายเพื่อสร้าง ประสานการกับผู้นำ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การวางแผนและการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในปีต่อไป และในเวทีเครือข่ายนี้นักวิจัยยังเสนอให้มีทำเนียบนักวิจัย และมีการพบปะนักวิจัยเป็น ระยะเวลาๆ และมีการวิจัยต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคน เยาวชน และชุมชนในพื้นที่ต่อไป (อินชาอัลลอฮ)

3. ภารกิจ : จัดทำชุดความรู้เล่มเล็ก และ VCD จำนวน 3 เรื่อง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จาก งานวิจัยเรื่องกิริอาติให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนงานตามยุทธศาสตร์การเผยแพร่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่สังคม ตามภารกิจของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ดังนั้น ในช่วงการดำเนินงานในช่วง 6 เดือนแรกของการดำเนินงานสนับสนุนด้านการเผยแพร่ ศูนย์ประสานงานจึงเน้นการหา ช่องทางในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์โครงการด้านการเผยแพร่ที่สำคัญ โดยเฉพาะ ได้ประสานงานกับ ศอ.บต.และขอสนับสนุนงบประมาณจากโครงการขอรับเงินอุดหนุนภาคประชา สังคม เพื่อดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ในโครงการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการ แก้ไขปัญหาและพัฒนา จชต. งบกลางประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 และเสนอโครงการ “VCD และ รอยการจัดการปัญหาการจัดการเรียนการสอนอัครฐานระบบกิริอาติและการบริหารจัดการศูนย์กิริอาติที่ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้และเผยแพร่สู่สังคมสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้”

หลังจากโครงการอนุมัติ ศูนย์ประสานงานจึงจัดประชุมแกนนำและหัวหน้าโครงการวิจัยที่ทำ ในเรื่องกิริอาติของจังหวัดปัตตานีมาร่วมรับทราบและรับฟังข้อเสนอแนะ ทุกคนเห็นว่าโครงการมี ความสำคัญจึงมีการร่วมกันคิด วางแผน ให้ข้อมูลในรูปแบบการจัดเวทีถอดบทเรียน ร่วมเขียนบทใน การจัดทำวีซีดีร่วมกัน และนัดลงพื้นที่ดำเนินงานแล้วเสร็จ โดยใช้ระยะเวลาโครงการ 4 เดือน นับว่า กระบวนการดำเนินงานทั้งหมดใช้รูปแบบการดำเนินงานวิจัยอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ดัง รายละเอียดการทำงาน ดังนี้

วันที่ 13-14 ตุลาคม 2560 มีการจัดเวทีถอดบทเรียน 3 ประเด็น (การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ และการพัฒนาครูผู้สอน) โดยจัดขึ้นที่โรงแรม ปาร์ควีรีสอร์ท บัตตานี อ.เมือง จ.บัตตานี กระบวนการประชุมมีการชี้แจงโครงการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อเป้าหมายการเรียนการสอนที่รออาดี จากนั้นมีการร่วมระดมปัญหาการจัดการเรียนการสอนปัจจุบัน ในเวทีนี้ทำให้ได้ข้อสรุปแนวทางของการนำเสนอเรื่องราวใน VCD ครั้งนี้ เพื่อนำเสนอในลักษณะกระบวนการในการแก้ปัญหาการสอนที่รออาดีปัจจุบัน โดยมี concept การนำเสนอในแต่ละเรื่องมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ดังนี้

1. ปัญหาครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจกระบวนการสอนที่รออาดีในรูปแบบโมเดล 2 เป็นอย่างไร ทำให้การเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพด้วย
2. ครูที่รออาดีส่วนใหญ่ขาดความรู้เทคนิคการสอน และไม่ใช้สื่อในการสอน ส่งผลให้ความสามารถในการสอนของนักเรียนต่ำลงด้วย
3. ปัจจุบันการบริหารศูนย์มีหลายแบบ ทั้งดำเนินการโดยชุมชน ดำเนินการโดย อบต. เทศบาล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีแบบจัดการเองในลักษณะการบริหารของเอกชน และมีการรวมการจัดการเป็นชมรม ซึ่งรูปแบบต่างๆมีจุดเด่นและจุดอ่อนที่ควรมีการนำเสนอด้วย เพื่อให้เป็นทางเลือกของแต่ละพื้นที่ที่จะเอาไปใช้ต่อไป ดังนั้นจึงสรุปประเด็นเรื่องที่จะทำวีซีดี จำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

1. เรื่องที่ 1 เพื่อใช้สื่อ VCD อธิบายกระบวนการสอนที่รออาดีว่ามีขั้นตอนอย่างไร
2. เรื่องที่ 2 เรื่องการพัฒนาครูผู้สอน เน้นการกระตุ้นให้ครูเปลี่ยนแปลงตัวเอง และนำเสนอวิธีการพัฒนาครู การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
3. เรื่องที่ 3 เน้นนำเสนอความหลากหลายของการบริหารจัดการ ข้อดีของแต่ละแบบเพื่อให้เป็นทางเลือกของชุมชนที่รับชมสื่อ VCD

หลังจากได้แนวทางการนำเสนอ จึงมีการร่วมกำหนดประเด็นเพื่อเขียนสคริปต์เบื้องต้น และแบ่งทีมงานในการไปยกร่าง สคริปต์การเดินเรื่องของแต่ละเรื่อง แล้วมานำเสนอร่วมกันในวันที่ 22 พฤศจิกายน 2560

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2560 ทางศูนย์ประสานงานได้จัดเวทีพิจารณาสคริปต์วีซีดีที่รออาดี 3 เรื่อง ณ ห้องประชุมชั้น 2 สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี โดยร่วมกันพิจารณาและเติมเต็มข้อมูลที่ละเรื่อง พร้อมกับกำหนดพื้นที่ในการลงไปถ่ายทำ ซึ่งประเด็นการบริหารจัดการจะเป็นการลงพื้นที่ที่ศูนย์ที่รออาดีที่เปิดสอนโดยชุมชน เอกชน หน่วยงาน และชมรม ในเรื่องกระบวนการสอนลง

พื้นที่ถ่ายทำ ณ ศูนย์กิริออาติยะหริ่ง และประเด็นการพัฒนาครูผู้สอนลงพื้นที่ถ่ายทำ ณ ศูนย์กิริออาติ
พงสตา อ.ยะรัง จ.ยะลา

หลังจากนั้น โหนดได้เพิ่มเติมความสมบูรณ์ของเนื้อหาในเรื่อง เขียนบทอย่างละเอียด
จากนั้นประสานงานและส่งบทให้ผู้ถ่ายทำ พร้อมกำหนดวัน เวลาลงพื้นที่ร่วมกัน จากนั้นกระบวนการ
ถ่ายทำก็เริ่มขึ้นตั้งแต่วันที่ 4 ธันวาคม 2560 ลงพื้นที่ถ่ายทำและการสัมภาษณ์ในประเด็นการบริหาร
จัดการศูนย์กิริออาติ เรื่อง “บริหารศูนย์อย่างไรจึงจะก้าวไปสู่ความสำเร็จได้” ตามสคริปต์ที่ร่วมกัน
กำหนด โดยลงพื้นที่ที่ศูนย์กิริออาติยะหริ่ง สัมภาษณ์คุณอศุทธิ์ มะหะหมัด เกี่ยวกับการบริหารจัดการ
ศูนย์โดยชุมชน และสัมภาษณ์คุณเดือนัง มีสา เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยชมรมกิริออาติอุโบะฮิไร
จากนั้นลงพื้นที่ที่ศูนย์กิริออาติมะนังดาลำ สัมภาษณ์คุณสมาน สาอะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดย
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสัมภาษณ์คุณชาฮูดี เจ๊ะเงาะ เกี่ยวกับการบริหารโดยชุมชนร่วมกับ
คณะกรรมการชุมชน การถ่ายทำในวันนี้เสร็จประมาณ 3 ทุ่มครึ่ง จึงเดินทางกลับจากพื้นที่

ครั้งที่ 2 ลงพื้นที่ถ่ายทำต่อที่ศูนย์กิริออาติอัลกูรานและภาษากาลามุลลอฮ อ.ยะหริ่ง จ.
ปัตตานี ในวันที่ 15 ธันวาคม 2560 โดยสัมภาษณ์อาจารย์สุนทร ปิยะสวัสดิ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการ
โดยเอกชน พร้อมกับเก็บบรรยากาศการจัดการเรียนการสอนกิริออาติเพื่อดำเนินการตัดต่อไป

วันที่ 23 ธันวาคม 2560 ลงพื้นที่ถ่ายทำต่ออีกครั้งในพื้นที่ศูนย์กิริออาติอัลกูรานและ
ภาษากาลามุลลอฮ เพื่อถ่ายทำในหัวข้อเรื่อง “กระบวนการสอนรูปแบบกิริออาติ” ซึ่งต้องถ่ายทำในช่วง
กลางวัน ดังนั้น คีนีทางโหนดและทีมงานสามารถถ่ายทำจนเสร็จในช่วงเวลาเกือบ 4 ทุ่มแล้ว จึง
เก็บอุปกรณ์และแยกย้ายกันกลับบ้าน เป็นอันว่าเสร็จในเรื่องที่ 2 เรื่อง กระบวนการสอนรูปแบบกิริออา
ติโมเดล 2

วันที่ 27 ธันวาคม 2560 ลงพื้นที่ถ่ายทำซีดีกิริออาติในเรื่องที่ 3 หัวข้อเรื่อง “ครูเปลี่ยน
เด็กเปลี่ยน” ในครั้งนี้จัดรวมกัน ณ ศูนย์กิริออาติพงสตา ต.ยะรัง อ.ยะรัง จ.ปัตตานี โดยมีผู้เข้าร่วม
เป็นทีมครูกิริออาติจาก 2 พื้นที่ คือ ครูกิริออาติอุโบะฮิไร และครูกิริออาติพงสตา เป็นคนเดินเรื่อง
ก่อนถ่ายทำในเรื่องนี้ โหนดได้ทำความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมเพื่อให้ทุกคนรู้สึกเป็นเรื่องปกติก่อน เพื่อให้
ออกมาเป็นธรรมชาติที่สุด โดยถือโอกาสนี้จัดประชุมครูโดยมีวาระการพูดคุยคือ สถานการณ์ปัญหาครู
เนื้อหาจากปัญหาจริงที่เป็น อยู่ ณ ปัจจุบัน ทำให้การเรื่องน่าสนใจมาก จากนั้นมีการถ่ายกับนักเรียน
การเรียนการสอนจริง ซึ่งโครงการนี้ถ่ายตั้งแต่เช้าจนถึง 3 ทุ่มกว่าจึงเสร็จ

หลังจากการลงพื้นที่ถ่ายทำเสร็จ จึงให้เวลากับทีมถ่ายทำไปตัดต่อ และหลังจากตัดต่อเสร็จ วันที่ 12 มกราคม 2561 ศูนย์ประสานได้เชิญครูกีรธอาติในพื้นที่เป้าหมายและตัวแทนทุกศูนย์มาร่วมกันพิจารณาร่าง VCD ร่วมกัน ณ ห้องประชุมชั้น 2 สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เพื่อร่วมกันพิจารณาความสมบูรณ์ของเรื่อง องค์ประกอบฉาก ความสมบูรณ์ของเรื่อง ความเหมาะสมของเพลงประกอบเรื่อง จนได้ประเด็นที่เห็นควรมีการแก้ไข และให้ข้อเสนอในการปรับปรุงต่อไป จากนั้นส่งความเห็นให้ทีมตัดต่อ และให้เวลาในการปรับปรุงจนแล้วเสร็จ และส่งกลับมาให้พิจารณาครั้งที่ 2 และปรับปรุงจนเป็นที่พอใจ จึงได้กำหนดกิจกรรมการนำเสนอผลงาน

วันที่ 12 มกราคม 2561 (บ่าย)นำเสนอผลงานสู่สาธารณชน ณ หอประชุมวันมุฮัมมัดนอร์ มะทา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี โดยมีผู้เข้าร่วมประกอบด้วย เครือข่ายผู้บริหารศูนย์กีรธอาติ ครูกีรธอาติ ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ครูปอนาะ ครูตาดีกา คณาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป การนำเสนอได้นำเสนอความเป็นมาของโครงการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ พื้นที่ที่ลงถ่ายทำ และการนำเสนอให้ดูผลงานจาก VCD หลังการนำเสนอได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากผู้เข้าร่วมเวที มีการชื่นชมผลงาน และสะท้อนว่า “VCD ที่ชมมีประโยชน์มาก เข้าใจง่าย ดูแล้วเอาไปใช้ประโยชน์ได้ทันที การนำเสนอมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ดูแล้วชวนให้กลับมาดูซ้ำอีก และเป็นประโยชน์มากทั้งต่อผู้บริหารมือใหม่และมือเก่าที่มีประสบการณ์แล้ว ครูดูแล้วทำให้รู้สึกอยากจะเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น” เป็นอันว่าเสร็จสิ้นโครงการ หลังจากการนำเสนอผลงานเสร็จสิ้นลง ทางโหนดจึงมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่มรายงานเพื่อส่งยังหน่วยงานสนับสนุนงบประมาณ คือ ศอ.บต. ดังนั้น วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561 จึงเดินทางไปส่งรายงานผลการดำเนินงานโครงการที่ได้รับสนับสนุนจาก ศอ.บต. ณ ศอ.บต. อ.เมือง จ.ยะลา พร้อมสรุปเอกสารการเงินโครงการ VCD แะรอยการจัดการปัญหาการจัดการเรียนการสอนอัลกุรอานระบบกีรธอาติและการบริหารจัดการศูนย์กีรธอาติที่ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้และเผยแพร่สู่สังคมสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากบทเรียนการสนับสนุนและการดำเนินงานเรื่องนี้ในช่วงเวลาสั้นๆทำให้โหนดต้องเร่งการดำเนินงานและจัดการเพื่อให้ได้ผลงานที่ออกมาตอบสนองต่อความต้องการของสังคมมุสลิมที่มีการจัดการเรียนการสอนกีรธอาติในทุกหมู่บ้าน เวลาการทำงานในช่วง 6 เดือนแรกโหนดจึงทุ่มเทในด้านงานเผยแพร่มากเป็นพิเศษเพื่อโอกาสของชุมชน

หลังการส่งผลงานและรายงานเสร็จสิ้นลง การกิจต่อมาจึงเป็นหน้าที่ในการเข้าร่วมประชุมที่ ศอ.บต.จัดขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการรายงานและถอดบทเรียนผู้เข้าร่วมทุกกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ภายใต้โครงการใหญ่เรื่อง การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีงบประมาณ 2560 โดยมีองค์กรภาคประชาสังคมที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ในโครงการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมฯ ร่วมกับโหนดจำนวน 223 องค์กร ซึ่งการเข้าร่วมในเวทีต่าง ๆ ดังนี้

วันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ 2561 เข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพภาคประชาสังคม โครงการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปี 2561 ณ โรงแรมเววมเทิร์นวิวปัตตานี อ.เมือง จ.ปัตตานี โดยพล.อ. อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ ผู้แทนพิเศษของรัฐบาล เป็นประธานในพิธีเปิดและบรรยายพิเศษภายใต้หัวข้อ “บทบาทและภารกิจของผู้แทนพิเศษของรัฐบาลกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้” เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับภาคประชาสังคมที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณจากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งโหนดได้เข้าร่วมสังเกตการณ์และเป็นตัวแทนของกลุ่มสตรีที่บ้านเกิด เวทีครั้งนี้ไม่ค่อยได้ประโยชน์ โปรแกรมการประชุมเน้นการฟังการชี้แจงและพยายามทำให้ประชาชนเข้าใจนโยบายรัฐเป็นสำคัญ

วันที่ 18-20 กุมภาพันธ์ 2561 ได้เข้าร่วมประชุมถอดบทเรียนโครงการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมฯ ในประเด็นที่มีการถอดบทเรียนและการนำเสนอ คือ 1.ชื่อองค์กร/ชื่อโครงการ 2. วัตถุประสงค์ที่สำคัญของโครงการ/กิจกรรม 3. กิจกรรมที่สำคัญ/เป้าหมาย/พื้นที่ดำเนินการ 4.การมีส่วนร่วมของเครือข่าย/ภาคีอื่นต่อการดำเนินงานตามโครงการ 5. ผลดำเนินงาน เจริญปริมาณ และเชิงคุณภาพ 6. ประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ 7. นวัตกรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการกิจกรรม/โครงการ 8. ปัญหาอุปสรรค/ข้อเสนอแนะ โดยเสนอพร้อมเพาเวอร์พอยน์ต์เวลาในการนำเสนอโครงการละ 7 นาที วันที่ 2 มีกิจกรรมกลุ่ม แลกเปลี่ยน 4 ประเด็น คือ การรับรู้ความคาดหวัง บทเรียน และข้อเสนอแนะ ซึ่งทำให้ได้รู้จักเพื่อร่วมโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มภาคีนำเสนอ วันที่ 3 เป็นเวทีนำเสนอสรุปผลงานโดยวิทยากรกระบวนการประจำกลุ่มห้องย่อย 5 กลุ่ม และนำเสนอสรุปผลการถอดบทเรียนโดยตัวแทนแต่ละห้องย่อย 5 ห้องย่อย โดยศูนย์ประสานงานเป็นตัวแทนกลุ่มในการนำเสนอผลงานในห้องย่อยที่ 4 ให้กับผู้บริหาร ศอ.บต.และผู้แทนพิเศษของรัฐบาล (พลเอกอุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์) รับทราบ

15 มีนาคม 2561 ร่วมเวทีแสดงผลงาน โครงการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีงบประมาณ 2560 ณ โรงแรมซีเอส อ.เมือง จ.ปัตตานี โดยมี พลเอก อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ ผู้แทนพิเศษของรัฐบาล เป็นประธานแสดงผลงานการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปี 2560 พร้อมด้วยนายสุภณัฐ สิริันทวินติ เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ปาฐกถาพิเศษ เรื่องภาคประชาสังคมกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมี นายไกรสร วิศิษฎ์วงศ์ รองเลขาธิการ ศอ.บต. ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี หัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ และภาคประชาสังคมที่ได้รับงบประมาณการขับเคลื่อนและพัฒนาพื้นที่ จำนวน 233 องค์กร ร่วมกิจกรรมแสดงผลงาน พร้อมส่งคลิปวิดีโอ โปสเตอร์ และภาพนิ่งในการสื่อสารเรื่องราวกิจกรรมของแต่ละกลุ่มเข้าประกวดด้วย ภายในงานมีการจัดบอร์ดนิทรรศการ และการแสดง Talk Show การแสดงบนเวที การเชิดชูเกียรติให้กับองค์กรที่มีผลการขับเคลื่อนต้นแบบ และการมอบรางวัลการประกวดสื่อประชาสัมพันธ์ (สื่อ ศิลป์ ประชาสังคม) รวมทั้งการประกาศเจตนารมณ์ขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไปสู่ความยั่งยืน

นอกจากนี้ เพื่อให้บรรลุผลด้านแผนการเผยแพร่ผลงานวิจัยให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนางานด้านการสื่อสารสาธารณะเผยแพร่ผลงานวิจัยในอนาคต วันที่ 11-13 พฤศจิกายน 2560 ศูนย์ประสานงานจึงได้เข้าร่วมพัฒนาศักยภาพคนทำงานร่วมกับนักวิจัยในด้านเทคนิคการการเขียน ถ่ายภาพ และสร้างหนังสือ เพื่อการสื่อสารและเพิ่มศักยภาพขององค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งจัดโดยกลุ่มหัวใจเดียวกัน กระบวนการอบรมจะมี 3 วันด้วยกันคือ วันที่ 1 เรียนรู้ทฤษฎีเกี่ยวกับการเขียน การถ่ายภาพ และการสร้างหนังสือจากวิทยากรที่มีความสามารถอันดับต้นๆของประเทศไทย อาทิเช่น คุณชรินทร์ แซ่มสาคร วิทยากรด้านการเขียนข่าวและสารคดี คุณเกริ่น เขียนชื่น และคุณหมูหมัดชอว์ เดง วิทยากรด้านการถ่ายภาพ คุณหนองผล กระดานผล วิทยากรการทำสารคดีและหนังสือ วันที่ 2 เป็นการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและฝึกปฏิบัติการในสิ่งที่สนใจและถนัด ณ หาดบ้านทอน ต.โคกเคียน จ.นราธิวาส ในโอกาสนี้โหนดได้ฝึกทำ 2 เรื่องด้วยกันคือ งานเขียนเรื่อง และสารคดีสั้นเรื่อง บุกูหอมบ้านทอน วันที่ 3 เป็นการนำเสนอผลงานและให้คณะกรรมการให้ข้อเสนอแนะ ผลจากการเข้าร่วมอบรมทำให้เจ้าหน้าที่โหนดได้พัฒนาศักยภาพเรื่องงานเขียน ถ่ายภาพ และทำสารคดีสั้นด้วยโทรศัพท์มือถือเพื่อนำมาต่อยอดกับงานของศูนย์ประสานงานได้ต่อไป

วันที่ 14 กรกฎาคม 2561 โหนดได้เข้าอบรมบันทึกข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ประจำปี 2560 ณ อาคารปฏิบัติการเทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์คอมพิวเตอร์ มอ.ปัตตานี เพื่อบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามประเมินผลและการใช้งานของโครงการ http://happynetwork.org/cso_sbpac จัดโดยสำนักประสานงานเครือข่ายภาคประชาสังคมและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี(สปส.) ศอ.บต. ซึ่งเป็นวิธีการติดตามการทำงานและเป็นฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่และศึกษาต่อของผู้สนใจที่ทำงานกับภาคประชาสังคม

นอกจากนี้เพื่อการเผยแพร่ผลงานวิจัยและชุมชนวิจัย โหนดได้ให้ความร่วมมือกับทีมสื่อของส่วนกลางที่ลงถ่ายทำโครงการอนุรักษ์และส่งเสริมการทำกริชรามันห์ ณ ศูนย์กริชรามันห์ ต.ตะโล๊ะหะลอ อ.รามัน จ.ยะลา (6 เมษายน 2561) โดยลงพื้นที่สัมภาษณ์หัวหน้าโครงการ ทีมวิจัย การก่อเกิด การเปลี่ยนแปลง การขยายผลของโครงการวิจัยหลังจากเสร็จสิ้นโครงการวิจัย อันนำไปสู่การเผยแพร่ในรูปแบบวิดิทัศน์ กับโครงการรุ่นแรกที่มีความยั่งยืน

4.ภารกิจ : พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ นักวิจัย พี่เลี้ยงโครงการโดยการเข้ารับการอบรมในเรื่องต่างๆ

ด้านการพัฒนาศักยภาพคนทำงาน ถือว่าโหนดได้มีโอกาสดำเนินการพัฒนาศักยภาพคนทำงานกับ ศ.ดร.อุทัย คุลเกษม อย่างต่อเนื่องและในเรื่องต่าง ๆ รายละเอียดผลการอบรม แนบท้ายรายงานฉบับนี้

วันที่ 17-18 พฤศจิกายน 2560 เวทีทำความเข้าใจและบทเรียนและทิศทางการดำเนินงานปี 2561 และแผนการหนุนผู้ปฏิบัติงาน ณ คณะทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มอ.หาดใหญ่ ในโอกาสนี้โหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรมได้รับข้อคิดเห็นดังนี้

- โหนดอิสลามศึกษาขยับงานเป็นประเด็นเฉพาะ “ศาสนาและวัฒนธรรม”

- พื้นที่ พหุวัฒนธรรมแต่ละมามีวัฒนธรรมอิสลามเป็นหลักสำคัญ

- กลุ่มเป้าหมายคือ เด็ก/เยาวชนมุสลิม พ่อแม่ ผู้นำศาสนา

- Issues (ประเด็น) ที่จะเอางานสกว.ไปทำ คือ

1. เด็ก เยาวชน ดิเคา ดิเคอดส์ ไร้อาชีพ(ต้องวิเคราะห์) ใช้พลังศาสนาและวัฒนธรรมไปแก้ Issues มีพลังทางวัฒนธรรมผ่านการเรียนรู้เพื่อไปแก้วัฒนธรรม

2. พ่อแม่ อะไรคือ Issues ที่เป็นประเด็นพ่อแม่ อะไรคือเป็นปัญหาของพ่อแม่ ความห่างเหินทำงานต่างกัน มีภรรยาหลายคน

3. ผู้นำศาสนา อะไรคือ Issues ประเด็นผู้นำศาสนา

วันที่ 19-20 ธันวาคม 2560 **workshop** การวิเคราะห์ การประเมินและการจัดการความเสี่ยง ณ ห้องประชุม คณะทรัพยากรธรรมชาติ มอ.หาดใหญ่ ซึ่งเป็นประเด็นที่ทำให้โหนดได้ข้อคิดในการบริหารงานมากที่สุด เพราะต้องวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจทำให้โครงการและงานไม่สำเร็จได้ แล้วนำมาแผนงานตามขั้นตอนและปฏิทินงาน ซึ่งประเด็นนี้ควรมีการวิเคราะห์ทุก ๆ 3 หรือ 6 เดือน จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ลดลงได้มาก

วันที่ 20-21 มกราคม 2561 **บทเรียนการพัฒนาโครงการวิจัย** ณ อ.นาหม่อม จ.สงขลา โดยพี่เลี้ยงแต่ Node บอกเล่าผลจากการถอดบทเรียน เรื่องการพัฒนาโครงการวิจัย ปี 2560 ที่ผ่านมา มีข้อค้นพบ ปัจจัยเงื่อนไข ข้อจำกัดอะไรบ้างที่แก้ไขไปแล้ว และต้องการหนุนเสริมเพิ่มเติม จากบทเรียนการพัฒนาโครงการวิจัย ปี 2561 สรุปประเด็นที่ได้เรียนรู้มากมาย เช่น

- 1) การทำงานวิจัย ต้อง วิเคราะห์ให้ชัดและมาจากความจำเป็น (Need) ย่อมสำคัญกว่า ทำเพราะอยากทำวิจัย Want
- 2) การพัฒนาโครงการวิจัย ต้องพัฒนากลไกขับเคลื่อนควบคู่ไปด้วย จะเป็นกลไกเล็ก ใหญ่ ขึ้นอยู่กับความพร้อม ออกแบบงานวิจัยให้เห็นเป้าหมายปลายทางที่เหนือโครงการด้วย
- 3) วิเคราะห์ระบบคิด ความเชื่อ สังคมวัฒนธรรม และวางแผนให้เห็นผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย
- 4) งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น CBR นักวิจัย(ชาวบ้าน)กับผู้บริโภคนงานวิจัย(ชาวบ้านในชุมชน)ซ้อนทับอยู่ในคนเดียวกัน
- 5) การพัฒนาโจทย์วิจัย ด้านการพัฒนาอาชีพเสริมไปได้เพียงขณะหนึ่ง หากต้องมองฐานปัญหาด้านอาชีพที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ทรัพยากร วัฒนธรรม ความรู้ภูมิปัญญาในชุมชน เป็นโจทย์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนส่วนใหญ่
- 6) การวิเคราะห์ปัญหาหลักที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้คนในชุมชน เพื่อหาจุดร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัย
- 7) การขึ้น โครงการลักษณะเดียวกัน/ใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดการเสริมพลังชุมชน..กิจกรรมอะไรที่ทำให้เกิดการเรียนรู้
- 8) การบริหารจัดการ การพัฒนาโครงการวิจัยล่าช้า ไม่ได้ตามแผน การบริหารเวลาของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 9) การจัดการเงื่อนไขข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งฝึกฝนพัฒนาทักษะเพิ่มเติม

10) การทำงานระดับพื้นที่ที่มีความหลากหลาย สถานการณ์ในพื้นที่เปลี่ยนแปลง หาวีการ
จัดการใหม่ให้สอดคล้องกับพื้นที่ ฯลฯ เกิดการแลกเปลี่ยนบทเรียนข้อค้นพบ..จากการสร้างรูปธรรมใน
พื้นที่ของบทบาทที่เลี่ยนักวิจัย..จัดลำดับความสำคัญ ทำงานอย่างมีคุณภาพ

วันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2561 เข้าร่วมอบรมเรื่อง การวิเคราะห์ชุมชน ณ คณะ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มอ.หาดใหญ่ โดยข้อมูลสำคัญที่ต้องเก็บรวบรวมในการวิเคราะห์
ชุมชน คือ 1.ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างของชุมชน 1.ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างด้านเศรษฐกิจ 2.ข้อมูล
เกี่ยวกับโครงสร้างด้านทรัพยากรธรรมชาติ 3.ข้อมูลด้าน โครงสร้างทางสังคม 4.ข้อมูลด้านโครงสร้าง
วัฒนธรรม 5.ข้อมูลด้านการเมืองหรือข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้คนในชุมชน 2.
ข้อมูลเกี่ยวกับ “ทุนชุมชน” ประกอบด้วย 1.ข้อมูลเกี่ยวกับทุนมนุษย์ 2.ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางสังคม 3.
ข้อมูลด้านทุนทางวัฒนธรรม 4.ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางสติปัญญา 5.ข้อมูลเกี่ยวทุนทรัพยากรธรรมชาติ 6.
ข้อมูลด้านทุนเงินตรา ซึ่งการวิเคราะห์ชุมชนสำหรับการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีเป้าหมายเพื่อ “การ
เสริมพลัง” ให้ประชาชนในชุมชนและเพื่อความเข้มแข็งยั่งยืนของชุมชน

วันที่ 28 มีนาคม 2561 ร่วมประชุมในเวทีถอดบทเรียนผู้ปฏิบัติงาน พี่เลี้ยงนักวิจัย ผู้
ประสานงานNODE CBRภาคใต้ ณ อนันตารีสอร์ท แม่ขรี พัทลุง เพื่อร่วมกัน 1)ทบทวนถอดบทเรียน
การเรียนรู้ การนำไปปฏิบัติการที่ผ่านมา 2)เพื่อนำบทเรียนที่ได้ ที่เป็นต้นทุนทางปัญญา ไปตัดสินใจใน
การขับเคลื่อนการทำงานต่อเพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด และใช้เป็นพลังการเปลี่ยนแปลงการ
ทำงานต่อไป และ3)กลไกการหนุนเสริมงานภาคใต้จะทำอะไรต่อ

วันที่ 29-30 เมษายน 2561 ร่วมอบรมหัวข้อ “การพัฒนาโครงการวิจัย” ณ คณะ
ทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยกระบวนการอบรมท่าน
อาจารย์ดร.อุทัย ดุลยเกษม ได้แสดงบทบาทสมมุติให้เจ้าหน้าที่ผู้เข้าร่วมเป็นชุมชนที่ต้องการวิจัยและ
ท่านเป็นเจ้าหน้าที่โหนดที่ลงไปชวนชาวบ้านพูดคุยเพื่อหาโจทย์วิจัย เริ่มจากการชวนคุยให้ทุกคน
นำเสนอถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และลำดับความสำคัญของปัญหาเลือกปัญหาที่คิดว่าสำคัญ 1-3 (จัดลำดับ
ความสำคัญ) แล้วถามชาวบ้านว่าอยากรู้คำตอบไหม อยากรู้เราทำวิจัยดีไหม ถ้าคิดว่าดีเราจะตั้งโจทย์
อย่างไร โจทย์วิจัยนำไปสู่คำตอบที่อยากรู้

เคล็ดลับการคุย 1.คุยเพื่อสร้างความเป็นกันเอง 2.ห้ามคุยนอกเรื่อง 3. ถ้าเค้าพูดไม่ชัดต้องถาม
ให้ชัดอีกครั้ง 4.ต้องรู้จักชุมชน รู้ปัญหาของชุมชน_ความรู้บางอย่างเราไม่มี 1. ต้องเชิญผู้เกี่ยวข้องและ
ผู้มีความรู้มา 2. รู้ประเด็นก่อน

รูปแบบในการเขียนข้อเสนอโครงการ 1.ความนำและสถานการณ์ของปัญหา 2.ความสำคัญของปัญหา 3.คำถามการวิจัย (ตั้งโจทย์ให้ชัด) 4.วิธีวิทยาการวิจัย (วิธีการหาคำตอบที่เราถาม) 5.ระยะเวลาการทำวิจัย 6. คนทำวิจัย 7.งบประมาณ

ข้อเสนอโครงการควรส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่อ่านก่อน การตั้งโจทย์ตั้งเพื่อให้รู้รายละเอียดปัญหาปลีกย่อย หาเหตุและผลของปัญหาที่เกิดขึ้น มุ่งอธิบายที่จะเกิด ต้องเข้าใจสถานการณ์ในพื้นที่บริบทอาชีพ ประเพณี ฤดูกาล

ในด้านการทำอย่างไรจะให้คำตอบ เพื่อจะตอบคำถามการวิจัยที่พวกเรที่ตั้งไว้

- 1.ต้องการข้อมูล(ข้อความหรือเนื้อหาที่นำมาวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบ)
- 2.ข้อมูลอะไรบ้างที่เราต้องการเพื่อจะช่วยตอบคำถาม
- 3.เราจะไปเก็บรวบรวมได้จากไหน
- 4.จะทำการเก็บด้วยวิธีใด(สัมภาษณ์ สังเกต ฯลฯ)

ผลการอบรมทำให้เจ้าหน้าที่โหนดสามารถนำกระบวนการพัฒนาโครงการดังกล่าวไปปรับใช้กับการพัฒนาโครงการในพื้นที่ต่อไป

วันที่ 24-25 พฤษภาคม 2561 เข้าร่วมอบรมการเขียนรายงานการวิจัย ณ มอ.หาดใหญ่ ก่อนการจัดอบรมท่านอาจารย์ ดร.อุทัย ดุลยเกษมได้ฝากการบ้านให้แต่ละโหนดแลกเปลี่ยนกัน อ่านรายงานและตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับรายงานของเพื่อน จากนั้นในกระบวนการอบรมอาจารย์ให้แต่ละโหนดนำเสนอสิ่งที่โหนดได้เรียนรู้และตั้งข้อสังเกตรายงานเพื่อน และหลังจากนั้นอาจารย์ได้ให้ข้อเสนอแนะและให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนรายงาน คือ

1.ทำไมต้องเขียนรายงานผลการวิจัย การเขียนรายงานที่ดีเป็นอย่างไร

-เป็นการบันทึกเรื่องราวที่ทำไว้ที่ผ่านมา (ในอนาคตเพื่อศึกษา)

-.เพื่อจะสื่อให้คนอื่นได้รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่เราทำ โดยสื่อในรูปแบบการเขียน สำคัญคือสื่อในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และอาจจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางใดทางหนึ่ง

2.ประเด็นอะไรบ้างที่ต้องเขียนในรายงานผลการวิจัย

- เขียนบทสรุปหรือ “บทคัดย่อ” สั้นๆ ได้ใจความสำหรับผู้ที่ต้องการเพียงจะรู้ว่า ในรายงานฉบับสมบูรณ์ เกี่ยวกับเรื่องอะไร และทำวิจัยมาได้อย่างไร ได้ค้นพบอะไรบ้าง

-ในรายงานผลการวิจัย ฉบับสมบูรณ์ จะเขียนในประเด็นต่อไปนี้

*การวิเคราะห์สถานการณ์ของประเด็นที่ทำวิจัย

*การตั้งคำถามการวิจัย

*การเขียนเกี่ยวกับภูมิหลังของพื้นที่ที่ทำวิจัย

*การเขียนระบุให้ชัดเจนทุกประเด็นย่อยของ “วิธีวิทยาการวิจัย” ที่โครงการวิจัยขึ้นดังกล่าว ใช้

*การเขียนรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการได้ “ข้อค้นพบ” หรือ “คำตอบ” ของคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้

*การอภิปรายผลการค้นพบและข้อเสนอแนะ

ปัญหาของการเขียนรายงานผลการวิจัยเท่าที่พบ ได้แก่

1. ผู้เขียนคิดไม่ชัดว่าจะ “สื่อ” (Communication) อะไรกับผู้อ่าน
2. ผู้เขียน “จับประเด็น” “สำคัญๆ” ไม่ได้
3. ผู้เขียน ไม่มีทักษะด้านการเขียน
4. ผู้เขียน ไม่มีนิสัยด้านการอ่าน
5. โครงการวิจัยผิดพลาดในหลายๆเรื่องมาตั้งแต่ต้นตอนเสนอโครงการ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- คำถามย่อยทำขึ้นมาเพื่อให้ง่ายสำหรับนักวิจัยไปเก็บข้อมูลเพื่อตอบคำถามหลัก
- กรอบแนวคิด ให้เห็นสิ่งที่จะทำ (ต้นทุนเดิม จะทำอย่างไร มีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง) โดยทำ

ให้เห็นใน 1 แผ่น

- วิธีวิทยา สกว. ให้ความสำคัญ
- บทที่ 4 ต้องกลับไปดูและตอบวัตถุประสงค์ให้ชัด
- กรอบแนวคิดในการวิจัยใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเครื่องมือไม่ให้หลง ส่วนงานวิจัยเชิง

ปริมาณใช้สมมุติฐาน

- กรอบแนวคิดใช้สำหรับการตั้งโจทย์หาเหตุผล
- กรอบแนวคิดคือการเดา แต่เป็นการเดาอย่างมีหลักวิชาการ ศึกษาวรรณกรรม แต่งงานบางชิ้น

ก็ไม่จำเป็นต้องมีกรอบแนวคิด

- งานวิจัยไม่ใช่เคลมแต่ต้องมีหลักฐาน มีความน่าเชื่อถือของข้อมูล
- งานวิจัยที่ขึ้นต้นด้วยการหารูปแบบมันเป็นการหาความคิดเห็นเท่านั้น
- หลักการเขียนในแต่ละเล่มไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน
- วิธีการเขียนบทคัดย่อ คือ ทำเรื่องอะไร ทำไมถึงทำ(สั้น) มีวิธีการตอบโจทย์เรื่องนี้อย่างไร

และมีข้อค้นพบอะไร

- บทคัดย่อ

1. เล่มใหญ่ไม่ได้เรื่องบทคัดย่อก็ไม่ได้เรื่อง
2. เขียนไว้สำหรับคนที่ไม่มีเวลาอ่านเล่มใหญ่ได้รู้ว่าเล่มใหญ่นี้คือเรื่องอะไร

- งานวิจัยต้องการความชัดเจนมากๆ

- งานวิจัยควรมีคำถามอันเดียวที่จะตอบ

- อ่านหนังสือให้มากๆ ในสาขาอื่นต้องเรียนรู้ข้ามสาขา ข้ามศาสนา

- งานวิจัย CBR เป้าหมายให้ชาวบ้านทำวิจัยมีความคาดหวังจาก สกว. คือ Empowerments
ชุมชน การเลือกประเด็นต้องนำไปสู่การสร้าง Empowerments การต่อรอง รู้เท่าทัน งานวิจัยต้องเอื้อ
ต่อการ Empowerments วิเคราะห์นำไปสู่ Empowerments ด้วยไหม

วันที่ 20-21 กรกฎาคม 2561 เข้าร่วมประชุมถอดบทเรียนจากการอบรมทั้งหมด ณ เกาะยอ อ. เกาะยอ จ.สงขลา ก่อนการอบรมท่านดร.อุทัย ดุลยเกษม ได้ให้การบ้านให้แต่ละโหนดร่วมกันถอดบทเรียนจากการอบรมที่ผ่านมา คือ 1.แนวทางการพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน(Node) เพื่อช่วยให้การสนับสนุนการพัฒนาโครงการวิจัย การทำวิจัย การติดตามการทำงานวิจัย ฯลฯ ให้มีปัญหาน้อยลง ควรทำอะไรบ้างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนทำงาน 2.รูปแบบการพัฒนาคนทำงาน แบบไหนดีที่สุด(กับคนทำงาน)ให้วิเคราะห์มาก่อน ซึ่งโหนดได้วิเคราะห์รายชื่อ ดังนี้

1.แนวทางการพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน(Node) เพื่อช่วยให้การสนับสนุน การพัฒนาโครงการวิจัย การทำวิจัย การติดตามการทำงานวิจัย ฯลฯ ให้มีปัญหาน้อยลง ควรทำอะไรบ้างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนทำงาน

- การทำหน้าที่ในบทบาทโหนด ในฐานะที่เป็นพี่เลี้ยง เป็นที่ปรึกษาชาวบ้านในด้านงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นในพื้นที่หมู่บ้านที่มีทั้งพื้นที่สีเขียว สีเหลือง สีแดง เชื่อว่าทุกพื้นที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถเข้าไปดำเนินการได้ ดังนั้น ชุมชนที่ชาวบ้านเปิดรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาชุมชนและการทำงานของ โหนด (หมายถึง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้วย) ซึ่งงานวิจัยนี้ โหนดมีความตั้งใจมากที่จะให้ งานของ สกว.ฝ่ายมท้องถิ่น เป็น “เครื่องมือให้โอกาสชุมชน” ให้ “รวมกลุ่มได้” เพื่อ “ช่วยเหลือคนในชุมชน” โดยการมาร่วมทำวิจัย “เพื่อแก้ปัญหาชุมชน” ซึ่งจากประสบการณ์จะพบระหว่างการทำวิจัยและปลายทางของงานวิจัย คือ “พลังชุมชน” ในการจัดการกับปัญหานั้นๆ ได้

-แนวทางการพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน(Node) ควรทำอะไรบ้างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนทำงาน จึงเห็นว่า ที่ผ่านมารอบรมทำให้คนทำงานมีความรู้ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานมาก (แม้ว่า เมื่อนำไปใช้ในสนามการทำงานจริงมีปัญหา เช่น ตามที่ปรากฏในเอกสารในเวทีการพิจารณาโครงการที่ผ่านมาก็ตาม) ซึ่งต้องขอขอบคุณอาจารย์อุทัย ดุลยเกษม เป็นอย่างสูง มาโอกาสนี้ ด้วย และด้วยความตั้งใจของโหนด เชื่อว่า การพัฒนาศักยภาพคนทำงานควรทำต่อไปอย่างต่อเนื่อง แต่ควรมีรูปแบบที่หลากหลายๆ จะช่วยให้คนทำงานมีปัญหาน้อยลงได้ ดังนี้

1. การมีเวทีของการแลกเปลี่ยนแนวทางการทำงานด้านการพัฒนาโครงการ การทำวิจัย การติดตาม ฯลฯ ระหว่างโหนดภาคใต้ด้วยกัน และแลกเปลี่ยนกับโหนดภาคอื่นๆ ที่มีประสบการณ์ตรงจะทำให้คนทำงานเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่จริงของตนเองได้

2. นอกจากการอบรมเรื่องต่างๆที่ผ่านมาแล้ว ควรมีการพัฒนาศักยภาพในหลายๆมิติที่ไปสัมพันธ์กับงาน เกี่ยวข้องกับ “คน” เกี่ยวข้องกับ “พื้นที่” เกี่ยวข้องกับ “ปัญหาชุมชน” จึงเห็นควรให้คนทำงานมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลากหลายเรื่องที่เป็นพลวัตกัน ทั้งด้าน จิตวิทยา (รู้จักคน) การไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในชุมชน การตัดต่อวิดีโอ (เผยแพร่ผลงานวิจัย) การเขียนงานสู่ผู้ใช้ประโยชน์ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์งาน เป็นต้น

3. บทเรียนในอดีต ปัจจัยความสำเร็จมาจาก การสร้างแรงบันดาลใจคนทำงาน เพราะคนทำงานต้องสัมพันธ์กับ “คน” ซึ่งมีแนวคิด ทัศนคติ บริบทพื้นที่ สถานการณ์แวดล้อมที่แตกต่างกัน ส่วนเป็นปัจจัยเงื่อนไขในการทำงานยากง่ายของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันมากด้วย ดังนั้น เรื่องการสร้างแรงบันดาลใจคนทำงาน และการสร้างแรงบันดาลใจคนชุมชน จึงมีความสำคัญในพัฒนาศักยภาพคนทำงานในระยะต่อไปเช่นกัน

2. รูปแบบการพัฒนาคนทำงาน แบบไหนดีที่สุด(กับคนทำงาน)ให้วิเคราะห์มาก่อน โหนดเสนอดังนี้

รูปแบบการพัฒนาคนทำงาน ที่ดีที่สุด คือ การพัฒนาคนในหลากหลายรูปแบบ เพราะความรู้และการเรียนรู้จะเกิดกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

1.รูปแบบผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน เรียนรู้เทคนิคซึ่งกันและกัน ในระหว่างคนทำงาน รวมทั้งการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านของจริงร่วมกัน จะมีผลต่อการพัฒนาคนทำงานเชิงประจักษ์มากกว่าการฟังบรรยาย เพราะจากประสบการณ์การเข้าอบรมที่ผ่านมา แม้โหนดจะมีความพยายามในการเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอแล้วก็ตาม แต่เมื่อไปปฏิบัติงานในพื้นที่กลับพบข้อบกพร่องมากมาย บางเรื่องโหนดต้องอาศัยการสอบถามและเรียนรู้จากเครือข่ายโหนดด้วยกัน จึงจะสามารถแปลงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้น หากจะให้เกิดผลจริง ควรมีการสร้างกลไกการหนุนเสริมระหว่างโหนดร่วมกัน และมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่ที่ร่วมปฏิบัติการจริง ย่อมมีผลมากกว่านัก

2.รูปแบบการส่งคนทำงานไปอบรมกับสถาบัน/องค์กรที่มีการจัดอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานหรือเชื่อมโยงงานได้ สามารถทำได้ทันทีและประหยัด

3.การส่งเสริมให้ คนทำงาน “อ่าน” ให้มาก โดย สกว.ฝ่ายท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนให้โหนดสามารถเบิกค่าจัดซื้อหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนทำงานได้ จะทำให้คนทำงานมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องได้

4.การส่งเสริมทุนการศึกษาต่อในด้านการศึกษา ภาษาและวัฒนธรรม

ซึ่งหาก สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นนำไปพิจารณาและผลักดันนำไปสู่การปฏิบัติจริง คาดว่า จะเป็นประโยชน์จะสามารถพัฒนาศักยภาพคนทำงานได้อย่างมาก จึงขอฝากเป็นข้อเสนอแนะต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจไว้ ณ โอกาสนี้

5. การกิจอื่นๆ ตามที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมอบหมาย

ภารกิจนี้ เป็นการทำงานการให้ความร่วมมือกับ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นในทุกรูปแบบ เริ่มตั้งแต่ วันที่ 2 ตุลาคม 2560 ร่วมประชุมนำเสนอยุทธศาสตร์และแผนการทำงานของศูนย์ประสานงานประจำปี 2561 โดยมีท่านดร.อุทัย ดุลยเกษมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ ณ ห้องประชุมร้าน อ.

หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งก่อนเข้าร่วมประชุมผู้เข้าร่วมแต่ละโหนดได้ส่งร่างโครงการให้อาจารย์อ่าน และให้อาจารย์มาแลกเปลี่ยนและให้ข้อเสนอแนะในเวทีการประชุม ซึ่งอาจารย์ได้ให้แนวคิดการทำงาน CBR และได้ให้ข้อเสนอแนะต่อยุทธศาสตร์และแผนการทำงานโหนด แนวการเขียนโครงการในปีต่อไป ในด้านการเขียนหลักการและเหตุผล ประเด็นสำคัญของพื้นที่ไม่จำเป็นต้องยกทำความเข้าใจพื้นที่ แนวทางการเรียบเรียงเนื้อหา ลำดับการเดินเรื่อง “ที่สำคัญจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลภายนอกโดยใช้หลักการอิสลาม” ศาสนาอิสลามไม่เหมือนศาสนาอื่น อิสลามคือวิถีชีวิต ตัวนี้เองที่เราต้องมาใช้ในการวิจัย เพื่อประยุกต์แก้ปัญหา จะได้นำเอาหลักทางศาสนาและวัฒนธรรมอิสลามมาประยุกต์ใช้เพื่อ Empowerment สังคมมุสลิมผ่านการวิจัย จากข้อเสนอแนะในหลายประเด็น ทำให้โหนดสามารถปรับข้อเสนอโครงการได้ในทันที นับว่ากิจกรรมการประชุมครั้งนี้มี ประโยชน์อย่างมาก และควรทำเวทีลักษณะนี้ทุกปี จะทำให้การเขียนข้อเสนอโครงการในปีต่อไป ไปขึ้นสัญญาได้เร็วขึ้น

-วันที่ 20 มีนาคม 2561 ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนและทำความเข้าใจเอกสารประกอบการขึ้นสัญญาโครงการวิจัย โดยมีคุณวรรณนุสรณ์เจ้าหน้าที่จากสกว.กลางมาให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่โหนด เริ่มด้วยทำความเข้าใจขั้นตอนการขึ้นและสนับสนุนโครงการตั้งแต่ขออนุมัติจนถึงขาลง ซึ่งเป็นเรื่องที่ทราบกันอยู่แล้ว ส่วนด้านการจัดทำระบบการเงินเจ้าหน้าที่โหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรมมีความรู้และปฏิบัติตามหลักการมาอย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญแล้ว ในโอกาสนี้จึงช่วยเจ้าหน้าที่ สกว.ในการอธิบายให้กับเจ้าหน้าที่โหนดปัตตานีได้เข้าใจ โดยเฉพาะประเด็น เอกสารประกอบสัญญา การทำบันทึกพัฒนาการโครงการ memo การสรุปการเงินที่ต้องเอาดอกเบี้ยงวด 1 เป็นค่าใช้จ่ายในช่องเสนอใหม่ด้วย ได้แนะนำให้เจ้าหน้าที่โหนดปัตตานี ใช้โปรแกรมเอ็กเซล หรือเอ็กโหนดมาใช้ เพื่อทำให้สามารถตรวจสอบค่าใช้จ่ายได้ตลอดเวลาและรวดเร็ว ดังนั้น ในประเด็นนี้ จึงขอเสนอให้ สกว.รื้อฟื้นและจัดอบรมเชิงปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่โหนดทุกโหนดใช้โปรแกรมเอ็กโหนด เพื่อช่วยให้การทำการเงินให้มีความถูกต้อง และตรวจสอบได้ง่าย เพื่อผลประโยชน์ขององค์กรที่อาจจะมีการตรวจสอบจาก สตง.ได้ตลอดเวลาได้

-วันที่ 3 เมษายน 2561 เข้าร่วมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับโหนดภาคใต้ตอนล่าง ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี โดยร่วมประชุมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ที่ได้จากการเข้าอบรมพัฒนาศักยภาพกับ ดร.อุทัย คลยเกษม ทบทวนการเรียนรู้และความรู้ที่แต่ละโหนดนำมาปรับใช้กับการทำงานของโหนดและพื้นที่วิจัย

- วันที่ 13-14 สิงหาคม 2561 โหนดได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนการทำงานกับเครือข่ายโหนดอันดามัน เพื่อเรียนรู้การบริหารจัดการของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ซึ่งมีการบริหารจัดการโดยใช้ต้นทุนนักวิจัยที่มีอยู่ คือ เครือข่ายท่องเที่ยว เครือข่ายประมง เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายการศึกษา เครือข่ายสาธารณสุข เครือข่ายเยาวชน ผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้เห็นภาพการทำงานของแต่ละโหนดที่มีระดับขั้นเชิงที่แตกต่างกัน ในการพิจารณาแต่ละโครงการวิจัย ควรมองเป็นขั้นให้เห็นเป็นเชิง ถอดระหว่างทำโครงการตอนนี้ขั้นไหนเชิงไหน โครงการที่โหนดขับเคลื่อนอยู่ระดับขั้นไหน ขั้น พฤติกรรม ครอบคลุม ชุมชน พื้นที่ ประเทศ โลก และส่งผลกระทบหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เชิง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การปกครอง และเทคโนโลยี งานวิจัยจะมีพลังก็ต่อเมื่อสามารถเข้าถึงเชิงได้ทุกข้อ

ซึ่งหลังการเรียนรู้ โหนดได้นำประเด็นข้อคิดเหล่านี้มาวิเคราะห์ร่วมกับทีมวิจัย ในเวทีเครือข่ายนักวิจัยพื้นที่ ทำให้ภาพการทำงานอนาคตได้ชัดเจน

นอกจากนี้ ในการขับเคลื่อนงานในอนาคต โหนดเห็นความสำคัญของการทำงานเชิงเครือข่าย โดยเน้นที่ยุทธศาสตร์โหนดเป็นสำคัญ แล้วจึงวิเคราะห์และเชื่อมโยงเครือข่าย ทั้งในระดับเชื่อมโยงระดับสร้างความร่วมมือภาคี และระดับข้อเสนอเชิงนโยบาย ด้านบทบาทสำคัญเริ่มตั้งแต่การสื่อสาร การสร้างกลไก การสร้างยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ สำหรับคนทำงาน จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องที่ทำให้มาก ยกกระดับความรู้

วันที่ 24-25 สิงหาคม 2561 ร่วมประชุม RC ภาคใต้ ณ ศูนย์สันติศึกษา มอ.หาดใหญ่ เข้าร่วมประชุมผู้ประสานงานภาคใต้ โดยมี วาระการประชุม คือ 1) งานภาพรวมของฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดย ผศ.ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา 2) ภาพรวมของความเปลี่ยนแปลง วิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้ โดย ดร.เลิศชาย ศิริชัย 3) ข้อเสนอแนะต่อทิศทาง โดย ดร.อุทัย ดุลยเกษม 4) การนำเสนอและแลกเปลี่ยนของศูนย์ประสานงานฯ โดย ผู้ประสานงานและ คณะทำงานของศูนย์ประสานงานฯ

ยุทธศาสตร์ของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นในสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่น

1. การจัดการระบบบริหารงานสำนักงานใหม่
2. การสร้างกลไกการบริหารงานจากฝ่ายสู่การสนับสนุนท้องถิ่น
3. การให้ความสำคัญต่อการสร้างงานวิจัยกับกลุ่มคนใหม่ๆ เครือข่ายใหม่ พื้นที่ วิธีการจัดการจัดการใหม่

4. ขับเคลื่อนประเด็นการวิจัยใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นที่หลากหลาย และ ขับช้อนผลกระทบที่ต้องการคือการการคลี่คลายปัญหาของชาวบ้าน และการ ลดความเหลื่อมล้ำ

Voice of Voiceless

6. ผู้นำงานในท้องถิ่นต้องได้รับการสนับสนุนในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความรู้
ที่จะช่วยให้การท างานได้สอดคล้องกับกับเป้าหมายของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

7. การนำผลงานวิจัยในพื้นที่ต่างๆ และประเด็นต่างๆ จะได้รับการจัดการความรู้ เพื่อสามารถขยายผล ไปสู่กลุ่มผู้ใช้ระดับต่างๆ และเพื่อเป็นความรู้ของสังคมอย่างจริงจัง

2. การท างานเชิงคุณภาพกับปริมาณ เราจะจัดความสมดุลอย่างไร ?

- ปริมาณของงานวิจัย คือ ตัวชี้วัด

– คุณภาพของงานวิจัย คือ ประเด็นการวิจัย การยกกระดับของโจทย์ ---ผลกระทบ ควรยึดทั้งปริมาณ และคุณภาพ ภายใต้ หลักคิด “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น”

3. งานวิจัยที่กระจายกระจายในพื้นที่ จะจัดการอย่างไรจึงจะร้อยเชื่อมโยงให้เกิดพลัง ?

– การเชื่อมประตั้นเดียวกัน (ข้ามพื้นที่)

– การเชื่อมระหว่างประเด็นต่างๆ (ข้ามประเด็น / ข้ามเครือข่าย)

- การเชื่อมระหว่างภาค (ข้ามภาค)

4. การพัฒนาคลังกลางในการสนับสนุนงานของพี่เลี้ยง ?

ความพอเหมาะพอดี / ความสมดุลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จะเอาแค่ไหน?

1. งานวิจัยและพัฒนา (R&D)

– ขั้นตอน การสร้างปัญญา เพื่อเข้าใจสถานการณ์ (ท าเข้าใจสภาพปัญหา) และวางแผนการแก้ปัญหา
(วิเคราะห์ทำความเข้าใจสาเหตุของปัญหา)

– ขั้นตอนการปฏิบัติการแก้ปัญหา (งานปฏิบัติการแก้ปัญหาที่สาเหตุ)

2. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระดับพื้นที่ กับงานเชื่อมโยงกับโครงสร้าง /กลไกเหนือชุมชน ? จึงต้องการกลไก
หนุนเสริม ในงานที่เหนือพื้นที่

บทบาทของศูนย์ประสานงาน / หัวหน้าชุดโครงการ

1. การสนับสนุนชุมชน (กลุ่มเป้าหมาย)ในการทำวิจัย

2. การเชื่อมโยงชุมชนวิจัยต่างๆ ในแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้/การสร้างกลไกร่วม

3. การถอดความรู้ สังเคราะห์ความรู้ร่วม (collective knowledge)

4. การนำความรู้ของชุมชน ไปขยายผลทางสาธารณะ /ผลิตภัณฑ์ นโยบายระดับต่างๆ ของท้องถิ่น

คนหนุ่มพวกเรา ? 1. ที่ปรึกษาในพื้นที่ ? 2. หน่วยงานภาคี /ประชาสังคม ในพื้นที่ ที่ทำงานร่วมกัน ? 3. กลไกที่จะมี ? (ขณะทำงานเฉพาะ)

5. งานวิจัยระดับพื้นที่ ที่กระจายกระจายในพื้นที่ จะจัดการอย่างไรจึงจะร้อยเชื่อมโยงให้เกิดพลัง ?

- การเชื่อมประตั้นเตียวกัน (ข้ามพื้นที่)

- การเชื่อมระหว่างประเด็นต่างๆ (ข้ามประเด็น /ข้ามเครือข่าย)

• การเชื่อมระหว่างภาค (ข้ามภาค)

2. บทบาทของ สกว.(งานวิจัย-มาช่วยตรงไหน ภาพงานโดยรวม) ต่อการขับเคลื่อนงานในภาพรวมกรณีที่มีภาคีองค์กรต่างๆ (องค์กรด้านพัฒนา) มาร่วมกันมาทำงานหลายหน่วยงาน
3. การหารือในการพัฒนากลไกการสนับสนุน คณะที่ปรึกษาระดับภาค
4. การหารือถึงทิศทางการการสนับสนุนในปีงบประมาณต่อไป
 - หารือภายในฝ่ายทุกภาค
 - หารือกับกลุ่มโหนด (กันยายน)

“ความเข้าใจ “หลักการแนวคิดและวิธีปฏิบัติ ของวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ?

นอกจากภารกิจหลักแล้ว ภารกิจอีกประการที่เกิดขึ้น คือ การเรียนรู้ การสนับสนุนและประสานเครือข่าย สกว. และหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ 3 จชต. ดังนี้

1. เรียนรู้การทำงานเชิงพื้นที่กับโครงการการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3 ตุลาคม 2560 ร่วมลงพื้นที่แลกเปลี่ยนการขับเคลื่อนงานของโครงการการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบางปู โดยมีดร.ปรัชญาภรณ์ ไชยคช เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งทำ 10 ชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจังหวัดปัตตานีมีพื้นที่ที่รายขาบกับพื้นที่บางปู การไปร่วมแลกเปลี่ยนร่วมกับคณะอาจารย์จากคณะต่าง ๆ ของ มอ.หาดใหญ่ กับแกนนำชุมชน พื้นที่บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานีครั้งนี้ ทำให้โหนดได้เรียนรู้การทำงานของกลุ่มที่น่าสนใจ คือ มีการสร้างวัฒนธรรมช่วยในการบริการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ในเรื่องอาหารที่มีอยู่ในชุมชน ขนม น้ำชา เรื่องอาชีพ กรงนกกระสา เรื่องราวที่เกิดตามธรรมชาติ นอกจากไชบีเรีย ล่องเรือชมอุโมงค์โกกงาง นกอินทรีแดง เรือโบราณที่จมใต้โคลน หิงห้อยในเวลากลางคืน โคมสเคย์ให้พัก โดยมีการบริการท่องเที่ยวแพคเกจ 2 วัน 1 คืน 600 บาทต่อคน ร่วมแลกเปลี่ยนแนวทางการตลาดและการจัดการเป็นการนำของดีในชุมชนเป็นตัวร้อยเรื่องเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาด การขยายสื่อโดยอาจารย์ และหลังมีการพูดคุยในวงประชุม ทางคณะได้นำผู้เข้าร่วมทุกคนลงเยี่ยมฐานเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งมีโอกาสได้ไปชมการทำขนมพื้นบ้าน การทำกรงนกด้วย และที่สำคัญได้รับทราบปัญหาของชุมชนแห่งนี้ที่รุนแรงที่สุด คือ ปัญหายาเสพติด และทางกลุ่มท่องเที่ยวได้ทำเรื่องชุมชนท่องเที่ยวเพื่อให้ทุกคนรู้จักบางปูในนามอื่น ที่ไม่ใช่รู้จักเรื่องยาเสพติด ซึ่งเป็นแนวทางการสร้างสื่อทางบอกกลบปัญหาที่เป็นอยู่ อีกปัญหาหนึ่งคือ แม้ว่าทางกลุ่มจะสามารถ

ประสานงานหน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุนกลุ่มได้ แต่อุปสรรคกลับไม่สามารถหาวิทยุรุ่นที่มีจิตอาสา มาดูแลเรื่องการท่องเที่ยวได้ การจัดการของกลุ่มจึงมีแต่ผู้สูงอายุ จากการประชุมครั้งนี้ นอกจากโหนด ได้เรียนรู้เรื่องของกลุ่มแล้ว สังเกตได้ว่า บางปุมิศักยภาพทางทรัพยากรที่สามารถนำเรื่องท่องเที่ยวมาทำให้เยาวชนสนใจได้ และเนื่องจากในพื้นที่บางปุมิโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเรื่องศึกษาทเรียนการดำเนินงานของมัสยิดอัสสะออวน ต้นแบบการบริหารองค์กรการกุศลสมัยใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยจิตอาสา กรณีศึกษาฝ่ายงานด้านเด็กกำพร้า เยาวชนและสตรี อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี ซึ่งโหนดเห็นควรที่จะมีการจัดเวทีร่วมเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกันต่อไปอันเป็นกระบวนการหนึ่งในการยกระดับงานสู่เครือข่ายชุมชนร่วมกันได้

2. สนับสนุนเชิงพื้นที่และข้อมูลกับโครงการความสุขของชุมชนพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- การสนับสนุนโครงการ“ความสุขของชุมชนพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งมี อาจารย์ปิยะ กิจถาวร เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย การสนับสนุนโครงการนี้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปีที่ที่ผ่านมา และสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการประสานงานนักวิจัย การลงพื้นที่สร้างความเข้าใจโครงการ การช่วยลงเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้หญิง การร่วมรับฟังผลการดำเนินงานอย่างเป็นระยะ ๆ และในช่วงระยะที่ 1 ของการทำงานโหนด ในการสนับสนุนโครงการนี้ได้ลงพื้นที่ไปเฝ้าหน้าใส ต.ลูโบะยิไร อ.มายอ เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2560 เพื่อร่วมในกระบวนการพบปะพูดคุยกับชาวบ้าน และรับฟังการให้คำแนะนำในการวิเคราะห์/สรุปงานโครงการสำรวจ โดยมี ดร.เลิซชาย ศิริชัย เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จากการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้เห็นโอกาสของชุมชนแห่งนี้ที่อาจารย์ให้คำแนะนำควรมีการดำเนินการวิจัยต่อไปในเรื่องเล็กๆ เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมสำหรับผู้หญิงที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

25 ธันวาคม 2560 ร่วมประชุมกับหัวหน้าโครงการวิจัยและกลุ่มสตรีบ้านน้ำใส ซึ่งเป็นการพูดคุยเพิ่มเติมข้อมูลของพื้นที่บ้านน้ำใส และร่วมกันพูดคุยหาแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งตัวแทนกลุ่มแม่เสนอปัญหาเรื่องเยาวชนมุสลิมะห์ เพราะเป็นปัญหาในมูมมิดแต่เป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งทุกคนเห็นด้วย

21 มีนาคม 2561 ลงพื้นที่ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มาเยี่ยมเยือนและให้ข้อเสนอแนะโครงการวิจัย “การสำรวจความสุขของชุมชนพหุวัฒนธรรมในทัศนะของประชาชนใน

ชุมชน ศึกษากรณี ชุมชนพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ณ ต.ลูโบะยิไร อ.มายอ จ. ปัตตานี ในโอกาสนี้มีอาจารย์ปิยะวัติ บุญหลง และอาจารย์เลิศชาย ศิริชัย ลงพื้นที่โครงการสังเคราะห์ ความสุข เพื่อช่วยดูแลและให้คำแนะนำในการพัฒนางานต่อเพราะสถานการณ์ต่างๆมีความซับซ้อนมาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อยอดจาก โครงการสำรวจ “ความสุข” วันที่ 22 มีนาคม 2561 โหนดจึงขอเข้าร่วมรับฟังและปรึกษางานกับ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งทำได้แนวทางการก้าวต่อไปของโหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรมที่จะทำให้งานมี พลังมากขึ้น คือ การทำงานเชิงเครือข่าย ประเด็นนี้จึงเป็นแนวทางที่สำคัญของการขยับงานต่อไป เพื่อให้โครงการเกิด OUTPUT OUTCOME และ IMPACT ให้ได้

21 กุมภาพันธ์ 2561 ร่วมรับฟังการในเวทีการรายงานผลการศึกษาโครงการความสุข ณ ห้อง มะปราง คณะมนุษยศาสตร์ มอ.ปัตตานี ในเวทีครั้งนี้ทำให้ได้แนวคิดและแนวทางในการพัฒนางาน ของโหนดในก้าวต่อไป และได้เรียนรู้กรอบการสังเคราะห์โครงการที่มีความชัดเจน เข้าใจได้อย่างง่าย ซึ่งนำเสนอโดย ดร.เลิศชาย ศิริชัย ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะอย่างละเอียด แยกการวิเคราะห์ชัดเจน เป็นยุคต่าง ๆ ทำให้สภาพปัญหาอย่างเป็นองค์รวมและข้อเสนอที่นำไปสู่การแก้ปัญหาสามจังหวัดด้วย กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อไป สำคัญและข้อคิดนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น

- การแก้ปัญหา ต้องเข้าใจสภาพการณ์ของสังคมที่เป็นอยู่ว่าเป็นอย่างไร เช่น เราอยู่ในยุค เหตุการณ์ความรุนแรง ซึ่งแต่ละชุมชนมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน
- การแก้ปัญหาและการให้งานวิจัยเข้าถึงในกลุ่มนั้น ๆ แตกต่างกันด้วย ตามความรุนแรงของ ชุมชนที่มีความรุนแรงมาก รุนแรงปานกลาง รุนแรงน้อย
- โหนดมีความเห็นด้วยอย่างมากที่จะต้องมีการแก้ปัญหาเยาวชน โดยการสนับสนุนกลุ่ม เยาวชนในลักษณะการจินตนาการถึงอนาคต ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการสร้างการเรียนรู้ ค่อยๆสะสมให้เยาวชนเป็นคนที่มีคิดเป็น และมีความหวังหรือจินตนาการ อันเป็นวิธีการ หนึ่งให้ปัญหาเยาวชนคิดหาสפתลดลง
- การแก้ปัญหาเยาวชนคิดหาสפת ด้วยการส่งเสริมอาชีพ อันเป็นการแก้ปัญหา 3 จชต. โดยการเอาคนมาสร้างความเข้มแข็ง ไม่ใช่ไปลดเงื่อนไข
- การแก้ปัญหา 3 จชต. มีข้อเสนอให้มีการสร้างหน่วยงานใหญ่ มีระบบบริหารจัดการ มี ชาวบ้านมาทำงาน เช่น การทำกลุ่มศิลปะชีพ เป็นต้น
- ต้องเอาผลการวิจัยไปสู่การเคลื่อนไหวให้ได้

- ต้องทำให้การบิดาตัดต่ออัลลอฮ์ หรือการเคารพภักดีต่อพระเจ้า ให้เป็นพื้นที่สาธารณะ เพราะหากคนเราไม่เกรงกลัวต่ออัลลอฮ์ เขาสามารถทำชั่วไปทุกอย่าง

นอกจากนี้ผลการประชุม ตัวแทนชุมชน ตัวแทน สกว.ภาค ที่เข้าร่วมมีข้อเสนอว่าควรดำเนินการต่อ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเด็ก เยาวชนและสตรี และได้รับคำแนะนำว่า ส่วนของเอกสารรายงานให้ทำการแก้ไข ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงฯ และเสนอ สกว.ภาคได้เลย

3. สนับสนุนเชิงพื้นที่และข้อมูลกับโครงการการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ชุมชน โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาจากล่างสู่บน

17-19 ตุลาคม 2560 ร่วมประชุมในเวทีคืบข้อมูลจากการลงพื้นที่“โครงการการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ชุมชนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาจากล่างสู่บน” ณ ห้องประชุม TK convention ชั้น 5 โรงแรม TK PALACE HOTEL AND CONVENTION ทั้งนี้สืบเนื่องจากศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ และทีมสังเคราะห์“โครงการการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ชุมชนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาจากล่างสู่บน” ภายใต้ทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ได้ลงพื้นที่เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดยะลา 3 โครงการ คือ 1) โครงการรูปแบบการสอนกีรออาตีที่เหมาะสมสำหรับผู้ปกครองตำบลระเว้ง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี 2) โครงการวิจัย การส่งเสริมการอ่านอัลกรุอานโดยใช้ระบบกีรออาตีของศูนย์และโรงเรียนสอนอัล-กรุอาน จังหวัดปัตตานี 3) โครงการรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอาหรับสำหรับนักเรียนชั้นชานาวิยของโรงเรียนสตรีอิสลามวิทยามูลนิธิ อ.เมืองยะลา จ.ยะลา ระยะที่ 1 และได้จัดเวทีคืบข้อมูลจากการลงพื้นที่ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการดำเนิน โครงการวิจัยท้องถิ่นซึ่งไหนคได้มีโอกาสในการเข้าร่วมในครั้งนี้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นการดำเนินงานเพิ่มเติมร่วมกันระหว่างทีมสังเคราะห์กับทีมวิจัยในพื้นที่ จังหวัดยะลาเพื่อให้ได้ผลการสังเคราะห์ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีกระบวนการนำเสนอในวันที่ 18 ตุลาคม 2560 หลังจากกล่าวต้อนรับและเปิดเวทีการนำเสนอการคืบข้อมูล โดยศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ และ คณะ แล้ว ทีมสังเคราะห์นำเสนอการคืบข้อมูลจากการลงพื้นที่สังเคราะห์เป็นกลุ่มๆ แบ่งเป็นกลุ่มการศึกษาระดับปฐมวัยและ ทวิภาษา กลุ่มการศึกษาระดับ ประถมศึกษาและภาษาเพื่อศาสนา กลุ่มการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอาชีววะ กลุ่มการศึกษาระดับอุดมศึกษา และการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย หลังการนำเสนอแต่ละกลุ่มเสร็จ จะเปิดเวทีให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมผู้ประสานงานเครือข่ายภูมิภาค (node) ทุกภูมิภาคกับทีมสังเคราะห์

๑ (Post-it notes activities) หลังเสร็จแลกเปลี่ยนทางทีมมีการสรุปการค้นข้อมูลของทุกภูมิภาค วันที่ 19 ตุลาคม 2560 เป็นการนำเสนอผลประมวลข้อมูลของวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2560 รับฟังการนำเสนอทิศทางการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยผู้บริหารของฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตอนท้ายประชุมมีการระดมสมองเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ต่อไป มีทีมสังเคราะห์ฯ ร่วมกันวิพากษ์โจทย์ระหว่างทีมผู้ประสานงาน เครือข่ายภูมิภาค (node) ทุกภูมิภาคกับทีมสังเคราะห์ฯ และร่วมกันกำหนดพื้นที่สำหรับการจัดเวทีเสวนาสาธารณะ ทำให้เห็นพลังของชุมชน เรื่องต่างๆที่สามารถนำไปสู่การผลักดันเชิงนโยบายได้ และควรมีการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็นการศึกษาในระบบโรงเรียนต่อไป เพื่อคุณภาพผู้เรียน ครูและระบบการศึกษาของประเทศไทย

4. สนับสนุนเชิงพื้นที่และข้อมูลให้กับ node ระนอง

เนื่องในโอกาสโหนดระนองมีการลงพื้นที่เรียนรู้การทำงานกับโหนดต่างๆในภาคใต้ ซึ่งในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างจะมีการร่วมแลกเปลี่ยนกับ 2 โหนด คือ โหนดปัตตานี และโหนดอิสลามศึกษา ดังนั้น วันที่ 22 มกราคม 2561 จึงเดินทางลงพื้นที่สังเกตการณ์และร่วมเรียนรู้ในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ กับ Node ปัตตานี ที่ขับเคลื่อนงานประเด็นเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งการลงพื้นที่มีการแลกเปลี่ยนกับนักวิจัยในพื้นที่ โครงการแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการจัดการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์น้ำของสหกรณ์สัตว์น้ำยะหริ่ง จำกัด (โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ) จังหวัดปัตตานี อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ตลอดช่วงบ่ายตั้งวงคุยในชุมชนท่องเที่ยวบางปู เป็นการพูดคุยในเรื่องของการทำงานวิจัยของ Node ปัตตานี และ Node ระนอง ในการประชุมครั้งนี้ ผอ.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาร่วมกันแลกเปลี่ยนกันด้วย ได้เรียนรู้และเห็นพลังของนักวิจัย บทบาทของผู้หญิงมีบทบาทพัฒนาศักยภาพตนเอง กลุ่ม ชุมชน จัดการข้อมูล ความรู้ของชุมชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งนักวิจัยส่วนใหญ่เป็นนักพัฒนามาก่อน และส่วนใหญ่เป็นการต่อยอดงานที่ทำอยู่แล้ว และบทบาทของพี่เลี้ยงนักวิจัยที่พยายามทำหน้าที่เปิดโอกาส กระตุ้น กระตุก ชวนคิด ชวนคุย ผ่านการตั้งคำถาม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งภายในและภายนอก ผ่านการสื่อสารหลากหลายช่องทาง อีกทั้งการวางแผนขับเคลื่อนงานผ่านกลไกสถานเศรษฐกิจชาวบ้าน ซึ่งทำให้โหนดอิสลามศึกษาได้เรียนรู้และบทเรียนในประเด็นเศรษฐกิจว่า การเคลื่อนงานด้านเศรษฐกิจมีความจำเป็นที่ต้องมีการคิดวางแผนอย่างเป็นระบบ มองทุกด้านที่เกี่ยวข้องจึงจะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาและก้าวไปได้ทั้งด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การผลิต และการตลาด ที่สำคัญคือ การบริหารจัดการกลุ่มที่ต้องเป็นระบบและการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการเพื่อชุมชนให้ได้เพราะเศรษฐกิจนี้เป็นเศรษฐกิจชุมชน

วันที่ 23 มกราคม 2561 เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนวิจัย เดิมเดิมประสบการณ์การทำงานระหว่าง NODE อิสลามศึกษาและวัฒนธรรม กับโหนดระนอง ซึ่งในช่วงเช้า โหนดอิสลามศึกษาได้พา คณะผู้ประสานงาน พี่เลี้ยงจากระนองไปลงพื้นที่เรียนรู้การทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับโครงการส่งเสริมการอ่านอัล-กรุอันโดยใช้ระบบกีรออาตี ณ ศูนย์กีรออาตี.ระแงง อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ซึ่งศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ขับเคลื่อนด้วยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นำไปสู่การสร้างความรู้ กลไกการจัดการปัญหาและการพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ตนเองเป็นหลัก ได้ขยายงานบนฐานยุทธศาสตร์และลักษณะการเคลื่อนงานเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของนักวิจัยซึ่งทั้งหมดเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม โดยเน้นการสนับสนุนให้นักวิจัยได้นำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอัลกรุอัน มาแก้ปัญหา ยกระดับความรู้ ผลักดันให้ชุมชนได้มีการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปบูรณาการกับงานและใช้ในวิถีชีวิตจริง เพื่อให้องค์ความรู้ดังกล่าวเป็นเครื่องมือสร้างพลังโครงการวิจัยให้เกิดในชุมชนเป็นสำคัญ ทำให้โหนดระนองได้เรียนรู้ความตั้งใจและการมีส่วนร่วมของชุมชน และข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนงานอย่างเด็ดเดี่ยวเพื่อชุมชน จากนั้นช่วงบ่ายได้มาร่วมกันแลกเปลี่ยนประเด็นการทำงานในบทบาทพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาโหนดกับคณะที่ปรึกษา พี่เลี้ยงโหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยฟาฏอนี โดย Node อิสลามศึกษาและวัฒนธรรมมีการกำหนดยุทธศาสตร์การเคลื่อนงานเป็นพัฒนาสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่อยู่บนฐานหลักการศึกษาอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม วิถีชีวิตมุสลิม และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การศึกษาและแผนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีกลไกแกนนำนักวิจัย ผู้นำศาสนา (โต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู) อาจารย์จากมหาวิทยาลัยฟาฏอนี เป็นที่ปรึกษา /ผู้ทรงคุณวุฒิของNode ที่ช่วยกันทำงานกระจายแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สร้างอุดมการณ์ ปลุกจิตสำนึกชุมชน ซึ่งเป็นกลไกที่ปรึกษาเป็นกลไก ที่สำคัญเป็นการทำงานคู่ขนานกับพี่เลี้ยงนักวิจัย หนุนเสริมการงานความรู้ แนวคิดสู่นักวิจัย ชุมชนวิจัย และเด็กเยาวชนในพื้นที่ โดยมีการวางบทบาทที่ชัดเจนในการหนุนเสริมกันโดยมีการประชุมกลไกที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ นำเสนอแนวทางในการพยายามช่วยเหลือกันของนักวิจัย Nodeอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุน ซึ่งกำลังทำวิจัยอยู่ปัจจุบัน ในขณะเดียวกันก็จะเห็นว่า โหนดระนองเริ่มมีการจัดตั้งกลไกพี่เลี้ยงนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อสนับสนุนโครงการวิจัยในพื้นที่โดยมีการจัดตั้งชมรมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรม ช่วยเหลือนักวิจัย และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในจังหวัดระนองซึ่งสามารถนำไปสู่การร่วมเรียนรู้กันต่อไปในอนาคต เพื่อทำให้เกิดเครือข่ายการทำงานร่วมกัน การเสริมพลังในการจัดการตนเองได้ในที่สุด

5. สนับสนุนชุมชนที่ได้รับทุนจาก สสส.ในพื้นที่โครงการวิจัย

บ้านน้ปีสกุละ เป็นชุมชนวิจัยอีกแห่งหนึ่งที่ได้รับงบประมาณจาก สสส. ในการดูแลสุขภาพในกลุ่มสตรี ดังนั้นระหว่างวันที่ 6-7 กุมภาพันธ์ 2561 โหนดอำนวยการห้องประชุมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อให้ทางกลุ่มสตรีได้อบรมเชิงปฏิบัติการนวดฝ่าเท้าให้กับกลุ่มมุสลิมะห์(สตรี) ม. 7 บ้านน้ปีสกุละ ต.เขาตูม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี จำนวน 18 คน โดยมีวิทยากรจากศูนย์แพทย์แผนไทยจากโรงพยาบาลยะรังมาให้ความรู้และฝึกปฏิบัติการนวดฝ่าเท้า ซึ่งกระบวนการอบรมวิทยากรได้ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการนวดฝ่าเท้า ข้อควรระวังและข้อห้าม จากนั้นเป็นการฝึกปฏิบัติการนวดฝ่าเท้า มีทั้งหมดจำนวน 5 ชุด 54 ท่า ประกอบด้วย การกระดุกเท้า การใช้ไม้นวด การนวดเท้าด้านใน-ด้านนอก การนวดหลังเท้า การนวดเข่า ผลการอบรมทำให้ผู้เข้าร่วมและเจ้าหน้าที่โหนดได้เรียนรู้และฝึกทักษะการนวดฝ่าเท้าเพื่อดูแลตนเองและเพื่อนได้ นอกจากนี้เป็นการเปิดสำนักงานให้ชุมชนชาวบ้านและหน่วยงานรัฐได้รู้จักศูนย์ประสานงานมากขึ้น เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีระหว่างศูนย์นวดแผนไทย โรงพยาบาลยะรังกับโหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม อันเป็นเครือข่ายหนึ่งที่เป็นที่พึงของคนในชุมชนด้านการดูแลสุขภาพที่ทุกคนต้องเกี่ยวข้องในอนาคต

6. สนับสนุนความรู้และประสบการณ์โดยการเป็นวิทยากร

สืบเนื่องจากโหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรมได้รับการประสานงานจากสำนักเศรษฐกิจ สอ.บต. ให้เป็นวิทยากรถอดบทเรียนค้นหาศักยภาพของกลุ่มเยาวชนที่จะขอรับสนับสนุนงบประมาณโครงการด้านกลุ่มอาชีพ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2561 (ช่วงเช้า) จึงได้ร่วมประชุมให้ทราบกลุ่มเป้าหมาย ความคาดหวังและกระบวนการอบรมกลุ่มเยาวชนกับฝ่ายเศรษฐกิจ สอ.บต. ณ สอ.บต. อ.เมือง จ.ยะลา มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของการฝึกอบรมร่วมกัน โดยโครงการที่สำนักเศรษฐกิจจะให้การสนับสนุนนั้นเป็นโครงการส่งเสริมเกษตรฐานราก เยาวชนสามารถเสนอโครงการในการประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นงบประมาณหรือสิ่งของ แต่สำนักเศรษฐกิจ สอ.บต.ยังไม่มีตัวประเมินศักยภาพของกลุ่มกำลังทำหลักเกณฑ์การพิจารณาของสำนัก เป็นหลักสูตรที่จะทำให้เห็นศักยภาพของกลุ่ม การรวมกลุ่ม การดำเนินงาน การบริหารจัดการและการตลาดว่าทำได้ขนาดไหน และให้เกิดความต่อเนื่อง สถานะของกลุ่ม ซึ่งเงื่อนไขคือกลุ่มต้องมีความเข้มแข็งระดับหนึ่ง สุดท้ายแล้วอยากให้เห็นเรื่องการประเมินกลุ่มมีจุดอ่อน จุดแข็ง อะไรบ้าง เป้าหมายคือ มองตัวเองให้ออก กรองโครงการให้ชัด อยากให้ออกมาเป็นหลักสูตรที่ใช้กับกลุ่มอื่นๆ ได้ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนทั้งหมด 36 คน แบ่งเป็น 6

กลุ่มอาชีพ หลังจากรับทราบเป้าหมายของการจัดอบรมและความคาดหวังของคณะจาก ศอ.บต.แล้ว โหนดจึงนำเสนอกระบวนการถอดบทเรียนที่โหนดกำหนดแนวทางไว้ซึ่งส่วนใหญ่ต้องเป็นกลุ่มที่ผ่านการทำงานมาแล้วระดับหนึ่งจึงจะสามารถถอดบทเรียนการทำงานเพื่อก้าวต่อไปได้ และเนื่องจากกลุ่มที่เข้าร่วมเป็นกลุ่มอาชีพใหม่อยู่ด้วย ทำให้ต้องมีการเพิ่มประเด็นทบทวนต้นทุนของชุมชนเพิ่มเติม หลังจากประชุม วันที่ 27-28 กุมภาพันธ์ 2561 โหนดและทีมจึงเป็นวิทยากรกระบวนการการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการประกอบอาชีพในกลุ่มเยาวชนพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน อ.เมือง จ.ยะลา โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนใน 7 กลุ่มอาชีพในพื้นที่ 3 จังหวัด ประกอบด้วยกลุ่มบุญดู สายบุรี กลุ่มปลาทับทิม อ.รือเสาะ กลุ่มเลี้ยงวัว อ.บาเจาะ กลุ่มเลี้ยงวัว จ.ยะลา กลุ่มเลี้ยงเป็ด อ.ยะหา กลุ่มทายาทเกษตรบ้านยะตะ อ.ยะหา กลุ่มออมทรัพย์โคกคูแวกตากใบ รวมทั้งสิ้น 36 คน เป้าหมายเพื่อการประเมินตนเองและพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพชุมชน โดยกระบวนการถอดได้ให้แต่ละกลุ่มทำแผนที่ชุมชนของตนเอง และวิเคราะห์ทุนของชุมชนตนเอง คือ 1.ข้อมูลเกี่ยวกับทุนมนุษย์ 2.ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางสังคม 3.ข้อมูลด้านทุนทางวัฒนธรรม 4.ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางสติปัญญา 5.ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทรัพยากรธรรมชาติ 6.ข้อมูลด้านทุนเงินตรา ลงในกระดาษสีจำนวน 5 สี และนำมาแปะที่แผนที่ของตนเอง หากทุนต่างๆ ยังไม่มีในแผนที่ก็วาดเพิ่มเติมได้ จากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอและเลือกทุนที่คิดว่าสำคัญที่สุดในแต่ละด้านมา 1 ข้อ เพื่อให้แต่ละกลุ่มนั้นเห็นต้นทุนที่มีอยู่แล้วในพื้นที่และมาเชื่อมโยงกับอาชีพที่กลุ่มคิดจะทำ ต่อมาเป็นการทำเครื่องมือโองงชีวิต การแบ่งกลุ่มทำโองงชีวิตเพื่อให้เยาวชนวิเคราะห์ทุนเงินตราให้ชัดเจน รายรับ รายจ่าย ภาวะหนี้สินที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายสิ้นเปลืองเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ สุดท้ายเป็นการเปิดเวทีให้ทุกคนสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการอบรม การอบรมครั้งนี้โหนดได้นำความรู้จากการอบรมของ ดร.อุทัย ดุลยเกษม มาใช้ในการให้กลุ่มวิเคราะห์ต้นทุนของชุมชน ผลการอบรมทำให้แต่ละกลุ่มรู้ต้นทุนของแต่ละชุมชนในการพัฒนาเชิงอาชีพ เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของกลุ่มที่ต้องไปทบทวนทั้งสิ่งที่อยากทำ ต่อต้นทุนต่างๆว่ามีความพร้อมมากน้อยอย่างไร การทำแผนที่สอดคล้องกับต้นทุนที่มีอยู่เพื่อนำเสนอโครงการต่อ ศอ.บต.ต่อไป

7. สนับสนุนการเก็บข้อมูลภาคสนามกับสถาบันพระปกเกล้า ณ มอ.ปัตตานี

8 กรกฎาคม 2561 เข้าร่วมอบรมการเก็บข้อมูลภาคสนาม โครงการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 4 เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานภาคสนามได้ทราบวัตถุประสงค์ ขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูล และวิธีการใช้แบบสอบถามของโครงการ โดยกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการสำรวจคือ 1. กลุ่มผู้นำทางความคิด จำนวน 216 คน 2. กลุ่มประชาชน

ทั่วไปในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและจังหวัดสงขลาในส่วนของอำเภอ เทพา จะนะ นาทวี และสะบ้าย้อย) จำนวน 1620 คน จากนั้นโหนดได้ประสานนักวิจัยในพื้นที่เพื่อ รวบรวมข้อมูลภาคสนาม และโหนดทำหน้าที่ในการชี้แจงวิธีการเก็บข้อมูล การแก้ปัญหาระหว่างทาง ช่วยตรวจทานความเรียบร้อยของแบบสอบถามก่อนส่งผู้รับผิดชอบจนเสร็จสิ้นอย่างเรียบร้อย ซึ่งนับว่า เป็นกระบวนการร่วมมือกับเครือข่ายการทำงานในพื้นที่ 3 จชต.อีกรูปแบบหนึ่ง

8. ร่วมให้ข้อคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษ อาหรับและภาษามลายู

วันที่ 8 สิงหาคม 2561 ร่วมประชุมให้ข้อเสนอแนะโครงการวิจัยอาจารย์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ณ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ต.เขาตุม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ในโครงการพัฒนาทักษะ ทางภาษาทั้ง ภาษาอังกฤษ ภาษาอาหรับ และภาษามลายูของอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เป็นโครงการ เพื่อการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการสอนภาษา โดยมีทีมงานจากหลายสถาบัน คือ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โรงเรียนอัลกุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์ โรงเรียน สตรียะลา เหตุผลในการทำโครงการ เนื่องจากเห็นว่างานที่ทำมีค่ามากต่อการพัฒนาการศึกษาสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการเรียนรู้และดูงานการจัดการศึกษาของประเทศอินโดนีเซีย พบว่า การศึกษาประเทศไทยแตกต่างกับอินโดนีเซียมาก ประเทศไทยเด็กยึดติดกับกระเป๋ย ต่างกับประเทศ อินโดนีเซีย คิดใหม่ไม่ติดกรอบ ห้องเรียนหกเหลี่ยม แต่ละห้องมีจำนวนเด็กไม่มาก โรงเรียนไม่มี แบบเรียน/แบบฝึก ไม่มียูนิฟอร์มแต่เน้นการปกปิดร่างกาย เด็กมัธยม 5 เรียน beaus nets bats Project Learning ส่วนปัญหาการเรียนภาษาบ้านเรา คือ ครูไม่เต็มที่ในการสอน แนวทางการพัฒนา คือ คิด ใหม่ทำอะไรให้เด็กเรียนภาษาอังกฤษ อาหรับและมลายูได้ ภาษามลายู Project 3 ปี ภาษาอังกฤษ Project 1 ปี ในเรื่องนี้มีข้อเสนอแนะจากโหนด ด้วยเนื่องจากโครงการที่เสนอมາเป็นการพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษาและเป็น Project ใหญ่ จึงควรเสนอสกว.ฝ่าย 1

บทที่ 4

สรุป และวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

สรุปผลการดำเนินงานและวิเคราะห์

จากที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ได้กำหนดวัตถุประสงค์ การดำเนินงานในปี 61 เพื่อให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้กลุ่มเป้าหมายหลัก มี คุณลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์ mode สำคัญ 3 ประการ คือ 1)การเสริมพลังของ ชุมชนโดยให้กลุ่มเป้าหมายหลักมีความรู้ มีความเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่ตนนับถือ รวมทั้งมีบทบาทต่อตนเองและการพัฒนาคนในพื้นที่ เพื่อให้มีวิถีชีวิตอยู่บนหลักการอิสลาม วัฒนธรรม อิสลาม และวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี 2)การสร้างโอกาสให้คนในชุมชนบางพื้นที่ได้ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นเครื่องมือให้ชุมชนพยายายได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันที่รุ่มเร้าทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วิกฤติ ศีลธรรม ความเป็นธรรม และความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง 3.) การนำพลังศักยภาพของ ผู้นำสี่เสาหลัก (ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำธรรมชาติ)และจิตอาสา มามีส่วนร่วมในการ คิด หาทางออก และในกระบวนการวิจัยเพื่อสู่การแก้ปัญหาชุมชนอย่างแท้จริง โดยยึดหลักการทำงาน วิจัย “เข้าใจศาสนา ทำงานเป็นทีม(ยามาอะฮ) ทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นพ้องร่วมกัน” ซึ่งนับว่าเป็น เป้าหมายในระยะยาวของการเคลื่อนงานการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ 3 จชต. แลเพื่อ ให้การดำเนินงานดังกล่าวบรรลุผลในระหว่างปี Node จึงดำเนินการขับเคลื่อนงานภายใต้ภารกิจ 7 ประการ ดังนี้

1. สนับสนุนให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็น “เยาวชน” ในสถาบันการศึกษาและ ในชุมชนอย่างน้อย 5 โครงการ
2. ติดตามสนับสนุน โครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ ทั้งด้านกิจกรรม เนื้อหา และ การเงิน/บัญชีโครงการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ จำนวน 11 โครงการ
3. ติดตามโครงการล่าช้าเพื่อดำเนินการปิดให้สมบูรณ์ จำนวน 7 โครงการ
4. จัดทำชุดความรู้เล่มเล็ก และ VCD จำนวน 3 เรื่อง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จาก งานวิจัยเรื่องกิริอฮาดีให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่าง แท้จริง

5. พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ นักวิจัย พี่เลี้ยงโครงการ โดยการเข้ารับการอบรมในเรื่องต่าง ๆ
6. ภารกิจอื่น ๆ ตามที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมอบหมาย
7. ภารกิจเพิ่มเติม คือ การเรียนรู้ การสนับสนุนและประสานเครือข่าย สกว. และหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ 3 จชต.

จากภารกิจที่ข้างต้น บทบาท Node จึงดำเนินการในทุกภารกิจ โดยในช่วงแรกของปีงบประมาณ บทบาท Node เร่งดำเนินงานในภารกิจที่พิจารณาแล้วเห็นว่ามีสำคัญก่อนเพื่อช่วงชิงโอกาสทางการเงินและกำลังคนทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนวิจัยในพื้นที่ จากนั้นในช่วงที่ 2 จึงดำเนินงานในภารกิจอื่นๆ ตามลำดับและทำให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยสรุปผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ผลตามภารกิจโหนดโดยสรุป ดังนี้

1. ภารกิจด้านการสนับสนุนให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็น “เยาวชน” ในสถาบันการศึกษา

จากการดำเนินงานการสนับสนุนให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประจำปี 2561 โหนดสามารถสรุปกระบวนการพัฒนาโครงการใหม่เพื่อท้องถิ่นแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. การพัฒนาโครงการวิจัยที่ต่อเนื่องจากการพัฒนาโครงการวิจัยในช่วงปีที่ผ่านมา
2. การพัฒนาโครงการใหม่ ตามแผนงานของโหนดในปี 61

โดยการพัฒนาโครงการวิจัยที่ต่อเนื่องจากการพัฒนาโครงการวิจัยในช่วงปีที่ผ่านมา เป็นกระบวนการสนับสนุนที่โหนดให้น้ำหนักในช่วงแรกของการทำงาน เป็นกระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยที่มีความพร้อมและมีเอกสารเชิงหลักการสมบูรณ์แล้ว ซึ่งมีจำนวน 3 โครงการ คือ โครงการเยาวชนโสรัง โครงการเยาวชนนิปีสุกและ และโครงการฟื้นฟูลำห้วยคาโตะ จึงได้จัดประชุมนักวิจัยเพื่อร่วมกันปรับปรุงเอกสารข้อเสนอโครงการตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิงานเอกสารเชิงหลักการมีความสมบูรณ์และนำไปสู่การขึ้นสัญญาได้ในเวลาต่อมา

สำหรับการพัฒนาโครงการใหม่ ตามแผนงานของโหนดในปี 61 โหนดใช้วิธีการทั้งการลงพื้นที่เพื่อสืบเสาะพื้นที่ชุมชนที่ควรจะต้องเข้ามาสู่การวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเข้าร่วมรับฟังสถานการณ์ปัญหาของชุมชนและกลุ่มต่างๆ ที่จัดประชุมและเชิญโหนดเข้าร่วมเพื่อสังเกตการณ์และให้ข้อคิดเห็น รู้จักชุมชน รู้จักกลุ่มคนเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานวิจัยในอนาคต ประกอบด้วยการลงพื้นที่สังเกตและสร้างความเข้าใจในกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ตะโละหะลอ อ.รามัน การประชุมกับชมรมตาดีกาอุโบะยิไร และชมรมอิหม่าม ต.อุโบะยิไร และวิธีการที่สำคัญ คือ การใช้กระบวนการจัดเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นในประเด็นที่เป็นยุทธศาสตร์โหนดนั้นคือ “การเสวนาปัญหาเยาวชน” ผลการประชุมทำให้ได้ทราบข้อมูลสำคัญที่เป็นสถานการณ์ปัญหาเยาวชนปัจจุบัน ความพยายามในการแก้ปัญหาของชุมชนและในต่างประเทศในการแก้ปัญหาเยาวชน จนได้ทิศทางการดำเนินงานในประเด็นการพัฒนาโจทย์เยาวชนตามข้อเสนอของชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเข้าใจ มองเห็นคุณค่าของศาสนาและวัฒนธรรมที่ตนนับถือ รวมทั้งมีวิถีชีวิตอยู่บนหลักการอิสลาม วัฒนธรรมอิสลาม และวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี ซึ่งนำไปสู่การสร้างความพร้อมและตระหนักร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยและโครงการวิจัยในพื้นที่ จากนั้นร่วมกับผู้เกี่ยวข้องพัฒนาโครงการวิจัย และทำให้สามารถขึ้นสัญญาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ในช่วงปี 61 จำนวน 5 โครงการวิจัย

ดังนั้น หากวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน จะพบว่า บทเรียนการพัฒนาโครงการ โดยรวมในช่วงต้นปี(ไตรมาส 1-2) โหนดเน้นภารกิจเร่งการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยที่มีประเด็นโจทย์วิจัยและมีเอกสารเชิงหลักการแล้ว ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา จำนวน 5 โครงการวิจัย และไตรมาส 2-4 เป็นการค้นหาพื้นที่วิจัยใหม่และประเด็นตามยุทธศาสตร์ด้านเยาวชน โดยกระบวนการจัดเวทีเสวนาเพื่อร่วมระดมปัญหาและสถานการณ์เยาวชนในพื้นที่ปัจจุบันในขณะเดียวกันได้เปิดเวทีให้พื้นที่ใหม่ได้เรียนรู้และเข้าใจการพัฒนาชุมชนและการแก้ปัญหาชุมชนด้วยรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้มีชุมชนสนใจกว่าสิบชุมชน และนำมาสู่การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยใหม่เพิ่มเติมจำนวน 6 โครงการวิจัย รวมทั้งสิ้น 11 โครงการวิจัย และอนุมัติสัญญาในช่วงปี 61 จำนวน 10 โครงการวิจัย ซึ่งนับว่า โหนดสามารถขึ้นโครงการได้มากและเป็นผลสำเร็จจากความพยายามในการทำงานที่ผ่านมา (อัลฮัมดุลิลลาฮ)

และพบว่า การจัดเวทีพัฒนาโครงการร่วมกันหลากหลายพื้นที่ทำให้ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลจากหลากหลายมุมมองและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำให้การพัฒนาโครงการเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่การปรับเปลี่ยนโจทย์วิจัยหลายครั้งตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ บางพื้นที่กลับทำให้โจทย์ที่มาจากความคิดความต้องการของชุมชนที่แท้จริงหายไป และลดระดับความน่าสนใจของนักวิจัยและชุมชนไปในทันที อีกทั้งทำให้บางพื้นที่โครงการวิจัยที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำให้มีการปรับเปลี่ยนทั้งโจทย์และกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด แล้วตั้งโจทย์ใหม่ทำให้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนจนมีการขอยุติโครงการในที่สุด นับว่าน่าเสียดายยิ่งนัก ดังนั้น node จึงเห็นว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นควรยึดมั่นในความเป็นโจทย์ชุมชนเป็นหลัก เพราะชุมชนร่วมกับโหนดได้ร่วมกันประเมินสถานการณ์พื้นที่ รวมทั้งประสบการณ์ของนักวิจัยแล้วว่า ในบางพื้นที่วิจัย สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นควรต้องค่อยๆ ให้ชุมชนเรียนรู้การแก้ปัญหาจากเรื่องเล็กๆ ก่อนนำไปสู่การดำเนินงานวิจัยที่เป็นโจทย์ใหญ่และสลับซับซ้อนขึ้น เพราะการให้โอกาสคนเล็กคนน้อยเพื่อลุกขึ้นมาแก้ปัญหาชุมชนย่อมสำคัญยิ่งกว่าโจทย์วิจัย

2. การกิจด้านการติดตามโครงการวิจัย มีการติดตามโครงการวิจัยจำนวน 57 โครงการ โดยสรุปในจำนวนนี้เป็นโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ในช่วงปี 61 จำนวน 13 โครงการ แบ่งสถานะโครงการปกติ 5 โครงการ และอยู่ในสถานะล่าช้า จำนวน 8 โครงการวิจัย บทบาทไหนคต่อเรื่องนี้ โหนดมีการหนุนเสริมที่เหมือนและแตกต่างกันในแต่ละระดับโครงการขึ้นอยู่กับสถานภาพโครงการแต่ละโครงการ และพบว่า โหนดแบ่งระดับการติดตามโครงการวิจัยตามความสำคัญและความเร่งด่วน เป็นแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1. การติดตามโครงการวิจัยที่มีความเร่งด่วนที่จะต้องมีการปิดโครงการ 2. การติดตามโครงการวิจัยที่อยู่ในสถานะปกติ 3. การติดตามโครงการวิจัยในลักษณะเชิงประเด็นและกลุ่มรวม วิธีการทั้งหมดนำไปสู่การสร้างพลังนักวิจัยและชุมชนโดยทั้งสิ้น และ ด้านการดำเนินงานในเชิงปริมาณ จะพบว่า การติดตามโครงการวิจัยในปี 61 นำไปสู่การปิดโครงการได้ทั้งหมดจำนวน 8 โครงการวิจัย

ผลการติดตามโครงการวิจัยที่มีความเร่งด่วนที่จะต้องมีการปิดโครงการ ซึ่งมีทั้งหมด 7 โครงการ โดยโครงการทั้งหมดอยู่ช่วงการสรุป เรียบเรียงเนื้อหา รายงานวิจัย การสรุปการเงิน ดังนั้นการวางแผนการทำงานของโหนดแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกเน้นสนับสนุนโครงการวิจัยที่อยู่ในพื้นที่ที่จะขึ้นโจทย์วิจัยใหม่ เป็นพื้นที่ต่อยอดโครงการวิจัยก่อน ประกอบด้วย 2 พื้นที่ คือ พื้นที่กาละ อ.สาขบุรี และพื้นที่บ้านปลาหมอ จ.ปัตตานี โดยได้สนับสนุนทั้งด้านเนื้อหา กระบวนการและการเงิน จนมีความเรียบร้อยสามารถจัดส่ง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ในที่สุด และทำให้ในพื้นที่ทั้งสองแห่งสามารถพัฒนาโครงการวิจัยได้ในระยะเวลาที่กำหนดได้ นอกจากนี้โหนดยังได้สนับสนุนโครงการอื่นๆที่อยู่ในสถานะล่าช้า โดยการลงพื้นที่รายโครงการ ร่วมถอดบทเรียน ตรวจสอบเนื้อหา และช่วยเรียบเรียงเนื้อหา รายงานวิจัย หนุนเสริมด้านตรวจทานการเงินและสรุปการเงิน นำไปสู่การปิดโครงการทั้งหมดจำนวน 8 โครงการวิจัย ประกอบด้วย RDG57S0004 RDG57S0006 RDG57S0008 RDG57S0010 PUG59S0001 RDG59S0019 RDG59S0021 และ RDG59S0022

และพบว่า การติดตามโครงการที่อยู่ในสถานะปกติ จะเป็นการติดตามให้รู้ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงของโครงการวิจัย รวมทั้งการหนุนเสริมให้นักวิจัยเข้าใจกระบวนการจัดเวทีระดมความคิด และได้สังเกตการจัดประชุมของนักวิจัยเพื่อช่วยฝึกนักวิจัยได้ในพื้นที่ระหว่างการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีหลายลักษณะ ทั้งการลงพื้นที่ร่วมกิจกรรม การติดตามผ่านไลน์กลุ่ม การติดตามทางโทรศัพท์ และการจัดเวทีเพื่อมาร่วมกันเตรียมพร้อมนักวิจัย ส่วนการติดตามโครงการล่าช้ามีความจำเป็นต้องมีการลงไปถอดบทเรียนและองค์ความรู้ตามประเด็นที่เตรียมไว้ในรายโครงการ จะทำให้การ

ทำรายงานมีความรวดเร็วขึ้น แม้ว่าโครงการเหล่านั้นนักวิจัยจะมีความรู้หรือประสบการณ์แล้วก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจาก งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีความแตกต่างกับวิจัยเชิงวิชาการนั่นเอง ส่วนการติดตามทางการเงินมีความสำคัญยิ่งที่จะต้องลงตรวจสอบรายโครงการ และสรุปร่วมกันกับนักวิจัยเพื่อความถูกต้อง และโปร่งใสของเอกสารทางการเงิน เพื่อสนับสนุนทางด้านการเงินแก่นักวิจัย เพื่อให้ นักวิจัยสามารถสรุป ตรวจสอบและรายงานผลการปฏิบัติงานและการส่งยังสกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้

การติดตามอีกลักษณะ คือ การใช้วิธีการจัดประชุมเชิงประเด็น โดยเฉพาะเรื่องของเยาวชน ก็ ีรืออาติ และของมัสยิด เพื่อให้ นักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องรวมทั้งชุมชนใหม่ที่สนใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้มีโอกาสเรียนรู้งานวิจัยของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็นเยาวชน การศึกษาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางการขับเคลื่อนงานในประเด็นนั้นๆในปีต่อไป เช่น ในช่วงไตรมาสแรกของการดำเนินงานโหนด ได้จัดเวทีเสวนาในประเด็นกิริออาติ ทำให้ทุกคนได้ทราบบทเรียนของแต่ละพื้นที่รวมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหาที่สามารถจัดการในทันทีและควรดำเนินงานต่อไป ที่สำคัญนำไปสู่การร่วมคิด ร่วมออกแบบ และร่วมดำเนินการในการจัดทำ วิชิตี เพื่อการเผยแพร่ได้สำเร็จ ครั้งที่ 2 จัดเวทีเสวนาประเด็น เยาวชน ซึ่งนอกจากได้ร่วมกันเรียนรู้สถานการณ์ปัญหาและแนวทางแก้ไข บางประการแล้ว ผลการเสวนายังได้นำไปสู่การพัฒนาโครงการวิจัยในกลุ่มโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามร่วมกับชุมชนในพื้นที่ต่างๆ รวมจำนวน 6 พื้นที่ชุมชน การหนุนเสริมอีกลักษณะ คือ บทบาทโหนดได้ช่วยประสานงานงานกลุ่มเครือข่ายที่นักวิจัยต้องไปสัมพันธ์ด้วย และการช่วยในการสืบค้นข้อมูลในเรื่องที่นักวิจัยต้องใช้ เช่น ทำการศึกษาของจริงและรวบรวมตัวอย่างระเบียบกองทุน เพื่อให้ นักวิจัยเป็นข้อมูลประกอบการประชุมยกร่างระเบียบกองทุนของโครงการวิจัยกองทุนบาสีซิน

นอกจากนี้ จากการจัดเวทีเครือข่ายนักวิจัยของโหนดอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ทำให้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ 3 จชต.มีทั้งกลุ่มเยาวชน กลุ่มการศึกษา กลุ่มกิริออาติและคาติกา กลุ่มมัสยิด แต่ละประเด็นสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับชั้นชุมชนชั้นพื้นที่มากที่สุด และมีประเด็นกิริออาติที่เข้าถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับชั้นนโยบายท้องถิ่น นอกจากนี้ พบว่า แนวทางการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคนในพื้นที่ 3 จชต.มีความจำเป็นต้องมีหลายระดับ ทั้งการวิจัยพื้นฐานเพื่อแก้ปัญหาให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะเรื่องเยาวชนที่มีปัญหามากมายในสังคมปัจจุบัน ด้านการศึกษาเห็นแนวทางการวิจัยที่ต้องมุ่งไปสู่การศึกษาสู่อาเซียน และภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้านกิริออาติที่ต้องมีการวิจัยเพื่อการพึ่งตนเองได้ การศึกษาคาติกาที่ต้องบูรณาการอัลกุรอานและภาษาอาหรับ ด้านมัสยิดที่ต้องมีการวิจัยเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างประสบการณ์

กับผู้นำ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การวางแผนและการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในปีต่อไป ด้วยเหตุนี้ เวทีเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นประจำปีสำหรับการรวมพลนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีความจำเป็นอย่างมากต่อการสร้างพลังนักวิจัยและการมองทิศทางในอนาคตสำหรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

3. การกิจด้านงานเผยแพร่ จะพบว่า โหนดให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการการจัดทำชุดความรู้เรื่องกิริอาติในรูปแบบ VCD เพื่อเผยแพร่อย่างเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนงานตามยุทธศาสตร์การเผยแพร่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่สังคม ตามภารกิจของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม ศูนย์ประสานงานจึงเน้นการหาช่องทางในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์โครงการด้านการเผยแพร่ที่สำคัญโดยเฉพาะได้ประสานงานกับ ศอ.บต.และขอสนับสนุนงบประมาณจากโครงการขอรับเงินอุดหนุนภาคประชาสังคม เพื่อดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ในโครงการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา จชต. งบกลางประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 และเสนอโครงการ “VCD แกะรอยการจัดการปัญหาการจัดการเรียนการสอนอัลกุรอานระบบกิริอาติและการบริหารจัดการศูนย์กิริอาติที่ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้และเผยแพร่สู่สังคมสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้” หลังจากโครงการอนุมัติ ศูนย์ประสานงานจึงจัดประชุมแกนนำและหัวหน้าโครงการวิจัยที่ทำในเรื่องกิริอาติของจังหวัดปัตตานีมาร่วมรับทราบและรับฟังข้อเสนอแนะ ทุกคนเห็นว่าโครงการมีความสำคัญจึงมีการร่วมกันคิด วางแผน ให้ข้อมูลในรูปแบบการจัดเวทีถอดบทเรียน ร่วมเขียนบทในการจัดทำวีซีดีร่วมกัน และนัดลงพื้นที่ถ่ายทำจนแล้วเสร็จ โดยใช้ระยะเวลาโครงการ 4 เดือน กระบวนการดำเนินงานทั้งหมดใช้รูปแบบการดำเนินงานวิจัยอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ผลการดำเนินงาน ทำให้ได้ VCD นำเสนอเพื่อแก้ปัญหการจัดการเรียนการสอนอัลกุรอานระบบกิริอาติและการบริหารจัดการศูนย์กิริอาติได้จำนวน 3 เรื่อง นอกจากนี้ เพื่อให้บรรลุผลด้านแผนการเผยแพร่ผลงานวิจัยให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนางานด้านการสื่อสารสาธารณะ เผยแพร่ผลงานวิจัยในอนาคต ศูนย์ประสานงานยังได้เข้าร่วมพัฒนาศักยภาพคนทำงานร่วมกับนักวิจัยในด้านเทคนิคการเขียน ถ่ายภาพ และสร้างหนังสือ ผลจากการเข้าร่วมอบรมทำให้เจ้าหน้าที่โหนดได้พัฒนาศักยภาพเรื่องงานเขียน ถ่ายภาพ และทำสารคดีสั้นด้วยโทรศัพท์มือถือเพื่อนำมาต่อยอดกับงานของศูนย์ประสานงานได้

4. การกิจด้านการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ พบว่า โหนดได้มีโอกาสเข้าร่วมพัฒนาศักยภาพคนทำงานกับ ศ.ดร.อุทัย ดุลยเกษม อย่างต่อเนื่องและในเรื่องต่าง ๆ ประกอบด้วย อบรมถอดบทเรียน

ทิศทางการดำเนินงานปี 2561 และแผนการหนุนผู้ปฏิบัติงาน การเรียนรู้ การวิเคราะห์ การประเมินและการจัดการความเสี่ยง อบรมการพัฒนาโครงการวิจัย การวิเคราะห์ชุมชน การเขียนรายงานวิจัย การถอดบทเรียนคนทำงาน โดยทุกเรื่องมีความสำคัญและสามารถนำไปปรับใช้ในงานได้ทันที เช่น เรื่องการวิเคราะห์ความเสี่ยง ซึ่งเป็นประเด็นที่ทำให้โหนดได้ข้อคิดในการบริหารงานมากที่สุด เพราะต้องวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่างๆที่อาจทำให้โครงการและงานไม่สำเร็จได้ แล้วนำมาแผนงานตามขั้นตอนและปฏิทินงาน ซึ่งประเด็นนี้ควรมีการวิเคราะห์ทุกๆ 3 หรือ 6 เดือน จะทำให้ปัญหาต่างๆลดลงได้มาก

ความรู้จากฝึกอบรมด้านการเขียนรายงานโครงการวิจัย โหนดนำมาปรับกับการเขียนของโครงการในพื้นที่โดยเฉพาะบทที่ 2 กระบวนการวิจัย และบทวิเคราะห์ผลการวิจัย ที่สำคัญได้เรียนรู้ว่าการเขียนรายงานวิจัยที่ดีจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมาจากโจทย์วิจัยที่ดีด้วยเช่นกัน นอกจากนี้โหนดได้นำความรู้เรื่องการวิเคราะห์ชุมชนมาปรับใช้กับการอบรมให้กับกลุ่มอาชีพต่างๆซึ่งจัดโดย ศอ.บต.

บทเรียนจากการอบรมทั้งหมด โหนดสามารถสรุปผล คือ

1.แนวทางการพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน(Node) เพื่อช่วยให้การสนับสนุน การพัฒนาโครงการวิจัย การทำวิจัย การติดตามการทำงานวิจัย ฯลฯ ให้มีปัญหาน้อยลง โหนดมีข้อเสนอ คือ

- การทำหน้าที่ในบทบาทโหนด ในฐานะที่เป็นพี่เลี้ยง เป็นที่ปรึกษาชาวบ้านในด้านงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นในพื้นที่หมู่บ้านที่มีทั้งพื้นที่สีเขียว สีเหลือง สีแดง เชื่อว่าทุกพื้นที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถเข้าไปดำเนินการได้ ดังนั้น ชุมชนที่ชาวบ้านเปิดรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาชุมชนและการทำงานของ โหนด (หมายถึง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้วย) ซึ่งงานวิจัยนี้ โหนดมีความตั้งใจมากที่จะให้ งานของสกว.ฝ่ายมท้องถิ่นเป็น “เครื่องมือให้โอกาสชุมชน” ให้ “รวมกลุ่มได้” เพื่อ “ช่วยเหลือคนในชุมชน” โดยการมาร่วมทำวิจัย “เพื่อแก้ปัญหาชุมชน” ซึ่งจากประสบการณ์จะพบระหว่างการทำวิจัยและปลายทางของงานวิจัย คือ “พลังชุมชน” ในการจัดการกับปัญหานั้นๆ ได้

-แนวทางการพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน(Node) ควรทำอะไรบ้างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนทำงาน จึงเห็นว่า ที่ผ่านมารอบรมทำให้คนทำงานมีความรู้ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานมาก (แม้ว่าเมื่อนำไปใช้ในสนามการทำงานจริงมีปัญหา เช่น ตามที่ปรากฏในเอกสารในเวทีการพิจารณาโครงการที่ผ่านมาก็ตาม) ซึ่งต้องขอขอบคุณอาจารย์อุทัย คลยเกษม เป็นอย่างสูง มาโอกาสนี้ ด้วย และด้วยความตั้งใจของโหนด เชื่อว่า การพัฒนาศักยภาพคนทำงานควรทำต่อไปอย่างต่อเนื่อง แต่ควรมีรูปแบบที่หลากหลายๆ จะช่วยให้คนทำงานมีปัญหาน้อยลงได้ ดังนี้

1. การมีเวทีของการแลกเปลี่ยนแนวทางการทำงานด้านการพัฒนาโครงการ การทำวิจัย การติดตาม ฯลฯ ระหว่างโหนดภาคใดด้วยกัน และแลกเปลี่ยนกับโหนดภาคอื่นๆ ที่มีประสบการณ์ตรงจะทำให้คนทำงานเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่จริงของตนเองได้

2. นอกจากการอบรมเรื่องต่างๆที่ผ่านมาแล้ว ควรมีการพัฒนาศักยภาพในหลายๆมิติที่ไปสัมพันธ์กับงาน เกี่ยวข้องกับ “คน” เกี่ยวข้องกับ “พื้นที่” เกี่ยวข้องกับ “ปัญหาชุมชน” จึงเห็นควรให้คนทำงานมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลากหลายเรื่องที่เป็นพลวัตร่วมกัน ทั้งด้าน จิตวิทยา (รู้จักคน) การใกล้เคียงความขัดแย้งในชุมชน การตัดต่อวิดีโอ (เผยแพร่ผลงานวิจัย) การเขียนงานสู่ผู้ใช้ประโยชน์ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์งาน เป็นต้น

3. บทเรียนในอดีต ปัจจัยความสำเร็จมาจากการสร้างแรงบันดาลใจคนทำงาน เพราะคนทำงานต้องสัมพันธ์กับ “คน” ซึ่งมีแนวคิด ทักษะคติ บริบทพื้นที่ สถานการณ์แวดล้อมที่แตกต่างกันล้วนเป็นปัจจัยเงื่อนไขในการทำงานยากง่ายของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันมากด้วย ดังนั้น เรื่อง การสร้างแรงบันดาลใจคนทำงาน และการสร้างแรงบันดาลใจคนชุมชน จึงมีความสำคัญในพัฒนาศักยภาพคนทำงานในระยะต่อไปเช่นกัน

2. รูปแบบการพัฒนาคนทำงาน ที่ดีที่สุด(กับคนทำงาน) โหนดเสนอ ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาคนทำงาน ที่ดีที่สุด คือ การพัฒนาคนในหลากหลายรูปแบบ เพราะความรู้และการเรียนรู้จะเกิดกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

1.รูปแบบผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน เรียนรู้เทคนิคซึ่งกันและกัน ในระหว่างคนทำงาน รวมทั้งการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านของจริงร่วมกัน จะมีผลต่อการพัฒนาคนทำงานเชิงประจักษ์มากกว่าการฟังบรรยาย เพราะจากประสบการณ์ การเข้าอบรมที่ผ่านมา แม้โหนดจะมีความพยายามในการเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอแล้วก็ตาม แต่เมื่อไปปฏิบัติงานในพื้นที่กลับพบข้อบกพร่องมากมาย บางเรื่องโหนดต้องอาศัยการสอบถามและเรียนรู้จากเครือข่ายโหนดด้วยกัน จึงจะสามารถแปลงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้น หากจะให้เกิดผลจริง ควรมีการสร้างกลไกการหนุนเสริมระหว่างโหนดร่วมกัน และมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่พร้อมปฏิบัติการจริง ย่อมมีผลมากกว่านัก

2.รูปแบบการส่งคนทำงานไปอบรมกับสถาบัน/องค์กรที่มีการจัดอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานหรือเชื่อมโยงงานได้ สามารถทำได้ทันทีและประหยัด

3.การส่งเสริมให้ คนทำงาน “อ่าน” ให้มาก โดย สกว.ฝ่ายท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนให้ โหนดสามารถเบิกค่าจัดซื้อหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนทำงานได้ จะทำให้คนทำงานมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องได้

4.การส่งเสริมทุนการศึกษาต่อในด้านการศึกษา ภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งหาก สกว.ฝ่ายวิจัย เพื่อท้องถิ่นนำไปพิจารณาและผลักดันนำไปสู่การปฏิบัติจริง คาดว่าจะเป็นประโยชน์จะสามารถ

พัฒนาศักยภาพคนทำงานได้อย่างมาก จึงขอฝากเป็นข้อเสนอแนะต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจไว้ ณ โอกาสนี้

5. งานความร่วมมือกับ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นภารกิจหนึ่งของโหนดพบว่า โหนดได้ให้ความร่วมมือและเข้าร่วมในทุกกิจกรรมที่ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เข้าร่วมในทุกกิจกรรม ทั้งหมดล้วนเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคนทำงาน การพัฒนางานควบคู่กันไป รวมทั้งการเชื่อมประสานพี่น้องในเครือข่ายคนทำงานโหนดด้วยกันให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานร่วมกัน เช่น การร่วมประชุมนำเสนอยุทธศาสตร์และแผนการทำงานของศูนย์ประสานงานประจำปี 2561 โดยมีท่านดร.อุทัย ดุลยเกษมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ การร่วมเวทีแลกเปลี่ยนและทำความเข้าใจเอกสารประกอบการขึ้นสัญญา ร่วมประชุมในเวทีถอดบทเรียนผู้ปฏิบัติงาน พี่เลี้ยงนักวิจัย ผู้ประสานงาน NODE CBR ภาคใต้ การประชุม RC เพื่อฟังนโยบายและสร้างความเข้าใจร่วมกัน สถานการณ์ทิศทางการ สกว.ในอนาคต

6. นอกจากภารกิจหลักแล้ว ภารกิจอีกประการที่เกิดขึ้น คือ การเรียนรู้ การสนับสนุนและประสานเครือข่าย สกว. และหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ 3 จชต. ประกอบด้วย เรียนรู้การทำงานเชิงพื้นที่กับโครงการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สนับสนุนเชิงพื้นที่และข้อมูลกับโครงการความสุขของชุมชนพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สนับสนุนเชิงพื้นที่และข้อมูลกับโครงการการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ชุมชนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาจากล่างสู่บน สนับสนุนเชิงพื้นที่และข้อมูลให้กับ node ระนอง สนับสนุนชุมชนที่ได้รับทุนจาก สสส.ในพื้นที่โครงการวิจัย สนับสนุนความรู้และประสบการณ์โดยการเป็นวิทยากรในการอบรมกลุ่มอาชีพ การเรียนรู้การทำงานของโหนดอันค้ำประกันในด้านการทำงานเชิงเครือข่าย

นอกจากนี้ พบว่า จากการที่โหนดเข้าไปสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ทำให้เกิดเครือข่ายคนทำงานมากขึ้น เห็นศักยภาพของเพื่อนเครือข่ายที่มีบทบาทในชุมชน ความพยายามในการแก้ปัญหาทั้งใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น งานวิจัยวิชาการ งานพัฒนา นำไปสู่การเชื่อมประสานและการพัฒนาทั้งเชิงงานวิจัยและงานพัฒนา บางพื้นที่ทำให้รับทราบปัญหารุนแรงของชุมชนที่เผชิญอยู่ คือ ปัญหายาเสพติด ปัญหาของกลุ่มชุมชนที่ไร้คนรุ่นใหม่สืบสานต่อกิจกรรมดี ๆ ของชุมชน ปัญหาการศึกษาที่ต้องการพัฒนาต่อไป ปัญหาสุขภาพ ปัญหากลุ่มอาชีพ การบริหารจัดการกลุ่มที่ขาดการมีส่วนร่วมชัดเจน เป็นต้น บางเครือข่ายโหนดจำเป็นต้องทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจเพื่อช่วยในโครงการอันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่ของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเดิม เช่น พื้นที่ลูโบะยิไร พื้นที่เขาตูม เป็นต้น การประชุมในบางเวที

ทำให้ได้โหนดได้แนวคิดและแนวทางในการพัฒนางานของโหนดในก้าวต่อไป โดยเฉพาะแนวคิดของ ดร.เลิศชาย ศิริชัย ที่ให้มุมมองการวิเคราะห์สังเคราะห์แบ่งเป็นยุคต่างๆทำให้เห็นสภาพปัญหาอย่างเป็นองค์รวมและข้อเสนอที่นำไปสู่การแก้ปัญหาสามจังหวัดด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชัดเจน เช่น ข้อเสนอที่ว่า “เราอยู่ในยุคเหตุการณ์ความรุนแรง ซึ่งแต่ละชุมชนมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน ทำให้การแก้ปัญหาและการให้งานวิจัยเข้าถึงในกลุ่มนั้นๆแตกต่างกันด้วย การแก้ปัญหาเยาวชนติดยาเสพติด อันเป็นการแก้ปัญหา 3 จชต. โดยการเอาคนมาสร้างความเข้มแข็ง ไม่ใช่ไปปลดเงื่อนไขและต้องเอาผลการวิจัยไปสู่การเคลื่อนไหวให้ได้” ซึ่งความเข้มแข็งที่สำคัญ คือ ความเข้มแข็งจากภายใน(จิตวิญญาณ ความคิด)แล้วสู่การปฏิบัติ สำคัญมากต้องทำให้การบิดคดต่ออัลลอฮ หรือการเคารพภักดีต่อพระเจ้า ให้เป็นพื้นที่สาธารณะ เพราะหากคนเราไม่เกรงกลัวต่ออัลลอฮ เขาสามารถทำชั่วไปทุกอย่าง การประชุมร่วมกันยังทำให้นำไปสู่การทบทวนงานและการวางแผนในปีต่อไป

บทเรียนและข้อเสนอแนะ

1. การทำหน้าที่ในบทบาทโหนด ในฐานะที่เป็นพี่เลี้ยง เป็นที่ปรึกษาชาวบ้านในคํานงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นในพื้นที่หมู่บ้านที่มีทั้งพื้นที่สีเขียว สีเหลือง สีแดง ใจว่าทุกพื้นที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถเข้าไปดำเนินการได้ ดังนั้น ชุมชนที่ชาวบ้านเปิดรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาชุมชนและการทำงานของ โหนด (หมายถึง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้วย) โจทย์และงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทุกโครงการที่โหนดรับผิดชอบ โหนดจึงมีความตั้งใจมากที่จะให้ งานของ สกว. ฝ่ายท้องถิ่น เป็น “เครื่องมือให้โอกาสชุมชน” ให้ “รวมกลุ่มได้” เพื่อ “ช่วยเหลือคนในชุมชน” โดยการมาร่วมทำวิจัย “เพื่อแก้ปัญหาชุมชน” ซึ่งจากประสบการณ์จะพบระหว่างการทำวิจัยและปลายทางของงานวิจัย คือ “พลังชุมชน” ในการจัดการกับปัญหานั้นๆ ได้ โจทย์วิจัยจึงควรมีความยืดหยุ่น มันก็จะเห็นมิติตความสวยงามในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเช่นกัน

2. แนวทางการพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน(Node) เห็นว่า ที่ผ่านมากการอบรมทำให้คนทำงานมีความรู้ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานมาก (แม้ว่า เมื่อนำไปใช้ในสนามการทำงานจริงมีปัญหา เช่น ตามที่ปรากฏในเอกสารในเวทีการพิจารณาโครงการที่ผ่านมาก็ตาม) ซึ่งต้องขอขอบคุณอาจารย์อุทัย ดุลยเกษม เป็นอย่างสูง มาโอกาสนี้ ด้วย และด้วยความตั้งใจของโหนด เชื่อว่า การพัฒนาศักยภาพคนทำงานควรทำต่อไปอย่างต่อเนื่อง แต่ควรมีรูปแบบที่หลากหลายๆ จะช่วยให้คนทำงานมีปัญหา น้อยลงได้ ดังนี้

- การมีเวทีของการแลกเปลี่ยนแนวทางการทำงานด้านการพัฒนาโครงการ การทำวิจัย การติดตาม ฯลฯ ระหว่างโหนดภาคได้ด้วยกัน
- การสนับสนุนให้มีการไปศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนกับโหนดภาคอื่นๆ ที่มีประสบการณ์ตรงจะทำให้คนทำงานเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่จริงของตนเองได้ เช่น การเขียนเรื่อง การทำสื่อ การรู้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความรู้ด้านกฎหมาย เป็นต้น
- นอกจากการอบรมเรื่องต่างๆที่ผ่านมาแล้ว ควรมีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่โหนดได้พัฒนาตนเองในสิ่งที่สนใจและเกี่ยวข้องกับงานในหลายๆมิติที่ไปสัมพันธ์กับงานเกี่ยวข้องกับ “คน” เกี่ยวข้องกับ “พื้นที่” เกี่ยวข้องกับ “ปัญหาชุมชน” จึงเห็นควรให้คนทำงานมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลากหลายเรื่องที่เป็นพลวัตกัน เช่น เรื่องจิตวิทยา (รู้จักคน) การไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในชุมชน การติดต่อวิดีโอ (เผยแพร่ผลงานวิจัย) การเขียนงานสู่ผู้ใช้ประโยชน์ การเขียนเรื่อง การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์งาน ความรู้ด้านกฎหมาย เป็นต้น

3. บทเรียนในอดีต ปัจจัยความสำเร็จมาจาก การสร้างแรงบันดาลใจคนทำงาน เพราะคนทำงานต้องสัมพันธ์กับ “คน” ซึ่งมีแนวคิด ทักษะคิด บริบทพื้นที่ สถานการณ์แวดล้อมที่แตกต่างกัน ล้วนเป็นปัจจัยเงื่อนไขในการทำงานยากง่ายของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันมากด้วย ดังนั้น เรื่อง การสร้างแรงบันดาลใจคนทำงาน และการสร้างแรงบันดาลใจคนชุมชน จึงมีความสำคัญในพัฒนาศักยภาพคนทำงานในระยะต่อไปเช่นกัน

4. หากยืนยันว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นเครื่องมือให้กับชาวบ้านที่เป็นคนเล็กคนน้อยอย่างได้ใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ควรหาช่องทางให้ ชาวบ้านได้ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหาให้ได้ต่อไป และ สกว.ต้องเชื่อมั่นในความรู้ชาวบ้าน เพื่อยกระดับให้ชาวบ้านได้ความรู้ในการแก้ปัญหาให้ได้ ให้สังคมลดการใช้อำนาจในการแก้ปัญหาให้ได้ สังคมจึงจะอยู่อย่างสันติสุขได้

5. สุดท้าย ผাগข้อคิด เน้นย้ำจากความคิดของ ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญหลง ที่กล่าวว่า “เวลาเห็นผลงานวิจัยจากส่วนกลางที่เป็นประโยชน์กับชุมชนจริงๆ น้อยมาก พอไม่เห็นก็มาคุยกัน ทำอย่างไรจะให้งานวิจัยมีประโยชน์กับชุมชนจริงๆ” นั้นหมายความว่า คุณค่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การเปลี่ยนแปลง

หลังการติดตามโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นทั้งหมดในช่วงปี 2561 พบว่า แต่ละโครงการสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆ เช่น

1. โครงการแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนชมรมมัสยิดคารุสสุคาบ้านรามง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ต.ปยุต อ.เมือง จ.ปัตตานี พบว่า ผลจากการดำเนินโครงการวิจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนและนักวิจัยที่สำคัญๆ เช่น ในปีที่ดำเนินงานวิจัย โต๊ะอิหม่ามได้รับการคัดเลือกเป็นอิหม่ามดีเด่นของจังหวัดปัตตานี ในส่วนการเปลี่ยนแปลงของการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วม พบว่า ทำให้กรรมการชมรม อิหม่าม กรรมการมัสยิด ผู้นำสี่เสาหลัก กรรมการหมู่บ้าน อสม. มีความเป็นหนึ่งเดียวได้ สามารถทลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนมาอย่างยาวนาน อีกทั้งทำให้เกิดกลุ่มสตรีเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการบริหารชมรมคารุสสุคารามงร่วมกับมัสยิด เกิดความร่วมมือระหว่างเยาวชนและแกนนำชุมชน ทำให้กิจกรรมของชมรมมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. โครงการแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูบึง โดยการมีส่วนร่วมของมัสยิดและชุมชน ตำบลคาโตะ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี จากการศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนของการบริหารจัดการบึงในอดีต และแนวทางการบริหารจัดการในอนาคต รวมทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรบึงให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ผลจากการดำเนินโครงการวิจัยทำให้มีการเปลี่ยนแปลงหลายเรื่อง เช่น เกิดทีมงาน เป็นคณะกรรมการ ที่ได้จากคนที่มีจิตอาสาจาก 5 มัสยิดจำนวน 25 คน เข้ามาทำงานเพื่อส่วนรวม เกิดระบบการบริหารจัดการใหม่ที่มีความแตกต่างจากอดีต มีการแบ่งการรับประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนชัดเจน ทุกคนเห็นชอบ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองได้และเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความยั่งยืน ด้านผู้นำชุมชนได้ให้ความสำคัญกับงานวิจัยและมีความสามัคคี เห็นได้จากชุมชนลงมติอนุมัติให้สนับสนุนงบประมาณการขุดลอกจากโครงการตำบลละ 5 ล้านบาทเพื่อขุดลอกและปรับพื้นที่บึงที่มีความยาว 1.7 กม.จนได้บึงพร้อมใช้ประโยชน์และฟื้นฟู หลังจากนั้นก็ได้เปิดให้มีกิจกรรมการทอดแห ณ บริเวณบึง แสดงถึงพลังของคนในชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือ สามัคคีและเข้มแข็ง ลดความขัดแย้งในชุมชนผ่านการวิจัย นอกจากนี้ยังพบว่า มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟู มาร่วมในกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน เช่น กิจกรรมการลงพื้นที่รับปลา ซึ่งชุมชนได้ดำเนินการไปแล้วจำนวน 3 รอบ โดยได้รับการสนับสนุนจากประมงอำเภอหนองจิก จ.ปัตตานี 20,000 ตัว จากจังหวัดปัตตานี จำนวน 20,000 ตัว เกิดความร่วมมือระหว่างผู้นำทุกภาคส่วน ชุมชน และผู้ว่าราชการจังหวัดมาร่วมในการฟื้นฟูพื้นที่บึงของชุมชนร่วมกัน โดยมีการปลูกต้นมะพร้าว และต้นไม้ชนิดอื่นๆที่ทุกคนมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย องค์การบริหารส่วนตำบลคาโตะอนุมัติงบประมาณในการบุกเบิกถนนสายใหม่ในบริเวณบึง ซึ่งเป็นถนนระหว่างพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ชาวบ้าน เพื่อใช้

ประโยชน์ร่วมกัน มีความยาว 150 กิโลเมตร (กรกฎาคม 2560) ทำให้จากเดิมที่สภาพเป็นป่ารก มี
วัชพืชมากมาย แต่ปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่เหมาะแก่การทำการเกษตร และในอนาคตสามารถพัฒนาเป็น
ศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

3. โครงการบทบาทกองทุนออมทรัพย์ยามาระยะกับการพัฒนารายได้ตามวิถีอิสลามสวัสดิการ
ชุมชนบ้านโคกม่วง(บ้านปลาหมอ)ที่ยั่งยืน ต.โคกม่วง อ.หนองจิก จ.ปัตตานี ซึ่งหลังดำเนินงานวิจัย
ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง โดยเฉพาะด้านการรับรู้ของชาวบ้านจากเดิมอยู่ในวงจำกัด หลัง
การวิจัยนำไปสู่การเกิดการขยายไปสู่หมู่บ้านอื่นๆที่สนใจร่วมดำเนินงานกับกองทุน มีชาวบ้านมาร่วม
เรียนรู้และสอบถามเกี่ยวกับกองทุนมากขึ้น และนำมาสู่การสมัครเป็นสมาชิกกองทุนมากขึ้น จากก่อน
วิจัยมีสมาชิก 120 คน หลังการวิจัย 168 คน การบริหารกองทุนสามารถสร้างอาชีพใหม่แก่คนใน
ชุมชนมากขึ้น เช่น มีการกู้อุปโภคบริโภคไปเปิดร้านขายของชำ กู้อุปโภคบริโภคไปเปิดร้านขายข้าวต้ม การซื้อเรือขนาดเล็ก ซื้อ
อุปกรณ์เข้าร้าน อุปกรณ์ทำการประมง อุปกรณ์ซ่อมเรือ ซื้อวัวเลี้ยงเป็นอาชีพ ซื้อรถพ่วงขายอาหาร
เช้า ขายเครื่องสำอาง เสื้อผ้าขายผ่อน เป็นต้น

4. โครงการแนวทางการพัฒนากลุ่มเยาวชนของมัสยิดโต๊ะทุวอ ให้สอดคล้องกับแนวทาง
อิสลาม ตำบลปิตุมุติ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงกับกลุ่มเยาวชนใน
พื้นที่ โดยจากการพัฒนากลุ่มเยาวชนของมัสยิดโต๊ะทุวอในลักษณะการจัดกิจกรรมออกตะวะฮ
กิจกรรมนี้ได้ทำให้เยาวชนในพื้นที่มีการกลับเนื้อกลับตัวสู่การเป็นเด็กดีของชุมชนจำนวน 3 คน คือ
นายชัน ปลาฮา นายอัสรี โต๊ะแวมะ นายรุสลี โต๊ะแวมะ และกลายเป็นแกนนำในด้านการกิจกรรมตะ
วะฮที่สามารถเชิญชวนรุ่นน้องได้ เกิดการรวมกลุ่มของเยาวชนโต๊ะทุวอ ในนามกลุ่มเยาวชนบาชะเอ
กลุ่มนี้มีบทบาทในการจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนและเป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมเยาวชนรุ่นน้องระดับ
ประถมศึกษา และมีจำนวนสมาชิกกลุ่มเยาวชนบาชะเอเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหา
เยาวชน โดย อบต.ปิตุมุติได้สร้างสนามกีฬาให้กับเยาวชน

ภาคผนวก

ตัวอย่างหนังสือเชิญและกำหนดการเวทีต่างๆที่ node

จัดกิจกรรมและเข้าร่วมประชุม

กำหนดการประชุมที่ปรึกษา

แนวทางการทำให้งานวิจัยมีพลังและการจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

วันพุธที่ 11 ตุลาคม 2560 เวลา 09.00 น.- 13.00 น.

ณ ห้องประชุมชั้น 6 อาคารเทคโนโลยีสารสนเทศสุเวต มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ต.เขาตวม

09.00 น.-09.15 น.	-เปิดพิธีพร้อมให้โอวาท โดยครอับดุลอาซิ กะดูแป
09.15 น.- 10.45 น.	-ชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม โดยผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม
	-นำเสนอผลการดำเนินงานช่วงปีที่ผ่านมาของศูนย์ ประสานงานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม
10.45 น.- 12.00 น.	-รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ “แนวทางการทำให้งานวิจัยมีพลังและการจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น”
12.30 น.	-สรุปและปิดการประชุม
-

ศธ ๐๕๑๒.๖ (๒๗๙๖.๑๐)/๖๕

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน
กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

๒๐ กันยายน ๒๕๖๐

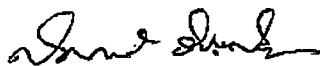
เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมเวทีคืนข้อมูล
เรียน ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการเวทีคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่ (เอกสารหมายเลข ๑)
๒. แบบตอบรับเพื่อเข้าร่วมเวทีคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่ (เอกสารหมายเลข ๒)

สืบเนื่องจากศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ และทีมสังเคราะห์ “โครงการการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ชุมชนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาจากล่างสู่บน” ภายใต้ทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ลงพื้นที่เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดยะลา ๓ โครงการ คือ ๑) โครงการรูปแบบการสอนกีรออาตีที่เหมาะสมสำหรับผู้ปกครองตำบลละแวก อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ๒) โครงการวิจัยการส่งเสริมการอ่านอัลกรุ-อ่านโดยใช้ระบบกีรออาตีของศูนย์และโรงเรียนสอนอัล-กรุอ่าน จังหวัดปัตตานี ๓) โครงการรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอาหรับสำหรับนักเรียนชั้นชานาวิยของโรงเรียนสตรีอิสลามวิทยามูลนิธิ อ.เมืองยะลา จ.ยะลา ระยะที่ ๑ และได้จัดเวทีคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการดำเนินโครงการวิจัยท้องถิ่น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นการดำเนินงานเพิ่มเติมร่วมกันระหว่างทีมสังเคราะห์กับทีมวิจัยในพื้นที่จังหวัดยะลาเพื่อให้ได้ผลการสังเคราะห์ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์

ในการนี้ จึงใคร่ขอเรียนเชิญผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดยะลาเข้าร่วมเวทีคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่ในระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุม TK convention ชั้น ๕ โรงแรม TK PALACE HOTEL AND CONVENTION

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ)
หัวหน้าโครงการ

หมายเหตุ: ในกรณีสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นางสาวชุตินา ชุมพงศ์ ผู้ประสานงาน
โทรศัพท์ : ๐๙๕-๔๒๙๖๓๑๗ e-mail: cyd.educhula@gmail.com

ศูนย์วิจัยและพัฒนาเด็กและเยาวชน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กำหนดการเวทีคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่
 “โครงการการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ชุมชน โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน
 เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาจากล่างสู่บน”

ระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ โรงแรม TK PALACE HOTEL AND CONVENTION

เวลา	รายการ
๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐	
๑๖.๐๐ - ๒๐.๐๐ น.	ผู้ประสานงานเครือข่ายภูมิภาค (node) ทั่วภูมิภาคและทีมวิจัย เดินทางเข้าพัก โรงแรม TK PALACE HOTEL AND CONVENTION
๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐	
๐๗.๐๐ - ๘.๓๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๘.๓๐ - ๙.๐๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๐๐ - ๙.๑๕ น.	กล่าวต้อนรับและเปิดเวทีการนำเสนอการคืนข้อมูล โดยศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ
๐๙.๑๕ - ๑๐.๑๕ น.	การนำเสนอการคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่โครงการกลุ่มการศึกษานอกระบบโรงเรียน
๑๐.๑๕ - ๑๐.๓๐ น.	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมผู้ประสานงานเครือข่ายภูมิภาค (node) ทั่วภูมิภาคกับทีมสังเคราะห์ฯ (Post-it notes activities)
๑๐.๓๐ - ๑๐.๔๕ น.	พักรับประทานอาหารว่าง
๑๐.๔๕ - ๑๑.๔๕ น.	การนำเสนอการคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่โครงการกลุ่มการศึกษาระดับปฐมวัย ทวิภาษา และภาษาเพื่อศาสนา
๑๑.๔๕ - ๑๒.๐๐ น.	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมผู้ประสานงานเครือข่ายภูมิภาค (node) ทั่วภูมิภาคกับทีมสังเคราะห์ฯ (Post-it notes activities)
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๐๐ น.	การนำเสนอการคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่โครงการกลุ่มการศึกษาระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
๑๔.๐๐ - ๑๔.๑๕ น.	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมผู้ประสานงานเครือข่ายภูมิภาค (node) ทั่วภูมิภาคกับทีมสังเคราะห์ฯ (Post-it notes activities)
๑๔.๑๕ - ๑๔.๓๐ น.	พักรับประทานอาหารว่าง
๑๔.๓๐ - ๑๕.๓๐ น.	การนำเสนอการคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่โครงการกลุ่มการศึกษาระดับอุดมศึกษา และอาชีวศึกษา
๑๕.๓๐ - ๑๕.๔๕ น.	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมผู้ประสานงานเครือข่ายภูมิภาค (node) ทั่วภูมิภาคกับทีมสังเคราะห์ฯ (Post-it notes activities)
๑๕.๔๕ - ๑๖.๓๐ น.	สรุปการคืนข้อมูลทุกภูมิภาค
๑๖.๓๐ - ๑๘.๐๐ น.	พักผ่อน ดมอียาคัย
๑๘.๐๐ - ๑๙.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารเย็น

เวลา	รายการ
๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐	
๐๗.๐๐ – ๘.๓๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๘.๓๐ – ๙.๐๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๐๐ – ๙.๓๐ น.	การนำเสนอผลประมวลผลข้อมูลของวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐
๐๙.๓๐ – ๙.๔๕ น.	กล่าวต้อนรับและเปิดเวทีการนำเสนอทิศทางการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยผู้บริหารของฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สกว.
๐๙.๔๕ – ๑๐.๓๐ น.	การระดมสมองเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ตามกลุ่มย่อย (รับประทานอาหารเช้าระหว่างประชุม)
๑๐.๓๐ – ๑๒.๐๐ น.	ทีมสังเคราะห์ฯ นำเสนอโจทย์วิจัยและร่วมกันวิพากษ์โจทย์ระหว่างทีมผู้ประสานงานเครือข่ายภูมิภาค (node) ทุกภูมิภาคกับทีมสังเคราะห์ฯ
๑๒.๐๐ – ๑๓.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐ – ๑๕.๓๐ น.	ร่วมกันกำหนดพื้นที่สำหรับการจัดเวทีเสวนาสาธารณะ (รับประทานอาหารเช้าระหว่างประชุม)
๑๕.๓๐ น. เป็นต้นไป	เดินทางกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ

(ร่าง)

กำหนดการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเยี่ยมเยือนและให้ข้อเสนอแนะ
โครงการวิจัย “การสำรวจความสุขของชุมชนพหุวัฒนธรรมในทัศนะของประชาชนในชุมชน
ศึกษากรณี ชุมชนพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้”
วันที่ 21 – 22 มีนาคม 2561

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อยอดจาก
โครงการสำรวจ “ความสุข” กลุ่มเป้าหมาย เด็ก เยาวชน และสตรี

21 มีนาคม 2561

- 08.00 น. ถึงสนามบินหาดใหญ่
- 08.30 น. ออกเดินทางจากสนามบินหาดใหญ่
(เครื่องดื่ม - อาหารว่าง บนรถ)
- 10.00 น. ถึงบ้านน้ำใส หมู่ที่ 5 ต.ลูโบะฮิไร อ.มายอ จ.ปัตตานี
พบปะทีมนักวิจัยมุสลิมะฮ์(สตรีมุสลิม) และนักวิจัยเยาวชน
- 11.00 น. ออกเดินทางไปจ.นราธิวาส
- 12.30 น. ถึงปอเนาะซีโปร หมู่ที่ 4 ต.โละมิตี อ.ตากใบ จ.นราธิวาส
รับประทานอาหารเที่ยง
พบปะเด็กและเยาวชน(ชาย – หญิง) เยี่ยมชมฐานเรียนรู้ด้านอาชีพ
- 14.30 น. ออกเดินทางไป จ.ปัตตานี
- 16.00 น. ถึงบ้านตันหยงเปาว์ หมู่ที่ 4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก
เยี่ยมชมวิสาหกิจชุมชนโอริงปันดัย(ชาวเล)
พบปะชาวประมงพื้นบ้าน และกลุ่มแม่บ้าน
- 18.30 น. อาหารเย็น
- 19.30 น. เข้าพักโรงแรมซีเอส ปัตตานี

22 มีนาคม 2561

- 09.00 น. ประชุมหารือการพัฒนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
1. งานวิจัยฯ “ความสุข”
- 1) กลุ่มเด็กและเยาวชน
- 2) กลุ่มสตรี
2. งานวิจัยต่อยอด/ถอดความรู้/การเชื่อมโยงเครือข่าย ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 12.00 น. พัก – รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.30 น. ประชุม(ต่อ)
- 14.00 น. สรุปผล
- 15.00 น. ปิดประชุม

หมายเหตุ กำหนดการนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

ระเบียบวาระการประชุม

ประชุมคณะทำงานวารสารปริทัศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในวันพุธที่ 11 เมษายน 2561 เวลา 9.30-16.00 น.

ณ ห้องประชุม สศส. ชั้น 2 อาคารอเนกประสงค์

เปิดการประชุมเวลา 9.30 น.

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานแจ้งให้ทราบ ความเป็นมาโครงการพัฒนาศักยภาพพื้นที่และ
คุณภาพชีวิต ประชาชน

- กิจกรรมการจัดทำวารสารปริทัศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องเพื่อหารือ

บทความประกอบวารสารการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับที่

1

ระเบียบวาระที่ 3 เพื่อพิจารณา

คัดเลือกบทความประกอบวารสารการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับที่ 1 จำนวน 10 บทความ

ปิดการประชุม เวลา 16.00 น.

ด่วนที่สุด
ที่ นร ๕๒๐๗/ว

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
ถนนสุขยางค์ จังหวัดยะลา ๙๕๐๐๐

เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญประชุมพิจารณาบทความประกอบวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (คุณศุภวศอสีเย๊ะ กาแบ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำวารสารฯ จำนวน ๑ ชุด
๒. ระเบียบวาระการประชุม จำนวน ๑ ชุด

ตามคำสั่งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ ๓๕๓/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๑ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑) ซึ่งได้ดำเนินงานร่วมกับสถาบันศึกษา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย องค์การภาคเอกชนและภาคประชาชน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากวารสารถือเป็นช่องทางรับข่าวสารและข้อมูลที่สะดวกเข้าถึงง่าย โดยวารสารจะมีส่วนประกอบของบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งบทความ งานวิจัยจะคัดเลือกจากมหาวิทยาลัย หน่วยงานอื่นๆ และบุคคลทั่วไป นั้น

ในการนี้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงขอเชิญท่านหรือมอบหมายผู้แทนเข้าร่วมการประชุมพิจารณาบทความประกอบวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในวันศุกร์ ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๙.๓๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมสำนักประสานนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อาคารอเนกประสงค์ ชั้น ๒ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๒)

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

คำสั่งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

ที่ ๘๙๓ /๒๕๖๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำวารสารบริหารศรัทธาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๙ ได้สั่งการให้ทุกกระทรวงจัดทำเอกสารและสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชนรับทราบการทำงานในแต่ละภาคส่วน ซึ่งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีการดำเนินงานตามนโยบายผ่านการจัดทำโครงการและงานวิจัยที่หลากหลาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้น โดยโครงการและงานวิจัยเหล่านี้ได้มีการจัดทำในลักษณะเชิงรุกและงานบริการ และเพื่อให้เกิดการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ทางศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีแนวคิดที่ต้องการเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในลักษณะของการจัดทำวารสารบริหารศรัทธาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นมา เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากวารสารถือเป็นช่องทางรับข่าวสารและข้อมูลที่สะดวกเข้าถึงง่าย โดยวารสารจะมีส่วนประกอบของบทความและงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งบทความ งานวิจัยจะคัดเลือกจากมหาวิทยาลัย หน่วยงานอื่นๆ และบุคคลทั่วไป นั้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการสนับสนุนการนำงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ รวมถึงเป็นช่องทางหนึ่งในการเสนอแนวคิด และการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้จะมีบทความเกี่ยวกับการดำเนินงานและข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งวารสารนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป ในการเป็นแหล่งข้อมูลทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการ “จัดทำวารสารบริหารศรัทธาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม” โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการ

๑. พลเรือตรี สมเกียรติ ผลประยูร

ประธานคณะกรรมการ

รองเลขาธิการ ศอ.บต.

๒. นายชนธิฐ แสงฟู่ม

รองประธานคณะกรรมการ

ผู้อำนวยการสำนักประสานนโยบายการพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคม (ศอ.บต.)

๓. นางสาวมัสวีณี สาและ

คณะกรรมการ

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

๔. นายปรกรณ์ ปรีชาวุฒิเดช

คณะกรรมการ

ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนยะลา

/๕.ผู้แทนสำนักงาน...

๕. ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย	คณะกรรมการ
๖. ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคม	คณะกรรมการ
๗. ผู้แทนองค์กรภาคเอกชน	คณะกรรมการ
๘. นายสุทน มานะสุวรรณ	คณะกรรมการ
ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการพัฒนาสังคม ศอ.บต.	
๙. นายดำรงค์ อินโท	เลขานุการคณะกรรมการ
เจ้าพนักงานสาธารณสุขอาวุโส ปฏิบัติหน้าที่	
หัวหน้าสำนักงานขับเคลื่อนโครงการเมืองต้นแบบ	
๑๐. นางสาวไอซิส รอดพยัคฆ์	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผน	

อำนาจหน้าที่

๑. พิจารณาบทความทางวิชาการและบทความวิจัยประกอบวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้
 ๒. ตรวจสอบและพิจารณาร่างรูปเล่มวารสาร ก่อนการตีพิมพ์
 ๓. ให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง และสามารถเบิกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบทางราชการที่เกี่ยวข้อง โดยให้เบิกจากงบประมาณของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑

(นายศุภณัฐ สิริทวีเนติ)

เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระเบียบวาระการประชุม
ประชุมคณะทำงานวารสารปริทัศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้
ในวันศุกร์ที่ 20 เมษายน 2561 เวลา 9.30-16.00 น.
ณ ห้องประชุม สศส.

เปิดการประชุมเวลา ๙.๓๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ทราบ

๑.คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานการจัดทำวารสารปริทัศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

๒.กิจกรรมการจัดทำวารสารปริทัศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องเพื่อพิจารณา

บทความประกอบวารสารการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๑๐ บทความ

ปิดการประชุม เวลา ๑๖.๐๐ น.

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๕๒๐๗/ว ๒๕๖๓

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
ถนนสุขยางค์ จังหวัดยะลา ๙๕๐๐๐

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ประชุมการจัดทำวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้
เรียน ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานอิสลามศึกษาและวัฒนธรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย ระเบียบวาระการประชุม จำนวน ๑ ชุด

ตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๙ ได้สั่งการให้ทุกกระทรวงจัดทำเอกสารและสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชนรับทราบการทำงานในแต่ละภาคส่วน โดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีแนวคิดที่ต้องการจะเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จึงมีกำหนดจัดกิจกรรมการจัดทำวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นมา ซึ่งได้ดำเนินงานร่วมกับสถาบันการศึกษา สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย องค์กรภาคเอกชนและภาคประชาชน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากวารสารถือเป็นช่องทางรับข่าวสารและข้อมูลที่สะดวกเข้าถึงง่าย นั้น

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ พิจารณาเห็นว่า เพื่อให้การจัดทำวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล จึงขอเชิญท่านหรือมอบหมายผู้แทน เข้าร่วมการประชุมการจัดทำวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในวันจันทร์ ที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมสำนักประสานนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อาคารอเนกประสงค์ ชั้น ๒ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายกิตติ สุระคำแหง)

รองเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำนักประสานนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

โทร./โทรสาร ๐ ๗๓๒๐ ๓๘๙๐

ระเบียบวาระการประชุม

ประชุมการจัดทำวารสารปริทรรศน์เศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในวันจันทร์ที่ 21 พฤษภาคม 2561 เวลา 9.30 น. เป็นต้นไป

ณ ห้องประชุม สศส.

เปิดการประชุมเวลา ๙.๓๐ น.

วาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ทราบ

- การจัดทำวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

วาระที่ ๒ เรื่องเพื่อทราบ

- คำโครงการวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ลักษณะและรูปแบบวารสาร

วาระที่ ๓ เรื่องเพื่อพิจารณา

- แนวทางการจัดทำวารสารปริทรรศน์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในแต่ละเล่ม

วาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

ปิดการประชุม

แบบฟอร์มโครงการขอรับเงินอุดหนุนภาคประชาสังคม ตามโครงการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของ
ภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา จชต. งบกลางประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560
ขององค์กร/หน่วยงาน

1. ชื่อโครงการ (ควรสื่อให้เห็นถึงสิ่งที่จะทำให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ทำอะไร เพื่ออะไร ทำกับใคร ทำที่ไหน)

2. ประเภทโครงการ/ประเด็นงาน

- ☐ ประเด็นที่ 1 งานรักษาความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สิน
- ☐ ประเด็นที่ 2 งานอำนวยความสะดวกธรรมชาติและเสียยา
- ☐ ประเด็นที่ 3 งานสร้างความเข้าใจทั้งในและต่างประเทศและเรื่องสิทธิมนุษยชน
- ☐ ประเด็นที่ 4 งานการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม
- ☐ ประเด็นที่ 5 งานพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่และคุณภาพชีวิตประชาชน
- ☐ ประเด็นที่ 6 งานแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติวิธี
- ☐ ประเด็นที่ 7 งานขับเคลื่อนการพัฒนาโครงการเมืองต้นแบบ สามเหลี่ยม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
- ☐ ประเด็นที่ 8 งานขับเคลื่อนนโยบายการแก้ไขปัญหา จชต. ปี 60-62
- ☐ ประเด็นที่ 9 งานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม
- ☐ ประเด็นที่ 10 งานพัฒนาสร้างศักยภาพองค์กรภาคประชาสังคม

3. ที่มา/ ความสำคัญ (ของเรื่องที่จะดำเนินการควรต้องอธิบายเชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้) - สถานการณ์ของปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้น

- สาเหตุที่ต้องทำโครงการนี้ มาจากปัญหาอะไร ของใคร ที่ไหน
- แนวทาง/ วิธีการที่จะแก้ปัญหาได้ และวิธีการนั้นจะแก้ปัญหาได้อย่างไร

4. วัตถุประสงค์ (ทำเพื่ออะไร ต้องสอดคล้องกับชื่อโครงการและประเภทโครงการ)

5. กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน

- พื้นที่เป้าหมาย ระบุ พื้นที่หมู่บ้านและชุมชน/ตำบล/อำเภอ/จังหวัด จำนวน เหตุผลที่เลือก และวิธีการเลือก
- กลุ่มเป้าหมาย (ผู้รับประโยชน์) เป็นใคร เหตุผลที่เลือกกลุ่มนี้ จำนวน วิธีการเลือก

6. ระยะเวลาที่ดำเนินการ ส.ค. - ธ.ค. 60

7. แผนการปฏิบัติงานและงบประมาณ

งบบริหารจัดการ

กิจกรรม	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายและสถานที่ดำเนินการ	งบประมาณที่ใช้แต่ละเดือน				รวมงบประมาณ	การสมทบ	ผู้รับผิดชอบ
			ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.			
1. ประชุมคณะทำงานเดือนละ 4 ครั้ง	- จัดประชุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรมต่าง ๆ - ประชุมวางแผนการดำเนินงาน	- คณะกรรมการบริหารโครงการ	2,050	2,050	2,050	2,050	8,200.-	- สมทบอาหารกลาง - สมทบในการใช้สถานที่	ประธานโครงการ
3. จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน	- สรุปผลการดำเนินงานเป็นเล่มเอกสาร (รายงานงวดที่ 1 / รายงานงวดที่ 2 ปิดโครงการ) - เผยแพร่ไปยังหน่วยงานและชุมชนต่างๆ	- คณะกรรมการบริหารโครงการ			2,125		2,125.-		เจ้าหน้าที่สำนักงาน
4. ค่าเดินทางและค่าติดต่อประสานงาน	- ใช้ในการเดินทางในการทำกิจกรรม	- คณะกรรมการบริหารโครงการ	1,000	1,000		1,000	3,000.-		เหรียญก
5. อุปกรณ์สำนักงาน	- ใช้เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรม	- คณะกรรมการบริหารโครงการ	550				550.-	- สมทบเกี่ยวกับอุปกรณ์สำนักงาน	เจ้าหน้าที่สำนักงาน
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น (หนึ่งหมื่นสามพันแปดร้อยเจ็ดสิบห้าบาทถ้วน)			3,600	3,050	4,175	3,050	13,875.-		

งบกิจกรรม

กิจกรรม	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายและสถานที่ดำเนินการ	งบประมาณที่ใช้แต่ละเดือน				รวมงบประมาณ	การสมทบ	ผู้รับผิดชอบ
			ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.			
1. อบรมเรื่องการบริหารจัดการ	- จัดเตรียมความพร้อมเรื่องสถานที่ - ประสานงานผู้เข้าร่วมกิจกรรม - อบรมเรื่องการจัดการและการวางแผน	- คณะกรรมการบริหารโครงการ - ห้องประชุมสำนักงาน	3,250				3,250.-	- สมทบอาหารกลาง - สมทบในการใช้สถานที่	ประธานโครงการ
2. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้เครื่องมือในการทำงาน	- ประชุมวางแผนเพื่อกำหนดกิจกรรมต่างๆ - ร่วมกับสนับสนุนและจัดกิจกรรม - แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ	- ผู้เข้าร่วมโครงการในพื้นที่อำเภอ... - ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน...		4,950.-			4,950.-		คณะทำงานประจำอำเภอ
3. พิธีเปิดโครงการ	- จัดพิธีเปิดโครงการ - เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - เชิญตัวแทนจากชุมชนใกล้เคียง - เชิญคณะทำงาน	- ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชน - ชาวบ้านในชุมชนใกล้เคียง - คณะกรรมการบริหารโครงการ - คณะทำงานชุมชน	5,250				5,250.-	- สมทบอาหารว่าง	คณะทำงานกลุ่ม
4. จัดเวทีสรุปผลการดำเนินงานโครงการและนำเสนอสู่สาธารณชน	- ทำการสรุปข้อมูลผลการดำเนินงานที่ผ่านมา - จัดทำสื่อเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ - ประชาสัมพันธ์ให้คนในหมู่บ้านทราบและเข้าร่วมเวที - นำเสนอผลการดำเนินงาน	- คณะกรรมการบริหารโครงการ - ห้องสมุด - คณะทำงานชุมชน - คนในชุมชน				5,250	5,250.-		คณะทำงานชุมชนและชาวบ้าน
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น (หนึ่งหมื่นแปดพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)			8,500	4,950		5,250	18,700.-		

8. งบประมาณ

ระบุงบประมาณที่ต้องใช้เป็นรายกิจกรรม แล้วสรุปเป็นหมวดตามที่รายการ ได้แก่

- หมวดค่าตอบแทน หมายถึง ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ ค่าตอบแทนคณะทำงาน ค่าตอบแทนวิทยากร

ค่าตอบแทนประสานงาน

- หมวดค่าจ้าง หมายถึง ค่าจ้างจัดทำข้อมูล ค่าจ้างทำของ

- หมวดค่าใช้สอย หมายถึง ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อบริการต่างๆ เช่น ค่าพาหนะ ค่าที่พัก ค่าถ่ายเอกสาร ค่าเช่าห้อง

ประชุม ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าเช่าสถานที่

- หมวดค่าวัสดุ หมายถึง ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อวัสดุสิ้นเปลืองในสำนักงานหรือใช้ทำกิจกรรม เช่น วัสดุเครื่องเขียน วัสดุสำนักงาน วัสดุโฆษณาและเผยแพร่

- อื่นๆ หมายถึง รายจ่ายที่อยู่นอกเหนือจากรายการข้างต้น เป็นรายจ่ายที่มีได้เกิดกับโครงการโดยตรง แต่มีส่วนทำให้งาน/ กิจกรรมสำเร็จลุล่วง มีคุณภาพมากขึ้น

ตัวอย่างการเขียนรายละเอียดงบประมาณ

ได้รับงบประมาณจากแผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งหมด 000,000 บาท (.....บาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-	สรุปงบบริหารจัดการ	รวมเป็นเงิน	13,875.- บาท
กิจกรรมที่ 1	การประชุมคณะทำงานเดือนละ 1 ครั้ง (2,050 บาท x 4 ครั้ง)	รวมเป็นเงิน	8,200.- บาท
-	ค่าอาหาร 1 มื้อๆละ 80 บาท จำนวน 15 คน (1มื้อX80บาทX15คน)	เป็นเงิน	1,200 บาท
-	ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 2 มื้อๆละ 25 บาท จำนวน 15 คน (2มื้อX25บาทX15คน)	เป็นเงิน	750 บาท
-	ค่าถ่ายเอกสาร เป็นเงิน 100 บาท	เป็นเงิน	100 บาท
กิจกรรมที่ 3	จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน	รวมเป็นเงิน	2,125 บาท
-	ค่าจัดทำเอกสาร ค่าถ่ายเอกสาร	เป็นเงิน	1,000 บาท
-	ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 3 มื้อๆละ 25 บาท จำนวน 15 คน(3มื้อX25บาทX15คน)	เป็นเงิน	1,125 บาท
กิจกรรมที่ 4	ค่าประสานงาน /ค่าเดินทางคณะทำงาน	รวมเป็นเงิน	3,000 บาท
กิจกรรมที่ 5	ค่าวัสดุ อุปกรณ์สำนักงาน	รวมเป็นเงิน	550 บาท
-	มีดคัตเตอร์ จำนวน 2 เล่มๆละ 120 บาท	เป็นเงิน	240 บาท
-	ไม้บรรทัดเหล็ก จำนวน 1 อันๆ ละ 35 บาท	เป็นเงิน	35 บาท
-	คลิปหนีบ จำนวน 5 กล่องๆ ละ 8 บาท	เป็นเงิน	40 บาท
-	ตัวหนีบสีคำ จำนวน 3 กล่องๆ ละ 45 บาท	เป็นเงิน	135 บาท
-	ไส้แม็ก จำนวน 10 กล่องๆ ละ 10 บาท	เป็นเงิน	100 บาท
-	สรุปงบกิจกรรม	รวมเป็นเงิน	18,700 บาท
กิจกรรมที่ 1	อบรมเรื่องการบริหารจัดการ	รวมเป็นเงิน	3,250 บาท
-	ค่าอาหาร 1 มื้อๆละ 80 บาท จำนวน 15 คน (1มื้อX80บาทX15คน)	เป็นเงิน	1,200 บาท
-	ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม-2 มื้อๆละ 25 บาท จำนวน 15 คน (2มื้อX25บาทX15คน)	เป็นเงิน	750 บาท
-	ค่าตอบแทนวิทยากร จำนวน 1 คนๆ ละ 1,200 บาท (1,200 บาท X 1คน)	เป็นเงิน	1,200 บาท
-	ค่าถ่ายเอกสาร เป็นเงิน 100 บาท เป็นเวลา 1 ครั้ง (100 บาท X 1 ครั้ง)	เป็นเงิน	100 บาท
กิจกรรมที่ 4	จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้เครื่องมือในการทำงาน	รวมเป็นเงิน	4,950.- บาท

- ค่าอาหาร 1 มื้อๆละ 80 บาท จำนวน 15 คน (1มื้อX80บาทX15คน) เป็นเงิน 1,200 บาท

- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 2 มื้อๆละ 25 บาท จำนวน 15 คน (2มื้อX25บาทX15คน)

เป็นเงิน 750 บาท

- สนับสนุนอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม 3,000 บาท

เป็นเงิน 3,000 บาท

กิจกรรมที่ 5 พิธีเปิดกิจกรรมโครงการ

รวมเป็นเงิน 5,250 บาท

- ค่าอาหาร 1 มื้อๆละ 80 บาท จำนวน 50 คน (1มื้อX80บาทX50คน) เป็นเงิน 4,000 บาท

- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 1 มื้อๆละ 25 บาท จำนวน 50 คน (1มื้อX25บาทX50คน)

เป็นเงิน 1,250 บาท

กิจกรรมที่ 6 จัดเวทีสรุปผลการดำเนินงานโครงการและนำเสนอสู่สาธารณชน รวมเป็นเงิน 5,250บาท

- ค่าอาหาร 1 มื้อๆละ 80 บาทจำนวน 50 คน (1มื้อX80บาทX50คน) เป็นเงิน 4,000 บาท

- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 1 มื้อๆละ 25 บาทจำนวน 50 คน (1มื้อX25บาทX50คน)

เป็นเงิน 1,250 บาท

รายละเอียดค่าใช้จ่ายตามหมวด

กิจกรรมในโครงการ	หมวดค่าใช้จ่าย					งบรวมทั้งหมด	สมทบจากองค์กร
	ค่าตอบแทน	ค่าจ้าง	ค่าใช้สอย	ค่าวัสดุ	อื่นๆ		
รวม							

9.ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จ

- สิ่งที่จะเกิดขึ้น หรือ ควรเกิดขึ้น เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ ซึ่งจะทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์

- แสดงถึง ความสำเร็จ ของโครงการ ที่เป็นรูปธรรม วัดได้ พิสูจน์ได้ ทั้งระดับกิจกรรม ผลที่คาดว่าจะ

ได้รับ และวัตถุประสงค์

9.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

.....

.....

9.2 ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ

.....

.....

9.3 ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ

.....

.....

10. องค์กร : ผู้รับผิดชอบโครงการ

- หน่วยงาน : (ชื่อองค์กร)
- ผู้รับผิดชอบโครงการ : ชื่อบุคคลหลัก
- รายชื่อคณะทำงาน (ที่อยู่/โทรศัพท์)
- สำนักงาน/ ศูนย์ประสานงาน (ที่อยู่ โทรศัพท์)

11. ภาคร่วมดำเนินงาน หรือ สนับสนุนโครงการ

- องค์กร/ หน่วยงาน/ บุคคล
- บทบาทหรือการมีส่วนร่วมในโครงการ

12. เอกสารแนบ

- หนังสือรับรองคุณสมบัติ (เอกสารแนบ 1)
- ภาพถ่ายที่ตั้งสำนักงาน (ถ้ามี)
- ภาพถ่ายผลงานกิจกรรมที่ผ่านมา
- อื่น ๆ

13. ผู้เสนอโครงการ

.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้นำนองค์กร.....

14. ผู้ตรวจสอบโครงการ (หัวหน้าฝ่ายรวบรวมและประมวลโครงการ)

☐ เอกสารครบถ้วน ☐ เอกสารไม่ครบถ้วน (ระบุ.....)

(ลงชื่อ).....

(นายศิริพงษ์ หมดศิริ)

หัวหน้าฝ่ายรวบรวมและประมวลโครงการ

15. ความเห็นของคณะกรรมการฯ (คกป.)

☐ เห็นชอบ ☐ ไม่เห็นชอบ

(ลงชื่อ).....

(.....)

ตำแหน่ง.....

16. ผู้อนุมัติโครงการ

.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

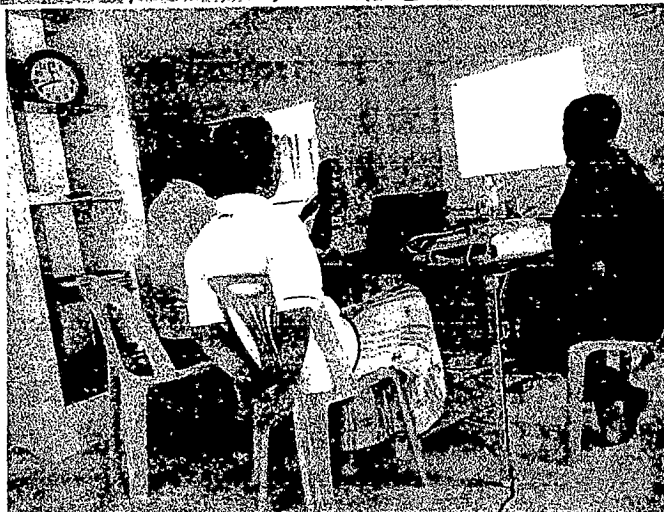
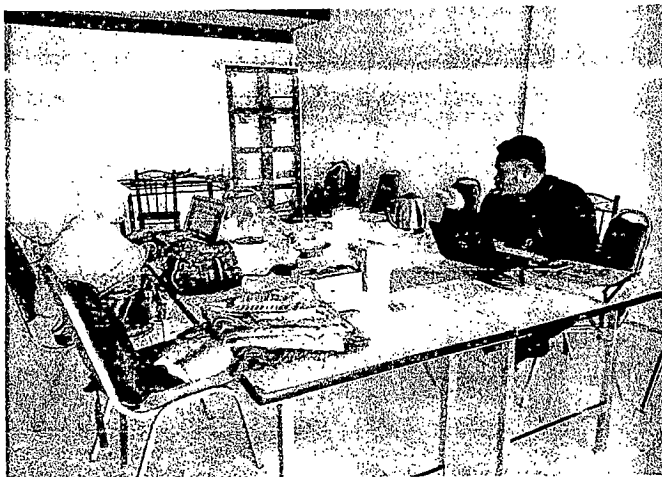
ตำแหน่ง.....

ประมวลภาพการดำเนินงาน

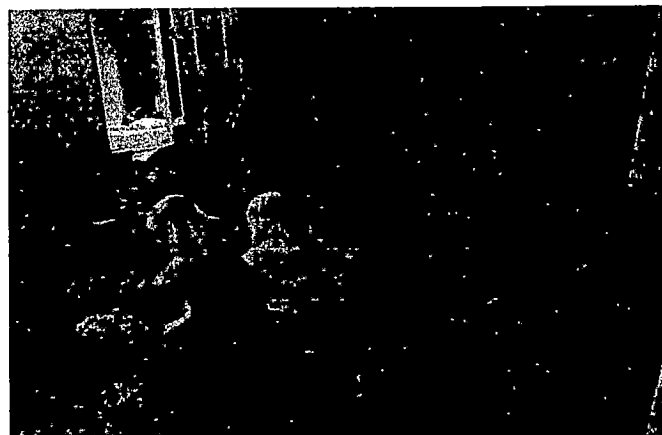
ประมวลภาพการดำเนินงาน

งานติดตาม

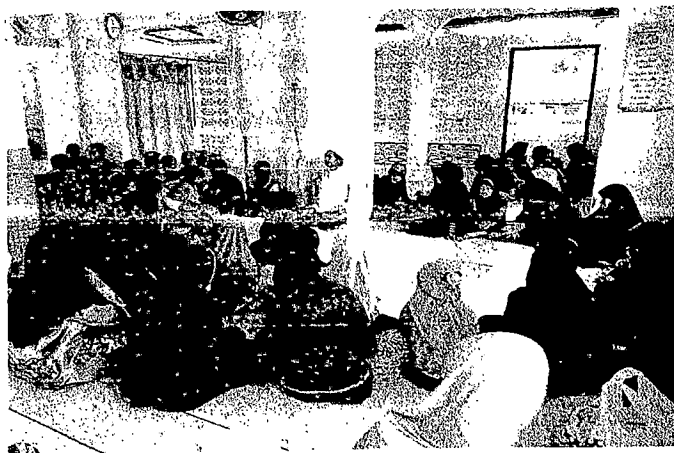
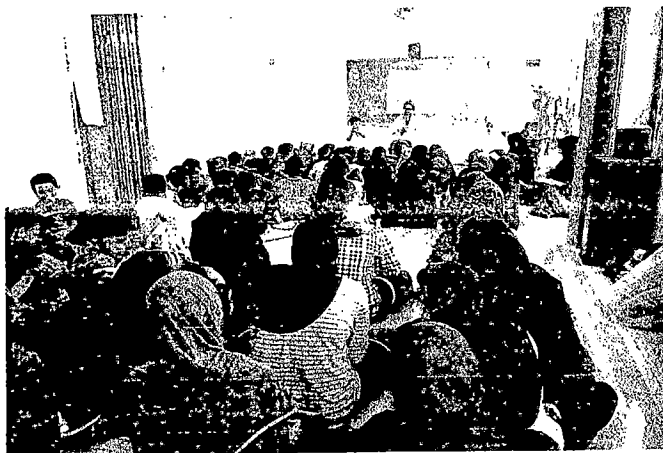
โครงการกองทุนมาระห์

โครงการบริษัท

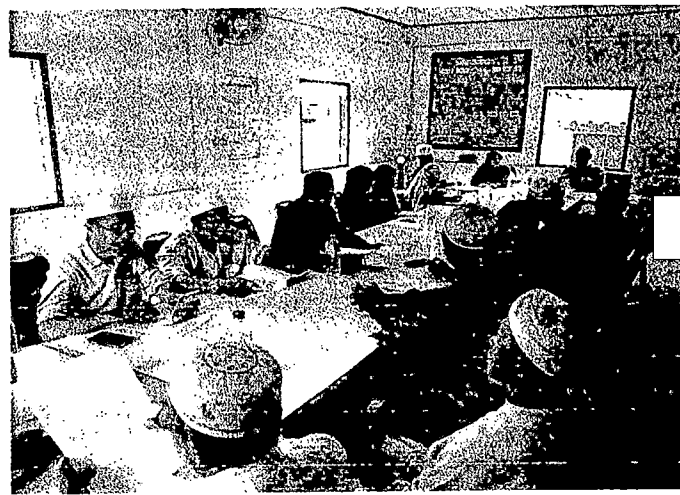
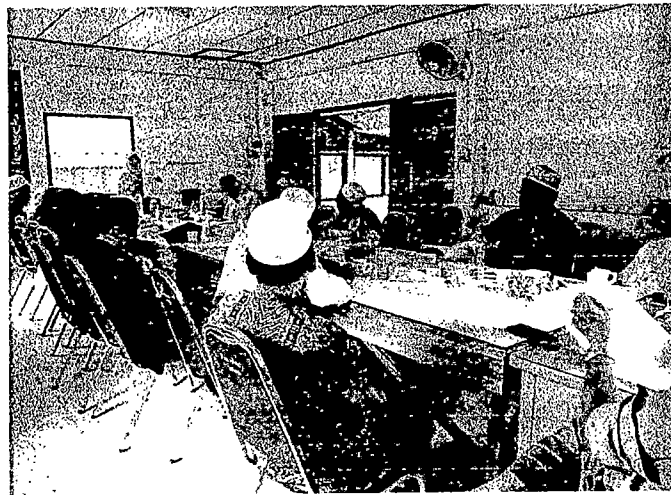
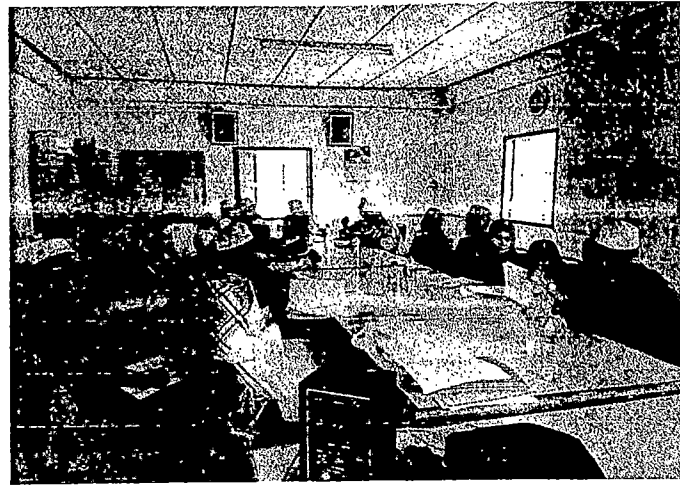
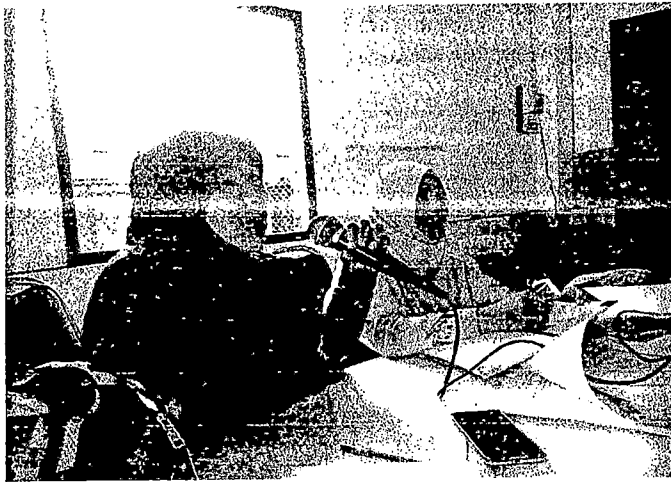
โครงการเยาวชนนปีสฤตะ

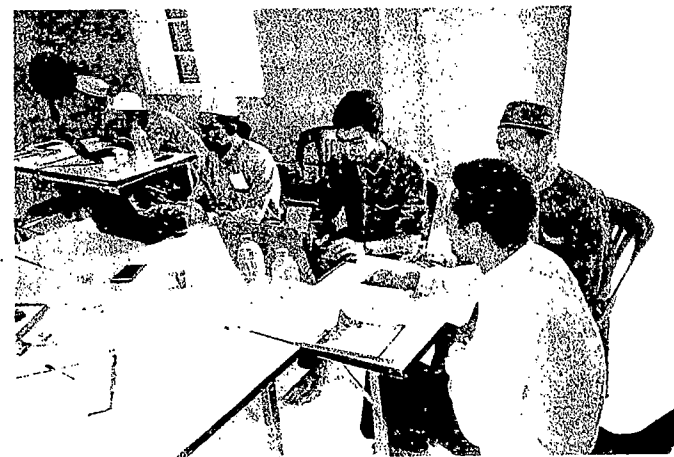
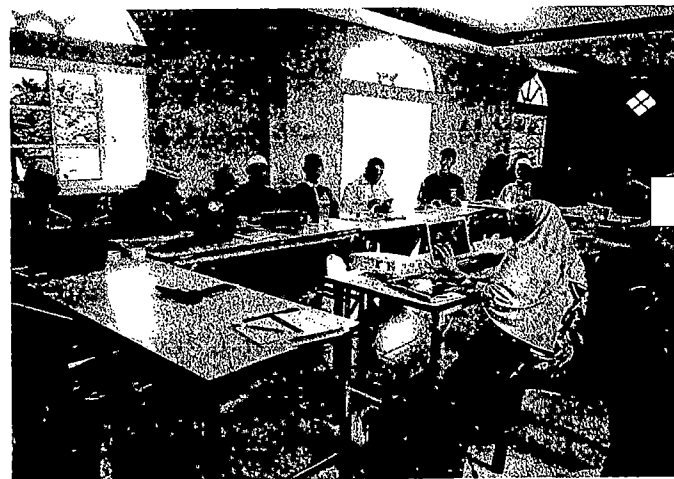
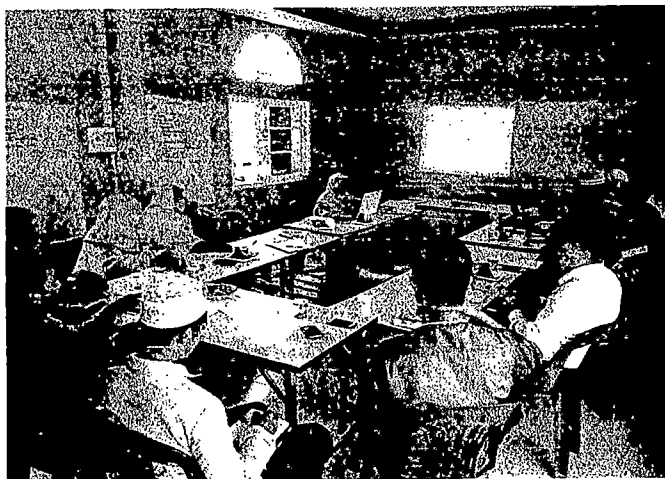
โครงการกองทุนบาอีจีน

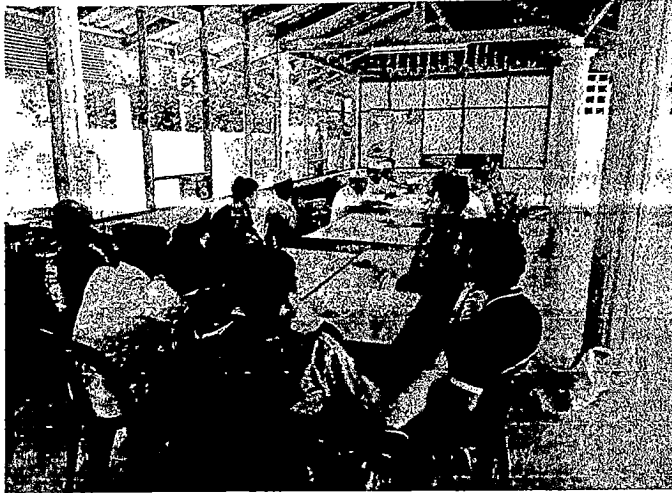
เวทีเตรียมทีมวิจัยในการดำเนินโครงการ

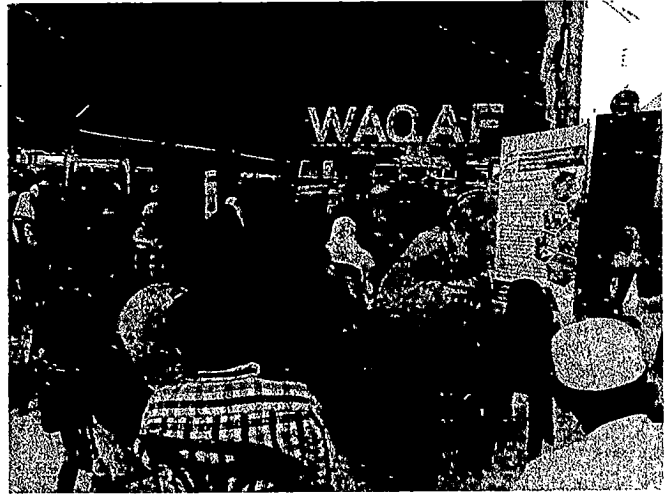
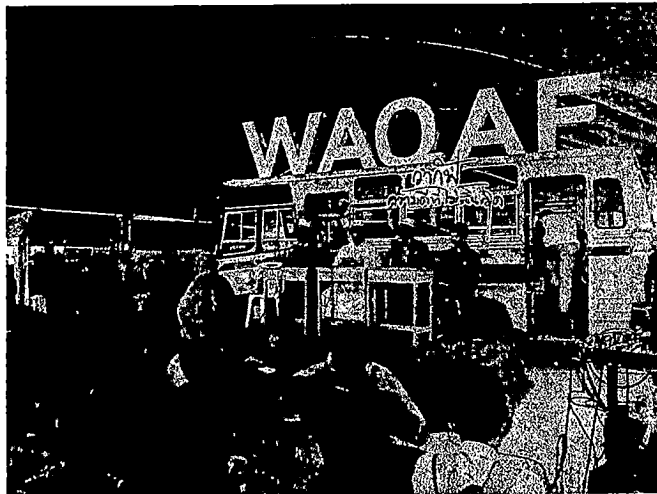
เวทีติดตาม(อบรมเขียนรายงานการวิจัย)

เวทีติดตามเชิงประเด็น

เวทีนำเสนอผลการวิจัยประเด็นเยาวชน

ลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่

โครงการเครือข่ายตำบลบะฮีไร่

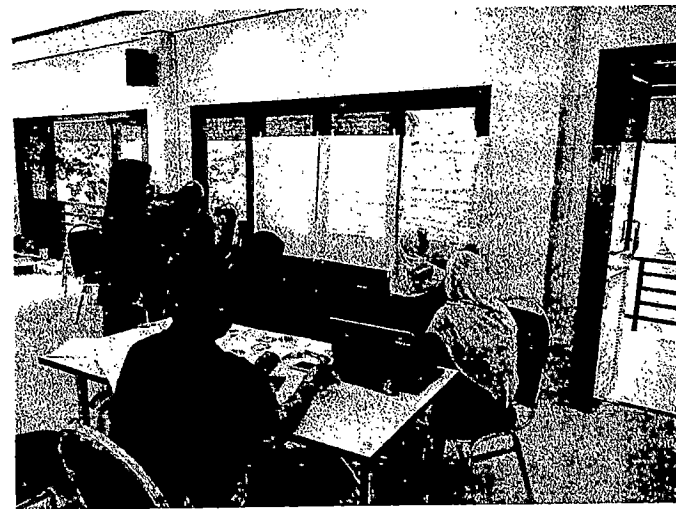
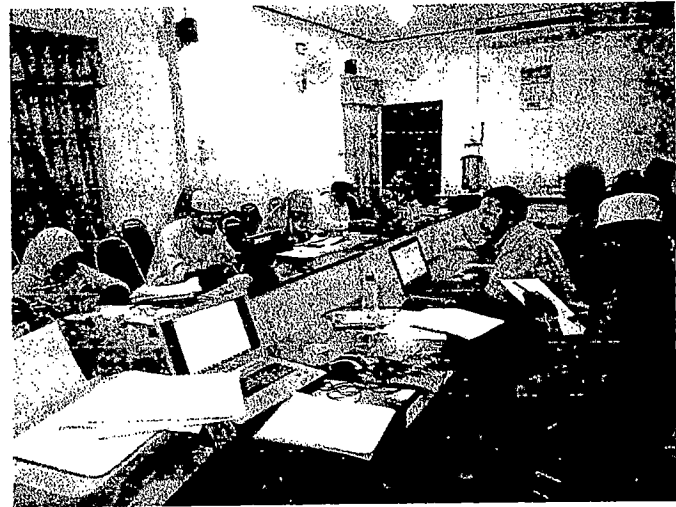
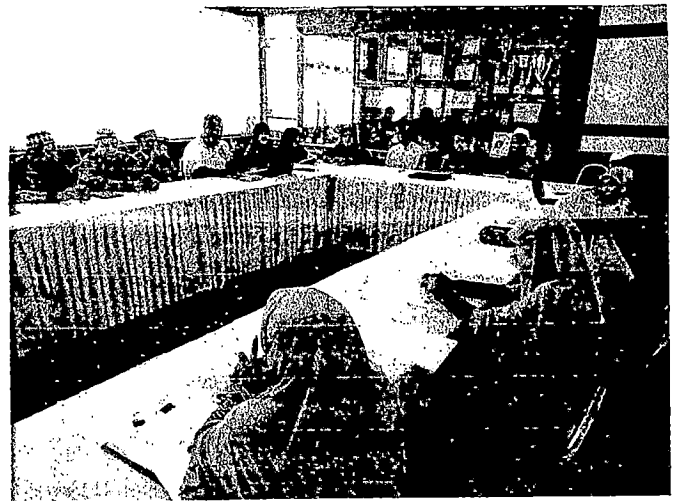
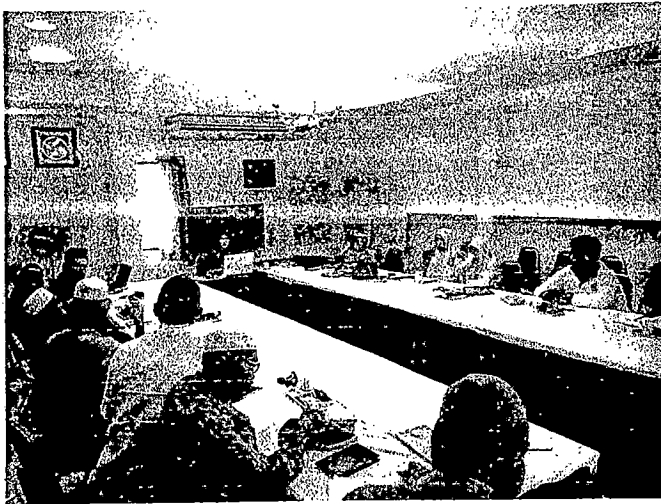
โครงการเยาวชนจรรยาสุร

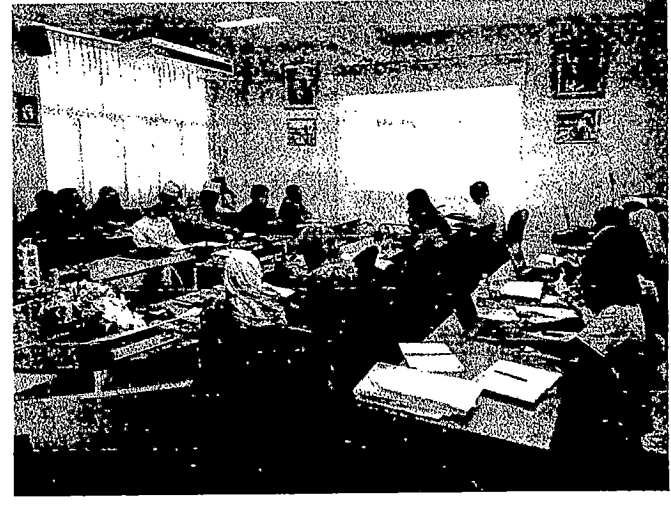
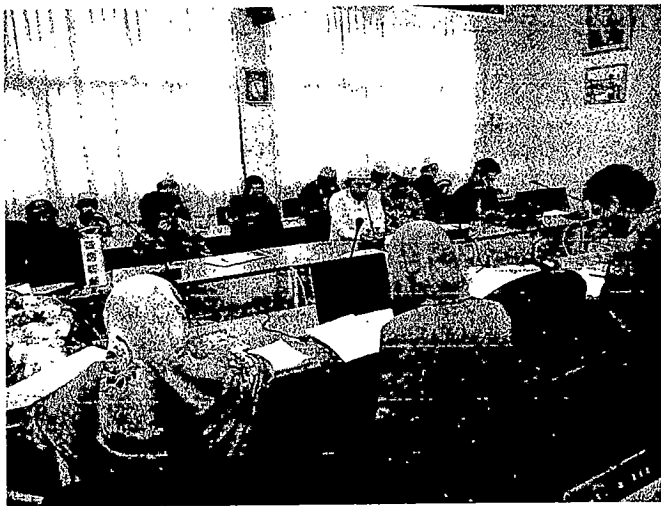
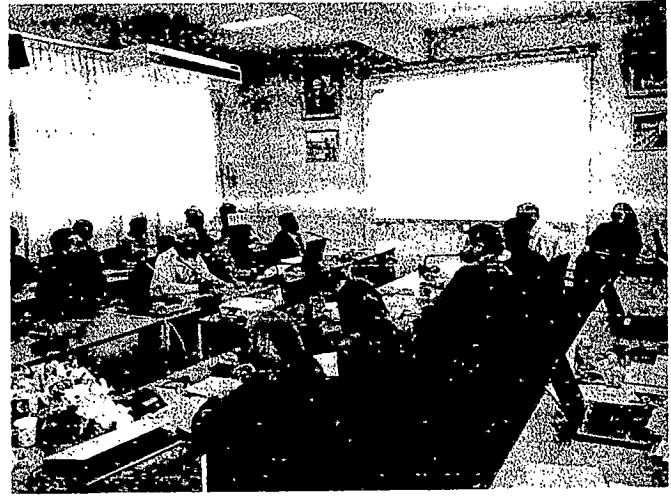
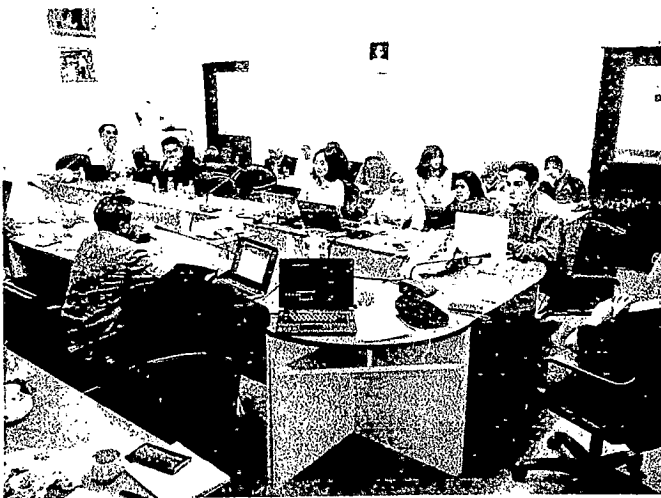
จัดเวทีเสวนาประเด็นเยาวชน

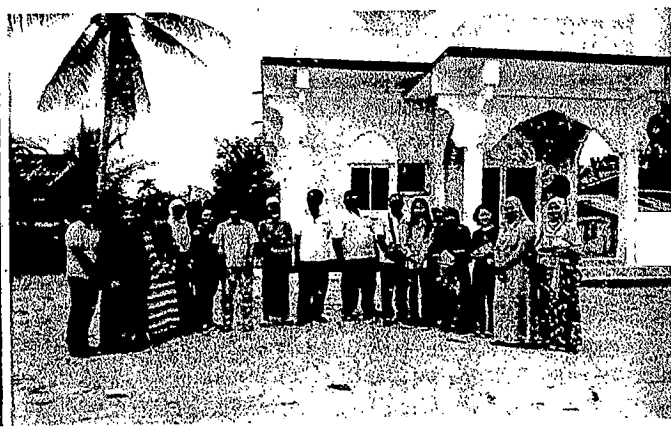
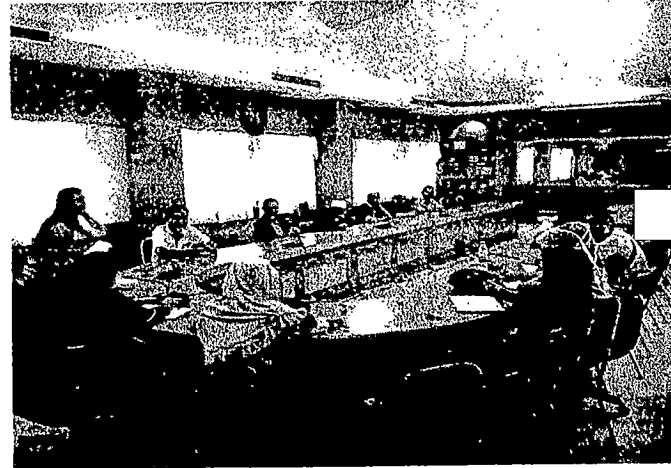
เวทีพัฒนาโครงการวิจัยร่วมกัน

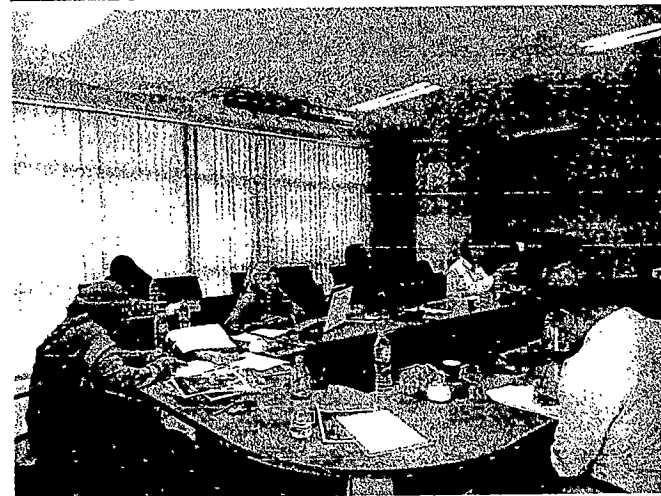
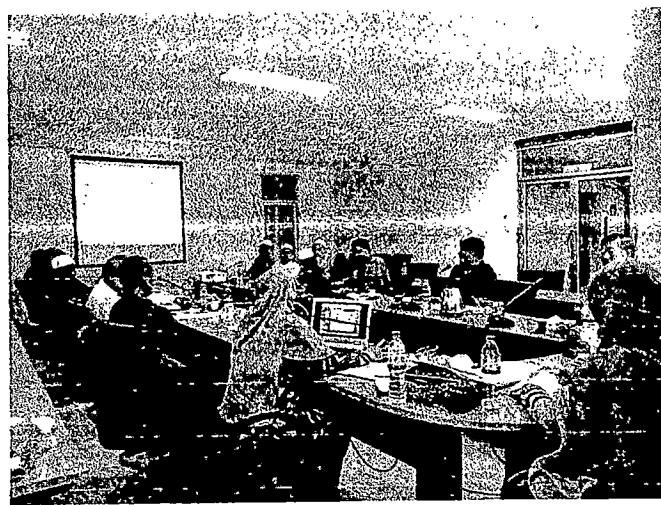
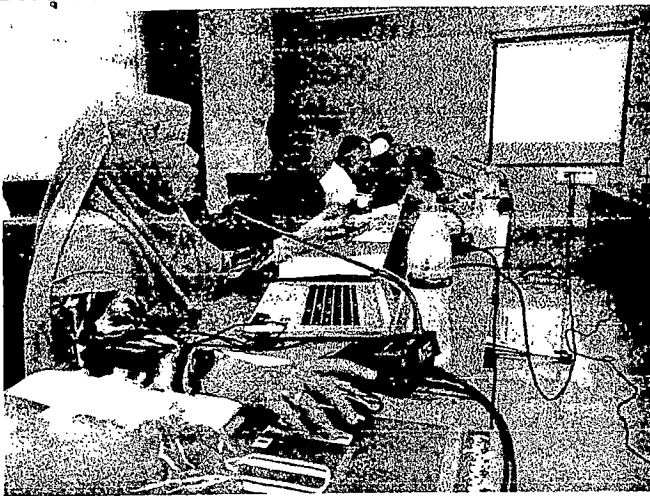
เวทีพิจารณาโครงการวิจัย

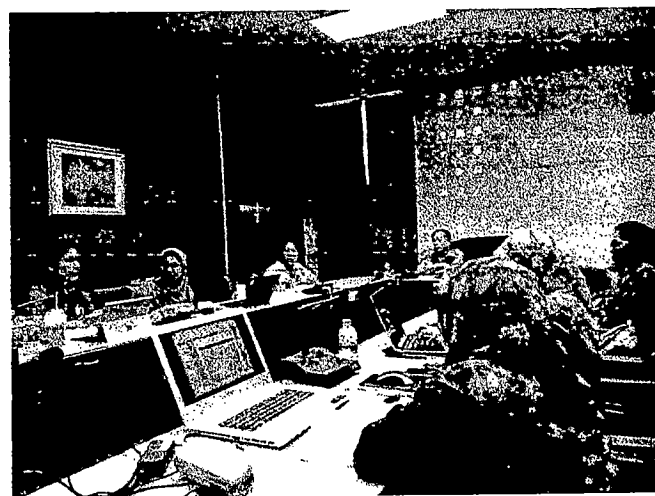
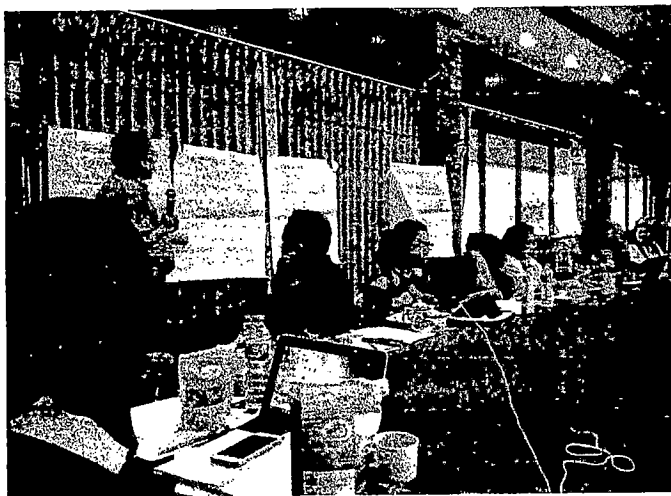
เวทีแลกเปลี่ยนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับโหนดระนอง

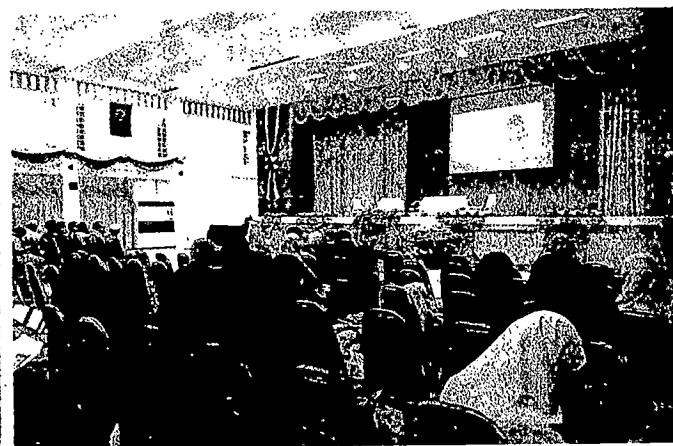
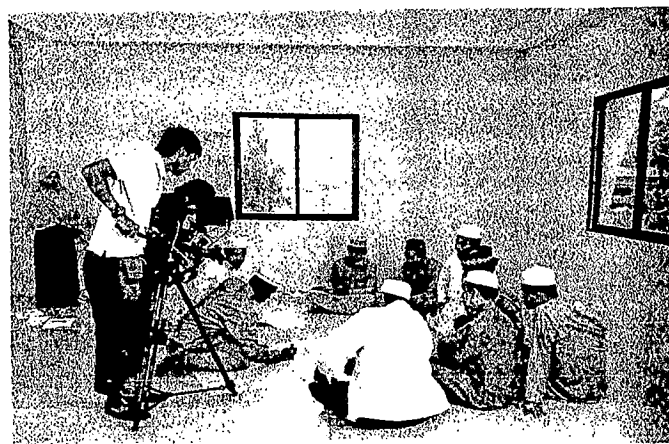
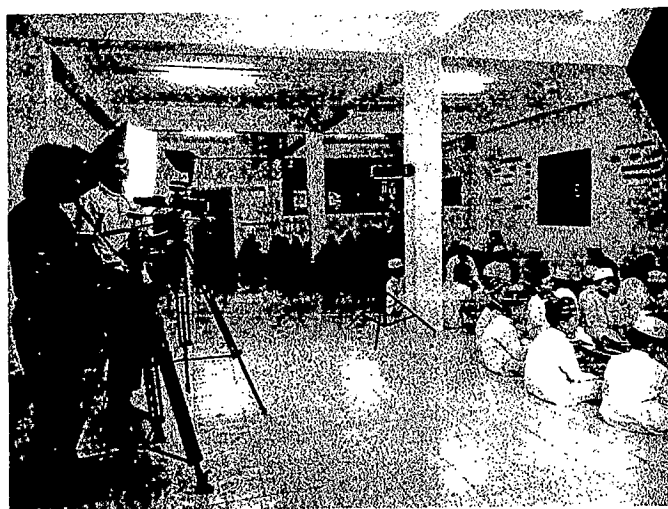
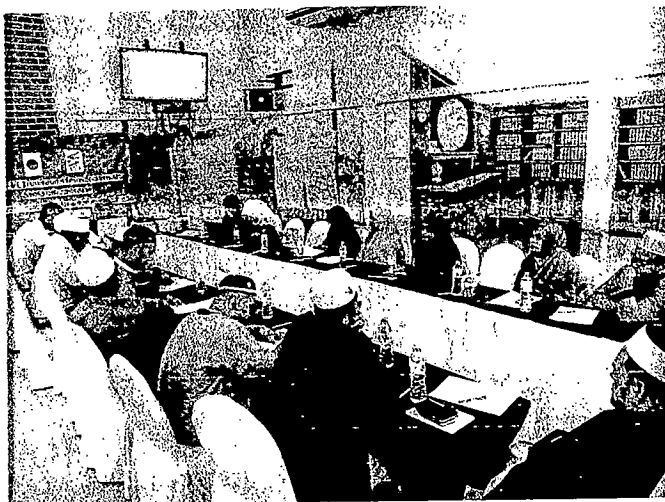
ประชุมที่ปรักษาโหนด

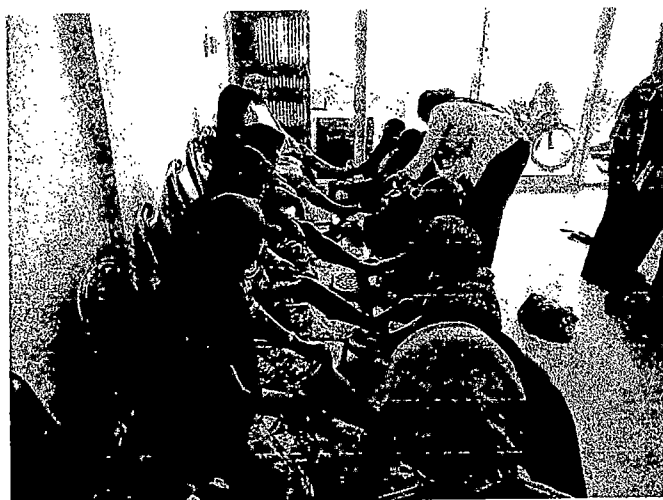
เวทีพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่โหนด

โครงการจัดทำ VCD กีรอนาดี

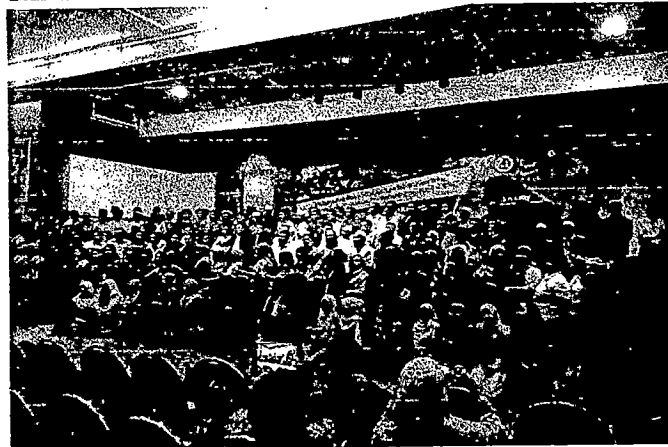
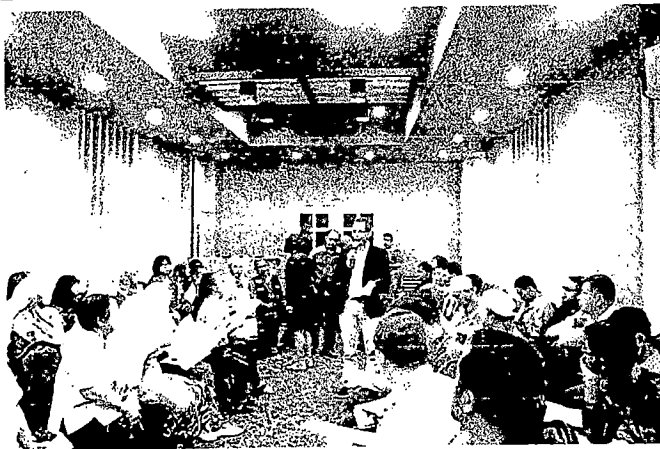
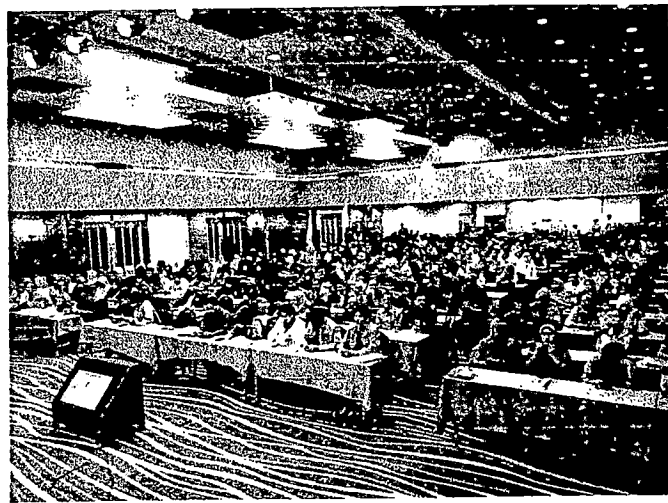
สนับสนุนโครงการมุสลิมะห์รักสุขภาพ

สนับสนุนโครงการส่งเสริมความสุข

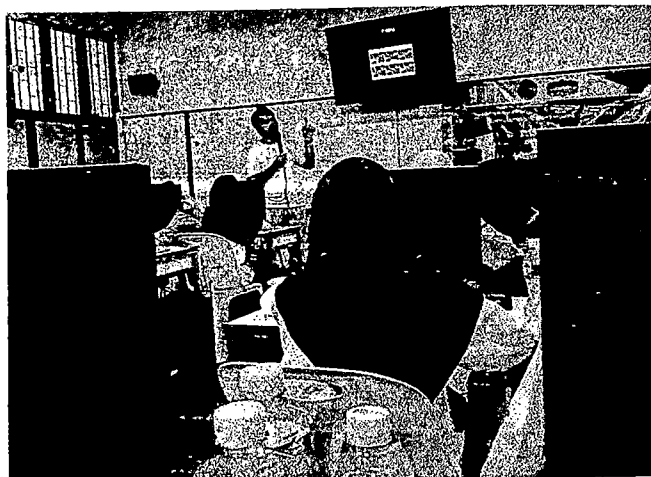
ร่วมโครงการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

ร่วมเวทีสังเคราะห์การศึกษา

ร่วมอบรมการเขียน ถ่ายภาพและตัดต่อวีโอ

เป็นวิทยากรวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนจัดโดยศอ.บต.

